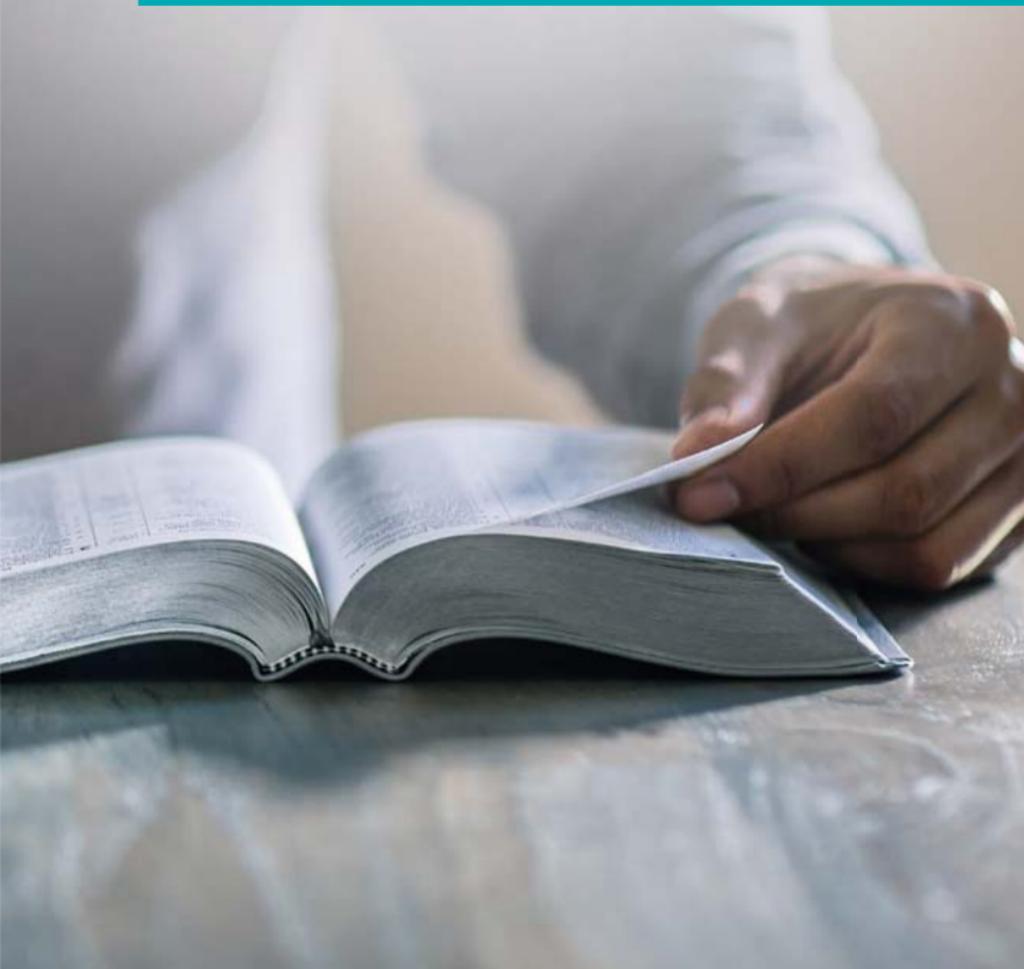

Auala e Tumau ai i le Alofa o le Atua

Auala e Tumau ai i le Alofa o le Atua

O LE TUSI LENEI A

Ê e Ana Ata:

- Itulau 16: Buena Vista Images
- Itulau 161: Mixa/age fotostock

**E lē faatauina lenei tusi. Ua saunia e a'oa'oina ai le Tusi Paia i le
lalolagi aaoa, ma ua lagolagoina e ala i foa'i tauofo.**

Mo le faia o foa'i tauofo, taga'i i le www.jw.org.

Se'i vaganā ua faailoa atu, ae o mau uma o loo i lenei tusi ua sii mai
i le faaliliuga *O le Tusi Paia—O le Faaliliuga a le Lalolagi Fou.*

How to Remain in God's Love

Lomia iā Setema 2018

Samoan (Ivs-SM)

© 2018

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania

O É Lomia

Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.

Wallkill, New York, U.S.A.

Made in Japan

MATAUPU	ITULAU
1. E Tumau e Faavavau le Alofa o le Atua	5
2. Se Lotofuatiaifo Lelei ma le Atua	16
3. Ia Filifili Uō e Alolofa i le Atua	31
4. Aiseā e Faaaloalo ai i le Pule?	45
5. Auala e Vavaeese ai Mai i le Lalolagi	60
6. Auala e Filifili ai a Tatou Faafiafiaga	75
7. Pe e Tāua iā te Oe le Ola e Pei Ona Tāua i le Atua?	89
8. E Finagalo leova ia Mamā Ona Tagata	104
9. “Ia Sosola Ese i le Faitaaga”	118
10. O le Faaipoipoga o se Meaalofa Mai i le Atua	132
11. Ua Mavae le Faaipoipoga	147
12. Ia Tautala i “Upu Lelei e Atia’ē Ai”	159
13. Pe e Fiafia le Atua i Aso Faamanatu Uma?	172
14. Ia Faamaoni i Mea Uma	187
15. Ia Fiafia i Au Galuega	200
16. Ia Tetee Atu i le Tiapolo	213
17. Ia Tumau i le Alofa o le Atua	226
Faaopoopoga	238

Mo ē e alolofa iā Ieova le Atua ma naunau i lana Afioga, le Tusi Paia:

Na fetalai Iesu: “E iloa e outou le upu moni, e tuusa’oloto fo’i outou e le upu moni.” (Ioane 8:32) Se’i mafaufau i le taimi faato’ā e maua ai le upu moni mai i le Tusi Paia! O se fiafiaga le iloaina e mafai ona tatou a’oa’oina le upu moni a o iai i se lalolagi ua tumu i pepelo.—2 Timoteo 3:1.

E finagalo Ieova ia tatou iloa le upu moni. E tatou te manana’o fo’i ia ta’u atu i tagata le upu moni ona e tatou te alolofa iā i latou. Peita’i, e tele mea e aofia ai i le auaua i le Atua. E tatau ona tatou fai le mea sili e mafai ina ia ola e ōgatusa ai o ni Kerisiano, ona e tatou te matuā talisapaia mataupu silisili a Ieova. Na faamatala e Iesu se auala tāua e faamaonia atu ai i le Atua e tatou te alolofa iā te ia. Na fetalai o ia: “Afai tou te taus i a’u poloa’iga, tou te tumau ai i lo’u alofa, e pei ona ou taus i poloa’iga a le Tamā, ma ou tumau ai i lona alofa.”

—Ioane 15:10.

E alofa tele Iesu i lona Tamā, ma e na te faia mea uma e finagalo i ai lona Tamā. Pe afai e tatou te faaa’oa’o iā Iesu i le auala e tatou te ola ai, o le a alofa mai Ieova ma o le a tatou maua le fiafia moni. Na fetalai Iesu, “afai ua outou iloa nei mea, e fiafia outou pe a outou faia.”

—Ioane 13:17.

E matou te faamoemoe o le a fesoasoani lenei tusi iā te oe ina ia ola e tusa ai ma le upu moni mai le Tusi Paia, ma avea ma uō a le Atua. E matou te tatalo ia tuputupu a’e lou alofa mo le Atua, ma tumau “i le alofa o le Atua . . . lea e i’u ai i le ola e faavavau.”—Iuta 21.

E TUMAU E FAAVAVAU LE ALOFA O LE ATUA

“O le alofa lenei i le Atua,
ia tatou tausi i ana poloa’iga;
ma e lē mamafa ana poloa’iga.”—1 IOANE 5:3.

PE E te alofa i le Atua? Atonu o lou alofa tele i le Atua na e tuuina atu ai iā te ia. E te ono lagona o ia o lau Uō moni. Peita’i, na mua’i alofa mai Ieova a o le’i faaalia atu lou alofa iā te ia. Ua ta’ua i le Tusi Paia: “Ua tatou alolofa auā na mua’i alofa mai le Atua iā i tatou.” —1 Ioane 4:19.

2 Se’i mafaufau i auala ua faaalia mai ai e Ieova lona alofa mo i tatou. Ua ia tuuina mai le lalolagi matagofie e tatou te nonofo ai, faapea isi mea uma e tatou te olioli ai i le olaga. (Mataio 5:43-48; Faaaliga 4:11) E finagalo Ieova ia iai sa tatou faiā lelei ma ia, ma fesoasoani mai ina ia tatou a’oa’oina e faatatau iā te ia. Pe a tatou faitauina le Tusi Paia, ua tatou faalogo atu iā Ieova. Ae a tatou tatalo, o loo faafogoga mai o ia iā i tatou. (Salamo 65:2) E na te ta’ita’ia ma faamalosia i tatou e ala i lona agaga paia. (Luka 11:13) Sa ia auina mai fo’i lona Alo pele i le lalolagi ina ia faasa’oloto i tatou mai i le agasala ma le oti.—**Faitau le Ioane 3:16; Roma 5:8.**

1, 2. Aiseā e te alofa ai iā leova le Atua?

³ Se'i manatunatu mo sina taimi i sau uō mamae, o sē na oulua faatasi i taimi fiafia ma taimi faanoanoa. E tele ni taumafaiga ina ia faatumauina le māfana ma le malosi o lenā faauōga. E faapena fo'i la tatou faauōga ma Ieova, o ia o se Uō e sili ona māfana ua tatou maua. E mafai ona tumau e faavavau la tatou faauōga ma ia. Ua ta'ua i le Tusi Paia: "Ia outou faatumau iā te outou i le alofa o le Atua." (Iuta 21) E faapefea? Ua tali mai le Tusi Paia: "O le alofa lenei i le Atua, ia tatou tausi i ana poloa'iga; ma e lē mamafa ana poloa'iga." —1 Ioane 5:3.

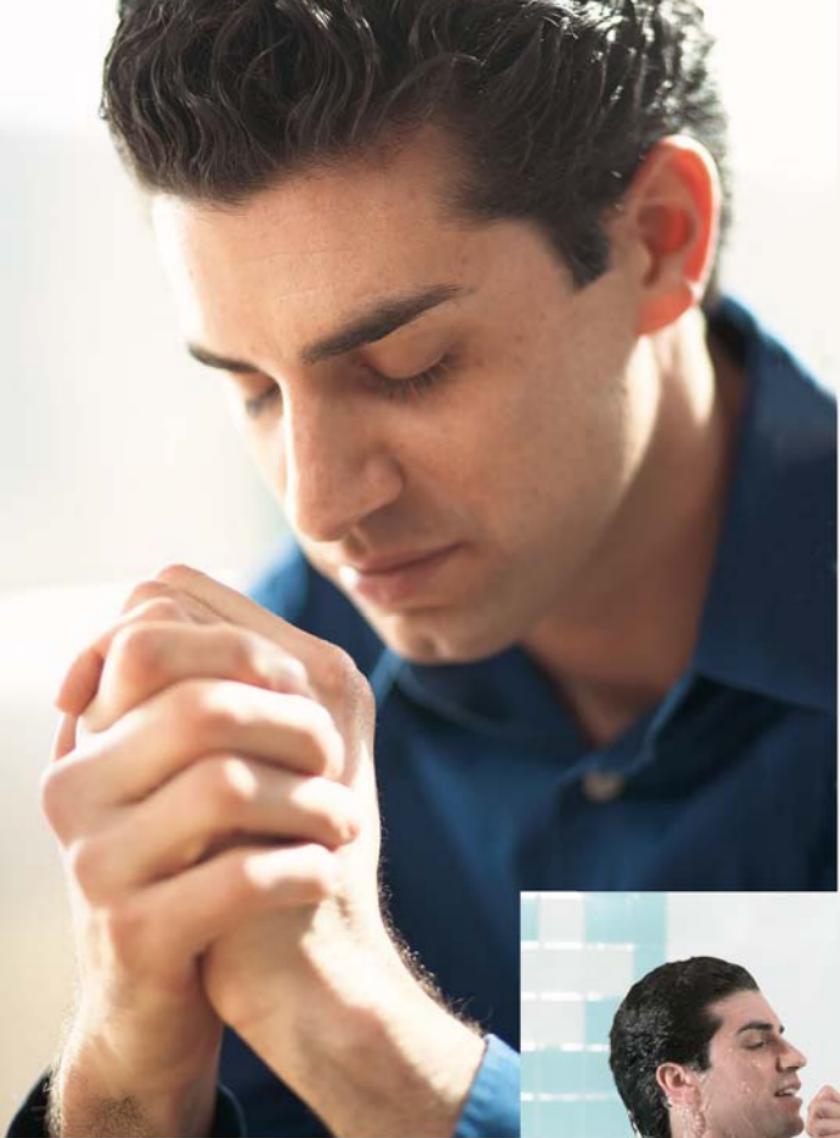
"O LE ALOFA LENEI I LE ATUA"

⁴ O le ā e uiga i ai le Tusi Paia ina ua faapea mai "o le alofa i le Atua"? O loo uiga atu i o tatou faalogona loloto mo le Atua. Po o e manatua le ulua'i taimi na amata ai ona e alofa iā Ieova?

⁵ Se'i mafaufau i ou faalogona ina ua e faato'ā iloaina, e finagalo Ieova ia e ola e faavavau i lana lalolagi fou. Sa e a'oa'oina ai mea uma ua ia faia ina ia faataunu ai lea fuafuaga, ma e iloa ai e ma'eu se mea-alofa matagofie ua aumaia e Ieova mo i tatou, e ala i le auina mai o lona Alo i le lalolagi. (Mataio 20:28; Ioane 8:29; Roma 5:12, 18) A o e a'oa'oina le alofa tele o Ieova iā te oe, sa pā'ia ai lou loto ma amata ai ona e faaalia le alofa iā te ia.—**Faitau le 1 Ioane 4:9, 10.**

⁶ Ae o lenā faalogona alofa i le Atua ua na o se amataga. O se faaa'oa'oga, pe a e alofa i se tasi, e tele mea

3. E faapefea ona tatou faatumauina se faiā lelei ma Ieova?
- 4, 5. Na faapefea ona amata tuputupu a'e lou alofa mo Ieova?
6. O le ā e aofia ai i le alofa i se tasi? O le ā ua uuna'ia oe e fai ona o lou alofa i le Atua?

Ina ua e tuuina atu iā leova
ma papatisoina, ua e faailoa
atu ai e te alofa ma mana'o
e usiusita'i e faavavau iā te ia

e te faia nai lo o le tau ina faapea atu “ou te alofa iā te oe.” O le alofa e māfua ai ona tatou faia mea e faafafia ai lenā tagata. I se tulaga talitutusa, o lou alofa mo Ieova e te mana’o ai e ola i se olaga e faafafiaaina ai o ia. A o tuputupu a’e lenā alofa, o le a tuuina atu lou ola iā Ieova ma papatisoina. O lou faia faapea ua e tautō atu ai iā Ieova o le a e auaua e faavavau iā te ia. (**Faitau le Roma 14:7, 8.**) E faapefea ona e tausisi i lenā tautoga?

“IA TATOU TAUSI I ANA POLOA’IGA”

7 O lo tatou alolofa iā Ieova ua ‘tatou tausi ai i ana poloa’iga.’ E faapefea ona tatou faia faapea? E ala i lo tatou usiusita’i iā te ia. Ua faailoa mai i le Tusi Paia le auala e finagalo Ieova e tatou te ola ai. O se faata’ita’iga, ua ia faailoa mai e sesē le onā, gaoi, pepelo, faia o feusua’iga ma se tasi e le’i faaipoipo i ai, po o le tapua’i i se tasi po o se isi mea nai lo o ia.—1 Korinito 5:11; 6:18; 10:14; Efeso 4:28; Kolose 3:9.

8 Ae e tele isi mea e ao ona tatou faia ina ia faafafiaaina ai Ieova, nai lo o le tau ina usiusita’i i ana poloa’iga. E na te le’i aumaia se lisi umī o tulafono e aofia ai vala uma o lo tatou olaga. O lea la, o nisi taimi e leai ni tulafono ma’oti i le Tusi Paia e faailoa mai ai le mea e ao ona fai. E faapefea la ona tatou faia ni filifiliga lelei? (Efeso 5:17) Ua iai i le Tusi Paia mataupu silisili, o upu moni faavae ua a’oa’oina ai i tatou i auala e silasila ai Ieova i mea. A o tatou faitauina le

7. O le ā e tatou te faia pe afai e tatou te alolofa iā Ieova? O ā nisi o ana poloa’iga?

8, 9. E faapefea ona tatou iloa le silafaga a Ieova i tulaga e lē o iai ni tulafono ma’oti i le Tusi Paia? Aumai se faaa’oa’oga.

Tusi Paia, o le a tatou iloa lelei ai le ituaiga Atua e iai Ieova. Ua tatou iloa ai lona finagalo, e aofia ai mea e fiafia i ai ma mea e ‘ino’ino i ai.—**Faitau le Salamo 97:10; Faataoto 6:16-19; taga’i i le Faaopoopoga 1.**

9 O se faaa’oa’oga, o le ā le auala e te filifilia ai polokalame o le TV po o le Initani e te matamata ai? E lē o ta’u patino mai e Ieova le mea e tatau ona tatou faia. Ae e fesoasoani mataupu silisili ua ia tuuina mai ina ia tatou faia ai ni filifiliga lelei. O le tele o faafiafaga i aso nei ua tumu i feusua’iga ma faiga sauā. Ua faailoa mai e Ieova i le Tusi Paia, “e inosia lava e Ia le tagata e fiafia i le faasauā,” ma ‘e faamasino e ia o ē e faitaaga ma ē e mulilulua.’ (Salamo 11:5; Eperu 13:4) E faapefea ona fesoasoani nei mataupu silisili ina ia tatou faia ai filifiliga lelei? Pe afai ua tatou iloa se mea e ‘ino’ino pe e silasila i ai Ieova o se amioga lē mamā, e tatau la ona tatou ‘alofia.

10 Aiseā e tatou te usiusita’i ai iā Ieova? E lē tau ina ia ‘alofia ai faasalaga po o faafitauli ona o le faia o filifiliga sesē. (Kalatia 6:7) Nai lo o lea, e tatou te usiusita’i iā Ieova ona e tatou te alolofa iā te ia. E pei lava ona manana’o le fanau e faafiafia lo latou tamā, e tatou te manana’o fo’i e faafiafia lo tatou Tamā i le lagi. E leai se mea e sili atu nai lo o le iloa ua tatou maua le finagalo malie o Ieova!—Salamo 5:12; Faataoto 12:2; taga’i i le Faaopoopoga 2.

11 E lē na o taimi e faigofie ai po o ua leai fo’i se isi filifiliga e mafai ona fai, e tatou te usiusita’i ai iā Ieova. E tatou te lē filifili fo’i po o lē fea o ana

10, 11. Aiseā e tatou te usiusita’i ai iā Ieova?

tulafono ma tapulaa e usita'ia, a o lē fea e lē usita'ia. (Teuteronome 12:32) Nai lo o lea, e tatou te usiusita'i atoatoa iā te ia, e pei o le faisalamo o lē na faapea mai: "Ou te fiafia lava i au poloa'iga ua ou naunau i ai." (Salamo 119:47; Roma 6:17) E tatou te fia pei fo'i o Noa, o lē sa faaalia lona alofa mo Ieova e ala i le usita'ia o poloa'iga uma na tuuina atu iā te ia. Ua ta'ua i le Tusi Paia sa 'faapea lava ona faia' e Noa. (Keneze 6:22) Pe e te mana'o e fetalai mai faapena Ieova iā te oe?

12 O ā faalogona o Ieova pe a tatou usiusita'i iā te ia? Ua tatou "faafafia ai [lona] loto." (Faataoto 11:20; 27:11) Se'i manatu i lenā mea! E tatou te faafafiaaina Lē na foafoaina le vateatea pe a usiusita'i iā te ia. Ae e na te lē faamalosia i tatou e faia faapea. Ua ia tuuina mai iā i tatou le filifiliga sa'oloto. O lona uiga, ua iā i tatou le sa'olotoga e filifili ai e fai le mea sa'o po o le mea sesē. E finagalo Ieova ia avea lo tatou alolofa iā te ia, ma uuna'iga e tatou te faia ai filifiliga lelei ina ia tatou maua se olaga e sili ona lelei.—Teuteronome 30:15, 16, 19, 20; taga'i i le Faaopoopoga 3.

"E LĒ MAMAFANA POLOA'IGA"

13 Ae faapefea pe a tatou manatu e faigatā ona usita'ia poloa'iga a Ieova, po ua aveesea ai lo tatou sa'olotoga? Ua ta'ua ma le manino i le Tusi Paia: "E lē mamafa ana poloa'iga." (1 Ioane 5:3) Ua faamatalaina i le *New English Translation* e faapea: "E tatou te lē

12. E faapefea ona tatou faafafiaaina Ieova?

13, 14. E faapefea ona tatou iloa e lē matuā faigatā ona usita'ia poloa'iga a le Atua? Ia faata'ita'i.

mafafia i ana poloa'iga." E le "mamafa" poloa'iga a Ieova, o lona uiga e lē matuā faigatā ona tatou usi-ta'ia. E fetuutuuna'i pea o Ia e tusa ma mea ua ia faa-finagaloina mai iā i tatou.

14 O se faaa'oa'oga, se'i faapea o loo e fesoasoani i sau uō e siitia atu i se fale fou. Ua ia tuu ana mea uma i atigipusa. O nisi atigipusa e māmā e faigofie ona sii, ae o isi e mamafa e mana'omia ona sii e ni tagata se to'alua. Pe afai e alofa lau uō iā te oe, po o le a fai atu e te siiina na o oe se pusa e matuā mamafa? E mautinoa e leai! Aiseā? E lē mana'o o ia e te afāina ai. E faapena fo'i Ieova, e lē mafai ona ia fetalai mai e tatou te faia se mea e matuā faigatā. (Teuteronome 30:11-14) E silafia lelei e Ieova i tatou. "Ua silafia lelei e ia le mea na faia ai i tatou, ua ia manatu o le efuefu lava i tatou."—Salamo 103:14.

15 Na ta'u atu e Mose i le nuu o Israelu, o poloa'iga a Ieova e mo lo latou "lelei i aso uma," ma o le a "ola ai pea" i latou pe a usiusita'i i ai. (Teuteronome 5:28-33; 6:24) E faapena fo'i i aso nei. O so o se mea lava e finagalo Ieova e tatou te faia, e mo lo tatou lelei. (**Faitau le Isaia 48:17.**) E silafia pea e lo tatou Tamā o Ieova mea e sili ona lelei mo i tatou. (Roma 11:33) Ua ta'ua i le 1 Ioane 4:8: "O le Atua o le alofa lava ia." O lona uiga, o mea uma e faia ma fetalai mai ai Ieova e uuna'ia e le alofa.

16 E lē o taimi uma e faigofie ai ona tatou usiusita'i

15. Aiseā e tatou te mautinoa ai o poloa'iga a Ieova e mo lo tatou lelei?

16. E faapefea ona iloa e mafai ona tatou usiusita'i e ui i le lē lelei atoatoa ma ola i se lalolagi amioleaga?

i le Atua. O loo tatou ola i se lalolagi amioleaga ua pulea e le Tiapolo. O loo taumafai o ia e taa'ina tagata ia fai le mea leaga. (1 Ioane 5:19) E mana'omia fo'i ona tau faasaga i o tatou manatu ma faalogona lē lelei atoatoa, ona e mafai ona tatou lē usiusita'i ai i le Atua. (Roma 7:21-25) Peita'i, o lo tatou alolofa iā Ieova e faamalosia ai i tatou e fai le mea sa'o. E na te silafia a tatou taumafaiga ia usiusita'i iā te ia, ma fesoasoani mai e ala i lona agaga paia e sili ona malosi. (1 Samuela 15:22, 23; Galuega 5:32) E fesoasoani mai le agaga paia e tatou te atia'e uiga e faigofie ai ona usiusita'i iā Ieova.—Kalatia 5:22, 23.

17 O le a tatou a'oa'oina i lenei lomiga le auala e ola ai i se olaga e faafiafia ai le finagalo o Ieova. O le a tatou a'oa'oina pe faapefea ona faatatau ana mataupu silisili ma tapulaa tauamio i o tatou olaga. Ia manatua e lē faamalosia e Ieova i tatou ia usiusita'i iā te ia. Pe a tatou filifili e usiusita'i, o le a faaleleia o tatou olaga ma maua se lumana'i matagofie. Ae sili atu ona tāua, o lo tatou usiusita'i e faaalia atu ai i le Atua le tele o lo tatou alofa mo ia.—Taga'i i le Faaopoopoga 4.

18 Ua tuu mai e Ieova iā i tatou ta'ito'atasi se lotofuatiaifo ina ia fesoasoani e iloa ai le mea sa'o ma le mea sesē. Pe a a'oa'oina o tatou lotofuatiaifo, o le a fesoasoani iā i tatou e "tausi i ana poloa'iga." O le ā la le lotofuatiaifo ma e faapefea ona tatou a'oa'oina? Se'i o tatou iloiloina.

17, 18. (a) O le ā o le a tatou a'oa'oina i lenei lomiga? (e) O le ā o le a tatou iloiloina i le mataupu o loo sosoo mai?

1

E ALOFA LE ATUA IĀ TE OE

“Ia outou faatumau iā te outou i le alofa o
le Atua . . . lea e i‘u ai i le ola e faavavau.”

—luta 21

Aiseā e te mautinoa ai e alofa le Atua iā te oe?

Ioane 3:16;

1 Ioane 4:8-10;

Faaaliga 4:11

Na foafaina e leova mea
uma i le lalolagi ina ia
tatou olioli ai i le olaga.
E le‘i suia ai le fuafuaga a
le Atua ina ua agasala
Atamu ma Eva. Na ia auina
mai lona Alo e fai ma togiloa
ina ia maua ai e tagata
uma le avanoa mo le ola e
faavavau.

Salamo 65:2;

Galuega 5:32

Ua tuuina mai e leova le
Tusi Paia, lona agaga paia,
ma le meaalofa o le tatalo,
ina ia fesoasoani i o tatou
olaga i aso nei. Pe a tatou
tatalo atu iā te ia, e faafogoa
mai o ia.

2 O LE USIUSITA'I IĀ IEOVA E TATOU TE MAUA AI PEA AOGĀ

“O a‘u o Ieova, lou Atua, o Lē o loo a‘oa‘o oe i mea e aogā iā te oe.”—Isaia 48:17

O ā aogā o lou usita'i iā leova?

Teuteronome 5:28-33; 6:24

E silafia e leova a tatou tau-mafaiga ia usiusita'i iā te ia.
O le usiusita'i e faaleleia ai o tatou olaga i le taimi lenei ma maua ai se lumana'i matagofie.

3 E MAFAI ONA E FAAALIA ATU E TE ALOFA IĀ IEOVA

“O le alofa lenei i le Atua, ia tatou tausi i ana poloa’iga.”—1 Ioane 5:3

Pe e mafai ona tatou usiusita’i i le Atua?

Teuteronome 30:11;

Salamo 103:14

E silafia e leova e tatou te lē lelei atoatoa. E na te lē faatalitalia i tatou e fai se mea e lē mafai ona tatou faia.

Faataoto 27:11;

Roma 7:21-25

O lo tatou alolofa iā leova e faamalosia ai i tatou e usiusita’i iā te ia, e tusa lava pe e faigatā.

Faataoto 6:16-19;

Efeso 5:17

O mataupu silisili o le Tusi Paia e a’oa’oina ai i tatou i le finagalo o le Atua. O nei mataupu silisili e faatonutonu ai o tatou manatu ma faaloloto ai lo tatou alofa mo leova. E fesoasoani iā i tatou e iloa ai le mea e ao ona fai e tusa lava pe lē o ta’ua patino mai i le Tusi Paia.

SE LOTOFUATIAIFO LELEI MA LE ATUA

"Ia taofimau i se lotofuatiaifo lelei."

—1 PETERU 3:16.

SE'I faapea o loo e malaga i se nofoaga e ui atu i se toafa telē lava. Peita'i, ua e iloa afai e te ui atu i lenā toafa telē e aunoa ma se ta'iala, e mafai ona e sē solo pe sesē le nofoaga e te taunuu i ai. O le ā e te faia ina ia taunuu ai i le nofoaga o loo e fia alu i ai? E te mana'omia se tasi e masani lelei i le toafa ina ia ta'ita'ia oe, pe e ao fo'i ona e faalagolago i le lā po o fetu. E tāua le iai o se ta'iala,

1, 2. Aiseā e te mana'omia ai se ta'iala pe a e malaga i se nofoaga e te lē masani ai? O le ā le ta'iala ua tuuina mai e leova īā i tatou?

ona o le iloaina o le mea e te alu i ai e mafai ona faasaoina ai lou ola.

2 O i tatou uma lava o loo fesaga'ia le tele o lu'i i le olaga, ma o nisi taimi e faigofie ona tatou lē iloa po o le ā le mea o le a fai. Peita'i, ua tuuina mai e Ieova iā i tatou ta'ito'atasi se lotofuatiaifo e ta'ita'ia ai i tatou. (Iakopo 1:17) Se'i o tatou iloiloina po o le ā le lotofuatiaifo ma pe faapefea ona gaoioi. O le a tatou iloiloina fo'i auala e a'oa'oina ai o tatou lotofuatiaifo, le pogai e tatau ai ona tatou manatu mamafa i lotofuatiaifo o isi, ma pe faapefea i se lotofuatiaifo mamā ona faaleleia ai o tatou olaga.

O LE Ā LE LOTOFUTIAIFO MA E FAAPEFEA ONA GAOIOI?

3 O o tatou lotofuatiaifo o se meaalofa matagofie mai iā Ieova. O se lagona e i totonu o i tatou e iloa ai le mea sa'o ma le mea sesē. O le upu Eleni o loo faaaogā i le Tusi Paia mo le "lotofuatiaifo," e uiga atu i le "iloaina e le tagata o ia lava." Pe a lelei ona gaoioi o tatou lotofuatiaifo, e fesoasoani iā i tatou e iloilo ai ituaiga tagata moni e iai i tatou. E mafai ona fesoasoani iā i tatou ia faamaoni e faatatau i o tatou mafaufauga ma faaloga loloto. E mafai ona ta'ita'ia atu i tatou i le lelei ae 'alo ese mai i le leaga. E tatou te lagona ai fo'i le fiafia pe a faia se filifiliga atamai, pe lagona le nofosala ona o le faia o se filifiliga sesē.—Taga'i i le Faaopoopoga 5.

4 E ta'ito'atasi i tatou ma filifili pe faalogo i o tatou lotofuatiaifo pe leai. Na filifili Atamu ma Eva e lē

3. O le ā e uiga atu i ai o tatou lotofuatiaifo?

4, 5. (a) O le ā na tupu ina ua lē amana'ia e Atamu ma Eva o la lotofuatiaifo? (e) O ā nisi o faaa'oa'oga i le Tusi Paia i auala e gaoioi ai le lotofuatiaifo?

faalogo i o la'ua lotofuatiaifo, ma o le i'uga na la agasala ai. Mulimuli ane na lagona le nofosala ae ua tuai. Ua la lē usiusita'i i le Atua. (Kenesa 3:7, 8) E ui lava sa lelei atoatoa o la lotofuatiaifo ma la iloa e sesē le lē usiusita'i i le Atua, ae na filifili lava e lē amana'ia o la lotofuatiaifo.

5 I le isi itu, e to'atele tagata lē lelei atoatoa na faa-
logo i o latou lotofuatiaifo. O Iopu o se tasi o faaa'oa'oga
lelei. Talu ai sa faalogo o ia i lona lotofuatiaifo ma faia
filifiliga lelei, o lea na ia ta'ua ai: "E lē faifai mai fo'i lo'u
loto iā te a'u i o'u aso uma." (Iopu 27:6) Ina ua ta'ua e
Iopu lona "loto," sa ia faasino atu i lona lotofuatiaifo, o
le lagona e iloa ai le mea sa'o ma le mea sesē. A o Tavita
e iai taimi na ia lē amana'ia ai lona lotofuatiaifo ma lē
usiusita'i ai iā Ieova. Mulimuli ane na ia lagona le nofo-
sala ma na pei ua "tuia" ai lona loto. (1 Samuelu 24:5)
Na ta'u atu e le lotofuatiaifo o Tavita e sesē lana gaoioiga
na fai. O lona faalogo i lona lotofuatiaifo na ia a'oa'oina
ai e 'alofia le toe faia o lenā mea sesē.

6 E oo fo'i i tagata e lē iloaina Ieova, e masani ona
latou iloa e i ai mea e sa'o ma mea e sesē. Ua faapea
mai le Tusi Paia ua "faasalaina pe ta'utonuina i latou
i o latou lava manatu." (Roma 2:14, 15) O se faaa'oa'
'oga, ua iloa e le to'atele e sesē le fasioti tagata po o
le gaoi. E ui atonu e latou te lē o iloaina, ae o loo faa-
logo i o latou lotofuatiaifo, o le lagona na tuu e Ieova i
totonu iā i latou e iloa ai le mea sa'o ma le mea sesē. O
loo latou mulimuli fo'i i mataupu silisili a le Atua, po
o upu moni faavae ua saunia mai e Ieova ina ia tatou
faia ai filifiliga lelei i le olaga.

6. Aiseā e faapea atu ai o le lotofuatiaifo o se meaalofa ua tuuina
mai e le Atua i tagata uma?

7 Peita'i, o nisi taimi e mafai ona sesē ai o tatou lotofuatiaifo. O se faaa'oa'oga, e mafai ona faaleagaina o tatou lotofuatiaifo i o tatou lava mafaufauga ma faalogona lē lelei atoatoa, ma ta'ita'ia atu ai i le ala sesē. E lē faafuase'i ona maua se lotofuatiaifo lelei, ae e mana'omia ona a'oa'oina. O se lotofuatiaifo lelei na fesoasoani iā Iosefa e teena ai faaosoosoga. (Kenese 39: 1, 2, 7-12) Ua aumaia e Ieova le agaga paia ma mataupu silisili faale-Tusi Paia ina ia fesoasoani iā i tatou. (Roma 9:1) Se'i o tatou iloilo pe faapefea ona a'oa'oina o tatou lotofuatiaifo.

E FAAPEFEA ONA A'OA'OINA O TATOU LOTOFUATIAIFO?

8 Ua manatu nisi tagata o le faalogo i o latou lotofuatiaifo, e uiga atu i le mulimuli i o latou faalogona. Ua latou manatu e mafai ona fai so o se mea e mana'a'o i ai, ae o le mea tāua ia lelei o latou faalogona. Peita'i, e lē lelei atoatoa o tatou faalogona ma e mafai ona faasesēina ai i tatou. E mafai ona matuā malolosi o tatou faalogona ma aafia ai o tatou lotofuatiaifo. Ua ta'ua i le Ieremia 17:9: "E sili ona faa'ole'ole le loto nai lo o mea uma, ma e matuā leaga lava. O ai sē e mafai ona iloa?" E ono amata ona tatou mafaufau e sa'o se mea e ui lava e sesē. O se faaa'oa'oga, a o le'i avea Paulo ma Kerisiano, sa matuā faasauā o ia i tagata o le Atua ma manatu e sa'o lana gaoioiga sa fai. Sa manatu o ia e lelei lona lotofuatiaifo. Ae na mulimuli ane faapea mai o ia: "O Ieova e na te faamasinoina a'u." (1 Korinto 4:4; Galuega 23:1;

7. Aiseā e mafai ai ona sesē o tatou lotofuatiaifo i nisi taimi?
8. (a) E faapefea i o tatou faalogona ona aafia ai o tatou lotofuatiaifo? (e) O le ā e ao ona tatou fesili ifo ai a o le'i faia se gaoioiga?

2 Timoteo 1:3) Ina ua a'oa'oina e Paulo le finagalo o Ieova e faatatau i lana gaoioiga, na ia iloa ai e mana'o-mia ona ia fai ni suiga. O lea la, a o tatou le'i faia se gaoioiga, e ao ona fesili ifo, 'O le ā e finagalo Ieova ou te faia?'

9 Pe a e alofa i se tasi, e te lē mana'o e fai se mea e lē fiafia ai o ia. Talu ai e tatou te alolofa iā Ieova, e tatou te lē faia la se mea e lē fiafia i ai lona finagalo. E ao ona matuā faamalosia lo tatou matata'u ia lē faatigā i le finagalo o Ieova. Ua tatou iloa lenei mea mai i le faaa'oa'oga a Neemia. E na te le'i faaaogāina lona tulaga o se kovana ina ia maua ai ni ana 'oa. Aiseā? Na ia ta'ua "ona o le mata'u i le Atua." (Neemia 5:15) E le'i mana'o Neemia e fai se mea e faatigā ai le finagalo o Ieova. E tatou te lē manana'o fo'i e fai se mea sesē e faatigā ai i le finagalo o Ieova. E tatou te a'oa'oina mea e fiafia i ai Ieova e ala i le faitau o le Tusi Paia.—Taga'i i le Faaopoopoga 6.

10 O se faaa'oa'oga, e ono filifili se Kerisiano pe inu i le 'ava malosi pe leai. O ā mataupu silisili o le a fesoasoani e na te faia ai se filifiliga lelei? O nisi nei o mataupu silisili: E lē o fa'asā i le Tusi Paia le inu i le 'ava malosi. O loo ta'ua ai o le uaina o se meaalofa mai i le Atua. (Salamo 104:14, 15) Ae na fetalai Iesu i ona soo ia aua le "inu tele." (Luka 21:34) Na ta'u atu fo'i e Paulo i Kerisiano ia 'alofia "patī e lē taupulea ma onāga." (Roma 13:13) Na ia ta'ua o ē e onanā "e lē fai mo latou tofi le malo o le Atua."—1 Korinito 6:9, 10.

9. O le ā e uiga i ai le mata'u i le Atua?

10, 11. O ā mataupu silisili o le Tusi Paia e fesoasoani e tatou te faia ai filifiliga lelei e faatatau i le 'ava malosi?

11 E ono fesili ifo se Kerisiano: ‘O le ā le aogā o le ‘ava malosi iā te a’u? Po ou te mana’omia ina ia to’afilemu ai? Po ou te inu le ‘ava malosi ina ia maua ai le lagona mautinoa? Pe e mafai ona ou pulea le tele o la’u inu ma le tele o le taimi e inu ai?* Pe e mafai ona matou fiafia ma a’u uō e tusa lava pe e leai se ‘ava malosi e inuina?’ E mafai ona tatou tatalo atu iā Ieova mo se fesoasoani e fai ai filifiliga atamai. (**Faitau le Salamo 139:23, 24.**) O le manatunatu i mataupu silisili o le Tusi Paia ma iloilo ma le faamaoni i tatou lava, ua a’oa’oina ai o tatou lotofuatiaifo ia gaua’i i mataupu silisili o le Tusi Paia. Ae se’i o tatou iloilo nisi vala e aofia ai.

AISEĀ E TATOU TE MANATU MAMAFĀ AI I LOTOFUATIAIFO O ISI?

12 E lē tutusa uma lotofuatiaifo o tagata. Atonu e faataga oe e lou lotofuatiaifo e faia se mea e lē mafai e le isi tagata ona fai. O se faaa’oa’oga, atonu e te filifili e inu le ‘ava malosi, ae ua manatu le isi tagata e lē tatau ona ia inuina. Aiseā e ono eseese ai manatu o tagata e faatatau i lenei mataupu?

13 E masani ona taa’ina faalogona o se tasi e faatatau i se mea ona o le vaipanoa na ola a’e ai, le auala e manatu ai lona aiga i lenā mea, o mea e tutupu i lona olaga, ma isi vala. Pe a oo mai i le ‘ava malosi, atonu e filifili se tasi sa iai lona vaivaiga i le puleaina o le inu, e aua ne’i

* Ua faapea mai le tele o foma’i, o tagata e lē pulea le inu ‘ava malosi, e matuā faigatā ona pulea le tele o la latou inu. Ua fautua mai foma’i e tatau i na tagata ona tuu le inu i le ‘ava malosi.

12, 13. Aiseā atonu e eseese ai o tatou lotofuatiaifo ma isi? E faapefea ona tatou taulima nei eseesega?

toe inu. (1 Tupu 8:38, 39) O lea, pe afai e te ofo atu le ‘ava malosi i se tagata faapena ae ia teena, o le ā lau tali? Po o le a e ita? Po o le a e faatauanau atu pea? Po o le a e taumafai e fesiligia le māfuaaga ua ia teena ai? E leai, talu ai e te manatu mamafa i lona lotofuatiaifo.

14 I aso o le apostolo o Paulo, e i ai se mea na tupu e faaalia mai ai e mafai ona eseese lotofuatiaifo. Na faatau atu i le maketi nisi o aano o manu sa faaaogā i tapua’iga sesē ma ifoga i tupua. (1 Korinito 10:25) Na manatu Paulo e lē sesē ona faatau ma ‘aina aano o nei manu. O lona manatu o mea’ai uma e aumai īā Ieova. Peita’i, sa ese le manatu o nisi o uso sa tapua’i muamua i tupua. Na latou manatu e sesē le aai i aano o nei manu. Pe na faapea ifo Paulo: ‘E lē o afāina ai lo’u lotofuatiaifo. E iai la’u aiā tatau e ‘ai ai so o se mea ou te mana’o i ai?’

15 E le’i mafaufau faapena Paulo. Na matuā tāua īā te ia faalogona o ona uso, o lea na ia lotomalie ai e lē amana’ia nisi o ana aiā tatau. Na faapea mai Paulo e lē tatau ona tatou “faafafia i o tatou lava loto.” Na ia toe faaopopo mai: “Auā e oo lava i le Keriso, na te le’i faafafia i lona lava loto.” (Roma 15:1, 3) I le pei o Iesu, sa sili atu ona manatu mamafa Paulo i isi nai lo o ia lava.—**Faitau le 1 Korinito 8:13; 10:23, 24, 31-33.**

16 Ae faapefea pe a faataga e le lotofuatiaifo o se tasi o ia e faia se mea e foliga mai e sesē īā i tatou? E tatau ona tatou faaeteete ia aua ne’i faitio ma mau-maututū e sa’o i tatou ae sesē lenā tagata. (**Faitau le**

14, 15. O le ā se mea na tupu i aso o Paulo? O ā fautuaga aogā na avatu e Paulo?

16. Aiseā e lē tatau ai ona tatou faamasino i lo tatou uso ona ua faataga o ia e lona lotofuatiaifo e fai se mea?

E mafai ona fesoasoani se lotofuatiaifo ua a'oa'oina
e te filifili ai pe taumafa i le 'ava malosi pe leai

Roma 14:10.) Na tuu mai e Ieova lo tatou lotofuatiaifo ina ia faamasino ai i tatou lava, ae lē o isi. (Mataio 7:1) E tatou te lē manana'o e faatupu ni fevaevaea'iga i le faapotopotoga ona o o tatou manatu. Nai lo o lea, e tatou te sa'ili auala e faatupu ai le alofa ma le autasi.
—Roma 14:19.

E TATOU TE MAUA AOGĀ ONA O SE LOTOFUATIAIFO LELEI

17 Na tusi Peteru: “Ia taofimau i se lotofuatiaifo lelei.” (1 Peteru 3:16) Pe a faaauau ona lē amana'ia

17. O le ā ua tupu i lotofuatiaifo o nisi tagata?

O se lotofuatiaifo lelei
 e mafai ona ta'ita'ia
 ai i tatou i le ola,
 ma maua ai le olioli
 ma le filemu o le loto

e tagata mataupu silisili a Ieova, o le a i'u ina lē toe ga-oioi o latou lotofuatiaifo. Na faapea mai Paulo, o lenā ituaiga o lotofuatiaifo ua 'faailogaina i le u'amea aasa.' (1 Timoteo 4:2) Pe na e matuā mū leaga i se afi? Pe a tupu se mea faapena, e matuā ma'ila'ila ai lou pa'u ma e lē toe lagona ai se mea. Pe afai e faaauau ona faia e se tasi mea sesē, e mafai ona "faailogaina" lona lotofuatiaifo ma lē toe gaoioi ai.

18 Pe a tatou lagona le nofosala, atonu ua ta'u mai e o tatou lotofuatiaifo ua tatou faia se mea sesē. E mafai ona uuna'ia ai i tatou ia iloa le mea na tatou faia ma lē toe faia ai. E ao ona tatou a'oa'o ni lesona mai i a

18, 19. (a) O le ā ua ta'u mai iā i tatou pe a tatou lagona le nofosala ma le faalumaina? (e) O le ā e mafai ona tatou faia pe a lagona le nofosala i agasala ua tatou salamō mai ai?

tatou mea sesē ina ia lē toe faia ai. O se faaa'oa'oga, e ui sa agasala le tupu o Tavita, ae na uuna'ia o ia e lona lotofuatiaifo ia salamō. Na 'ino'ino o ia i lana mea na fai ma maumaua'i e usiusita'i iā Ieova i le lumana'i. O mea na tutupu iā Tavita na mafai ai ona ia faapea mai, o Ieova 'e lelei ma ua nofosauni e faamagalo.'

—Salamo 51:1-19; 86:5; taga'i i le Faaopoopoga 7.

19 Ae atonu e lagona pea e se tasi le nofosalā ona o se agasala na ia faia i le taimi ua te'a, e ui ua salamō o ia. E tigā faalogona o le nofosalā ma e mafai ona lagona ai e se tasi le lē aogā. Afai o ou lagona na i nisi taimi, ia manatua e lē mafai ona e toe suia le mea na tupu. E tusa pe na e malamalama lelei pe leai i le mea e sa'o ma le mea e sesē, ae ua faamagalo atoatoa oe e Ieova, ma ua soloiesea na agasala. Ua e mamā i

le silafaga a Ieova ma iloa ua e faia le mea sa'o. E ono ta'usala pea oe e lou loto, ae ua faapea mai le Tusi Paia: "E sili atu le Atua i o tatou loto." (**Faitau le 1 Ioane 3:19, 20.**) O lona uiga, e mafai ona fesoasoani lona alofa ma lana faamagaloga ina ia aveesea ai so o se lagona nofosala pe faalumaina o loo iā i tatou. Ia e mautinoa ua faamagalo oe e Ieova. Pe a talia e se tasi le faamagaloga a Ieova, o le a ia maua se lotofuatiaifo filemu ma fiafia i le auaunaga i le Atua.—1 Korinito 6:11; Eperu 10:22.

20 Ua saunia lenei tusi e fesoasoani iā te oe ina ia a'oa'oina lou lotofuatiaifo, ma mafai ona lapata'ia ma puipuia ai oe i nei aso faigatā. O le a fesoasoani fo'i iā te oe e faatatau mataupu silisili o le Tusi Paia i vala eseese o lou olaga. E lē o aumaia i lenei tusi se lisi o tulafono o mea e fai i tulaga uma. Ua tatou ola e tusa ma "le tulafono a le Keriso," lea e faavae i mataupu silisili a le Atua. (Kalatia 6:2) E tatou te lē faia ni faamolemolega o le faia o mea sesē ona o le leai o se tulafono patino i se mataupu. (2 Korinito 4:1, 2; Eperu 4:13; 1 Peteru 2:16) Nai lo o lea, ia faaaogā lo tatou sa'o-lotoga e faaalia atu ai lo tatou alolofa mo Ieova.

21 Pe a tatou mafaufau loloto i mataupu silisili o le Tusi Paia ma faatatau, ua a'oa'oina ai i tatou e 'faa-aogā o tatou mafaufau' ma ia mafaufau e pei o Ieova. (Eperu 5:14) O le i'uga, o le a maua se lotofuatiaifo ua a'oa'oina e ta'ita'ia ai i tatou i le ola, ma fesoasoani ina ia tatou tumau ai i le alofa o le Atua.

20, 21. (a) O le ā o le a fesoasoani ai lenei tusi iā te oe? (e) O le ā le sa'o-lotoga ua tuuina mai e leova iā i tatou? E faapefea ona tatou faaaogā?

1 O TATOU LOTOFUATIAIFO O SE MEAALOFA MAI I LE ATUA

'Ua faasalaina pe ta'utonuina i latou i o latou lava manatu.'—Roma 2:14, 15

E mafai faapefea ona fesoasoani lou lotofuatiaifo iā te oe?

Salamo 139:23, 24

O o tatou lotofuatiaifo o se lagona e i totonu o i tatou e iloa ai le mea sa'o ma le mea sesē. E fesoasoani ia faamaoni ai iā i tatou lava e faatatau i o tatou mafau-fauga ma faalogona loloto.

1 Samuelu 24:5;

Iopu 27:6

E mafai e o tatou lotofuatiaifo ona ta'ita'ia i tatou i le lelei ae aveese mai i le leaga. E mafai ona tatou lagona ai le nofosala pe a faia se filifiliga sesē, pe lagona fo'i le fafia pe a faia se filifiliga atamai.

2 E AO ONA A'OA'OINA O TATOU LOTOFUATIAIFO

“E sili ona faa’ole’ole le loto nai lo o mea uma, ma e matuā leaga lava.”—Ieremia 17:9

**O le ā ua tuuina mai e leova ina ia fesoasoani
e a’oa’oina ai o tatou lotofuatiaifo?**

Roma 9:1;

1 Korinito 4:4

E mafai ona sesē o tatou lotofuatiaifo lē lelei atoatoa. E mana’omia ona ta’ita’ia i le agaga paia ae lē o tatou faalogona.

Eperu 5:14;

1 Peteru 3:16

Ua tatou a’oa’oina mai i le Tusi Paia le finagalo o leova, lea e fesoasoani e tatou te iloa ai le mea e sa’o ma le mea e sesē, ma fesoasoani e a’oa’oina ai o tatou lotofuatiaifo.

3 E LĒ TUTUSA UMA LOTOFUATIAIFO O TAGATA

“Aua ne’i sa’ilia e se tasi lona lava lelei,
a ia faaaauau ona sa’ili le lelei o isi.”

—1 Korinito 10:23, 24

**E faapefea ona faaalia lo tatou manatu mamafa
i lotofuatiaifo o isi?**

Roma 15:1, 3

E lē tutusa le auala e gaoioi
ai lotofuatiaifo o tagata.
Atonu e faataga oe e lou
lotofuatiaifo e faia se mea
e lē mafai e le isi tagata
ona fai.

1 Korinito 10:31-33

Na sili ona manatu ma-
mafa Paulo i faalogona o
ona uso ma tuafāfine nai
lo o ia lava. Sa sili ona tāua
iā te ia o latou faalogona
nai lo o ia.

Roma 14:10, 19

Na tuu mai e leova o tatou
lotofuatiaifo ina ia faama-
sino ai i tatou lava, ae lē o
isi. E tatau ona tatou faa-
eteete ia aua ne’i mau-
maututū e sa’o i tatou
ae sesē isi.

4

E FESOASOANI MAI IEOVA IA TATOU MAUA SE LOTOFUATIAIFO LELEI

“Ua tatou mautinoa i o tatou loto e alofa o ia iā i tatou . . . auā e sili atu le Atua i o tatou loto, e na te silafia fo’i mea uma lava.”

—1 Ioane 3:19, 20

Aiseā e lē tatau ai ona tatou lotovaivai pe a lagona pea le nofosala ona o se agasala sa fai i le taimi ua te’ā?

Salamo 86:5;

1 Korinito 6:11

E ui ua tatou salamō mai i agasala na faia i le taimi ua te’ā, ae e matuā tigā faalogaona o le nofosala ma e lagona ai le lē aogā. Ae e lē mafai ona tatou suia mea ua te’ā. Ua faamagalo i tatou e leova, ma ua soloisea na agasala. Ua mamā i tatou i le silafaga a leova.

Kalatia 6:2;

1 Peteru 2:16

O le “tulafono a le Keriso,” e faavae i mataupu silisili o le Tusi Paia ae e lē o tulafono. E tusa pe e leai se tulafono e faatatau i se mataupu, ae e lē tatau i se Kerisiano ona sa’ili i se auala e faia ai se mea sesē.

IA FILIFILI UŌ E ALOLOFA I LE ATUA

“O lē e savali ma tagata atamamai, e atamai ai o ia.”

—FAATAOTO 13:20.

PO UA e mātauina le auala e mata'i ai e se pepe ona mātua? E tusa lava pe e le'i tautala, ae e na te mātauina mea uma lava e vaai ma faalogo i ai. A o tuputupu a'e, e amata ona ia faata'ita'i i ona mātua. E faapena fo'i tagata matutua, e latou te ono mafau-fau ma gaoioi e pei o tagata e latou te faifaimea faatasi i le tele o taimi.

² Ua tatou a'oa'oina mai i le Faataoto 13:20: “O lē e savali ma tagata atamamai, e atamai ai o ia.” O le “savali” ma se tasi, e lē uiga atu i le na o le faatasiasi ma lenā tagata, ae e aofia ai le filifili e faaalu le taimi faatasi ma ia. Ua faapea mai se faitofā o le Tusi Paia, o le savavali ma se tasi e aofia ai le alofa ma faaloga māfana i lenā tagata. E taa'ina i tatou i tagata e tele ina tatou faifaimea faatasi, aemaise lava pe afai e tatou te māfana atu iā i latou.

³ E mafai ona tatou aafia i se auala lelei pe leaga mai i a tatou uō. Ua faaauau mai le Faataoto 13:20: “O lē e faifaimea faatasi ma tagata vālea, e leaga ai

1-3. (a) O le ā ua tatou a'oa'oina mai i le Faataoto 13:20? (e) Aiseā e ao ai ona filifili ma le atamai a tatou uō?

lava o ia." I le gagana Eperu, o le "faifaimea faatasi" ma se tasi e uiga atu i le "faauō" ma lenā tagata. (Faataoto 22:24; Faamasino 14:20) O uō e alolofa i le Atua, o le a latou faalaeiau i tatou e tumau faamaoni iā te ia. Se'i o tatou iloilo po o ai ituaiga tagata e filifilia e Ieova e avea ma ana uō, ina ia fesoasoani e filifili ai ma le poto a tatou uō.

O AI UŌ A LE ATUA?

4 Ua tuuina mai e Ieova o le Pule Silisili Ese i le aoao o mea, iā i tatou le avanoa e avea ai ma ana uō. O se faaeaga tautele lea. E filifili ma le faaeteete e Ieova ana uō. E na te filifilia i latou e alolofa ma faatuatua iā te ia. Se'i manatu iā Aperaamo. Na nofo-sauni o ia e faia so o se mea mo le Atua. Sa faaalia pea e Aperaamo lona faamaoni ma le usiusita'i. Na lotomalie o ia e ofo atu lona atalii o Isaako e fai ai le taulaga. Na faatuatua Aperaamo "e mafai e le Atua ona toe faatūina o ia mai i le oti." (Eperu 11:17-19; Kenese 22:1, 2, 9-13) Na faamaoni ma usita'i Aperaamo, ma na ta'ua o ia e Ieova o 'lana uō.'—Isaia 41:8; Iakopo 2:21-23.

5 E tautele i le silafaga a Ieova ana uō. E sili atu ona tāua i ana uō lo latou faamaoni iā te ia nai lo o se isi lava mea. (**Faitau le 2 Samuelu 22:26.**) E latou te faamaoni ma usiusita'i ona e alolofa iā Ieova. Ua ta'ua i le Tusi Paia, "e mafuta vavalalata atu o Ia i ē ua amio sa'o," o i latou ia e usiusita'i iā te ia. (Faata-

4. Aiseā o se faaeaga tautele ai le avea ma uō a le Atua? Aiseā na ta'ua ai e Ieova Aperaamo o 'lana uō'?

5. O ā faalogona o Ieova iā i latou e faamaoni iā te ia?

oto 3:32) E valaaulia e Ieova ana uō e avea ma mālō faapitoa i lona “fale’ie.” E na te valaaulia i latou e tapua’i ma tatalo atu iā te ia i so o se taimi.—Salamo 15:1-5.

6 Na fetalai Iesu: “Afaia e alofa mai se tasi iā te a’u, e tausia e ia a’u upu, ma e alofa fo’i lo’u Tamā iā te ia.” (Ioane 14:23) O lea, ina ia avea ma uō a Ieova, e ao ona tatou alolofa iā Iesu ma faia mea ua ia a’oa’o-inia ai i tatou. O se faaa’oa’oga, e tatou te usiusita’i i faatonuga a Iesu e tala’i le tala lelei ma faia isi ma soo. (Mataio 28:19, 20; Ioane 14:15, 21) Talu ai e tatou te alolofa iā Iesu, o lea e tatou te “mulimulitu’i ai i ona tulaga aao.” (1 Peteru 2:21) E fiafia le finagalo o Ieova pe a silasila mai ua tatou faia le mea sili e faaa’oa’o ai i lona Alo e ala i upu ma gaoioiga.

7 O uō a Ieova o i latou e faatuatua, faamaoni, usiusita’i, ma alolofa i lona Alo. Pe e tatou te filifilia fo’i ituaiga uō e pei o uō a Ieova? Pe afaia e faaa’oa’o au uō iā Iesu ma tō’aaga e a’oa’o isi e uiga i le Malo o le Atua, o le a latou fesoasoani iā te oe e avea o se tagata lelei ma tumau faamaoni iā Ieova.

LESONA MAI I FAAA’OA’OGA I LE TUSI PAIA

8 Ua tatou faitau i le tele o faauōga i le Tusi Paia, e pei o le faauōga a Ruta ma le tinā o lona to’alua, o Naomi. E eseese atunuu ma talaaga o nei fafine, ma e matua mamao atu Naomi iā Ruta. Ae na avea i la’ua ma uō mamae ona sa alolofa uma i la’ua iā

6. E faapefea ona faaalia e tatou te alolofa iā Iesu?
7. Aiseā e ao ai ona faamautinoa o a tatou uō o uō a Ieova?
8. O le ā se mea e te fiafia ai i le faauōga a Ruta ma Naomi?

Ieova. Ina ua mana'o Naomi e tuua le nuu o Moapi ae toe fo'i i Israelu, sa "pipii atu pea Ruta iā te ia." Na faapea atu Ruta iā Naomi: "O lou nuu e fai ma o'u nuu, ma o lou Atua, o lo'u Atua fo'i lea." (Ruta 1:14, 16) Na matuā agalelei Ruta iā Naomi. Ina ua la taunuū i Israelu, sa galue mamafa Ruta e tausia lana uō. Na matuā alofa Naomi iā Ruta ma avatu iā te ia ni fautuaga aogā. Na usita'i Ruta iā Naomi, ma o le i'uga na la maua le tele o faamanu-iaga.—Ruta 3:6.

9 O Tavita ma Ionatana o se isi faaa'oa'oga o ni uō lelei sa faamaoni iā Ieova. E tusa ma le 30 tausaga e matua ai Ionatana iā Tavita, ma o Ionatana o le tupu e sosoo ai o Israelu. (1 Samuelu 17:33; 31:2; 2 Samuelu 5:4) Ae ina ua iloa e Ionatana ua filifilia e Ieova Tavita e avea ma tupu, e le'i lotoleaga ai o ia pe faatautavā. Nai lo o lea, sa ia faia mea uma e lagolagoina ai Tavita. O se faaa'oa'oga, ina ua lamatia le ola o Tavita, na fesoasoani Ionatana "ia faamalosia . . . lona faatuatua i le Atua." Na oo lava fo'i ina lamatia lona ola ona o Tavita. (1 Samuelu 23:16, 17) Sa avea fo'i Tavita o se uō faamaoni. Na ia folafola atu o le a ia tausia le aiga o Ionatana, ma sa ia tausisi i lenā folafolaga e oo lava ina ua maliu Ionatana. —1 Samuelu 18:1; 20:15-17, 30-34; 2 Samuelu 9:1-7.

10 O Sataraka, Mesako, ma Apeteniko, o ni uō talavou Eperu e to'atolu na aveesea mai i o latou aiga a o läiti. A o mamaao ese mai i o latou aiga, sa fesoaso-

9. O le ā ua tatou a'oa'oina mai i le faauōga a Tavita ma Ionatana?
10. O le ā ua e a'oa'oina e faatatau i faauōga mai i le faaa'oa'oga a talavou Eperu e to'atolu?

ani le tasi i le isi ina ia tutumau faamaoni iā Ieova. Mulimuli ane ina ua avea ma tagata matutua, na tofotofoina lo latou faatuatua ina ua faatonuina e le tupu o Nepukanesa ia tapua'i i se tupua auro. Na mumusu Sataraka, Mesako, ma Apeteniko e tapua'i i le tupua ma faapea atu i le tupu: "E matou te lē au-auna i ou atua ma e matou te lē tapua'i fo'i i le tupua auro ua e faatūina." Sa tumau faamaoni nei uō e to'atolu i lo latou Atua ina ua tofotofoina lo latou faatuatua.—Tanielu 1:1-17; 3:12, 16-28.

11 Ina ua feiloa'i Paulo i le talavou o Timoteo, na ia iloa e alofa Timoteo iā Ieova ma e matuā manatu mamafa i le faapotopotoga. O lea na a'oa'o ai e Paulo Timoteo ia fesoasoani i uso ma tuafafine i le tele o vaipanoa eseese. (Galuega 16:1-8; 17:10-14) Sa matuā galue mamafa Timoteo, o lea na faapea mai ai Paulo: "Na ma pologa faatasi i le tala'ia o le tala lelei." Na iloa e Paulo "e manatu mamafa" Timoteo i uso ma tuafafine. A o la galulue mamafa e au-auna iā Ieova, na avea ai Timoteo ma Paulo o ni uō mamae.—Filipi 2:20-22; 1 Korinito 4:17.

LE AUALA E FILIFILI AI A TATOU UŌ

12 I totonu o le faapotopotoga, e mafai ona tatou a'oa'o mai i uso ma tuafafine ma fesoasoani le tasi i le isi ia tumau faamaoni. (**Faitau le Roma 1:11, 12.**) Ae e tatau fo'i ona tatou faaeteete pe a filifilia tagata

11. E faapefea ona tatou iloa na avea Paulo ma Timoteo o ni uō mamae?

12, 13. (a) Aiseā e ao ai ona filifili ma le faaeteete a tatou uō, e oo lava i totonu o le faapotopotoga? (e) Aiseā na aumaia ai e Paulo le lapata'iga o loo i le 1 Korinito 15:33?

e avea ma a tatou uō mamae i le faapotopotoga. O se mea matagofie le eseese o aganuu ma talaaga a o tatou uso ma tuafāfine. O nisi e fou i le faapotopotoga, ae o nisi ua tele tausaga o auauna iā Ieova. E umi se taimi e tuputupu a'e ai le faiā a se tasi ma Ieova, e pei ona umi le taimi e faatalitali ai ia pula se fua o se laau 'aina. O lea, e ao ona tatou faaalia le onosa'i ma le alofa o le tasi i le isi, ma filifili ma le atamai a tatou uō i taimi uma.—Roma 14:1; 15:1; Eperu 5:12-6:3.

E mafai ona e
maua ni uō lelei
e alolofa iā leova

13 E iai taimi e ono tula'i mai ai ni faafitauli matuā i le faapotopotoga, ma e mana'omia ai ona tatou matuā faaeteete. Atonu ua faia e se uso po o se tuafafine se gaoioiga ua ta'ua i le Tusi Paia e sesē. Po ua amata fo'i ona atia'e e se tasi se uiga faitio e ono faaleagaina ai le faapotopotoga. E lē faate'ia ai i tatou auā e oo fo'i i le ulua'i senituri sa iai faafitauli i le faapotopotoga i nisi taimi. Na lapata'ia e Paulo Kerisiano i lenā vaitaimi: "Aua ne'i faasesēina outou. O aumea leaga e faaleagaina ai mea lelei ua masani ai tagata." (1 Korinito 15:12, 33) Na lapata'ia e fo'i e Paulo Timoteo ia faaeteete i ē e na te filifilia e avea ma ana uō mamae. E tatau fo'i ona tatou faia faapea i aso nei.—**Faitau le 2 Timoteo 2:20-22.**

14 O la tatou faiā ma Ieova o se mea e aupito i sili ona tāua, ma e tatau ona tatou puipuimalu i ai. O lea, ia 'alofia le māfana atu i se tasi e ono faavaivaia ai lo tatou faatuatua ma faaleagaina ai lenā faiā. E lē mafai ona tatou fufui le omomi i se vai palapalā ae faatalitalia o le a tumu i le vai mamaā. E lē mafai fo'i la ona tatou faauō i ē e faia mea sesē, ae faatalitalia o le a faigofie ona tatou faia mea sa'o. E ao ona filifilia ma le faaeteete a tatou uō mamae.—1 Korinito 5:6; 2 Tesalonia 3:6, 7, 14.

15 E te maua tagata e alolofa moni ia Ieova i le faapotopotoga. E mafai ona avea i latou ma au uō mamae. (Salamo 133:1) Aua e te faauō na o tagata o

14. E faapefea i uō e tatou te filifilia ona aafia ai la tatou faiā ma Ieova?

15. O le ā e mafai ona e faia ina ia maua ai ni uō lelei i le faapotopotoga?

lau tupulaga po o i latou e tutusa o outou talaaga. Ia manatua e matua mamao Ionatana iā Tavita, ma e matuā la'itiiti lava Ruta iā Naomi. E ao ona tatou mulimuli i le fautuaga a le Tusi Paia: “Ia faalautele atu o outou loto.” (2 Korinito 6:13; **faitau le 1 Peteru 2:17.**) O le tele e te faaa’oa’o ai iā Ieova, o le atili fia uō atu fo’i lenā o isi iā te oe.

PE A TULA’I MAI FAAFITAULI

16 E eseese uiga, manatu, ma auala e faia ai mea e tagata i totonu o aiga ta’itasi. E faapena fo’i i se faapopototoga. O uiga eseese o tagata ua matagofie ai le olaga, ma e tele ni lesona e tatou te a’oa’oina mai ai. Ae o nisi taimi o lenā eseese e ono sesē ai la tatou vaai i uso ma tuafāfine ma lē fiafia ai iā i latou. E tatou te ono feita ma tigā ai o tatou faalogona. (Faataoto 12:18) Pe e tatau ona avea na faafitali ma pogai e faavaivaia pe faaesea ai i tatou mai i le faapopototoga?

17 E leai. E tusa pe faatigā mai se tasi iā i tatou, ae e lē tatau lava ona faaesea i tatou mai i le faapopototoga. E lē o Ieova na faatigā mai iā i tatou. Na ia tuuina mai le ola ma isi mea uma. Ua alagatatau ona tatou alolofa ma faamaoni iā te ia. (Faaaliga 4:11) O le faapopototoga o se meaalofa mai iā Ieova e fesoasoani e faamalosia ai lo tatou faatuatua. (Eperu 13:17) E lē tatau ona tatou teena lana meaalofa ona o le faatigā mai o se tasi iā i tatou.—**Faitau le Salamo 119:165.**

16, 17. O le ā e tatau ona tatou ‘alofia pe a faatigā mai se tasi o le faapopototoga?

18 E tatou te alolofa i o tatou uso ma tuafāfine ma manana'o e tausia le filemu ma i latou. E lē faatalitalia e Ieova tagata ia lelei atoatoa, e faapena fo'i la i tatou. (Faataoto 17:9; 1 Peteru 4:8) E tatou te faia uma mea sesē, ae o le alofa o le a fesoasoani iā i tatou e faaauau ai ona "fefaamagaloa'i ma le lotoatoa." (Kolose 3:13) O le alofa e taofia ai i tatou mai le avea o se feesesesea'iga itiiti e fai ma faafitauli tele. E faigatā ona faagalo pe a faatigā mai se tasi iā i tatou. E faigofie ona teuloto le ita i lenā tagata. Ae e pau le mea e i'u i ai e na o le lē fiafia ma le lototigā. Ae i le isi itu, pe a tatou faamagalo atu i se tasi na faatigā mai, e maua ai le filemu o le mafaufau, autasi o le faapotopotoga, ae e sili ona tāua o le a maua ai se faiā lelei ma Ieova.—Mataio 6:14, 15; Luka 17: 3, 4; Roma 14:19.

PE A FAATE'AINA SE TASI

19 O se aiga e iai le alofa, e saosaolaumea sui uma ina ia maua le fiafia i le aiga. Ae se'i faapea ua iai se tasi o le aiga e fouvale. E taumafai pea tagata uma o le aiga e fesoasoani iā te ia, ae e na te lē taliaina le fesoasoani. E ono filifili o ia e tuua le aiga, pe faatonu fo'i e le ulu o le aiga e alu ese. E mafai ona tupu se mea faapena i le faapotopotoga. E ono filifili se tasi e faia pea mea e lē fiafia i ai Ieova ma lamatia ai le faapotopotoga. E na te teena le fesoasoani ma

18. (a) O le ā e fesoasoani iā i tatou e tausia ai le filemu ma uso ma tuafāfine? (e) Aiseā e tatau ai ona tatou faamagalo atu i isi?
 19. O le ā le taimi e ao ona faamuta ai ona tatou faifaimaea faatasī ma se tasi o le faapotopotoga?

faaalia i ana gaoioiga e lē o toe mana'o e avea ma sui o le faapotopotoga. E ono filifili o ia e tuua le faapotopotoga pe e ono faate'aina fo'i. Pe a tupu lenei tulaga, ua ta'ua manino i le Tusi Paia ia "aua ne'i outou toe faifaimaea faatasi" ma lenā tagata. (**Faitau le 1 Korinito 5:11-13; 2 Ioane 9-11**) E matuā faigatā lenei tulaga pe afai o sa tatou uō po o se tasi o le aiga. Ae i se tulaga faapea, e tatau ona sili atu ona malosi lo tatou faamaoni iā Ieova nai lo o se isi lava.—Taga'i i le Faaopoopoga 8.

20 O le faate'aina o se faatulagaga alofa mai iā Ieova. E puipuia ai le faapotopotoga mai i ē e lē amana'ia tapulaa a Ieova. (1 Korinito 5:7; Eperu 12:15, 16) E fesoasoani iā i tatou e faaalia ai le manatu mafafa i le suafa paia o Ieova, ana tapulaa maualuluaga, ma le alofa mo ia. (1 Peteru 1:15, 16) O le faatulagaga o le faate'aina e faaalia ai le alofa mo lē ua lē o toe avea ma sui o le faapotopotoga. O lenei a'o-a'iga malosi e ono fesoasoani iā te ia e iloa ai lana mea sesē na fai, ma uuna'ia ai o ia e fai se suiga. Ua toe fo'i mai iā Ieova le to'atele sa faate'aina, ma ua talia ma le māfana i le faapotopotoga.—Eperu 12:11.

21 E iai aafiaga o a tatou uō iā i tatou. O le mea lea e tāua ai ona filifili ma le faaeteete a tatou uō. Pe afai e tatou te alolofa i ē e alofa i ai Ieova, o le a si'omia la i tatou i tagata e mafai ona fesoasoani mai ia tatou faamaoni e faavavau iā Ieova.

20, 21. (a) E faapefea i le faatulagaga o le faate'aina ona faaalia ai le alofa? (e) Aiseā e tāua ai ona filifili ma le atamai a tatou uō?

**1 E MAFAI ONA AVEA OE
MA UŌ A IEOVA**

'Na ta'ua Aperaamo o le uō a Ieova.'

—lakopo 2:23

E faapefea ona avea i tatou ma uō a leova?

2 Samuelu 22:26;

Salamo 15:1-5;

Ioane 14:21

E filifili e leova uō e alo-
lofa, usiusita'i, ma faa-
maoni iā te ia.

Faataoto 13:20;

1 Korinito 15:33;

2 Timoteo 2:22

E masani ona tatou pei
o tagata e tatou te faifai-
mea faatasī.

2 E TATAU ONA TATOU FILIFILI UŌ E ALOLOFA IĀ IEOVA

“E mafuta vavalalata atu o Ia i ē ua amio sa’o.”—Faataoto 3:32

E faapefea ona filifili ma le atamai a tatou uō?

Roma 1:11, 12;

2 Korinito 6:13;

1 Peteru 2:17

E ono eseese aganuu ma talaaga o a tatou uō. O le itu tāua ia alolofa a tatou uō iā leova.

Ruta 1:14, 16;

1 Samuelu 18:1;

Filipi 2:20-22

E tele faaa’oa’oga o uō lelei o loo ta’ua i le Tusi Paia.

3 IA AVEA OE MA ITUAIGA UŌ E FINAGALO I AI IEOVA

“O le uō moni e alofa i taimi uma,
ma o ia o se uso ua fanau mo taimi
o puapuaga.”—Faataoto 17:17

**O le ā e mafai ona tatou faia pe a tupu se
feesesesea'iga ma sa tatou uō?**

Salamo 133:1;

Mataio 6:14, 15;

Roma 14:19

la tausolomua e tausia le
filemu ma faatumauina le
autasi.

Faataoto 17:9;

Kolose 3:13;

1 Peteru 4:8

O le alofa e taofia ai i tatou
mai le avea o se feesese-
a'iga ititi e fai ma faafita-
uli telē. O le a fesoasoani
iā i tatou e faamagalo atu
ma faamaoni.

Salamo 141:5;

Faataoto 27:6

la manatua o le uō moni
e lē fefe e ta'u atu le mea
sa'o e faatatau iā te oe.

Faataoto 12:18; 18:24;

1 Ioane 3:16-18

la māfana atu i au uō e ala
i le avea o oe ma uō lelei.

4

O LE FAAMAONI E SILI ONA MALOSI O LO TATOU FAAMAONI IĀ IEOVA

“E moni, e foliga mai o a’oa’iga e lē o se
mea e olioli ai i le taimi lenā, . . . peita’i,
mulimuli ane e fua mai ai . . . le amiontu.”

—Eperu 12:11

**O le ā e ao ona tatou faia pe a filifili se uō e
teena leova?**

1 Korinito 5:11-13;

2 Ioane 9-11

Pe afai e filifili se tasi e faia
pea mea leaga ma teena le
fesoasoani, ua ia faaalia
mai ai e lē o toe mana’o e
avea ma sui o le faapoto-
potoga.

1 Peteru 1:15, 16

O le faatulagaga o le faa-
te’aina e faaalia ai le alofa
mo leova, ma le manatu
mamafa mo lona suafa ma
ana tapulaa.

AISEĀ E FAAALOALO AI I LE PULE?

“la āva i ituaiga uma o tagata, ia alolofa
i le ‘auuso atoa, ia matata’u i le Atua,
ma ia āva i le tupu.”—1 PETERU 2:17.

ATONU e iai taimi na faatonu ai oe e ou mātua a o e la’itiiti, e faia se mea e te le’i mana’o e fai. E te alofa i ou mātua ma e te iloa e tatau ona e usita’i iā i la’ua. Ae atonu e lē o taimi uma na e **mana’o** ai e usita’i i ou mātua.

2 Ua tatou iloa e alofa Ieova lo tatou Tamā iā i tatou. E na te tausia i tatou ma faamautinoa ua tatou maua mea uma e mana’omia ina ia olioli ai i le olaga. Ua ia aumaia ta’iala ina ia tatou taulau ai. O nisi taimi e na te faaaogāina isi tagata e aumaia ta’iala mo i tatou. E ao ona tatou faaaloalo i le pule a Ieova. (Faataoto 24:21) Ae aiseā e faigatā ai i nisi taimi ona tatou taliaina ta’iala? Aiseā ua faatonuina ai i tatou e Ieova ia mulimuli i ta’iala? E faapefea ona faaalia e tatou te faaaloalo i lana pule?—Taga’i i le Faaopoopoga 9.

AISEĀ E FAIGATĀ AI?

3 I le avea ai ma tagata, e iai faanaunauga fouvale iā i tatou. Ua moni lenei manatu talu mai ona agasala le

- 1, 2. (a) O ta’iala a ai e ao ona tatou mulimuli i ai? (e) O ā fesili o le a tatou iloiloina i lenei mataupu?
- 3, 4. Aiseā ua lē lelei atoatoa ai tagata? Aiseā e faigatā ai ona tatou taliaina ta’iala mai i isi?

ulua'i tamāloa ma le fafine, o Atamu ma Eva. E ui lava na lelei atoatoa ona faia i la'ua, ae sa la fouvale i le pule a le Atua. Talu mai lenā taimi, ua fananau mai tagata uma e lē lelei atoatoa. O lo tatou tulaga lē lelei atoatoa o se tasi lea o māfuaaga e faigatā ai ona tatou talia ta'iala mai iā Ieova ma tagata. O se isi māfuaaga ona e lē lelei atoatoa i latou ua faaaogā e Ieova e aumaia ta'iala.—Kenese 2:15-17; 3:1-7; Salamo 51:5; Roma 5:12.

4 Talu ai e tatou te lē lelei atoatoa, e faigofie la ona iā i tatou le uiga faamaualuga. O le faamaualuga e faigatā ai ona tatou taliaina ta'iala. O se faaa'oa'oga, na filifilia e Ieova Mose e ta'ita'ia Ona tagata i Isaraelu anamua. Ae o Koru, o lē sa auauna iā Ieova mo le tele o tausaga, na faamaualuga o ia ma matuā lē faaaloalo iā Mose. E ui sa ta'ita'ia e Mose tagata o le Atua, ae e le'i faamaualuga o ia. Na faamatalaina o ia o lē e sili ona agamalu i tagata uma i lenā vaitaimi. Ae e le'i talia e Koru le ta'ita'iga a Mose. Na oo lava ina ia faatalitonu se vaega to'atele o tagata ina ia aufaatasi ma ia e fouvale iā Mose. O le ā na tupu iā Koru ma le 'aufouvale? Na fasiotia uma i latou. (Numera 12:3; 16:1-3, 31-35) Ua iai i le Tusi Paia le tele o faaa'oa'oga e a'oa'oina ai i tatou e mata'utia le faamaualuga.—2 Nofoaiga a Tupu 26:16-21; taga'i i le Faaopoopoga 10.

5 Atonu ua e faalogo i le faaupuga, "O le pule e faaleagaina ai." A o faagasolo le talafaasolopito, ua faaaogā sesē e le to'atele o tagata le pule ua tuuina atu i ai. (**Faitau le Failauga 8:9.**) O se faaa'oa'oga, o Saulo

5. Na faapefea ona faaaogā sesē e nisi la latou pule?

o se tagata lelei ma lotomaulalo ina ua filifilia e Ieova e avea ma tupu o Israelu. Peita'i, na tuputupu a'e i lona loto le faamaualuga ma le lotoleaga, ma i'u ai ina ia faasauā iā Tavita o lē e lē sala. (1 Samuelu 9:20, 21; 10:20-22; 18:7-11) Mulimuli ane na avea Tavita ma tupu, ma o ia o se tasi o tupu e sili ona lelei i Israelu. Ae e iai le taimi na faaaogā sesē ai fo'i e Tavita lana pule. Na la faia feusua'iga ma Patesepa, o le avā a Uria, ona ia taumafai lea e nanā lana agasala e ala i le auina atu o Uria ina ia fasiotia i le taua.—2 Samuelu 11:1-17.

MĀFUAAAGA E FAAALOALO AI I LE PULE A IEOVA

6 E tatou te faaaloalo i le ta'ita'iga mai iā Ieova ona e tatou te alolofa iā te ia. E tatou te manana'o e faafafia Ieova ona e sili atu lo tatou alolofa iā te ia nai lo o se isi lava mea po o se isi tagata. (**Faitau le Faataoto 27:11; Mareko 12:29, 30.**) Talu mai le taimi na iai le ulua'i ulugalii i le faato'aga i Etena, ua mana'o Satani e fesiliglia e tagata le pule a Ieova. E mana'o le Tiapolo ia tatou manatu e lē o iā Ieova le aiā e faatonu ai i tatou i le mea e fai. Ae ua tatou iloa e pepelo lenā manatu. Ua tatou ioe i upu o loo i le Faaaliga 4:11: "Ieova e, lo matou Atua, ua tatau lava oe ona e mauaina le viiga, ma le mamalu, ma le mana, auā na e foafoaina mea uma lava."

7 A o e la'ititi, atonu na a'oa'oina oe ia usita'i i ou mātua e tusa pe e te lē mana'o i ai. I se tulaga talitutusa, e iai taimi e lē faigofie ai iā i tatou o auaua a Ieova ona usiusita'i iā te ia. Peita'i, e tatou te alolofa ma faaaloalo iā Ieova, o lea e tatou te faia ai mea uma

6, 7. (a) O le ā e uuna'ia i tatou e fai ona o le alofa mo Ieova?
 (e) O le ā e fesoasoani iā i tatou e usiusita'i ai e tusa lava pe e lē faigofie?

e mafai ina ia usiusita'i ai iā te ia. Na faataatia e Iesu se faaa'oa'oga mo i tatou. Na usita'i o ia iā Ieova e tusa lava pe e le'i faigofie. O le pogai lenā na ia faapea atu ai i lona Tamā: "E lē o lo'u loto, ae ia faia lou finagalo."—Luka 22:42; taga'i i le Faaopoopoga 11.

8 E eseese auala ua ta'ita'ia ai i tatou e Ieova i aso nei. O se faaa'oa'oga, ua ia aumaia iā i tatou le Tusi Paia. Ua ia saunia fo'i toeaina o le faapotopotoga. E tatou te faaalia le faaaloalo i le pule a Ieova pe a faaaloalo iā i latou ua ia faaaogāina e ta'ita'ia i tatou. Pe afai e tatou te teena la latou fesoasoani, o lona uiga ua tatou teena Ieova. E le'i māmā i le silafaga a Ieova le taimi na teena ai e Isaraelu Mose. Na silasila i ai Ieova e pei ua latou teena o ia.—Numera 14:26, 27; taga'i i le Faaopoopoga 12.

9 Pe a tatou faaaloalo i le pule, e faaalia atu ai e tatou te alolofa fo'i i o tatou uso ma tuafāfine. Se'i mafaufau i le tulaga lenei. Pe a tupu se mala faalenatura, e masani ona galulue faatasi le vaega e saunia fesoasoani lavea'i ina ia faasaoina le to'atele o tagata e mafai ai. Ina ia galulue faatasi ma maua e tagata aogā mai i lenei vaega lavea'i, e tatau ona iai se tasi e faamaopoopoina ma e ao i sui ta'itasi ona mulimuli i faatonuga. O le ā e tupu pe afai e lē amana'ia e se tasi faatonuga ma fai lava le mea e mana'o i ai? E tusa pe e lelei lona faanaunauga, ae o lona teena o faatonuga e faapogaia ai faafitauli i lana vaega, ma atonu e tugā ai le lavea o se tasi. I se tulaga talitutusa, pe afai e tatou te lē mulimuli i le

8. O ā nisi o auala o loo ta'ita'ia ai i tatou e Ieova? (Taga'i i le pusā "Ia Faalogo i Fautuaga.")

9. E faapefea i le alofa ona uuna'ia ai i tatou ia mulimuli i ta'iala?

IA FAALOGO I FAUTUAGA

E MAI lea taimi i lea taimi, e ono aumai e se tasi iā i tatou se fautuaga e faavae i mataupu silisili o le Tusi Paia. O māfuaaga nei e tolu e ono faigatā ai ona talia se fautuaga.
—Faataoto 19:20.

■ E tatou te manatu e lē fetau i le fautuaga iā i tatou.

Atonu e tatou te manatu e lē o malamalama le tagata o loo fautua mai i lo tatou tulaga. (Eperu 12:5) Ae ia fesili ifo iā te oe, pe e i ai se māfuaaga lelei ua fautua mai ai lenā tagata. (Faataoto 19:3) Pe a e malamalama i le māfuaaga o le fautuaga, e ono faigofie ai ona e talia.

—Faitau le Faataoto 4:13.

■ E tatou te lē fiafia i le auala na aumai ai le fautuaga.

E na o se tagata e lelei atoatoa e mafai ona ia aumaia se fautuaga e lelei atoatoa i se auala e lelei atoatoa. (Roma 3:23; Iakopo 3:2) Nai lo o le ua'i atu la i le auala e aumai ai e se tasi se fautuaga, ia ua'i atu i le fautuaga ma mafau-fau i le auala e te faatatauina ai.

■ E tatou te manatu e lē mana'omia ni fautuaga ona ua tatou matutua ma ua lava le poto masani.

E oo lava i se tupu i Israuelu anamua na ia maua fautuaga mai i perofeta, ositaulaga, ma isi i lona malo. (2 Samuelu 12:1-13; 2 Nofoaiga a Tupu 26:16-20) Pe a tatou taliaina ma le lotomaulalo fautuaga e faavae mai i le Tusi Paia, o le a fesoasoani e tatou te mafuta vavalalata atu ai iā leova.
—Tito 3:2.

Ia manatua o le fautuaga e faavae mai i le Tusi Paia, o se meaalofa lenā mai iā leova, o lē e alofa ma finagalo ia tatou maua mea e sili ona lelei. Ia fai le mea sili e te mafaia ina ia talia ai ma faatatau fautuaga.—Eperu 12:6-11.

ta'ita'iga a Ieova ma i latou ua ia tuuina i ai se pule, e ono mafatia ai isi. Ae afai e tatou te usiusita'i iā Ieova, e faaalia atu ai lo tatou alolofa i le 'auuso ma faaaloalo i le faatulagaga a Ieova.—1 Korinito 12:14, 25, 26.

10 O so o se mea e faatonu i tatou e Ieova e fai e mo lo tatou lelei. Pe a tatou faaaloalo i le pule i o tatou aiga, i le faapotopotoga, ma a tatou feutaga'iga ma pule o malo, o le a aogā i tagata uma.—Teuteronome 5:16; Roma 13:4; Efeso 6:2, 3; Eperu 13:17.

11 O le malamalama i māfuaaga e finagalo ai Ieova ia tatou faaalia le faaaloalo i isi, e fesoasoani iā i tatou ia faia ai faapea. Se'i o tatou iloiloina au'ili'ili auala e mafai ona tatou faaalia ai le faaaloalo i vala e tolu o le olaga.

10, 11. O le ā o le a tatou iloiloina?

E faaa'oa'o se tamā
Kerisiano iā Keriso
a o tausia lona aiga

FAAALOALO I LE AIGA

12 O Ieova na amataina aiga ma tuu atu tiute tauave i sui ta'itasi o le aiga. Pe a malamalama sui ta'itasi i le mea ua faafinagaloina e Ieova mai iā te ia, o le a sologa lelei le faatulagaga i le aiga ma maua ai e tagata uma aogā. (1 Korinito 14:33) Ua tofia e Ieova le tane e avea ma ulu o le aiga. O lona uiga, ua faatalitalia e Ieova o ia e tausia ma ta'ita'ia ma le alofa lana avā ma le fanau. O lea, e tali atu le tane iā Ieova i le auala e na te tausia ai lona aiga. O le tane Kerisiano, e agalelei, alofa, ma feutaga'i ma lona aiga i le auala na feutaga'i ai Iesu ma le faapotopotoga. Pe a faia faapea e se tane, ua faaalia ai lona faaaloalo iā Ieova.—Efeso 5:23; taga'i i le Faaopoopoga 13.

-
12. E faapefea ona faaalia e se tane le faaaloalo i le pule?

13 E iai fo'i le tiute tauave tāua ma faaaloalogia a se avā Kerisiano. E na te lagolagoina lana tane a o galue mamafa e avea ma ulu lelei o le aiga. Ua iā i la'ua le tiute tauave o le a'oa'oina o le fanau. O se tasi o auala e a'oa'oina ai e le avā lana fanau ia faaaloalo, e ala lea i lana faaa'oa'oga. (Faataoto 1:8) E faaaloalo o ia i lana tane ma lagolagosua i ana faai'uga. E tusa pe e lē ioe i lana tane e faatatau i se mataupu, ae e na te faailoa atu ona manatu i se auala agalelei ma faaaloalo. Pe a faaipoipo se tuafafine Kerisiano i se tagata e lē o se Molimau, e fesaga'i o ia ma lu'i faigatā. Ae pe afai e faaauau ona ia feutaga'i ma lana tane i se auala alofa ma faaaloalo, atonu e iai se aso o le a mana'o ai le tane e iloa Ieova ma tapua'i atu iā te ia.—**Faitau le 1 Peteru 3:1.**

14 E tautele le fanau iā Ieova ma e latou te matuā mana'omia le puipuiga ma le ta'ita'iga. Pe a usiusita'i le fanau e faafafiaaina ai mātua. Ae sili atu ona tāua, o lo latou usiusita'i e faaalia atu ai le faaaloalo iā Ieova ma faafafiaaina ai lona finagalo. (Faataoto 10:1) O le tele o aiga e tausia a'e le fanau e se matua e to'atasi. E matuā faigatā lenei tulaga mo le matua ma le fanau. Ae pe a usiusita'i ma lagolagosua le fanau i lo latou tinā po o le tamā, o le a matuā faaleleia le tulaga o le aiga. Po o le ā lava le tulaga, e leai se aiga e lelei atoatoa. Ae e mafai ona matuā fiafia aiga ta'itasi pe a mulimuli sui uma i ta'iala a Ieova. O le faia faapea o le a faamamaluina ai Ieova o Lē na amataina aiga uma.
—Efeso 3:14, 15.

13. E faapefea ona faaalia e se avā le faaaloalo i le pule?

14. E faapefea ona faaalia e le fanau le faaaloalo i le pule?

FAAALOALO I LE FAAPOTOPOTOGA

15 O loo ta'ita'ia i tatou e Ieova e ala i le faapotopotoga Kerisiano, ma ua ia tuuina atu iā Iesu le pule uma i le faapotopotoga. (Kolose 1:18) Ua tuuina atu fo'i e Iesu i le “pologa faamaoni ma le faautauta,” le tiute tauave ia tausia tagata o le Atua i le lalolagi. (Mataio 24:45-47) O le “pologa faamaoni ma le faautauta” i aso nei, o le Vaega Pule lea. E saunia e le Vaega Pule mea e tatou te mana'omia i le taimi tatau, ina ia faamalosia ai pe a lo tatou faatuatua. E lagolagoina e toeaina, auauna o le faiva, ma ovasia o matagaluega faapotopotoga uma i le lalolagi aoao, ma e latou te maua ta'iala mai i le Vaega Pule. Ua iai i nei uso uma le tiute tauave o le tauisia o i tatou. E latou te tali atu iā Ieova i le auala e faatino ai lenei tiute tauave. Pe a tatou faaaloalo la i nei tane, ua tatou faaaloalo fo'i iā Ieova.—**Faitau le 1 Tesonionia 5:12; Eperu 13:17; taga'i i le Faaopoopoga 14.**

16 E fesoasoani toeaina ma auauna o le faiva i le faapotopotoga ia tumau faamaoni ma autasi. O i latou o ni tagata e lē lelei atoatoa e pei fo'i o i tatou. E faapefea la ona filifilia i latou? E tatau ona ausia e nei uso agavaa o loo ta'ua i le Tusi Paia. (1 Timoteo 3:1-7, 12; Tito 1:5-9) Sa faaaogā e Ieova le agaga paia e fesoasoani i tusitala o le Tusi Paia ia faamatala mai nei agavaa. E tatalo toeaina o le faapotopotoga iā Ieova mo lona agaga paia, pe a talanoaina po o ai e tatau ona tofia e avea o se toeaina po o se auauna o le faiva. E manino mai la, o loo ta'ita'ia faapotopotoga e

15. E faapefea ona tatou faaalia le faaaloalo i le pule i le faapotopotoga?

16. Aiseā e tatou te faapea atu ai o toeaina ma auauna o le faiva e tofia e le agaga paia?

Ieova ma Iesu. (Galuega 20:28) O nei tane na tofia e lagolago ma tausia i tatou, o ni meaalofa mai i le Atua.—Efeso 4:8.

17 O nisi taimi atonu e lē avanoa toeaina po o au-auna o le faiva e faatino se tofiga i le faapotopotoga. E masani la ona fesoasoani i ai isi uso papatiso. Ae afai lava e leai se uso e avanoa, e ono mana'omia la ona faia e se tuafafine se tiute e masani ona faia e se uso papatiso. Pe afai o le tulaga lenā, e tatau ona ufiufi e le tuafafine lona ulu i se pulou po o se sikafu. (1 Kornito 11:3-10) O le faia faapea, ua ia faaalia ai lona faaaloalo i le faatulagaga a Ieova o le tulaga ulu i le aiga ma le faapotopotoga.—Taga'i i le Faaopoopoga 15.

FAAALOALO I PULE O MALO

18 Ua faataga e Ieova malo i aso nei e maua sina pule ma e tatau ona tatou faaaloalo iā i latou. Ua latou faamaopoopo atunu ma nuu ina ia sologa lelei a latou pulega, ma saunia auaunaga talafeagai mo tagata. E usiusita'i Kerisiano i le faatonuga o loo i le **Roma 13:1-7. (Faitau.)** E tatou te faaaloalo i "faipule silisili" ma usiusita'i i tulafono a le atunu po o le nuu o loo tatou nonofo ai. O nei tulafono e ono aafia ai o tatou aiga, pisinisi, po o meatotino. O se faaa'o-a'oga, e totogi a tatou lafoga ma saunia faamatalaga e mana'omia e le malo. Ae o le ā e tatau ona tatou faia pe a faatonu i tatou e le malo e fai se mea e feteena'i ma tulafono a le Atua? Ua faapea mai le apostolo o

17. O le ā e tatau ona faia e se tuafafine i nisi taimi ina ia faaalia ai lona faaaloalo?

18, 19. (a) O le ā ua tatou a'oa'oina mai i le Roma 13:1-7? (e) E faapefea ona tatou faaalia le faaaloalo i pule o malo?

Peteru: "E tatau ona matou usiusita'i i le Atua o le pule, nai lo o tagata."—Galuega 5:28, 29.

19 E tatau ona tatou faaaloalo i taimi uma pe a feutaga'i ma se tagata o le malo, e pei o se faamasino po o se leoleo. E faaaloalo Kerisiano talavou i o latou fai-a'oga ma isi tagata faigaluega i le a'oga. E tatou te faaalia le faaaloalo i pule o galuega e tusa lava pe e lē o faia faapea e isi tagata faigaluega. O le faia faapea ua tatou faaa'oa'o ai i le apostolo o Paulo, o lē sa faaaloalo i pule o malo e ui sa faigatā i nisi taimi. (Galuega 26:2, 25) E tusa lava pe lē lelei le auala e feutaga'i mai ai isi iā i tatou, ae ia tatou faaalia pea le faaaloalo.

—**Faitau le Roma 12:17, 18; 1 Peteru 3:15.**

20 I le lalolagi aoao, ua faatupula'ia le lē faaaloalo o tagata. Peita'i, ua ese mai ai tagata o Ieova. O lo tatou sini ia faaalia le faaaloalo i tagata uma. E tatou te mulimuli i le ta'iala a le apostolo o Peteru: "Ia āva i ituaiga uma o tagata." (1 Peteru 2:17) Pe a tatou faaaloalo i isi, o le a latou mātauina. Na fetalai Iesu: "Ia faapea fo'i ona susulu atu lo outou malamalama i luma o tagata, ina ia latou iloa a outou galuega lelei ma vivii atu ai i lo outou Tamā o i le lagi."—Mataio 5:16.

21 Pe a tatou faaalia le faaaloalo i le aiga, i le faapotopotoga, ma isi vala o le olaga, o lenā faaa'oa'oga lelei e ono uuna'ia ai isi e a'oa'o atili e uiga iā Ieova. O le faaalia fo'i o le faaaloalo i isi ua faaalia ai lo tatou faaaloalo iā Ieova. O le faia faapea e faafafiaina ai le finagalo o Ieova, ma faaalia atu ai e tatou te alolofa iā te ia.

20, 21. O ā mea lelei e mafai ona tutupu pe a tatou faaaloalo i isi?

1 E FAAAOGĀ E IEOVA ISI TAGATA E TA'ITA'IA I TATOU

“Ia āva i ituaiga uma o tagata, . . . ia matata’u i le Atua.”—1 Peteru 2:17

Aiseā e ono faigatā ai ona mulimuli i ta’iala?

Numera 16:1-3;

Failauga 8:9;

Roma 5:12

E faaaogā e leova tagata
lē lelei atoatoa e pei o i
tatou, ina ia ta’ita’ia i
tatou.

Luka 22:42

Na faataatia e lesu le faa-
a’oa’oga sili o le usita’i. E
faaauau ona usita’i o ia iā
leova.

Faataoto 27:11;

Mareko 12:29, 30

O le alofa iā leova e uu-
na’ia ai i tatou e faaaloalo
i ana faatulagaga. I le aiga,
ua iai le ulu o le aiga. I le
a’oga, ua iai faia’oga. I le
faapotopotoga, ua iai toe-
aina.

2 O IEOVA E ANA LE FAATULAGAGA O LE AIGA

‘Ou te tootuli i le Tamā o lē ua maua ai e aiga uma o latou igoa.’—Efeso 3:14, 15

Aiseā e finagalo ai leova ia tatou faaaloalo i le faatulagaga o le aiga?

Faataoto 10:1

Na faatulaga e leova le aiga ia avea o se nofoaga saogalemu e ola a'e ai le fanau, ma olioli ai tagata uma i ni faiā māfana.

Faataoto 1:8;

1 Korinito 11:3;

Efeso 6:1-3;

1 Peteru 3:1

E maua e le aiga aogā pe a faatino e sui ta'itasi a latou tiute tauave.

3 NA TUUINA ATU E IEOVA IĀ IESU LE PULE I LE FAAPOTOPOTOGA

“O Keriso o le ulu ia o le faapotopotoga.”

—Efeso 5:23

**Aiseā e tatau ai ona tatou lagolagosua i le
faatulagaga i le faapotopotoga?**

Mataio 24:45-47

Ua faaaogā e lesu “le po-
loga faamaoni ma le faa-
utauta” e tausia tagata o le
Atua i le lalolagi.

1 Tesalonia 5:12;

Eperu 13:17

E fesoasoani toeaina ma
auauna o le faiva i le faa-
potopotoga ina ia tumau
ona malolosi. E tatou te
faaalia le faaaloalo i le
pule a leova e ala i le lago-
lagosua i nei uso.

Galuega 20:28

E maua e tagata uma aogā
pe a lagolagosua atoatoa i
le faapotopotoga. O le faa-
tulagaga lea a leova mo le
tapua’iga.

4

UA FAATAGA E IEOVA MALO E MAUA SINA PULE

“E leai se pule pe a lē mai i le Atua; o faipule
o loo iai nei, ua faatagaina e le Atua e pule
i o latou tulaga eseese.”—Roma 13:1

**E faapefea ona tatou faaalia le faaaloalo i pule
o malo?**

Mataio 5:16;

1 Peteru 3:15

E tatou te faaalia le faaaloalo e ala i a tatou upu ma gaoioiga. O le faia faapeea e faamamaluina ai leova.

Galuega 26:2, 25;

Roma 12:17, 18

E usiusita’i Kerisiano i tulafono a le atunu o loo latou nonofa ai. E latou te faaalia pea le faaaloalo e tusa pe lē lelei le auala e feutaga’i mai ai tagata iā i latou.

Roma 13:1-4

E fesoasoani mataupu sili-sili o le Tusi Paia iā te oe e usiusita’i ai iā i latou ua iai le pule.

Mataio 22:37-39; 26:52;

Ioane 18:36;

Galuega 5:27-29;

Eperu 10:24, 25

Pe afai e faatonuina oe e le malo e fai se mea e fetene’na’i ma tulafono a leova, e mana’omia ona e filifili po o ai e te usita’i i ai.

AUALA E VAVAESE AI MAI I LE LALOLAGI

“E lē o ni tagata o le lalolagi outou.”

—IOANE 15:19.

I LE pō a o le'i maliu Iesu, na ia silafia o le a ia tuua ona soo, ma na manatu mamafa mo lo latou lumana'i. Na faapea atu o ia i ona soo: “E lē o ni tagata o le lalolagi outou.” (Ioane 15:19) Mulimuli ane, na tatalo o ia i lona Tamā ma faapea atu: “E lē o ni tagata o le lalolagi i latou, e pei fo'i o a'u, e lē o a'u o se tagata o le lalolagi.” (Ioane 17:15, 16) O le ā na uiga i ai Iesu?

2 O le upu “lalolagi” o loo faasino atu i tagata e lē iloa le Atua ma o loo pulea e Satani. (Ioane 14:30; Efeso 2:2; Iakopo 4:4; 1 Ioane 5:19) E faapefea ona lē avea i tatou “o ni tagata o le lalolagi”? I lenei mataupu, o le a tatou talanoaina ai auala nei: E tatou te tumau faamaoni i le Malo o le Atua ma solitū, e leai sa tatou vaega i faiga faapolotiki. E tatou te teena le agaga o le lalolagi. E onomea o tatou la'ei ma teuga ma paleni le vaaiga i tupe. E tatou te ofuina fo'i le “ofutau” ua saunia mai e le Atua.—Taga'i i le Faaopopoga 16.

-
1. O le ā na manatu mamafa i ai lesu i le pō a o le'i maliu?
 2. O le ā e faasino i ai “le lalolagi” lea na ta'ua e lesu?

IA FAAMAONI I LE MALO O LE ATUA

³ A o iai Iesu i le lalolagi, na ia mātauina le tele o faafitaui o tagata ma e le'i faigofie o latou olaga. Na matuā manatu mamafa o ia iā i latou ma fia fesoasoani atu i ai. Pe sa avea o ia o se ta'ita'i faapolotiki? E leai. Na ia silafia o le mea o loo mana'omia moni e tagata, o le Malo o le Atua. O Iesu o le Tupu o lenā Malo, ma o le autū o lana tala'iga o le Malo. (Tanielu 7:13, 14; Luka 4:43; 17:20, 21) E le'i auai Iesu i faiga faapolotiki ma na solitū o ia i taimi uma. Na faapea atu Iesu a o iai i luma o le kovana Roma o Ponotio Pilato: “O lo'u malo e lē mai le lalolagi lenei.” (Ioane 18:36) Na solitū fo'i ona soo. Na ta'ua i le tusi *On the Road to Civilization*, o ulua'i Kerisiano “e latou te le'i umia ni tofiga faapolotiki.” E faapena fo'i Kerisiano moni i aso nei. E tatou te lagolagoina ma le faamaoni le Malo o le Atua ma solitū i mataupufai faapolotiki a le lalolagi.—Mataio 24:14.

⁴ Ua avea amepasa po o sāvali e fai ma sui o o latou malo i se isi atunu. E latou te lē aafia la i faiga faapolotiki a lenā atunu. E faapena fo'i le 'aufaauuina, o ē ua faamoemoe e pule faatasi ma Keriso i le lag. Na tusi Paulo i Kerisiano faauuina: “O i matou o sāvali o sui o Keriso.” (2 Korinito 5:20) O le 'aufaauuina ua fai ma sui o le malo o le Atua. E leai sa latou vaega i faiga faapolotiki ma mataupufai a malo o lenei lalolagi. (Filipi 3:20) Nai lo o lea, ua fesoasoani le 'aufaauuina i le faitau miliona o tagata ia a'oa'o e faatatau i le malo o le Atua. Ua lagolagoina le 'aufaauuina e

3. O le ā le vaaiga a Iesu i faiga faapolotiki?

4. E faapefea ona lagolagoina e Kerisiano moni le Malo o le Atua?

"isi mamoe," o ē e faamoemoe e ola e faavavau i le lalolagi fou a le Atua. E tumau fo'i ona solitū i latou. (Ioane 10:16; Mataio 25:31-40) O lea la, e lē faia se vaega a Kerisiano moni i faiga faapolotiki a lenei lalolagi.—**Faitau le Isaia 2:2-4.**

5 E manatu Kerisiano moni i o latou uso talitonu o lo latou aiga, ma e latou te autasi e tusa lava po o fea le atunuu ma le talaaga e ō mai ai. (1 Korinito 1:10) Pe a tatou auai i taua, o le a tatou tau faasaga i lo tatou lava aiga, o o tatou uso talitonu, o ē na faatonu i tatou e Iesu ia alolofa i ai. (Ioane 13:34, 35; 1 Ioane 3:10-12) Na fetalai fo'i Iesu i ona soo ia alolofa i o latou fili. —Mataio 5:44; 26:52.

5. Aiseā e lē auai ai Kerisiano i taua?

Pe e mafai ona
e faamatala atu
māfuaaga e te
lagolagoina ai
ma le faamaoni
le Malo o le
Atua?

6 E ui lava e tumau ona tatou solitū o ni Kerisiano, ae e tatou te tauivi malosi ia avea o ni tagatānuu lelei. O se faaa'oa'oga, e tatou te faaaloalo i faigāmalo e ala i le usiusita'i i a latou tulafono ma totogi a tatou lafoga. Ae e tatou te faamautinoa i taimi uma "o mea a le Atua ia avatu i le Atua." (Mareko 12:17; Roma 13: 1-7; 1 Korinito 6:19, 20) "O mea a le Atua" e aofia ai lo tatou alolofa mo ia, lo tatou usiusita'i, ma la tatou tapua'iga. O lea la, e tatou te lotomalilie e faataulaga o tatou ola nai lo o le lē usiusita'i iā Ieova.—Luka 4:8; 10:27; **faitau le Galuega 5:29; Roma 14:8.**

IA TEENA "LE AGAGA O LE LALOLAGI"

7 Ina ia vavaeese mai i le lalolagi a Satani, e tatou te lē faatagaina le "agaga o le lalolagi" e pulea ai i tatou. O lenā agaga, e faasino atu i le auala e mafau-fau ma amioa'i ai, lea e pogai mai iā Satani ma e pulea ai i latou e lē auauna iā Ieova. Peita'i, e teena e Kerisiano lenei uiga. Na faapea mai Paulo, "tatou te le'i maua le agaga o le lalolagi, a o le agaga mai i le Atua."—1 Korinito 2:12; Efeso 2:2, 3; taga'i i le Faaopoopoga 17.

8 O le agaga o le lalolagi ua faapogaia ai tagata e manatu faapito, faamaualuga, ma fouvale. Ua manatu ai e lē mana'omia ona latou usiusita'i i le Atua. E mana'o Satani ia faia e tagata so o se mea e latou te manana'o i ai, e aunoa ma le mafau-fau i āuga e i'u i ai. E mana'o ia talitonu tagata "o tu'inanauga

6. O le ā le vaaiga a auauna tuuina atu a Ieova i faigāmalo?

7, 8. O le ā le "agaga o le lalolagi," ma e faapefea ona aafia ai tagata?

o le tino, ma tu'inanauga o mata," o mea ia e sili ona tāua i le olaga. (1 Ioane 2:16; 1 Timoteo 6:9, 10) O loo taumafai malosi le Tiapolo e faasesē auauna a Ieova, ma maileia i tatou ia mafaufau e pei o ia.—Ioane 8:44; Galuega 13:10; 1 Ioane 3:8.

9 Ua si'omia i tatou e le agaga o le lalolagi, e pei lava o le 'ea o loo tatou mānavaina. Pe afai e tatou te lē tau-mafai malosi e teena lenā agaga, o le a aafia ai i tatou. (**Faitau le Faataoto 4:23.**) E mafai ona amata tupu lenei tulaga i ni auala e foliga mai e lē leaga, e pei o le faataga o i tatou e taa'ina i mafaufauga ma uiga o tagata e lē tapua'i iā Ieova. (Faataoto 13:20; 1 Korinito 15:33) E mafai fo'i ona tatou aafia i mea e pei o ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga, i latou ua liliuese mai i le upu moni, po o taaloga e matuā matilatila mai ai le agaga faautavā.—Taga'i i le Faaopoopoga 18.

10 E faapefea la ona tatou 'alofia le puleaina e le agaga o le lalolagi? E tatau ona tatou mafuta vavalalata atu iā Ieova ma ta'ita'ia e lona atamai. Ia tatalo e lē aunoa mo lona agaga paia ma maelega i la tatou auaunaga iā te ia. O Ieova o Lē e sili ona malosi i le aoao o mea. E tatou te mautinoa e mafai ona ia fesoasoani mai ina ia tatou teena le agaga o le lalolagi.—1 Ioane 4:4.

IA LA'EI I SE AUALA E FAAMAMALUINA AI LE ATUA

11 E faaalia fo'i e lē o i tatou o ni tagata o le lalolagi, e ala i o tatou la'eit ma teuga. O le to'atele o tagata o le lalo-

9. E faapefea ona aafia i tatou i le agaga o le lalolagi?

10. E mafai faapefea ona tatou teena le agaga o le lalolagi?

11. Ua faapefea i le agaga o le lalolagi ona taa'ina ai le auala e la'eit ai tagata?

Po o faamamaluina leova i le auala ou te la'ei ai?

lagi e la'ei i se auala ina ia faaua'i mai ai tagata iā i latou, faagaei ai mafaufauga lē mamā i isi, faaalia ai le fouvale, po o le faaalialia vale i le tele o a latou tupe. O isi tagata e lē popole i o latou foliga vaaia, e tueleelea ma e lē teuteu faaaulelei. E tatou te lē faatagaina nei uiga e taa'ina ai a tatou filifiliga i la'ei ma teuga.

12 Talu ai o i tatou o auauna a Ieova, e tatou te mana-na'o la ia mamā, onomea, ma talafeagai o tatou la'ei i taimi uma. E tatou te la'ei i ofu e “onomea ma ia

12, 13. O ā mataupu silisili e fesoasoani iā i tatou pe a filifili la'ei?

mafaufau lelei," ina ia faaalia ai lo tatou "matata'u i le Atua."—1 Timoteo 2:9, 10; Iuta 21.

13 O le auala e tatou te la'ei ai e mafai ona aafia ai le vaaiga a isi e uiga iā Ieova ma ona tagata. E ao ona tatou faia "mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua." (1 Korinito 10:31) O le onomea e aofia ai le faaaloalo i faalogona ma manatu o isi. O lea, pe a filifili o tatou la'ei po o le auala e teuteu ai o tatou foliga, ia manatua o a tatou filifiliga e aafia ai isi.—1 Korinito 4:9; 2 Korinito 6:3, 4; 7:1.

14 O le ā le auala e tatou te la'ei ai i sauniga ma le galuega tala'i? Po ua soona faaua'i mai ai tagata iā i tatou? Po o māsiasi isi ona o o tatou la'ei? Pe e tatou te manatu o le auala e tatou te la'ei ai o la tatou aiā lenā? (Filipi 4:5; 1 Peteru 5:6) O le tulaga masani e tatou te manana'o ia lelei o tatou foliga vaaia. Peita'i, o uiga faa-Kerisiano o uiga ia e sili ona faaaulelei ai i tatou. O uiga na e fia silasila mai i ai Ieova. E faaalia mai ai le tagata moni e iai i tatou, "o le tagata lilo i tottonu," ma "o le mea tautele lava lea i le silafaga a le Atua."—1 Peteru 3:3, 4.

15 E lē o aumaia e Ieova se lisi o tulafono o la'ei e tatau ma la'ei e lē tatau ona tatou ofuina. Ae ua ia sau-nia mai mataupu silisili o le Tusi Paia, e fesoasoani iā i tatou e faia ai filifiliga lelei. (Eperu 5:14) E finagalo Ieova ia faavae a tatou filifiliga i le alofa iā te ia ma isi, e tusa pe tetelē pe lāiti. (**Faitau le Mareko 12:**

14. O le ā e tatau ona tatou mafaufau i ai pe a filifili o tatou la'ei mo faatasitasiga faa-Kerisiano?

15. Aiseā ua lē ta'ua patino mai ai e Ieova ni auala e tatau ona tatou la'ei ma teu ai?

30, 31.) E eseese auala e la'ei ai tagata o Ieova i le lalolagi aoao, e fua i a latou aganuu ma mea e fiafia i ai. O lenei eseesega e matagofie ma faafouina ai.

SE VAAIGA PALENI I TUPE

16 E mana'o Satani ia manatu tagata e latou te maua le fiafia i tupe ma meafaitino, ae ua iloa e au-auna a Ieova e sesē lenei manatu. E tatou te maufaa-tuatuaaina upu nei a Iesu: "E lē ola se tasi i le tele o ana mea ua iā te ia." (Luka 12:15) E lē mafai e tupe ona

16. E faapefea i le vaaiga a le lalolagi e faatatau i tupe ona fetee-na'i ma le a'oa'oga a Iesu? O ā fesili e tatau ona tatou fesili ifo ai?

aumaia ai iā i tatou le fiafia moni. E lē mafai ona tatou maua ai ni uō moni, le filemu moni o le mafaufau, po o le ola e faavavau. E moni e tatou te mana'omia ni meafaitino ma ia olioli o tatou olaga. Peita'i, na a'oa'o e Iesu o le a maua le fiafia pe a iai sa tatou faiā vavalalata ma le Atua, ma avea le tapua'iga ma mea e sili ona tāua i o tatou olaga. (Mataio 5:3; 6:22) Ia fesili ifo: ‘Po o aafia a'u i le vaaiga a le lalolagi e faata-tau i tupe? Po o avea tupe ma taula'iga o o'u manatu ma talanoaga?’—Luka 6:45; 21:34-36; 2 Ioane 6.

17 Pe afai e tatou te taula'i atu i le auaunaga iā Ieova ma teena le vaaiga a le lalolagi e uiga i tupe, o le a faamalieina o tatou olaga. (Mataio 11:29, 30) O le a tatou maua le lotomalie ma le filemu o le mafaufau ma le loto. (Mataio 6:31, 32; Roma 15:13) O le a tatou lē soona popole ai i meafaitino. (**Faitau le 1 Timoteo 6:9, 10.**) O le a tatou lagona le fiafia ona o le foa'i atu. (Galuega 20:35) O le a tele le taimi e faaalu ma i latou e tatou te alolofa i ai. Atonu e lelei ai fo'i la tatou moe. —Failauga 5:12.

“LE OFUTAU ATOATOA”

18 O loo taumafai Satani e faaleaga la tatou faiā ma Ieova. O lea e tatau ai ona tatou faia mea uma e pui-puia ai lenā faiā. O loo tatou tau faasaga i “agaga leaga uma.” (Efeso 6:12) E lē manana'o Satani ma ana te-moni ia tatou maua le fiafia po o le ola e faavavau. (1 Peteru 5:8) O loo faasagatau mai nei fili malolosi

17. E faapefea ona faaleleia lou olaga pe afai e te teena le vaaiga a le lalolagi e uiga i tupe?

18. O le ā o loo taumafai Satani e fai iā i tatou?

iā i tatou, ae o le fesoasoani a Ieova e tatou te manu-malo ai i lenā taua!

19 I aso anamua, na ofu e fitafita “ofutau” ina ia puipuia ai i latou i le taua. I se tulaga talitutusa, e tatau ona tatou ofu le “ofutau” mai iā Ieova. (Efeso 6: 13) O le a puipuia ai i tatou. O loo faamatala lenei ofutau i le Efeso 6:14-18: “O lenei, ia tutū mausalī, a o fusia o outou sulugātiti i le upu moni, ma oofu i le ufifatafata o le amiontonu, ia faaseevaeina o outou vae e nofosauni e tala’i le tala lelei o le filemu. A o le mea e sili ona tāua, ia outou ave le talita telē o le faatuatua, lea e mafai ai ona outou tineia ai aū fana-fana mū uma a lē o loo leaga. Ia talia fo’i le puloutau o le faaolataga, ma le pelu a le agaga, o le afioga lea a le Atua, ma ia faaauau ona tatalo i le Atua i taimi uma i le agaga, ma tatalo eseese uma, ma faatoga eseese uma.”

20 Pe afai e galo i se fitafita se vaega o lona ofutau ma lē puipuia se vaega o lona tino, o le vaega lenā o le a osofa’ia ai o ia e lona fili. Pe a manana’o e puipuia e lo tatou “ofutau” i tatou, e lē tatau la ona galo se vaega o lenā ofu. E tatau ona ofu i taimi uma ma ia tausia i se tulaga lelei. O le a faaauau la tatou taua se’ia faaumatia le lalolagi a Satani, ma aveesea Satani ma ana temoni mai le lalolagi. (Faaaliga 12:17; 20: 1-3) O lea, pe afai o loo tatou tau faasaga i ni tu’ina-nauga sesē pe tauivi ma ni vaivaiga, e lē tatau ona tatou faavaivai!—1 Korinto 9:27.

19. Ua faapefea ona faamataina i le Efeso 6:14-18 le “ofutau” o se Kerisiano?

20. O le ā e tatau ona fai ina ia fesoasoani ai le “ofutau” iā i tatou?

21 E lē mafai ona tatou manumalo i so tatou lava malosi, ona e malosi atu le Tiapolo ia i tatou. Peita'i, e tatou te maua le malosi ona o le fesoasoani a Ieova! Ina ia tumau faamaoni, e ao ona tatou tatalo iā Ieova, su'esu'e lana Afioga, ma faatasiasi ma o tatou uso ma tuafāfine. (Eperu 10:24, 25) O le a fesoasoani nei vala e tatou te tumau faamaoni ai i le Atua, ma nofosauni e puipuia lo tatou faatuatua.

IA NOFOSAUNI E PUIPUIA LOU FAATUATUA

22 E ao ona tatou nofosauni i taimi uma e puipuia lo tatou faatuatua. (Ioane 15:19) E iai nisi mataupu e matuā tū ese ai Molimau a Ieova mai i le to'atele o tagata. Ia fesili ifo: 'Po o ou matuā malamalama i le mā-fuaaga ua ou faia ai lenei faai'uga? Po o ou talitonu e sa'o mea ua fai mai ai le Tusi Paia ma le pologa faamaoni ma le faautauta? Po o ou mitamita i le avea ai o se Molimau a Ieova? (Salamo 34:2; Mataio 10:32, 33) Pe e mafai ona ou faamatala atu i isi o'u talitonuga?' —Mataio 24:45; Ioane 17:17; **faitau le 1 Peteru 3:15.**

23 I le tele o tulaga, ua matuā manino mai le mea e tatau ona tatou faia ina ia tumau ona vavaeese ai mai i le lalolagi. Ae i nisi taimi, e lē faigofie ona iloa. Ua taumafai Satani e maileia i tatou i auala eseese. O se tasi o mailei ua ia faaaogā, o faafiafiaga. E faapefea ona tatou filifili ma le atamai faafiafiaga? O le a tatou iloiloina i le mataupu o loo sosoo ai.

21. E faapefea ona tatou manumalo i la tatou taua?

22, 23. (a) E faapefea ona tatou nofosauni i taimi uma e puipuia lo tatou faatuatua? (e) O le ā o le a tatou iloiloina i le mataupu o loo sosoo mai?

1

E FAAMAONI KERISIANO I LE MALO O LE ATUA

“O lo‘u malo e lē mai le lalolagi lenei.”

—Ioane 18:36

**E faapefea ona faaalia e tatou te solitū
ma lagolagoina le Malo o le Atua?**

Isaia 2:2-4;

Ioane 6:15;

1 Peteru 3:15

E tatou te lē auai i taua pe
fai sa tatou vaega i faiga
faapolotiki.

Esoto 20:4, 5;

1 Ioane 5:21

E tatou te lē tapua‘i i tagā-
vai a atunuu. O se faaa‘o-
a‘oga, e tatou te lē fa‘alo
i le fu‘a.

Mataio 26:52

O faiga sauā e na o le faa-
tuputeleina ai o le sauā.
E tatou te faatalitali iā
leova e na te fo‘ia e faa-
vavau faafitauli o lenei
lalolagi.

Ioane 13:34, 35;

1 Ioane 3:10-12

O le ‘auuso talitonu uma,
ua avea i latou ma o tatou
uso ma tuafāfine e tusa
lava po o fea le atunuu,
ituaiga, po o talaaga e
latou te ō mai ai. E lē
mafai ona tatou fetaua‘i.

2 “E LĒ O NI TAGATA O LE LALOLAGI” KERISIANO

“E lē o ni tagata o le lalolagi i latou, e pei fo‘i o a‘u, e lē o a‘u o se tagata o le lalolagi.”—Ioane 17:16

Aiseā e ao ai ona tatou vavaeese mai i le lalolagi a Satani?

1 Ioane 5:19

O le “lalolagi” e faasino atu i tagata e lē iloa le Atua ma ua taa‘ina e Satani, le pule o le lalolagi.

Iakopo 4:4

E tatou te manana‘o ia sila-sila leova iā i tatou o ni ana uō. E tatou te faaa‘oa‘o iā leova ma lesu i o tatou uiga, upu, ma gaoioiga.

3 E 'ALOFIA E KERISIANO UIGA O LE LALOLAGI

**“O le mea e sili ona leoleoina o mea uma,
ia leoleoina lou loto.”—Faataoto 4:23**

**O le ā e uiga iai le tetee atu i uiga o le lalolagi
a Satani?**

Efeso 2:2;

1 Ioane 2:16

E manatu faapito, faa-mauluga, ma fouvale Satani. E mana'o ia tali-tonu tagata e lē mana'o-mia ona latou usiusita'i i le Atua.

1 Korinito 2:12;

1 Ioane 4:4

Ina ia teena uiga o le lalo-lagi a Satani, e ao ona tatou mafuta vavalalata atu pea iā leova, ma faa-tumu o tatou mafaufau i lona finagalo.

1 Korinito 10:31

O a tatou upu ma gaoi-oiga e faaalia atu ai e lē o i tatou o ni tagata o le lalolagi. E faaalia atu fo'i i mataupu e fitoitonu iā i tatou lava.

4

E LĒ AUMAIA E TUPE LE SAOGALEMU TUMAU PO O LE FILEMU MONI O LE MAFAUFAU

“E lē ola se tasi i le tele o ana mea ua iā te ia.”

—Luka 12:15

O le ā e fesoasoani iā i tatou ia maua ai le silafaga a leova e faatatau i meafaitino?

Galuega 20:35;

1 Timoteo 6:9, 10

E mana’o Satani ia tatou talitonu o faafiafiaga ma le tamaoaiga o le a aumaia ai iā i tatou le fiafia. Ae na a’oa’o e Iesu e maua le fiafia i le iai o se faiā lelei ma le Atua ma le foa’i atu i isi.

Mataio 6:31, 32;

Mareko 12:30, 31;

Luka 21:34-36

Pe afai e tatou te taula’i atu i le auaunaga iā leova, o le a faamalieina o tatou olaga. E mafai ona tatou maua ai le lotomalie ma le filemu o le mafaufau ma le loto.

AUALA E FILIFILI AI A TATOU FAAFIAFIAGA

"Ia faia mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua."

—1 KORINITO 10:31.

SE'I faapea o le a e taumafaina se fua o se laau 'aina, ae ua e vaai atu e pala le isi itu. O le ā lau mea e fai? Po o le a e taumafaina pea? Po o le a e ti'ai ese? Pe e te tipi ese le itu pala ae taumafa le itu o loo lelei?

2 E mafai ona faatusaina faafiafiaga i lenā fualau 'aina. O nisi faafiafiaga atonu e manaia, ae o le tele o faafiafiaga e pala ona e lē mamā, e sauā, pe faatemoni. O lea, pe a filifili au faafiafiaga, pe e te faapea

1, 2. Aiseā e tatau ai ona filifili ma le faaeteete a tatou faafiafiaga?

ifo: "E pule lava a'u. E mafai lava ona ou filifili so o se faafiafiaga ou te mana'o i ai"? Pe e te faapea ifo: "E leaga faafiafiaga uma"? Po o e filifili fo'i ma le faaeteete au faafiafiaga, ina ia 'alofia ai mea leaga ae fiafia i mea lelei?

³ E tatou te mana'omia uma ni tafaoga ma faafiafiaga, ma e tatou te manana'o ia filifili lelei. E ao la ona tatou fesili ifo, pe faapefea i a tatou filifiliga i faafiafiaga ona aafia ai la tatou tapua'iga iā Ieova.

"IA FAIA MEA UMA LAVA INA IA FAAMAMALUINA AI LE ATUA"

⁴ Ina ua tuuina atu i tatou iā Ieova, ua tatou tautō iā te ia o le a faaaogā o tatou ola e auauna ai mo ia. (**Faitau le Failauga 5:4.**) Ua tatou tautō o le a "faia mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua." (1 Korinito 10:31) O lona uiga ua tatou tuuina atu atoatoa i le Atua e aofia ai ma taimi e tatou te auai ai i tafaoga po o faafiafiaga, ae e lē na o taimi e tatou te auai ai i sauniga po o le tala'iga.

⁵ O mea uma e tatou te faia i le olaga e fesoota'i atu i la tatou tapua'iga iā Ieova. Na faamatala e Paulo lenei mea ina ua faapea mai: "Ia tuuina atu o outou tino o le taulaga ola, e paia, ma e mālie i le Atua." (Roma 12:1) Na fetalai Iesu: "Ia e alofa atu iā Ieova lou Atua ma lou lotoatoa, ma lou ola atoa, ma lou mafaufau atoa, ma lou malosi atoa." (Mareko 12:30)

3. O le ā e tatau ona tatou mafaufau i ai pe a filifili a tatou faafiafiaga?
4. O le ā se mataupu silisili o le Tusi Paia e fesoasoani iā i tatou pe a filifili faafiafiaga?
5. O le ā le ituaiga tapua'iga e tatau ona tatou tuuina atu iā Ieova?

E tatou te manana'o e avatu pea iā Ieova le mea sili e tatou te mafaia. I Israelu anamua, pe a avatu e tagata se manu e fai ai le taulaga iā Ieova, sa faatalitalia e latou te avatu se manu e matuā lelei. E le'i taliaina e le Atua se taulaga pe a faalētonu. (Levitiko 22:18-20) I se tulaga talitutusa, e ono lē talia e Ieova la tatou tapua'iga. E faapefea?

6 Ua fetalai mai Ieova: "E tatau ona paia outou, auā o a'u nei e paia lava a'u." (1 Peteru 1:14-16; 2 Peteru 3:11) E faato'ā talia e Ieova la tatou tapua'iga pe afai e paia pe mamā. (Teuteronom 15:21) E mafai ona lē mamā la tatou tapua'iga pe afai tatou te faia mea e inosia e Ieova, e pei o amioga lē mama, faiga sauā, po o mea e fesoota'i atu i faiga faatemoni. (Roma 6:12-14; 8:13) Ae e lē fiafia fo'i le finagalo o Ieova pe afai e faaaogā nei mea ina ia faafiafiaina ai i tatou. O le faia faapea e mafai ona lē mamā ai la tatou tapua'iga ma lē taliaina e Ieova, ma matuā faaleagaina ai la tatou faiā ma ia.

7 E faapefea la ona filifili ma le atamai a tatou faafiafiaga? O ā mataupu silisili e fesoasoani iā i tatou e iloa ai faafiafiaga e talia ma faafiafiaga e lē taliaina?

IA 'INO'INO I LE LEAGA

8 E tele ituaiga o faafiafiaga ua iai i aso nei. O nisi o na faafiafiaga e talia e Kerisiano, ae o le tele o faafiafiaga e latou te lē taliaina. Muamua, se'i o tatou iloilo ituaiga o faafiafiaga e tatau ona tatou 'alofia.

6, 7. E faapefea i a tatou faafiafiaga ona aafia ai la tatou tapua'iga iā Ieova?

8, 9. O ā ituaiga o faafiafiaga e tatou te 'alofia? Aiseā?

9 O le tele o ata tifaga, upega tafa'ilagi, polokalame i televise, taalogia vitiō, ma pese, ua faalauiloa ai amioga lē mamā, faiga sauā, po o faiga faatemoni. E masani ona faaalia mai ai mea leaga i se auala e foliga mai e lelei ma mālie. Peita'i, e faaeteete Kerisiano ia teena faafiafiaga e lē o atagia mai ai tapulaa mamā a Ieova. (Galuega 15:28, 29; 1 Korinito 6:9, 10) Pe a tatou teena na faafiafiaga, ua faaalia atu ai iā Ieova e tatou te 'ino'ino i le leaga.—Salamo 34:14; Roma 12:9.

10 Ae e manatu nisi e lē leaga faafiafiaga sauā, lē mamā, pe faatemoni. Ua latou manatu: 'O le ā le leaga? E lē taitai o'u faia nei mea.' Pe a tatou mafau-fau faapea, ua faasesēina la i tatou. Ua faapea mai le Ieremia 17:9: "E sili ona faa'ole'ole le loto nai lo o mea uma, ma e matuā leaga lava." Pe afai o faafiafiaina i tatou i mea e lē taliaina e Ieova, e faapefea la ona faapea atu e tatou te 'ino'ino i nei mea? O le tele e faafiafiaina ai i tatou i na mea, o le tele fo'i lenā o le a amata ai ona tatou talia e avea ma mea masani o le olaga. O le i'uga, o le a faavaivaia ai le lotofuatiaifo ma lē toe gaoioi ai e lapata'ia i tatou pe a faia se filifiliga sesē.—Salamo 119:70; 1 Timoteo 4:1, 2.

11 Ua ta'ua i le Afioga a le Atua: "O le mea e lūlūina e le tagata, o le mea lava lea e na te seleseleina mai." (Kalatia 6:7) O le mea moni, pe a faafiafiaina i tatou i mea leaga, e ono i'u ai ina tatou faia na mea. O se faaa'oa'oga, ua matuā aafia nisi Kerisiano i faafia-

10. O le ā le i'uga pe a sesē a tatou filifiliga i faafiafiaga?

11. E faapefea ona fesoasoani le Kalatia 6:7 e filifili ai a tatou faafiafiaga?

fiaga lē mamā, ma i'u ai ina latou faia amioga lē mamā. Peita'i, ua aumaia e Ieova le fesoasoani mana'omia ina ia filifili ai ma le atamai a tatou faafiafiaga.

FAAAOGĀ MATAUPU SILISLI O LE TUSI PAIA E FAIA AI FILIFILIGA

12 O nisi faafiafiaga e matuā manino mai e lē talia ina e Ieova, ma ua tatou iloa e tatau ona 'alofia. Ae faapefea pe afai e lē o manino mai? E le'i aumaia e Ieova se lisi o tulafono o mea e mafai ma mea e lē mafai ona tatou matamata, faalogo, pe faitau i ai. Peita'i, e finagalo o ia e faaaogā o tatou lotofuatiaifo ua a'oa'oina i le Tusi Paia. (**Faitau le Kalatia 6:5.**) Ua tuuina mai e Ieova mataupu silisili, o upu moni faavae ia, e a'oa'o ai i tatou i le auala e silasila ai o ia i mea. Ua fesoasoani nei mataupu silisili e a'oa'oina ai o tatou lotofuatiaifo. E fesoasoani e tatou te iloa ai "po o le ā le finagalo o Ieova," ona tatou faia ai lea o ni filifiliga e faafiafiaina ai o ia.—Efeso 5:17.

13 E masani lava ona eseese filifiliga e faia e Kerisiano e faatatau i faafiafiaga. Aiseā? E eseese uma mea e tatou te fafia i ai. E lē gata i lea, o mea e talia e se isi Kerisiano e ono lē talia e le isi. E ui i lea, e tatau ona ta'ita'ia Kerisiano uma i mataupu silisili o le Tusi Paia ina ia faia ai filifiliga lelei. (**Filipi 1:9**) O le a fesoasoani nei mataupu silisili iā i tatou e filifili

12. O le ā e fesoasoani iā i tatou e faia ai filifiliga lelei e faatatau i faafiafiaga?

13. Aiseā e eseese ai filifiliga a Kerisiano e faatatau i faafiafiaga? Ae o le ā le mea e tāua i Kerisiano uma?

E fesoasoani mataupu silisili o le Tusi Paia iā i tatou
ina ia filifili ai faafiafiaga

ai faafiafiaga e talia e le Atua.—Salamo 119:11, 129;
1 Peteru 2:16.

14 E tatau fo'i ona iloilo le tele o le taimi o loo
tatou faaalu i faafiafiaga. E faaalia mai ai po o le ā le
tāua o faafiafiaga iā i tatou. I le avea ai ma Kerisi-
ano, o la tatou auaunaga iā Ieova o le mea lea e sili
ona tāua i o tatou olaga. (**Faitau le Mataio 6:33.**) Ae
e mafai ona alu uma lo tatou taimi i faafiafiaga e
aunoa ma le iloaina. Na fautua mai Paulo i Kerisi-
ano: “Ia outou matuā faautauta ina ne'i outou sa-
vavali e pei o ē e vālea, ae ia pei o ē e atamamai,

14. (a) O le ā e tāua ona iloilo e faatatau i le auala o loo tatou faa-
aogā ai le taimi? (e) O le ā le fautuaga a Paulo i Kerisiano?

A o le'i filifilia faafiaifiaga,
e ao i Kerisiano ona fesili ifo:

- E faapefea ona aafia ai la ma faiā
ma le Atua?
- O le a faapefea ona aafia ai a'u lava?
- O le a faapefea ona aafia ai isi?

ia outou faaaogā tatau le taimi.” (Efeso 5:15, 16) O lea la, ia faatapulaa le taimi e faaalu i faafiafiaga, ma ia faamautinoa pea e faamuamua i o tatou olaga la tatou auaunaga i le Atua.—Filipi 1:10.

15 E manino mai, e tatau ona tatou teena faafiafiaga e tatou te iloa e lē talia e Ieova. Ae faapefea faafiafiaga atonu e tatou te lē mautinoa i ai? Pe e ao ona tatou faaeteete pea i ai? Se'i mafaufau i le mea lenei. Pe afai o loo e savali i luga o se mauga, pe e te savali latalata lava i le pito mauga? E leai. Pe afai e tāua iā te oe lou ola, e te taumamao ese mai i mea e lamatia ai. E faapena fo'i i a tatou filifiliga i faafiafiaga. Ua ta'ua i le Afioga a le Atua: “Ia laa ese lou vae mai i le mea leaga.” (Faataoto 4:25-27) O lea, e lē na ona tatou ‘alofia o faafiafiaga e tatou te **iloa** e leaga, ae e tatou te taumamao ese fo'i mai i faafiafiaga e tatou te **lē mautinoa** pe lelei ma ono faaleagaina ai la tatou faiā ma Ieova.

IA MAUA LE SILAFAGA A IEOVA

16 Na tusi le faisalamo: “O outou o ē e alolofa iā Ieova, ia outou ‘ino’ino i le leaga.” (Salamo 97:10) Ua a’oa’o i tatou e le Tusi Paia i manatu ma faalologna o Ieova. Ia fesili ifo pe faapefea i mea ua e a’oa’o ona fesoasoani iā te oe e vaai ai i mea e pei ona silasila i ai Ieova. O se faaa’oa’oga, ua tatou a’o-a’oina e inosia e Ieova le “laulaufaiva pepelo, o lima e sasaa le toto o ē e lē sala, o le loto e fafau faufaug

15. E faapefea ona puipuia i tatou mai i faafiafiaga e ono faaleagaina ai la tatou faiā ma Ieova?

16. (a) O ā nisi o mea e inosia e Ieova? (e) E faapefea ona faaalia atu e tatou te ‘ino’ino i mea e inosia e Ieova?

leaga, o vae e vave ona tamo'e e fai le mea leaga." (Faataoto 6:16-19) Ua a'oa'oina i tatou e tatau ona 'alofia "le faitaaga, . . . o le ifo i tupua, o faiga faagaga, . . . o le lotoleaga, o le lotoa, . . . o le mata'ua, o onāga, o patī lē taupulea, ma mea faapena." (Kala-tia 5:19-21) Pe e te iloa le auala e fesoasoani ai nei mataupu silisili o le Tusi Paia iā te oe e filifili ai faafiafiaga? E tatou te manana'o e usita'ia tapulaa a Ieova i vala uma o o tatou olaga, pe a tatou faatasi ma isi pe na o i tatou fo'i. (2 Korinito 3:18) O filifiliga e tatou te faia pe a na o i tatou, e masani ona faaalia mai ai le tagata moni e iai i tatou.—Salamo 11:4; 16:8.

17 O lea, pe a tatou filifili faafiafiaga, ia fesili ifo: 'E faapefea i la'u filifiliga ona aafia ai la ma faiā ma Ieova? E faapefea ona aafia ai lo'u lotofuatiaifo?' Se'i o tatou iloilo nisi mataupu silisili e fesoasoani iā i tatou pe a filifili faafiafiaga.

18 Pe a filifili faafiafiaga, ua tatou filifilia mea e faatumu ai o tatou mafaufau. Na tusi Paulo: "O mea uma ua moni, o mea uma ua matuā tāua, o mea uma ua tonu, o mea uma ua mamā, o mea uma e faatupu ai le lotofafia, o mea uma ua ta'uleleia, o amioga lelei uma lava ma mea e viia ai se tasi, ia faaaauau ona manatunatu i nei mea." (Filipi 4:8) Pe a faatumu o tatou mafaufau i na mea lelei, e mafai ona tatou faapea atu: "Ia mālie iā te oe upu a lo'u gutu ma manatunatuga o lo'u loto Ieova e."—Salamo 19:14.

17. O ā fesili e ao ona tatou fesili ifo ai a o le'i filifilia faafiafiaga?

18, 19. (a) O le ā le fautuaga na avatu e Paulo i Kerisiano? (e) O ā mataupu silisili o le a fesoasoani iā i tatou e filifili ai faafiafiaga?

19 Ia fesili ifo: ‘O ā mea o loo faatumu ai lo‘u mafaufau? Pe a uma ona matamata i se ata po o se faafiafiaga, pe ou te maua ai ni mafaufauga lelei ma faafouina ai? Pe ou te lagona ai le filemu ma maua ai se lotofuatiaifo lelei? (Efeso 5:5; 1 Timoteo 1:5, 19) Pe ou te sa‘oloto ai e tatalo atu iā Ieova? Po o le a leaga ai o‘u faalogona? Po ua avea le faafiafiaga ma pogai ou te mafaufau ai i faiga sauā po o amioga lē mamā? (Mataio 12:33; Mareko 7:20-23) Po o o‘u “mulimuli i lenei faiga o mea a le lalolagi” pe a filifili a‘u faafiafiaga? (Roma 12:2) O a tatou tali faamoni e fesoasoani e iloa ai mea e ao ona tatou faia ina ia faamalosia ai pea la tatou faiā ma Ieova. E tatou te fia tatalo e pei o le faisalamo: “Ia e liliuese o‘u mata mai i le vaai atu i mea e lē aogā.”*—Salamo 119:37.

E AAFIA ISI I A TATOU FILIFILIGA

20 O le isi mataupu silisili tāua lenei ia manatua: “E taga mea uma lava; ae e lē o mea uma e aogā. E taga mea uma lava; ae e lē o mea uma e atia‘e ai. Aua ne‘i sa‘ilia e se tasi lona lava lelei, a ia faaauau ona sa‘ili le lelei o isi.” (1 Korinito 10:23, 24) O le iai o le sa‘olotoga iā i tatou e faia ai se mea, e lē uiga ai e faapea e tatau lava ona tatou faia lenā mea. E tatau ona tatou mafaufau ma le faaeteete i auala e aafia ai uso ma tuafāfine i a tatou filifiliga.

* E mafai ona maua isi mataupu silisili e fesoasoani iā i tatou i le filifilia o faafiafiaga, i le Faataoto 3:31; 13:20; Efeso 5:3, 4; ma le Koleose 3:5, 8, 20.

20, 21. Aiseā e ao ai ona tatou amana‘ia faalogona o isi pe a filifili a tatou faafiafiaga?

21 E lē tutusa lotofuatiaifo o tagata uma. O se faa-a'oa'oga, e ono faataga e lou lotofuatiaifo oe e mata-mata i se polokalame o le televise. Ae mulimuli ane e iloa, o lenā polokalame e aafia ai le lotofuatiaifo o le isi uso po o se tuafafine. O le ā e te faia? E ui lava e iai lau aiā e matamata ai i lenā polokalame, ae e te ono filifili e te lē matamata ai. Aiseā? Talu ai e te lē mana'o e 'agasala i lou uso,' po o le sili atu fo'i ona leaga, o le 'agasala iā Keriso.' (1 Korinito 8:12) E tatou te lē manana'o e faia se mea e tausuai ai o tatou uso Kerisiano.—Roma 14:1; 15:1; 1 Korinito 10:32.

22 Ae faapefea pe afai e lē faatagaina oe e lou lotofuatiaifo e matamata, faitau, pe faia fo'i se mea o loo talia e le isi tagata? Talu ai e te alofa ma faaaloalo i lou uso, e te lē faamalosia la o ia e tutusa a oulua filifiliga. E iloa e se ave taavale e ono saoasaoa pe lemū fo'i le aveave a isi nai lo o ia, ae o i latou uma o ni ave taavale lelei. I se tulaga talitutusa, atonu o loo oulua mulimuli uma ma le isi uso i mataupu silisili o le Tusi Paia, e ui e iai sina eseesega i o oulua manatu e faatatau i faafiafiaga e talia.—Failauga 7:16; Filipi 4:5.

23 O le ā la e fesoasoani ina ia filifili lelei ai a tatou faafiafiaga? O le a tatou faia filifiliga lelei pe a faa-aogā o tatou lotofuatiaifo ua a'oa'oina i mataupu silisili o le Tusi Paia, ma matuā manatu mamafa i uso ma tuafafine. O le a tatou fafia ona ua tatou faia "mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua."

22. E faapefea ona faaalia lo tatou magafagafa pe a faia filifiliga a isi Kerisiano?

23. O le ā e fesoasoani ina ia filifili lelei ai a tatou faafiafiaga?

**1 O A TATOU FILIFILIGA I
FAAFIAFIAGA E FAAALIA
ATU AI LE TELE O LO
TATOU ALOFA IĀ IEOVA**

“Ia faia mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua.”—1 Korinito 10:31

Aiseā e ao ai ona tatou faaeteete pe a filifili faafiafiaga?

Salamo 11:5, 7; 34:14;

Roma 12:9;

1 Korinito 6:9, 10

O le tele o faafiafiaga i aso nei—e tusa po o ata tifaga, upega tafa’ilagi, poloka-lame o le televise, taaloga vitiō, musika, po o isi auala—e lē mamā, e sauā, pe faatemoni.

Mareko 12:30;

Roma 12:1, 2

O a tatou faafiafiaga e mafai ona faafouina ai i tatou, pe matuā faigatā ai ona tatou tumau faa-maoni iā leova.

Ieremia 17:9;

Kalatia 6:7

E aafia i tatou ona o a tatou faafiafiaga.

2 E MAFAI ONA FESOASOANI MATAUPU SILISILI O LE TUSI PAIA PE A FILIFILI A TATOU FAAFIAFIAGA

**“Ia malamalama po o le ā le finagalo
o Ieova.”—Efeso 5:17**

**O ā mataupu silisili o le Tusi Paia e fesoasoani iā
i tatou ina ia faia ai ni filifiliga lelei i faafiafiaga?**

Salamo 16:8;
Faataoto 6:16-19;
Kalatia 5:19-21
E tatau ona tatou ‘ino’ino
i mea e inosia e leova, e
pei o faiga sauā, faiga
faatemoni, ma amioga
lē mamā.

Salamo 19:14;
Filipi 4:8
Pe a faatumu o tatou ma-
faufau i mea lelei ma ma-
faufau loloto i ai, ua tatou
faafiafiaina leova.

Mataio 6:33;
Efeso 5:15, 16
E tatau ona tatou faaeteete
i le tele o le taimi e tatou
te faaalu i faafiafiaga. O la
tatou tapua’iga iā leova e
tatau ona avea ma mea e
sili ona tāua i o tatou
olaga.

3**E AAFIA ISI I A TATOU FILIFILIGA**

**“Aua ne’i sa’ilia e se tasi lona lava lelei,
a ia faaaauau ona sa’ili le lelei o isi.”**

—1 Korinito 10:24

**Aiseā e tatau ai ona tatou manatu mamafa i
faalogona o isi pe a filifili a tatou faafiafiaga?**

Failauga 7:16;

Roma 2:21

E ono eseese filifiliga
a Kerisiano i faafiafiaga.
Nai lo o le faamasinosino
i filifiliga a isi, e tatou te
taumafai e fai ni filifiliga
lelei.

Kalatia 6:5;

Filipi 4:5

E aafia a tatou filifiliga ona
o o tatou lotofuatiaifo, ma
e lē tutusa lotofuatiaifo o
tagata uma.

1 Korinito 10:32;

Filipi 1:10

E tatou te lē manana’o e
tausuai o tatou uso ma
tuafāfine, o lea e tatou
te filifili ai ma le faaeteete
faafiafiaga.

PE E TĀUA IĀ TE OE LE OLA E PEI ONA TĀUA I LE ATUA?

“Auā o loo iā te oe le puna o le ola.”

—SALAMO 36:9.

UA FOA'I mai e Ieova iā i tatou se meaalofa matagofie. O lenā meaalofa o le ola. (Kenese 1:27) E finagalo Ieova ia tatou maua se olaga e sili ona lelei. O lea ua ia saunia mai ai mataupu silisili e a'oa'o ai i tatou ina ia faia filifiliga aogā. E tatau ona tatou faaaogā nei mataupu silisili e fesoasoani iā i tatou e “iloa le mea sa'o ma le mea sesē.” (Eperu 5:14) O le faia faapea, ua tatou faataga ai Ieova e a'oa'o i tatou ia mafaufau lelei. O le ola i mataupu silisili a le Atua ma iloa po ua faapefea ona faaleleia ai o tatou olaga, e tatou te malamalama ai i le matuā tāua o na mataupu silisili.

2 E matuā lavelave le olaga. E iai tulaga e masani ona tula'i mai e leai se tulafono patino o le Tusi Paia e faatatau i ai. O se faaa'oa'oga, e tatou te ono mana'omia ona faia ni filifiliga i togafitiga faafoma'i e faaaogā ai le toto. E faapefea ona tatou faia ni filifiliga e faafafia ai Ieova? Ua iai i le Tusi Paia mataupu silisili e tatou te iloa ai le silafaga a Ieova i le ola ma le toto. Pe afai e tatou te malamalama i nei mataupu silisili, o le a tatou faia la ni

1, 2. (a) O le ā le meaalofa matagofie ua foa'i mai e Ieova iā i tatou? (e) O le ā ua tuuina mai e Ieova e fesoasoani iā i tatou e maua ai se olaga e sili ona lelei?

filifiliga atamai ma maua ai se lotofuatiaifo lelei. (Faataoto 2:6-11) Se'i o tatou iloilo nisi o na mataupu silisili.

LE SILAFAGA A LE ATUA I LE OLA MA LE TOTO

3 Ua a'oa'o mai e le Tusi Paia e paia le toto auā ua fai ma sui o le ola. E tautele la iā Ieova le ola. Ina ua fasiotia e Kaino lona uso, na fetalai atu i ai Ieova: "O loo alaga mai iā te a'u le toto o lou uso mai i le eleele." (Kenesē 4: 10) O le toto o Apelu na fai ma sui o lona ola. Ina ua ta'ua e Ieova le toto o Apelu, sa faasino atu o ia i le ola o Apelu.

4 Ina ua mavae le Lolo i aso o Noa, na fetalai atu le Atua i tagata e mafai ona latou aai i aano o manu. Peita'i, na fetalai patino atu o ia: "O le aano o le manu ma lona toto, o lona ola lea, aua tou te aai ai." (Kenesē 9:4) E faatatau atu lenei poloa'iga i fanau uma a Noa e aofia ai ma i tatou. Ua manino mai la, i le silafaga a Ieova, o le toto ua fai ma sui o le ola. E ao ona tatou vaai i le toto e pei ona silasila i ai Ieova.—Salamo 36:9.

5 E tusa ai ma le Tulafono na tuu atu e Ieova iā Mose, na fetalai Ieova: "O so o se tasi . . . na te 'aina so o se toto, ou te teena lea tagata ua 'ai i le toto, ma ou te fasiotia o ia. Auā o le ola o le meaola ua iai i lona toto." —Levitiko 17:10, 11.

6 Na ta'ua i le Tulafono a Mose, pe a tapē e se tasi se manu mo meataumafa, e tatau ona ia sasaa le toto i le eleele. O le faia faapea e faaalia ai ua toe faafo'i atu le ola o le manu i Lē na faia o ia, o Ieova lea. (Teutero-

- 3, 4. (a) Na faapefea ona faailoa mai e Ieova lana silafaga i le toto?
 (e) O le ā ua fai ma sui o le toto?
 5, 6. Na faapefea ona faaalia mai i le Tulafono a Mose le silafaga a Ieova i le ola ma le toto?

nome 12:16; Esekielu 18:4) Ae e le'i faatalitalia e Ieova tagata Israelu e mafai ona latou aveesea atoatoa le toto o se manu pe a tapē. Pe a faia le mea sili e latou te mafia e aveese ai le toto, o le a latou aai i le aano o le manu ma se lotofuatiaifo mamā. O le faatāua o le toto o le manu, na faaalia ai lo latou faaaloalo i Lē na foa'iina mai le ola, o Ieova. Na faatonuina fo'i e le Tulafono tagata Israelu e ofo atu manu e fai ai taulaga e ufiufi ai agasala.—Taga'i i Faaopoopoga 19 ma le 20.

7 E mafai ona tatou iloa le tāua o le toto i le gaoioiga a Tavita sa fai ina ua tau ma tagata Filisitia. Ina ua iloa e ona tagata totoa ua fia inu o ia, na latou ō atu loa i le togālauapi a le fili, o se nofoaga na lamatia ai o latou ola, ina ia asu mai se vai mo ia. Ae ina ua latou aumai le vai iā Tavita, e le'i inu ai o ia “a ua ia sasaa atu iā Ieova.” Na faapea ane Tavita: “Ieova e, ia mamao mai iā te a'u ona faia o lenei mea! Po ou te inu ea i le toto o tagata na lamatia o latou ola?” Na malamalama Tavita e tautele i le Atua le ola ma le toto.—2 Samuelu 23:15-17.

8 E oo ane i taimi o ulua'i Kerisiano, ua lē toe faia e tagata o le Atua ni taulaga e faaaogā ai manu. Peita'i sa mana'omia pea ona iai le vaaiga sa'o i le toto. O le 'taumamao mai i le toto' o se tasi lenā o vaega o le Tulafono na finagalo Ieova ia tausia pea e Kerisiano. Sa tāua tele lenei tulafono e pei lava o le 'alofia o le faitaaga ma le ifo i tupua.—Galuega 15:28, 29.

9 E faapena fo'i i aso nei. I le avea ai ma Kerisiano, ua tatou iloa o Ieova o le Puna o le ola ma o Ieova e ana ola

7. Na faapefea ona faaalia e Tavita lona faatāuaina o le toto?

8, 9. O le ā le vaaiga e tatau ona iai i Kerisiano i aso nei e faatau i le toto?

uma. Ua tatou iloa fo'i o le toto e paia ma o le sui o le ola. O lea ia faamautinoa ua tatou iloilo mataupu sili-sili o le Tusi Paia, pe a faia filifiliga e faatatau i togafitiga faafoma'i e faaaogā ai le toto.

LE FAAAOGĀINA O LE TOTO I TOGAFITIGA FAAFOMA'I

10 Ua malamalama Molimau a Ieova o le 'taumamao mai i le toto,' e sili atu mea e aofia ai i lo o le tau ina lē 'aina pe inu le toto. E uiga atu i le lē taliaina o se tuigātoto, lē tuiina atu o lou toto i se isi tagata, ma le lē teuina o o tatou lava toto ina ia fai ai ni tuigātoto. E uiga atu fo'i i le lē taliaina o le tuiina mai o so o se vaega o vaega autū e fā o le toto—o sela mūmū, sela papa'e, sela faato'a toto, ma le vaega faasuavaia o le toto.

11 O nei vaega autū e fā o le toto e ono vaevaeina i ni vaega ninii. E tatau ona filifili se Kerisiano pe talia pe lē talia ia vaega ninii o le toto. E faapena fo'i i togafitiga e faaaogā ai le toto o le ma'i lava ia. E filifili le Kerisiano lava ia po o le a faapefea ona faaaogā lona toto *pe a faia sona taotoga, se su'esu'ega faafoma'i, po o se isi togafitiga o loo faia i le taimi lenei*.—Taga'i i le Faaopoopoga 21.

12 Pe e tāua iā Ieova a tatou filifiliga i mataupu e faaaogā ai le lotofuatiaifo? Ioe, e tāua. E naunau mai Ieova i manatu ma uuna'iga o o tatou loto. (**Faitau le Faataoto 17:3; 24:12.**) O lea la, pe a tatou faia se filifiliga mo togafitiga faafoma'i, e ao ona tatou tatalo mo

10, 11. (a) O le ā le vaaiga a Molimau a Ieova i tuigātoto e faaaogā ai le toto atoa po o vaega autū e fā o le toto? (e) O ā filifiliga e patino i le Kerisiano lava ia?

12. (a) Aiseā e tāua ai iā Ieova a tatou filifiliga i mataupu e faaaogā ai le lotofuatiaifo? (e) E faapefea ona tatou faia ni filifiliga ata-mai e faatatau i togafitiga faafoma'i?

O le a faapefea ona
ou faamatala atu la'u
filifiliga e faatatau i le
faaaogāina o vaega
ninii o le toto?

le ta'ita'iga a Ieova ma faia ni sa'ili'iliga i na togafitiga. Pe a māe'a, ona faaaogā lea o o tatou lotofuatiaifo ua a'oa'oina i le Tusi Paia e fai ai la tatou filifiliga. E lē tatau ona tatou fesili atu i isi po o le ā e latou te faia pe afai e iai i lea tulaga, ma e lē tatau fo'i i isi ona taumafai e aiāina a tatou filifiliga. E ta'itasi le Kerisiano ma 'tauave lana avega.'—Kalatia 6:5; Roma 14:12.

O TULAFONO A IEOVA E FAAALIA AI LONA ALOFA IĀ I TATOU

13 O so o se mea e finagalo Ieova e tatou te faia, e mo lo tatou lelei ma e faailoa mai ai lona alofa iā i tatou. (Salamo 19:7-11) E lē na o le pau le māfuaaga e tatou te usiusita'i ai iā Ieova ona e tatou te maua ai aogā mai i ana tulafono. E tatou te usiusita'i iā Ieova ona e tatou te alolofa iā te ia. E tatou te teena tuigātoto ona e tatou te alolofa iā Ieova. (Galuega 15:20) O lo tatou usiusita'i fo'i e puipuia ai lo tatou soifua mālōlōina. Ua iloa e le to'atele o tagata i aso nei lamatiaga o tuigātoto, ma e talitonu le to'atele o foma'i o togafitiga e lē faaaogāina ai le toto, e sili atu ona lelei mo le soifua mālōlōina o le ma'i. Ua manino mai e atamai ma alofa ala o Ieova.
—Faitau le Isaia 55:9; Ioane 14:21, 23.

14 O tulafono a Ieova e mo le lelei o ona tagata i taimi uma. Na tuuina atu e Ieova iā Isaraelu anamua tulafono e puipuia ai i latou mai faalavelave mata'utia. O se faa-a'oa'oga, ua ta'ua i se tasi o tulafono, e tatau i lē e ana se

13. O le ā ua tatou a'oa'oina e faatatau iā Ieova mai i ana tulafono ma mataupu silisili e faatatau i le toto?

14, 15. (a) O ā tulafono na tuuina atu e Ieova i ona tagata ina ia puipuia ai i latou? (e) E faapefea ona e faatatauina mataupu silisili o loo i na tulafono?

fale ona fausia se puipui e si'o ai le taualuga mafolafola o le tale, ina ne'i pa'ū ai se tasi. (Teuteronome 22:8) O se tasi o tulafono e faatatau atu i meaola. Pe afai e iai i se tasi se povio'a taufesua, e ao ona ia faamautinoa ua tuu i se nofoaga malu ina ia aua ne'i osofa'ia ai se tasi pe oti ai. (Esoto 21:28, 29) Pe afai e le'i usita'ia e se tagata Israaelu nei tulafono, na pa'ū i luga o ia pe a maliu ai se tasi.

15 Ua ta'u mai ai iā i tatou i nei tulafono le tautele o le ola iā Ieova. O le ā se aafiaga iā i tatou o le iloaina o lenei mea? E tatau ona faaalia lo tatou faatāua o le ola i le auala e tausia ai o tatou tale ma taavale, le auala e ave ai le taavale, ma le auala e filifili ai a tatou faafiafiaga. O nisi tagata, aemaise lava talavou, e latou te manatu e leai ni mea leaga e mafai ona tutupu iā i latou, o lea ua latou faia ai ni gaoioiga e lamatia ai ma lē amana'ia i'uga mata'utia. Ae e lē finagalo Ieova e tatou te faia ni amioga faapena. E finagalo Ieova ia tatou faatāua o tatou ola faapea fo'i ma ola o isi.—Failauga 11:9, 10.

16 E tāua iā Ieova ola o tagata uma. E oo lava i se pepe e le'i fanau mai e tautele iā te ia. I le Tulafono a Mose, pe afai e faafuase'i ona aafia se fafine tō i se faalavelave ma maliu ai **pe** oti ai fo'i lana pepe, e nofosalu lenā tagata iā Ieova i le fasioti tagata pa'ivalea. O lona uiga e tusa lava po o se faalavelave faafuase'i, e ao lava ona totogi le ola ona o lea ua maliu le tagata. (**Faitau le Esoto 21: 22, 23.**) I le silafaga a le Atua, o le pepe e le'i fanau mai o se tagata ola. I le iloaina o lenā mea, o le ā sou manatu i faalogona o Ieova e faatatau i le faapa'ū tama? O ā ni ona faalogona a o silasila mai i le faitau miliona o pepe e le'i fananau mai ua fasiotia i tausaga ta'itasi?

17 Ae faapefea la pe afai na faia e se fafine le faapa'ū tama a o le'i a'oa'oina le silafaga a Ieova i lenā mea? E mafai ona ia mautinoa e faamagalo o ia e Ieova e faavae i le taulaga a Iesu. (Luka 5:32; Efeso 1:7) E lē mana'omia ona lagona pea le nofosala e se fafine na faia se mea sesē faapena i le taimi ua te'a, pe afai ua salamō moni o ia. "E alofa mutimutivale Ieova ma alofa fua . . . E pei ona vavamamao o le mea e oso a'e ai le lā mai i le mea e goto ifo ai, e faapea fo'i ona faamamao e ia o a tatou solitulafono mai iā i tatou."—Salamo 103:8-14.

IA 'ALOFIA LE LOTO ITA

18 O le faatāua o le meaalofa o le ola mai i le Atua, e amata mai i o tatou loto. E aofia ai le auala e tatou te manatu ai i isi. Na tusi le aposetolo o Ioane: "O lē e 'ino'ino i lona uso o le fasioti tagata o ia." (1 Ioane 3:15) O le lē fiafia i se tagata e mafai ona tupu ai le ita e aunoa ma lo tatou iloaina. O le 'ino'ino e mafai ona uuna'ia ai se tasi e lē faaaloalo i isi, faia tuua'iga sesē e faatatau iā i latou, ma oo lava ina talotalo ia latou feoti. E silafia e Ieova o tatou faalogona e faatatau i isi tagata. (Levitiko 19:16; Teuteronome 19:18-21; Mataio 5:22) Pe afai ua tatou iloa o loo iā i tatou le loto ita i se tasi, e mana'omia ona tatou galulue mamafa ina ia lia'iese na faalogaona.—Iakopo 1:14, 15; 4:1-3.

19 E iai se isi auala e faailoa atu ai lo tatou faatāuaina

17. O le ā e mafai ona faamāfanafanaina ai se tinā sa faia le faapa'ū tama a o le'i a'oa'oina e faatatau iā Ieova?

18. Aiseā e tatau ai ona tatou faia taumafaiga uma ina ia lia'iese le loto ita?

19. E faapefea i le silafaga a Ieova i faiga sauā ona iai se aafiaga iā i tatou?

o le ola. Ua tatou a'oa'oina mai i le Salamo 11:5, 'e inosia lava e Ieova le tagata e fiafia i le faasauā.' Pe a tatou filifilia faafiafiaga sauā, e faailoa atu ai e tatou te fiafia i faiga sauā. E tatou te lē manana'o e tuu i o tatou mafau-fau ni upu, manatu, ma ata sauā. Nai lo o lea, e tatou te manana'o e faatumu o tatou mafau-fau i manatu mama ma filemu.—Faitau le Filipi 4:8, 9.

AUA NE'I IAI SE VAEGA I FAALAPOTOPOTOGA E LĒ FAATĀUAINA LE OLA

20 E lē faatāua e le lalolagi a Satani le ola, ma i le silafaga a Ieova, ua latou nofosala i le toto ona o le fasioti tagata. E faitau miliona tagata ua fasiotia i le tele o senituri ona o pulega faapolotiki, e aofia ai ma le to'atele o auauna a Ieova. Ua faamatalaina i le Tusi Paia nei pulega po o malo o ni manufe'ai. (Tanielu 8:3, 4, 20-22; Faaaliga 13:1, 2, 7, 8) I aso nei, ua matuā taulau pisinisi o loo faatauina atu meatau. Ua maua e tagata le tele o tupe faasili mai i le faatau atu o na meatau mata'utia. E manino mai, "o le lalolagi atoa o loo nofo to'ilalo i le pule a lē o loo leaga."—1 Ioane 5:19.

21 Ae o Kerisiano moni, "e lē o ni tagata o le lalolagi" i latou. E solitū tagata o Ieova i faiga faapolotiki ma taua. Talu ai e latou te lē fasioti tagata, e latou te lē lagolagoina fo'i so o se faalapotopotoga e fasiotia tagata. (Ioane 15:19; 17:16) Pe a sauāina Kerisiano, e latou te lē tali atu i ni uiga sauā. Na a'oa'oina e Iesu i tatou e ao ona alolofa atu e oo lava i o tatou fili.—Mataio 5:44; Roma 12:17-21.

20-22. (a) O le ā le silafaga a Ieova i le lalolagi a Satani? (e) E faapefea ona faaalia e tagata o le Atua "e lē o ni tagata o le lalolagi" i latou?

22 Ua tuua'ia lotu i le faitau miliona o tagata ua fasiotia. Ina ua ta'ua e le Tusi Paia Papelonia le Aai Tele, po o lotu sesē uma a le lalolagi, ua faapea mai: “Ua maua i lenei aai le toto o le ‘auperofeta, ma le ‘aupaia, ma tagata uma ua fasiotia i le lalolagi.” Po o e malamalamā i le māfuaaga ua poloa'ia ai i tatou e Ieova: “Lo'u nuu e, ia outou ō ese mai iā te ia”? O i latou e tapua'i iā Ieova e lē faia sa latou vaega i lotu sesē.—Faaaliga 17:6; 18:2, 4, 24.

23 O le “ō ese mai” iā Papelonia le Aai Tele e aofia ai le faailoa manino atu e lē o toe avea i tatou ma vaega o se lotu sesē. O se faaa'oa'oga, e mana'omia ona tatou faamautinoa ua aveese o tatou igoa mai i le lisi o sui auai o se lotu. Ae e lē na o le pau lenā. E tatau fo'i ona tatou ‘ino’ino ma teena mea leaga o loo faia e lotu sesē. Ua faataga ma faaauiluma e lotu sesē amioga lē mamā, faiga faapolotiki, ma le matape'ape'a. (**Faitau le Salamo 97:10**; Faaaliga 18:7, 9, 11-17) O le i'uga, e faitau miliona soifua ua maumau i le tele o tausaga.

24 A o tatou le'i iloaina Ieova, sa iai nisi o auala na tatou lagolagoina ai mea leaga e faia e le lalolagi a Satahi. Ae ua suia i tatou i le taimi nei. Ua tatou talia le togiola ma tuuina atu o tatou ola i le Atua. Ua tatou tofo i le “taimi e toe faafouina ai mai iā Ieova.” O lona uiga ua tatou maua le filemu ma se lotofuatiaifo lelei, i le iloaina ua tatou faafafiaaina le Atua.—Galuega 3:19; Isaia 1:18.

25 E tusa lava pe sa avea i tatou ma sui o se faalapoto-

23. O le ā e aofia ai i le “ō ese mai” iā Papelonia le Aai Tele?

24, 25. E faapefea i le iloaina o leova ona tatou maua ai le filemu ma se lotofuatiaifo lelei?

potoga e lē faatāuaina le ola, e mafai ona faamagalo i tatou e Ieova e faavae i le togiola. E tatou te matuā talisapaia le meaalofa a Ieova o le ola. E faaalia lo tatou talisapaia e ala i le faia o mea uma e tatou te mafaia, e fesoasoani ai i isi ia a'oa'oina e faatatau iā Ieova, tuua le lalolagi a Satani, ma olioli i se faauōga māfana ma le Atua.—2 Korinito 6:1, 2.

FAAILOA ATU LE MALO I ISI

26 I Israelu anamua, sa ta'u atu e Ieova i le perofeta o Esekielu ia lapata'i tagata ua toeitiiti oo mai le faaumatiaga o Ierusalema, ma a'oa'o i latou i mea e tatau ona fai ina ia faasaoina ai. Pe afai e lē lapata'ia e Esekielu tagata, o le a taui atu e Ieova iā te ia ola o tagata. (Esekielu 33:7-9) Na faaalia e Esekielu le tāua o le ola e ala i le faia o mea uma na te mafaia ina ia faaoo atu ai lenā fe'au tāua.

27 Ua tuuina mai e Ieova iā i tatou le tofiga ia lapata'i tagata ua lata mai le faaumatiaga o le lalolagi a Satani, ma fesoasoani ia latou iloa Ieova ma faasaoina atu i le lalolagi fou. (Isaia 61:2; Mataio 24:14) E ao ona faia mea uma e tatou te mafaia ina ia faaoo atu ai lenā fe'au i isi. E tatou te faamoemoe e faapea atu e pei o Paulo: "Ua mamā a'u mai i le toto o tagata uma, auā ou te le'i tao-fia le ta'uina atu iā te outou o le finagalo uma o le Atua." —Galuega 20:26, 27.

28 E iai isi vala o le olaga e mana'omia ona tatou mamā ai. O le a tatou iloiloina nei vala i le mataupu o loo sosoo mai.

26-28. (a) O le ā le galuega faapitoa na tuuina atu e Ieova iā Esekielu? (e) O le ā ua poloa'ia i tatou e Ieova e fai i aso nei?

1 E TAUTELE IĀ IEOVA LE OLA

“Auā o loo iā te oe le puna o le ola.”

—Salamo 36:9

Aiseā e tatau ai ona tatou manatu i le ola o se
meaalofa e tautele?

Kenese 1:27;

Salamo 19:7-11;

Faataoto 2:6-11

Na faia e leova meaola
uma, e aofia ai ma tagata.
E tautele i tatou iā te ia, ma
e finagalo ia maua e ta-
gata uma se olaga fiafia
ma aogā.

Roma 14:12;

Kalatia 6:5

E le'i faia e leova i tatou
ia pei o ni masini. Na ia
tuuina mai le filifiliga sa'o-
loto ma le atamai e fai ai
filifiliga e iloa ai le matuā
tāua o le ola iā i tatou.

2 E PAIA LE TOTO IĀ IEOVA

“Auā o le ola o le meaola ua iai i lona toto.”

—Levitiko 17:11

O le ā le silafaga a leova e faatatau i le toto?

Levitiko 17:10;

Faataoto 13:16;

Galuega 15:20;

Roma 12:2

E ono tula'i mai se tulaga e mana'omia ai ona tatou faia ni filifiliga tāua e uiga i ni togafitiga faafoma'i e faaaogā ai le toto, e aofia ai le taliaina po o le lē taliaina o vaega ninii o le toto. E lē tatau ona faia e isi nei filifiliga mo i tatou. A o le'i tula'i mai se tulaga faapena, e tatau ona tatou tatalo mo le ta'ita'iga ma faia sa'ili'iliga talafeagai.

Kenese 9:4, 5, 9;

Teuteronome 12:16;

Galuega 15:28, 29

I le Tusi Paia, o le toto ua fai ma sui o le ola. E le'i suaia lava le tulafono a le Atua i le toto. O loo tumau pea talu mai le taimi o Noa, i le taimi na tuuina atu ai e le Atua iā Israelu le Tulafono a Mose, se'ia oo mai i taimi o Kerisiano.

3 E AO ONA TATOU VAAI I LE OLA E PEI ONA SILASILA I AI IEOVA

“E faapena ona maualuga o o‘u ala i o outou ala, ma o‘u manatu i o outou manatu.”—Isaia 55:9

O ā nisi o auala e faaalia ai e tautele iā i tatou le ola?

Esoto 21:22, 23

E tāua iā leova ola o tagata uma. E sesē le faapa‘ū tama auā i le silafaga a le Atua, e oo lava i se pepe e le‘i fanau mai ua avea ma tagata ola.

**Salamo 103:8-14;
Galuega 3:19;**

Efeso 1:7

Pe afai na faia e se tinā se faapa‘ū tama i le taimi ua te‘a ae ua salamō i le taimi lenei, o le a faamagalo o ia e leova.

Salamo 11:5;

Failauga 11:9, 10

E tatou te faatāua le ola e ala i le ‘alofia o taalogea e lamatia ai le ola po o amioaga sauā. E tatou te faaeteete fo‘i ia tausia le saogalemu o o tatou fale ma taavale.

4

UA NOFOSALA LE LALOLAGI A SATANI I LE SILAFAGA A IEOVA

“Ua ou iloa atu le fafine ua onā i le toto o le ‘aupaia.”—Faaaliga 17:6

Aiseā ua nofosalai ai i le toto le lalolagi a Satani?

Faaaliga 18:2, 4, 9, 24
E faitau miliona ē ua fasi-
otia ona o faiga faalotu,
faiga faapolotiki, ma le
matape’ape’ā.

Mataio 24:14;
Ioane 17:16;
Galuega 20:26, 27
E solitū pea Kerisiano ma
e latou te lē lagolagoina
so o se faalapotopotoga e
fesoota’i atu i faigātaua po
o fasiotiga tagata. E tatou
te fesoasoani i tagata ia
maua le ola e ala i le tala’i
atu i ai o le fe’au o le Malo.

E FINAGALO IEOVA IA MAMĀ ONA TAGATA

“E te amio mamā i le tagata e amio mamā.”

—SALAMO 18:26.

SE'I faapea o loo sauni e se tinā alofa lana tama mo le a'oga. Ua faamautinoa e le tinā ua uma ona ta'ele ma ua mamā ona ofu a'oga. O le faia faapea e ola mālōlōina ai le tamaitiiti ma faailoa atu ai i isi o loo tausia lelei o ia e ona mātua.

2 E finagalo lo tatou Tamā o Ieova ia tatou mamā ma amio mamā. (Salamo 18:26) E na te silafia e tatou te

1-3. (a) Aiseā e faamautinoa ai e se tinā ua mamā lana tama?
(e) Aiseā e finagalo ai Ieova ia mamā ona tagata?

maua aogā pe a tausia le mamā. E tatou te faamamaluna fo'i o ia pe a tatou mamā.—Esekielu 36:22; **faitau le 1 Peteru 2:12.**

³ O le ā e uiga i ai le tausia o le mamā? Aiseā e tāua ai ona tatou tausia le mamā? A o iloiloina nei fesili, e tatou te ono iloa ai ni suiga e mana'omia ona tatou faia.

AISEĀ E MANA'OMIA AI ONA TATOU MAMĀ?

⁴ Ua tatou a'oa'oina mai i le faaa'oa'oga a Ieova, e tatau ona tatou mamā. (Levitiko 11:44, 45) O lea la, o le māfuaaga autū e tatau ai ona tatou mamā, ona e tatou te fia "faaa'oa'o i le Atua."—Efeso 5:1.

⁵ E tele mea ua tatou a'oa'oina mai le foafoaga e faatatau i le silafaga a Ieova i le mamā. Ua saunia e Ieova faataamilosaga faalenatura e tausia ai lo tatou 'ea ma le vai ia mamā. (Ieremia 10:12) Se'i manatu i le tele o auala e faamamā ai e le lalolagi ia lava, e tusa lava po ua faaleagaina e tagata. O se faaa'oa'oga, na saunia e Ieova meaola ninii ia e faato'ā mafai ona iloa pe a faaogā se tioata e faalapopo'a ai mea. E mafai e nei meaola ninii ona suia otaota oona ia avea ma mea mama. E mata'ina lenei faiga. Ua faaaogā fo'i e saienitisi nisi o nei meaola ninii e toe faamamā ai mea ua faaoona-inā.—Roma 1:20.

⁶ Ua tatou iloa fo'i le tāua o le mamā e ala mai i le Tulafono na tuuina atu e Ieova iā Israelu e ala iā Mose. O se faaa'oa'oga, sa tatau i tagata ona mamā

4, 5. (a) Aiseā e ao ai ona tatou mamā? (e) O le ā ua tatou a'oa'oina mai i le foafoaga e faatatau i le silafaga a Ieova i le mamā?

6, 7. Na faapefea ona faaalia i le Tulafono a Mose e tatau ona mamā i latou e tapua'i iā leova?

faaletino ina ia talia ai e Ieova la latou tapua'iga. Na tatau i le ositaulaga sili ona ta'ele faalua i le Aso o le Togisala. (Levitiko 16:4, 23, 24) Sa tatau fo'i i isi ositaulaga ona fufulu o latou lima ma vae a o le'i ofoina atu taulaga. (Esoto 30:17-21; 2 Nofoaiga a Tupu 4:6) I nisi tulaga, o le lē usiusita'i i tulafono o le tausia o le mamā, o lona faasalaga o le oti.—Levitiko 15:31; Numera 19:17-20.

7 Ae faapefea aso nei? E tatou te a'oa'oina mai i le Tulafono le tele o mea e faatatau i tapulaa a Ieova. (Malaki 3:6) Ua faaalia manino mai ai e tatau i tagata tapua'i o Ieova ona mamā. E le'i suia tapulaa a Ieova. O loo faatalitalia e Ieova ona tagata tapua'i i aso nei ia mamā.—Iakopo 1:27.

O LE Ā E UIGA I AI LE TAUSIA O LE MAMĀ?

8 I le silafaga a Ieova, e tele mea e aofia ai i le mamā i lo o le tau ina tausia o o tatou tino, lavalava, ma fale ia mamā. O le mamā e aofia ai vala uma o le olaga. E aofia ai la tatou tapua'iga, amio, ma le mafaufau. E tatau ona tatou mamā i vala uma o le olaga ina ia tatou mamā ai i le silafaga a Ieova.

9 Mamā le tapua'iga. E lē tatau ona tatou aafia i tapua'iga sesē i so o se auala. A o avea tagata Isaraelu o ni pagota i Papelonja, sa si'omia i latou i tagata na aafia i tapua'iga lē mamā faapaupau. Na valoia e Isaia o le a toe fo'i tagata Isaraelu i o latou laueleele ma toe atia'e le tapua'iga mamā. Na fetalai atu Ieova iā i latou: "Ia ō ese mai i inā, aua tou te papa'i atu i se mea e lē

8. O ā auala e tatau ona tatou mamā ai?

9, 10. O le ā e uiga i ai le mamā i la tatou tapua'iga?

mamā, ia ā ese mai i totonu iā te ia, ia outou tausisi i le mamā." E lē tatau ona nini faatasi la latou tapua'iga i le Atua ma a'oa'oga, masaniga, po o tū a lotu sesē o Papelonias.—Isaia 52:11.

10 E 'alofia fo'i e Kerisiano moni i aso nei lotu sesē. (**Faitau le 1 Korinito 10:21.**) I le lalolagi atoa, e tele aganuu, tū, ma talitonuga e faavae mai i a'oa'oga a lotu sesē. O se faaa'oa'oga, o le tele o aganuu e talitonu tagata e iai se mea i totonu o le tagata e ola pea pe a otī, ma e tele tū ua faavae a'e i na talitonuga. (Failauga 9: 5, 6, 10) E tatau i Kerisiano ona 'alofia na tū ma aganuu. E ono uuna'ia i tatou e o tatou aiga ia lagolagoina nei faiga. E tatou te lē lolo atu i na uuna'iga ona e tatou te manana'o ia mamā i le silafaga a Ieova.—Galuega 5:29.

11 Mamā le amio. Ina ia mamā i le silafaga a Ieova, e tatau ona tatou 'alofia so o se amioga lē mamā tau fe-usua'iga. (**Faitau le Efeso 5:5.**) I le tusi Paia, ua faatonu-inā i tatou e Ieova "ia sosola ese i le faitaaga." Ua ia faamanino mai o i latou e faia amioga lē mamā ae e le salamō, "e lē fai mo latou tofi le malo o le Atua." —1 Korinito 6:9, 10, 18; taga'i i le Faaopoopoga 22.

12 Mamā le mafaufaufau. O mafaufauga e i'u atu ai i le faia o ni gaoioiga. (Mataio 5:28; 15:18, 19) O mafaufauga mamā e uuna'ia ai i tatou e faia gaoioiga mamā. E moni e tatou te lē lelei atoatoa, o lea e iai taimi e oso a'e ai iā i tatou ni mafaufauga sesē. Pe a oso a'e na mafaufauga, e tatau ona tatou teena i le taimi lava lenā. Pe a lē faia faapea, o le a oo ai ina lē mamā o tatou loto.

11. O le ā e uiga i ai le mamā o le amio?

12, 13. Aiseā e mana'omia ai ona mamā o tatou mafaufaufau?

E ono amata ona tatou manana'o e faia mea o loo tatou mafaufau pea i ai. Nai lo lea, e tatau ona faatumu o tatou mafaufau i manatu mamā. (**Faitau le Filipi 4:8.**) O lea e tatou te 'alofia ai faafiafiaga lē mamā pe sauā. E tatou te filifili fo'i ma le faaeteete mea e tatou te faitau, matamata, pe talanoa ai.—Salamo 19:8, 9.

13 Ina ia tumau i le alofa o le Atua, e tatau ona mamā la tatou tapua'iga, amio, ma le mafaufau. Ae e tāua fo'i ī Ieova ona tatou mamā faaletino.

E FAAPEFEA ONA TATOU MAMĀ FAALETINO?

14 Pe a tausia ia mamā o tatou tino ma le si'omaga, o le a aogā īā i tatou ma o tatou tuaoi. O le a lelei ai o tatou faalogona ma o le a fiafia fo'i isi e faatasiasi ma i tatou. Ae e iai le isi māfuaaga e sili ona tāua e tatau ai ona tatou mamā faaletino. Pe afai e tatou te mamā, e faamamaluina ai Ieova. Se'i manatu i le mea lenei: Pe a e vaai i se tamaitiiti e palapalā i taimi uma, e ono lē lelei ou manatu e faatatau i ona mātua. I se tulaga talitutusa, pe afai e tatou te lē tumamā, e ono lē lelei manatu o tagata e faatatau īā Ieova. Na faapea mai Paulo: "Ua matou lē faia se mea e tausuai ai, ina ia aua ne'i ta'uleagaina la matou faiva; ae i mea uma lava ua matou faailoa atu ai i matou o ni auauna a le Atua." —2 Korinito 6:3, 4.

15 **O tatou tino ma lavalava.** E mana'omia ona tatou tumamā i aso uma. O se faaa'oa'oga, e ao ona tatou taeеле i aso uma pe a mafai. Ia fufulu o tatou lima i se fasimoli ma le vai, aemaise lava a o le'i aai pe

14. Aiseā e tāua ai ona mamā faaletino?

15, 16. O ā mea e tatou te faia ina ia tausia ai lo tatou tumamā?

I le avea ai ma tagata o leova, e ao ona tausia
ia mamā i tatou lava ma o tatou si'omaga

saunia se mea'ai, ma pe a uma ona faaaogā le faleese
pe tago i se mea palapalā. E foliga mai o le fufuluina o
lima e lē o se mea e tāua tele, ae e tatau lava ona faia
faapea ina ia taofia ai le pipisi o siama ma faama'i. E
faasaoina ai fo'i ola. Pe afai e leai se faleese, e iai lava
auala talafeagai e lafoa'i ai otaotavale. E le'i iai se nofo-
aga faapitoa i Isaraelu anamua e lafoa'i ai o latou ota-
otavale. O lea la, sa tanu o latou otaotavale i le pala-
pala e mamao ese mai i o latou fale ma nofoaga e
maua ai le suāvai.—Teuteronome 23:12, 13.

16 E lē mana'omia ona taugatā o tatou lavalava pe
mulimuli i ni ā'ega fou. Ae e tatau ona mamā ma ono-
mea. (**Faitau le 1 Timoteo 2:9, 10.**) E ao ona faama-
maluina Ieova i taimi uma i o tatou foliga vaiaa.—Tito
2:10.

17 O tatou fale ma si'omaga. Po o fea lava e tatou te nonofo ai, ia tausia pea le mamā o o tatou fale. Ia faa-mautinoa ua mamā a tatou taavale, uila, pasika, po o so o se ituaiga taavale, aemaise lava pe afai o loo tatou faa-aogāina e ī ai i sauniga po o le tala'iga. Auā pe a tatou tala'i, e tatou te talanoa atu i tagata e faatatau i se lalo-lagi parataiso mamā. (Luka 23:43; Faaaliga 11:18) O foliga o o tatou fale ma si'omaga, e mafai ona faaalia atu ai o loo tatou sauniuni e ola i lenā lalolagi fou mamā.

18 O tatou maota tapua'i. E tatou te faaalia le tāua o le mamā e ala i le tausia mamā o nofoaga mo a tatou tapua'iga, e tusa lava po o Maota mo Sauniga po o nofoaga mo fonotaga. E masani ona mātauina e tagata le mamā o le Maota mo Sauniga i le ulua'i taimi e auai mai ai. O lenei tulaga e faamamaluina ai Ieova. I le avea ai ma sui o le faapotopotoga, ua maua e i tatou uma le avanoa e faamamā ai a tatou Maota mo Sauniga ma tausia pea i se tulaga lelei.—2 Nofoaiga a Tupu 34:10.

LIA'I ESE MASANIGA LEAGA

19 E ui e lē o ta'uina mai i le Tusi Paia masaniga leaga uma e ao ona tatou 'alofia, ae ua saunia mai mataupu silisili e fesoasoani īā i tatou e malamalama ai i le finagalo o Ieova i na mea. E lē finagalo o ia e tatou te ula-ula pe faaaogā sesē le 'ava malosi ma fualau faasāina. Afai o i tatou o uō a le Atua, o le a tatou 'alofia la le faia o nei mea. Aiseā? Talu ai e tatou te matuā faatāua le meaalofa o le ola. O na masaniga e mafai ona puupuu

17. Aiseā e ao ai ona tausia pea le mamā o o tatou fale ma si'omaga?

18. Aiseā e ao ai ona tausia ia mamā a tatou Maota mo Sauniga?

19. O ī mea e ao ona tatou 'alofia?

ai lo tatou ola, faaleagaina ai le soifua mālōlōina, ma aafia ai isi tagata. E to'atele tagata ua taumafai e taofia nei masaniga leaga mo le lelei o o latou soifua mālōlōina. Peita'i, o i tatou o uō a Ieova, o le māfuaaga sili la e taofia ai nei masaniga leaga, ona e tatou te alolofa i le Atua. Na faapea mai se tama'ita'i talavou: "O le fesoasoani a Ieova ua mafai ai ona faamamā lo'u olaga ma ou sa'oloto ai mai i a'u masaniga leaga. . . . Ou te manatu e lē mafai ona ou faia nei suiga i so'u lava malosi." Se'i o tatou iloiloina mataupu silisili e lima o le Tusi Paia e fesoasoani i se tasi e taofia ai masaniga leaga.

20 "Le 'aupele e, ona ua tuuina mai iā i tatou o nei folafolaga, o lea se'i o tatou faamamā ai iā i tatou mai i mea uma e faaleagaina ai le tino ma le agaga, a ia faaatoatoaina le faapaiaina i le mata'u i le Atua."

(2 Korinito 7:1) E finagalo Ieova ia tatou sa'oloto mai i masaniga leaga ia e faaleagaina ai o tatou tino ma mafaufau.

21 O se tasi o māfuaaga sili e "faamamā ai iā i tatou mai i mea uma e faaleagaina ai," o loo ta'ua i le 2 Korinito 6:17, 18. Ua fetalai mai Ieova: "Aua tou te toe papā'i atu i se mea e lē mamā." Ina ua uma ona ia folafola mai lea: "Ona ou talia ai lea o outou. E avea a'u ma o outou tamā, e fai fo'i outou ma o'u atalii ma o'u afafine." Ioe, o le a alofa Ieova iā i tatou e pei o se tamā i lana fanau, pe afai e tatou te 'alofia so o se mea e tatou te lē mamā ai i luma o lana silafaga.

22 "Ia e alofa atu iā Ieova lou Atua ma lou lotoatoa,

20, 21. O ā masaniga e finagalo Ieova ia tatou sa'oloto mai ai?

22-25. O ā mataupu silisili o le Tusi Paia e mafai ona fesoasoani iā i tatou e 'alofia ai masaniga lē mamā?

ma lou ola atoa, ma lou mafaufau atoa.” (Mataio 22:37) O le poloa’iga lea e sili ona tāua. (Mataio 22:38) E alagatatau ona tatou alolofa atoatoa iā Ieova. E faapefea ona tatou alolofa atoatoa iā te ia pe afai e tatou te filifili e fai mea e puupuu ai o tatou ola pe faaleagaina ai o tatou mafaufau? Nai lo o lea, e tatou te faia mea uma e mafai ina ia faaalia ai e tatou te faatāua le ola ua ia tuuina mai.

23 “Ua ia [Ieova] foa’i mai lava i tagata uma le ola, ma le mānava, ma mea uma lava.” (Galuega 17: 24, 25) Pe a avatu e sau uō se meaalofa faapitoa mo oe, po o le a e tia’ia pe faaleagaina? O le ola o se meaalofa matagofie mai iā Ieova. E tatou te matuā talisapaia lenei meaalofa. O lea e tatou te manana’o ai e faaogā lo tatou ola i se auala e faamamaluina ai o ia.
—Salamo 36:9.

24 “Ia e alofa atu i lou tuaoi e pei o oe lava iā te oe.” (Mataio 22:39) E lē na o i tatou e afāina ai i a tatou masaniga leaga. E mafai ona afāina ai fo’i isi o loo tatou faatasi, o ē e sili ona tatou alolofa i ai. O se faaa’oa’oga, e afāina le soifua mālōlōina o se tasi e iai faatasi ma se tagata e ulaula, ona e na te mānavaina le asu o le tapaa. Ae pe afai e taofia masaniga leaga, e faaalia atu ai i ē o loo tatou faatasi lo tatou alolofa iā i latou.—1 Ioane 4: 20, 21.

25 “Ia faamanatu atu pea iā i latou ina ia gaua’i ma usiusita’i i malo ma pule.” (Tito 3:1) I le tele o atunu, o se solitulafono le umia po o le faaaogāina o fualau ma vailaau faasāina. E tatou te usiusita’i i na tulafono ona ua faatonuina i tatou e Ieova e faaaloalo i le pule.
—Roma 13:1.

E faamamaluina leova pe afai e tausia pea lo tatou mamā

26 Pe a fia avea i tatou ma uō a Ieova, atonu e tatou te iloa e mana'omia ona faia ni suiga. Pe afai o lea, e tatau loa ona fai i le taimi lenei. E lē faigofie ona tuu se masaniga lē mamā, ae e mafai lava ona tatou faia! Ua folafola mai e Ieova o le a ia fesoasoani mai. Ua fetalai mai o ia: "O a'u o Ieova, lou Atua, o Lē o loo a'oa'o oe i mea e aogā iā te oe, o Lē e ta'ita'iina oe i le ala e ao ona e ui ai." (Isaia 48:17) Pe a tatou faia le mea sili e tausia ai le mamā, e tatou te mautinoa e faamamaluina ai lo tatou Atua.

26. (a) O le ā e ao ona tatou faia ina ia talia ai e leova la tatou tapua'iga? (e) Aiseā o se auala sili e ola ai le tausia o le mamā i le silafaga a le Atua?

1

E PAIA IEOVA I MEA UMA E NA TE FAIA

“E ao ona paia outou, auā e paia lava a'u.”

—Levitiko 11:45

O le ā lona uiga ia paia?

2 Korinito 6:3, 4, 17, 18

O le paia po o le mamā, e aofia ai vala uma o lo tatou olaga. E aofia ai le tausia mamā o o tatou tino, lava-lava, ma fale. E aofia ai fo'i le tausia mamā o la tatou tapua'iga, amioga, ma le mafaufau.

Esoto 30:17-21;

Ieremia 10:12

E tāua iā

leova le mamā.

Salamo 19:8, 9;

Mataio 15:18, 19;

Filipi 4:8

O mafaufauga e i'u atu ai i le faia o gaoioiga, e ao la ona faia mea uma e tatou te mafaia ina ia tausia ai le mamā o o tatou mafaufau.

2 E TATAU ONA MAMĀ LA TATOU TAPUA'IGA

"Ia outou tausisi i le mamā, o outou
o ē e tauave ipu a Ieova."—Isaia 52:11

E faapefea ona tausia pea le mamā o la tatou
tapua'iga?

1 Korinito 10:21;

Iakopo 1:27

la tatou 'alofia tū, aganuu,
ma talitonuga e fesoota'i
atu i lotu sesē.

Levitiko 11:44;

Malaki 3:6

E puipuia e leova ona ta-
gata i taimi uma e ala i le
tuuina atu i ai o tulafono
ma mataupu silisili.

3 O MASANIGA LEAGA E FAALEAGAINA AI LA TATOU FAIĀ MA IEOVA

‘Se’i o tatou faamamā iā i tatou mai i mea uma e faaleagaina ai le tino ma le agaga.’—2 Korinto 7:1

O ā masaniga e finagalo leova ia tatou ‘alofia?

Mataio 22:39;

Galuega 17:25;

Tito 3:1

Ia ‘alofia mea e faaleaga ai lou tino pe puupuu ai lou ola, e pei o le ulaula, ma le faaaogā sesē o le ‘ava malosi po o vailaau ma fua-laau faasāina. E tatou te ‘alofia nei masaniga ona e tāua o tatou ola faapea ola o isi, ma e tatou te faa-aloko i tulafono a le atunu o loo tatou nonofo ai.

Roma 7:21-25

E tusa pe matuā faigatā ona tuua masaniga leaga, ae e tatou te lē faavaivai ai. E mafai ona tatou manumalo i lenei tauiviga ona o le fesoasoani a leova.

4

E MAFAI ONA TATOU TAOFIA MASANIGA LEAGA

“Ou te tatu‘i lo‘u tino e fai ma pologa.”

—1 Korinito 9:27

**O le ā e fesoasoani iā i tatou e taofia ai se
masaniga leaga?**

Mataio 6:13

la tatalo mo le agaga paia
e fesoasoani iā te oe ia
teena tu'inanauga sesē.

1 Peteru 4:3, 4

la ‘alofia ata tifaga,
musika, po o tagata e fai-
gatā ai ona e tauivi ma
masaniga leaga.

Roma 12:1, 2

la nofosau ni e faaaogā
mataupu silisili o le Tusi
Paia e faamatala atu ai
māfuaaga ua e filifili ai e
‘alofia nisi o masaniga,
e pei o le ulaula.

“IA SOSOLA ESE I LE FAITAAGA”

“O le mea lea, ia fasiotia tu’inanauga i o outou itutino, o le faitaaga, o amioga lē mamā, le tu’inanau i feusua’iga, o tu’inanauga leaga ma le mana’o tele, o le ifo i tupua lava lea.”—KOLOSE 3:5.

UA ALU atu se tagata faifaiva i se nofoaga e maua ai itu-aiga o i'a e mana'o i ai. Ua ia filifili le maunu ma lafo lana ofe i le sami. Ua ia faatalitali ma le onosa'i, ma ina ua 'ai le maunu, ua ia se'i faafuase'i lana ofe ma ua mau le mātau i le gutu o le i'a, ma maua ai loa lana i'a.

2 I se tulaga talitutusa, e mafai fo'i ona maileia tagata. O se faaa'oa'oga, na toetoe a ulu atu Israelu i le Nuu Folafolaina ina ua latou tolauapi i Fanua Laugatasi o Moapi. Na folafola e le tupu o Moapi o le a ia avatu tuge e tele i se tamāloa e igoa iā Palaamo, pe afai e na te faamalaiaina Israelu. Mulimuli ane, na maua e Palaamo se auala e faamalaia ai e Israelu i latou lava. Sa ia filifilia ma le faaeteete le maunu. Na ia auina atu fafine talavou Moapi i le mea na tolauapi ai Israelu, ina ia faatosina i tamāloloa Israelu.—Numera 22:1-7; 31:15, 16; Faaaliga 2:14.

3 Pe na taulau le maunu a Palaamo? Ioe. E faitau afe tane Israelu na faia “feusua’iga lē mamā ma afafine o

- 1, 2. Na faapefea ona taumafai Palaamo e maileia tagata o leova?
3. Na faapefea ona taulau le maunu a Palaamo i tagata Israelu?

tagata Moapi." Na latou tapua'i fo'i i atua sesē, e aofia ai Paala o Peoro le atua o feusua'iga. O le i'uga, e 24,000 tagata Isaraelu na fasiotia i le tuaoi o le Nuu Folafolina.—Numera 25:1-9.

4 Aiseā e matuā to'atele ai tagata Isaraelu na aafia i le mailei a Palaamo? Talu ai e na o o latou faanaunauga manatu faapito lava na mafaufau i ai, ae na galo iā i latou mea uma na faia e Ieova mo i latou. E tele māfuaaga na tatau ai ona faamaoni tagata Isaraelu i le Atua. Na ia faasa'olotoina i latou mai i le nofo pologa i Aikupito,fafaga i latou i le toafa, ma avatu ma le saogalemu i tuaoi o le Nuu Folafolina. (Eperu 3:12) Peita'i, na tosina atu i latou i le faia o feusua'iga lē mamā. Na tusi le apostolo o Paulo: "Aua fo'i ne'i faaauau ona tatou faitaaga, e pei ona faitaaga o nisi o i latou, ma fano ai."—1 Korinito 10:8.

5 Ua lata tele mai le lalolagi fou. O lea, ua pei i tatou o tagata Isaraelu i tuaoi o le Nuu Folafolina. (1 Korinito 10:11) Ua sili atu ona tu'inanau le lalolagi i aso nei i feusua'iga nai lo o tagata Moapi. E faigofie ona aafia tagata o Ieova i nei tu'inanauga. O le mailei aupito i sili ona taulau a le Tiapolo i aso nei, o feusua'iga lē mamā.—Numera 25:6, 14; 2 Korinito 2:11; Iuta 4.

6 Ia fesili ifo iā te oe lava, 'Pe e sili iā te a'u le fiafia puupuu lea e maua mai i tu'inanauga manatu faapito, po o le mauaina o le fiafia i le ola e faavavau i le lalolagi fou?' Pe e aogā so o se taumafaiga ia usiusita'i i le poloa'iga a Ieova: "Ia sosola ese i le faitaaga"?—1 Korinito 6:18.

4. Aiseā na faia ai e le faitau afe o tagata Isaraelu feusua'iga lē mamā?

5, 6. O le ā e tatou te a'oa'oina mai i le mea na tupu i Fanua Lau-gatasi o Moapi?

O LE Ā LE FAITAAGA?

7 E to'atele tagata i aso nei ua faia amioga lē kea faaumaaa ma lē faaaloalo i tulafono a le Atua e uiga i feusua'iga. I le Tusi Paia, o le faitaaga e faasino atu i le faia o feusua'iga i le va o tagata e to'aluā e le'i faaipoipo e tusa ai ma le faatulagaga a le Tusi Paia. E aofia ai feusua'iga i le va o tagata o le ituaiga e tasi, ma feusua'iga i le va o tagata ma manu. O gaoioiga tau feusua'iga e mafai ona aofia ai feusua'iga e faaaogā ai le gutu, alāfe'au, po o le loteloteina o le totogasā o le isi tagata ina ia faagaei ai faalogona taufeusua'iga.—Taga'i i le Faaoopoopoga 23.

8 Ua ta'ua manino i le Tusi Paia, pe a faaaauau ona faia e se tasi le faitaaga, e lē mafai ona iai pea o ia i le faapotopotoga. (1 Korinito 6:9; Faaaliga 22:15) O le tagata fo'i e faitaaga ua lē faaaloalo o ia iā te ia lava ma lē maufaatuatuaina ai e isi. E masani lava o le faitaaga e i'u ai i faafitauli. E maua ai se lotofuatiaifo ua ōia, ma'itaga e le'i faatalitalia, faafitauli i le faaipoipoga, faama'i, po o le oti. (**Faitau le Kalatia 6:7, 8.**) Pe afai e mafaufau se tasi i āuga o le faitaaga, atonu la o le a lē mana'o o ia e faia ni amioga lē mamā. Peita'i, pe afai e uia e se tasi le laasaga muamua lea e i'u ai i amioga lē mamā, e masani lava ona ia mafaufau mo na o le faamalieina o ona tu'inanauga. O lenā laasaga muamua e aofia ai ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga.

LAASAGA MUAMUA—ATA MA FAAMATALAGA MATAGĀ TAU FEUSUA'IGA

9 O le fuafuaga o ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga, ina ia faagaei ai o tatou tu'inanauga i

7, 8. O le ā le faitaaga? Aiseā e matuiā ai lenei mataupu?

9. Aiseā o se matuā lamatiaga ai ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga?

feusua'iga. I aso nei, ua iai i so o se mea ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga—i mekasini, tusi, musika, polokalame i le televise, faapea le Initani. E manatu le to'atele e lē leaga nei ata ma faamatalaga, peita'i e matuā telē lona lamatiaga. E mafai ona faapogaia ai se tasi e mana'o tele i feusua'iga ma atia'e ai tu'inanauga e lē talafeagai. E aafia loa se tasi i ata ma faamatalaga matagā tau feusua'iga, e amata ona ia uia se ala e i'u atu ai i masaniga e pei o le taaloalo i totogasā, faafitauli i le faaipoipoga, ma oo lava ina tatala le faaipoipoga.—Roma 1:24-27; Efeso 4:19; taga'i i le Faaopopoga 24.

10 E tāua lo tatou malamalama i le auala e maileia ai i tatou i le faitaaga. Mātau le lapata'iga lenei o loo i le Iakopo 1:14, 15: "Ua faaosoosoina tagata ta'ito'atasi ona ua tosina ma maileia i ona lava tu'inanau. Auā a tō le tu'inanau, ona fanau mai ai lea o le agasala, a matua le agasala ona fanau mai ai lea o le oti." O lea, pe a oso a'e ni mafaufauga sesē, ia vave ona lia'i ese. Pe afai e faafuase'i ona e vaai i ni ata matagā, ia tilotilo ese! Ia tapē le komepiuta pe sui i se isi ālaata. Aua ne'i faatagaina ni tu'inanauga sesē i lou olaga, auā e mafai ona malolosi ou tu'inanauga sesē ma o le a matuā faigatā ai ona e pulea.—**Faitau le Mataio 5:29, 30.**

11 E sili atu ona silafia e Ieova i tatou nai lo o i tatou lava. O lea, e na te silafia lelei lo tatou tulaga lē lelei atoatoa. Ae e na te silafia fo'i e mafai ona tatou manumalo

10. E faapefea ona fesoasoani le mataupu silisili o loo i le Iakopo 1:14, 15 ina ia tatou 'alofia ai le faia o le faitaaga?

11. E faapefea ona fesoasoani mai Ieova pe a iā i tatou ni mafaufauga sesē?

O se mea atamai le faaeteete pe a faaaogā le Initanieti

i tu'inanauga sesē. Ua fetalai mai Ieova: "O le mea lea, ia fasiotia tu'inanauga i o outou itutino, o le faitaaga, o amioga lē mamā, le tu'inanau i feusua'iga, o tu'inanauga leaga ma le mana'o tele, o le ifo i tupua lava lea." (Kolose 3:5) E ui lava e lē faigofie ona faia faapea, ae e onosa'i Ieova ma o le a ia fesoasoani mai iā i tatou. (Salamo 68:19) Na maileia se uso talavou i le masaniga o le matamata i ata matagā taufeusua'iga ma le taaloalo i totogasā. Na manatu ana uō i le a'oga o nei mea o ni vala masani o le olaga a o tuputupu a'e. Ae na faapea mai o ia: "Na faaleagaina ai lo'u lotofuatiaifo, ma na ou ola ai i se olaga lē mamā." Na ia iloa e mana'omia ona pulea ona tu'inanauga, ma na mafai ona ia manumalo i na masaniga ona o le fesoasoani a Ieova. Pe afai o iai ni ou mafaufauga lē mamā, ia ōle atu iā Ieova mo le "mana lea e sili atu i le malosi o tagata," ina ia e tausisi

ai i ni mafaufauga mamā.—2 Korinito 4:7; 1 Korinito 9:27.

12 Na tusi Solomona: "O le mea e sili ona leoleoina o mea uma, ia leoleoina lou loto, auā e tupu mai ai vaipuna o le ola." (Faataoto 4:23) O o tatou "loto" e faasino atu i o tatou tagata i totonu, o tagata o loo silafia lelei e Ieova. E telē se aafiaga iā i tatou o mea e tatou te vāai i ai. Na faapea mai le tane faamaoni o Iopu: "Ua ou osia le feagaiga ma o'u mata. E faapefea la ona ou mana'ona'o i se taupou?" (Iopu 31:1) I le pei o Iopu, e mana'omia ona pulea mea e tatou te vāai ma mafaufau i ai. Ia tatou tatalo e pei o le faisalamo: "Ia e liliuese o'u mata mai i le vaai atu i mea e lē aogā."—Salamo 119:37.

LE FILIFILIGA SESĒ A TINA

13 E malolosi taa'iga a a tatou uō iā i tatou, a lē i se auala lelei po o se auala lē lelei fo'i. Pe a e filifilia ni uō e usiusita'i i tapulaa a le Atua, e mafai ona latou fesoasani iā te oe e faia fo'i faapea. (Faataoto 13:20; **faitau le 1 Korinito 15:33.**) E tatou te iloa le tāua o ituaiga uō e tatou te filifilia, mai i le mea na tupu iā Tina. O ia o se tasi o afafine o Iakopo ma na ola a'e i se aiga na tapua'i iā Ieova. Sa ola Tina i se olaga mamā, peita'i na faauō atu i teine Kanana e le'i tapua'i iā Ieova. Sa matuā ese le vaaiga a tagata Kanana e faatatau i feusua'iga mai i le vaaiga a tagata o le Atua, ma na lauiloa tagata Kanana i le amio lē mamā. (Levitiko 18:6-25) A o iai Tina faatasi ma ana uō, sa feiloa'i ai i se taule'ale'a Kanana e igoa iā

12. Aiseā e mana'omia ai ona 'leoleoina o tatou loto'?

13. O ā ituaiga uō na filifilia e Tina?

Sekema na fia alu iā te ia. O Sekema o se taule'ale'a sa "sili ona aga faatamālīi" i lona aiga, peita'i e le'i alofa iā Ieova.—Kenese 34:18, 19.

14 Na faia e Sekema se gaoioiga na foliga mai o se tulaga masani ma na ia taliaina. Talu ai na fia alu Sekema iā Tina, o lea na ia "faamalosia" ai loa Tina. (**Faitau le Kenese 34:1-4.**) O lenei solitulafono na amata ai ni vevesi na i'u ai i mafatiaga mo Tina ma lona aiga atoa. —Kenese 34:7, 25-31; Kalatia 6:7, 8.

15 E lē tatau ona tatou faia le mea sesē na faia e Tina, e faapea ina ia iloa ai pe e aogā tapulaa tauamio a Ieova mo i tatou. Ua ta'ua i le Faataoto 13:20: "O lē e savali ma tagata atamamai, e atamai ai o ia, a o lē e faifaimea faatasi ma tagata vālea, e leaga ai lava o ia." Ia fai ma ou sini le taumafai e malamalama i "ala lelei uma," ona e 'alofia ai lea o tigā ma mafatiaga e lē mana'omia. —Faataoto 2:6-9; Salamo 1:1-3.

16 E mafai ona tatou atamamai e ala i le su'esu'e o le Afioga a le Atua, tatalo atu iā te ia a o le'i faia ni filifiliga, ma mulimuli i fautuaga aogā mai i le pologa faamaoni ma le faautauta. (Mataio 24:45; Iakopo 1:5) Ua tatou iloa o i tatou uma e vaivai ma e lē lelei atoatoa. (Ieremia 17:9) Ae e faapefea ona e tali atu pe a lapata'ia oe e se tasi, ua e i se tulaga lamatia e i'u atu ai i le faia o le fai-taaga? Po o le a e lē fiafia, pe e te talia ma le lotomau-lalo lana fesoasoani?—2 Tupu 22:18, 19.

17 O se faaa'oa'oga, se'i mafaufau i le tulaga lenei. I le fale faigaluega a se tuafafine, ua amata ona fiafia atu

14. O le ā na tupu iā Tina?

15, 16. E mafai faapefea ona tatou atamamai?

17. Faata'ita'i mai pe faapefea ona fesoasoani iā i tatou se fautuaga mai i se isi Kerisiano.

se tama iā te ia ma valaaulia o ia e la te eva. E lē auauna le tama iā Ieova, ae e foliga mai e lelei ma agalelei. Ua vaai se isi tuafafine iā i la'ua ma mulimuli ane taumafai e lapata'i le tuafafine e faatatau i lenei tulaga. O le a faapefea ona tali atu le tuafafine muamua? Po o le a ia taumafai e pupuni lana gaoioiga o loo fai, pe vaai i le atamai o le lapata'iga? Atonu e alofa le tuafafine iā Ieova ma mana'o e fai le mea sa'o. Ae afai e faaauau pea ona uō ma lenei tama, po o 'sola ese o ia i le faitaaga' pe o loo ia "faatuatuaina lona lava loto"?—Faataoto 22:3; 28:26; Mataio 6:13; 26:41.

LESONA MAI I LE FAAA'OA'OGA A IOSEFA

18 A o talavou Iosefa, sa fai o ia ma pologa i Aikupito. Sa fai ma masani a le avā a le matai o Iosefa le fai atu

18, 19. Faamatala pe na faapefea ona sola ese Iosefa mai le faitaaga.

soo iā te ia e la te faia ni feusua'iga. Peita'i na iloa e Iosefa e sesē lenā gaoioiga. Sa alofa Iosefa iā Ieova ma na mana'o ia faafafia Ieova. O lea, sa musu Iosefa i taimi uma lava na taumafai ai le fafine e tauanau o ia. Talu ai o ia o se pologa, e le'i mafai la ona ia tuua lona matai. I se tasi aso ina ua taumafai le avā a lona matai e faamalosi o ia e la te faia ni feusua'iga, sa sola ese Iosefa ma "alu i fafo."—**Faitau le Kenese 39:7-12.**

19 Sa ono matuā ese le tulaga e tupu pe ana faapea na iai ni mafaufauga lē mamā o Iosefa, pe moemiti fo'i e faatatau i le fafine. Peita'i, sa sili atu ona tāua iā Iosefa le la faiā ma Ieova nai lo o se isi lava mea. Na faapea atu Iosefa i le fafine, ua tuu mai e lona matai iā te ia le pule i mea uma, "se'i vaganā ai oe [le fafine], auā o oe o lona faletua. Pe faapefea ona ou faia lenei mea leaga tele ma ou agasala ai i le Atua?"—Kenese 39:8, 9.

20 E ui lava sa mamao ese Iosefa mai i lona aiga, ae sa faamaoni pea o ia iā Ieova, ma na faamanuiaina ai o ia. (Kenese 41:39-49) Sa fafia le finagalo o Ieova i le faamaoni o Iosefa. (Faataoto 27:11) E lē faigofie ona teena faaososoga tau feusua'iga. Ae ia manatua upu nei: "O outou o ē e alolofa iā Ieova, ia outou 'ino'ino i le leaga. O loo ia leoleoina ona tagata faamaoni; e na te lavea'iina i latou mai i lima o ē e amioleaga."—Salamo 97:10.

21 E faaalia ma le lototetele e tagata o Ieova i aso uma e latou te "'ino'ino i le leaga ae naunau i le lelei." (Amosa 5:15) Po o le ā lava lou matua, e mafai ona e faa-

20. E faapefea ona tatou iloa sa fafia Ieova iā Iosefa?

21. Na faapefea ona faaa'oa'o se uso talavou iā Iosefa?

maoni iā Ieova. Sa tofotofoina le faamaoni o se uso tala-vou i le a'oga. Na fai i ai se teine e mafai ona la momoe pe afai e fesoasoani mai i lana su'ega o le matematika. O le ā na faia e lenei uso? Sa gaoioi o ia e pei o Iosefa. Ua faapea mai o ia: "Na vave ona ou teena le mea na ia mana'o i ai. E ala i le tumau i le faamaoni, na ou tau-sia ai pea lo'u tulaga mamalu ma le faaaloalogia o a'u lava." O so o se "fiafia puupuu" lava e maua mai i le faia o le faitaaga, e masani ona i'u atu ai i tigā ma le loto-mafatia. (Eperu 11:25) O le usiusita'i iā Ieova e maua ai i taimi uma le fiafia tumau.—Faataoto 10:22.

IA TALIA LE FESOASOANI A IEOVA

22 O le a taumafai Satani e faaaogā le faitaaga e mai-leia ai i tatou, ma e mafai ona avea o se lu'i. Atonu o i tatou uma lava e iai ni mafaufauga sesē mai i lea taimi i lea taimi. (Roma 7:21-25) E silafia lelei e Ieova lenei tulaga ma e na te manatua o le "efuefu lava i tatou." (Salamo 103:14) E faapefea la pe a faia e se Kericiano le agasala matuiā o le faitaaga? Po o lona uiga ua leai sona faamoe? Leai. Pe afai e salamō moni le tagata, o le a fesoasoani Ieova iā te ia ma e "nofosauni e faamagalo" o ia.—Salamo 86:5; Iakopo 5:16; **faitau le Faataoto 28:13.**

23 Ua saunia mai fo'i e Ieova "meaalofa i tagata," o toeaina alolofa o ē e manatu mamafa iā i tatou. (Efeso 4:8, 12; Iakopo 5:14, 15) Ua ia saunia mai toeaina ina ia fesoasoani e toe faaleleia la tatou faiā ma ia.—Faataoto 15:32.

22, 23. E faapefea ona fesoasoani mai Ieova e tuna lava pe na tatou faia se agasala matuiā?

IA FAAAOGĀ LE “LOTO UA POTO”

24 Ina ia faia ni filifiliga lelei, e mana’omia ona tatou malamalama i aogā e maua mai i tulafono a Ieova. E tatou te lē fia pei o le taule’ale’ a lea e faamatala i le Faataoto 7:6-23. E le’i iā te ia le “loto ua poto,” o lea na mai-leia ai o ia i le faia o le faitaaga. O le loto ua poto e tele mea e aofia ai nai lo o le tau ina poto. Pe a iai iā i tatou le loto ua poto e tatou te taumafai ia malamalama i manatu o le Atua ma faatatau i o tatou olaga. Ia manatua nei upu atamai: “O lē ua maua le loto ua poto, ua alofa o ia iā te ia lava. O lē ua leoleoina le faautaga loloto, e na te maua mea lelei.”—Faataoto 19:8.

25 Po o e talitonu atoatoa e sa’o tapulaa a le Atua? Pe e te talitonu moni lava o le a e maua le fiafia pe a e usi-ta’i i na tapulaa? (Salamo 19:7-10; Isaia 48:17, 18) Pe afai e te lē o mautinoa, ia manatua mea lelei uma ua faia e Ieova mo oe. “Inā outou tofotofo ia ma iloa ai e lelei Ieova.” (Salamo 34:8) O le a e iloa ai o le tele o lou faia faapea, o le tele fo’i lenā o lou alofa i le Atua. Ia fiafia i mea e fiafia i ai Ieova, ma ia ‘ino’ino i mea e na te inosia. Ia faatumu lou mafaufau i mea lelei, o mea moni, o mea ua tonu, o mea mamā, o mea e faatupu ai le fiafia, ma amioga lelei uma lava. (Filipi 4:8, 9) E mafai ona pei i tatou o Iosefa, o lē na maua aogā mai i le atamai o Ieova.—Isaia 64:8.

26 E tusa pe e te nofofua po ua e faaipoipo, e finagalo Ieova ia fiafia lou olaga. O loo iai i mataupu e lua o loo sosoo mai, manatu e mafai ona fesoasoani ina ia tatou maua ai ni faaipoipoga taulau manuia.

24, 25. E faapefea i le “loto ua poto” ona fesoasoani e tatou te ‘alo-fia ai le faia o le faitaaga?

26. O ā manatu o loo sosoo mai o le a tatou talanoaina?

1

O LE FAITAAGA O SE MAILEI

“Ia sosola ese i le faitaaga.”

—1 Korinito 6:18

Aiseā o se lamatiaga ai le faitaaga?

Numera 25:1-9;

2 Korinito 2:11

Ua matuā tu'inanau le lalolagi a Satani i feusu-a'iga, ma o lenei uiga e mafai ona aafia ai tagata o leova. O le faitaaga o se tasi lea o mailei aupito i sili ona taulau a Satani, ma e mana'omia ona puipuia mai ai i tatou.

Faataoto 22:3;

Kalatia 6:7, 8

Ia mafaufau i tigā ma mafatiaga e i'u i ai ona o le faitaaga

1 Korinito 6:9, 10

Pe afai e faaauau ona faia e se tasi le faitaaga, e lē mafai ona iai pea o ia i le faapotopotoga.

2 E MAFAI ONA TATOU TEENA LE FAITAAGA

“Ua faaosooaina tagata ta‘ito‘atasi ona ua tosina ma maileia i ona lava tu‘inanau. Auā a tō le tu‘inanau, ona fanau mai ai lea o le agasala.” –lakopo 1:14, 15

E mafai faapefea ona tatou teena le faitaaga?

Iopu 31:1;

Ieremia 17:9;

Mataio 5:27, 28;

Kolose 3:5

la vave ona teena mafau-fauga lē mamā a o le‘i tutupu a‘e ai ni tu‘inanauga sesē. la ‘alofia ata ma faamatalaga matagā tau feusua‘iga.

Kenese 39:7-12;

2 Korinito 4:7;

Iakopo 1:5

la fai se gaoioiga pe a mana‘omia. la ōle atu mo le fesoasoani a leova.

Faataoto 27:11

la manatunatu loloto i aogā o le usiusita‘i i tulafono a le Atua.

Faataoto 13:20;

1 Korinito 15:33

la filifili uō e alolofa īā leova ma e tutusa a outou tapulaa.

3 AUA LE FAAVAIVAI; E FESOASOANI MAI IEOVA

“Ieova e, o oe e lelei ma ua e nofosauni
e faamagalo.”—Salamo 86:5

**E faapefea ona fesoasoani mai leova pe afai
ua tatou faia se agasala matuiā?**

Salamo 103:14;

Faataoto 28:13;

Roma 7:21-25

Pe a salamō se tagata, o le
a faamagalo o ia e leova.

Kalatia 6:1, 2;

Iakopo 5:14-16

E mafai ona fesoasoani
mai toeaina o le faapoto-
potoga ina ia toe faaleleia
la tatou faiā ma le Atua.

Faataoto 3:5, 6;

Filipi 4:8, 9

la mafaufau i se auala e
faafafiaina ai leova. O le
i’uga o le a e faia ni fili-
filiga atamai.

O LE FAAIPOIPOGA O SE MEAALOFA MAI I LE ATUA

“O le maea sautuatolu e lē vave motusia.”

—FAILAUGA 4:12.

SE'I faaāta le fiafia o se tama ma se teine faaipoipo i le aso o le la faaipoipoga. Ua la tulimata'i ma le fiafia lo olaga i le lumana'i, ma e tele mea ua la faamoemoe ma moemiti i ai. Ua la moomoo talosia o le a tumau ma fiafia le la faaipoipoga.

2 Peita'i, e tele faaipoipoga na lelei le amataga ae e lē o tumau ai i lenā tulaga. Ina ia tumau ma fiafia se faaipoipoga, e mana'omia e le ulugalii ta'iala mai i le Atua. O lea, se'i o tatou iloilo tali a le Tusi Paia i fesili nei: O ā nisi o aogā o le faaipoipoga? Pe afai e te faaipoipo, e faapefea ona e filifili lelei sau paaga? E faapefea ona avea oe o se tane po o se avā lelei? O le ā e fesoasoani ina ia tumau ai se faaipoipoga?—**Faitau le Faataoto 3:5, 6.**

PE E TATAU ONA OU FAAIPOIPO?

3 E manatu nisi e lē mafai ona maua e se tasi le fiafia se'i vaganā lava ua faaipoipo. Peita'i, e lē moni lenei manatu. Na fetalai Iesu o le nofofua o se mea-

-
- 1, 2. (a) O le ā e moomoo i ai se ulugalii faato'ā faaipoipo? (e) O ā fesili o le a tatou talanoaina i lenei mataupu?
 3. Pe e te manatu e tatau ona faaipoipo se tasi ina ia maua ai le fiafia? Faamatala.

alofa. (Mataio 19:11, 12) Na ta'ua fo'i e le aposetolo o Paulo e iai aogā o le nofofua. (1 Korinito 7:32-38) O oe lava la e faia le filifiliga pe e te faaipoipo. E lē tatau ona avea au uō, lou aiga, po o le aganuu, ma pogai e faamalosia ai oe ina ia faaipoipo.

4 Ua ta'ua i le Tusi Paia o le faaipoipoga o se meaalofo mai i le Atua, ma e iai ona aogā. Na fetalai Ieova e faatatau i le ulua'i tamāloa o Atamu: "E lē lelei mo le tagata ona ola na o ia. Ou te faia se fesoasoani mo ia, o sē e talafeagai lelei mo ia." (Kenese 2:18) Na faia e Ieova Eva ina ia avea ma avā a Atamu, ma o i la'ua o le ulua'i aiga. Pe afai e iai se fanau a se ulugalii, e tatau ona iai se si'omaga mautū o le la faaipoipoga e tausia a'e ai le la fanau. Peita'i, o le faia o se fanau e lē na o le pau lenā o le fuafuaga o le faaipoipoga.—Salamo 127:3; Efeso 6:1-4.

5 Na tusi le tupu o Solomona: "E sili ona lelei o le to'alua nai lo o le to'atasi, auā ua iā te i la'ua le taui lelei o la la'ua galuega mamafa. Auā afai e pa'ū le tasi, e toe faatūina o ia e lē la te to'alua. Ae faapefea la pe afai e pa'ū le tasi ae e leai se isi e toe faatūina o ia? . . . O le maea sautuatolu e lē vave motusia."—Failauga 4:9-12.

6 O se faaipoipoga lelei o se faauōga māfana i le va o ni tagata se to'alua e fesoasoani, faamāfanafana, ma puipui e le tasi le isi. E mafai ona malosi se faaipoipoga pe a iai le alofa, ae o le a atili ona malosi pe afai e tapua'i le tane ma le avā iā Ieova. O le i'uga, o le a pei

4. O ā nisi o aogā o se faaipoipoga lelei?

5, 6. E mafai faapefea ona avea se faaipoipoga e pei o se "maea sautuatolu"?

le la faaipoipoga o se “maea sautuatolu,” o se maea ua fili faatasi ni maea se tolu. O lenā ituaiga maea e sili atu ona malosi nai lo o se maea sautualua. O le a malosi se faaipoipoga pe a aofia ai Ieova.

7 Pe a uma ona faaipoipo se ulugalii, e mafai ona la olioli i le faamalieina o o la mana’oga masani tau feusua’iga. (Faataoto 5:18) Peita’i, pe afai e faaipoipo se tasi e tau ina ia faamalie ai nei mana’oga, atonu la e na te lē filifilia ma le atamai sana paaga. O le pogai lenā ua faapea mai ai le Tusi Paia, e tatau ona faaipoipo se tasi pe afai ua te’ā le “malaulau o lona talavou,” po o le taimi e malolosi ai ona faalogona tau feusua’iga. (1 Korinito 7:36) E sili ona lelei le faatali se’i faaipoipo pe afai ua mafai ona pulea na faalogona. O le a mafai ai ona mafaufau lelei se tasi ma faia se filifiliga e sili ona lelei.—1 Korinito 7:9; Iakopo 1:15.

8 Pe afai o e mafaufau e faaipoipo, e lelei ona tau-mafai e malamalama i le tulaga moni o mea, ma ia iloa e iai faafitauli i so o se faaipoipoga. Na ta’ua e Paulo o ē e faaipoipo “e oo puapuaga i o latou tino.” (1 Korinito 7:28) E oo lava i se faaipoipoga e sili ona lelei, e iai taimi e tula’i mai ai faafitauli. O lea, pe afai e te filifili e faaipoipo, ia faamautinoa e te filifili ma le atamai lau paaga.

O AI E TATAU ONA OU FAAIPOIPO I AI?

9 Ia manatua le mataupu silisili tāua lenei i le Tusi Paia pe a filifilia sau paaga: “Aua ne’i amo faalēgatasi ma ē e lē talitonu.” (2 Korinito 6:14) O lenei talafaa-

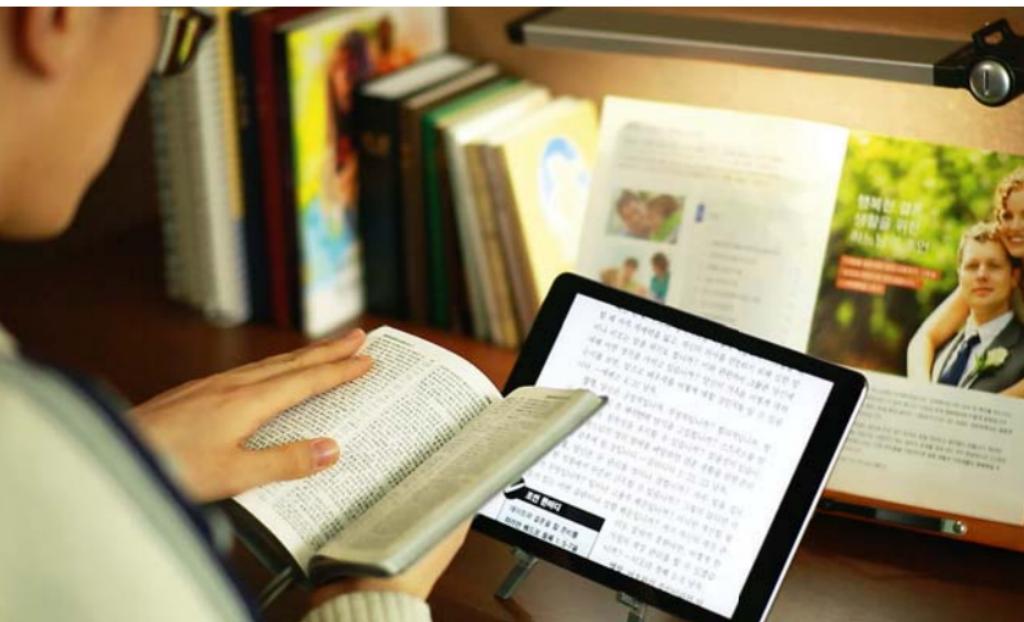
7, 8. O ā fautuaga na ta’ua e Paulo e faatatau i le faaipoipoga?
 9, 10. O le ā e tupu pe a tatou faaipoipo i se tasi e lē tapua’i iā Ieova?

tusa e faavae mai i se faiga sa faaaogā i faato'aga. Pe afai e matuā eseese le lapopo'a ma le malolosi o ni manu se lua, e lē mafai ona nonoa faatasi e se faifaa-to'aga nei manu e galulue i le fanua. E lē o se gaoioiga alofa le faia faapea i nei manu ona o le a matuā tigāina ai. I se tulaga talitutusa, pe a faaipoipo se tasi e tapua'i ma se isi e lē tapua'i iā Ieova, e ono i'u ai i le tele o faafitauli. O lea, ua aumaia ai i le Tusi Paia le fautuaga atamai ia faaipoipo "tau lava o lē ua i le Alii."—1 Kori-nito 7:39.

10 E iai taimi e manatu ai nisi Kerisiano e sili pe a faaipoipo i se tasi e lē tapua'i iā Ieova nai lo o le nofo to'atasi. Ae pe afai e tatou te lē amana'ia fautuaga a le Tusi Paia, e masani ona i'u ai i tigā ma le faanoanoa. I le avea ai ma tagata tapua'i o Ieova, o le mea e sili ona tāua i o tatou olaga o le tapua'i atu lea iā te ia. O ā ni ou faalogona pe afai e te lua lē faia faatasi ma lau paaga lenā vala e sili ona tāua o lou olaga? Ua filifili le to'atele e nonofofua nai lo o le faaipoipo atu i se tasi e lē alofa ma auauna iā Ieova.—**Faitau le Salamo 32:8.**

11 E lē uiga ai e faapea o so o se tasi lava e auauna iā Ieova e mafai ona avea ma se tane po o se avā lelei mo oe. Pe afai o loo e mafaufau e faaipoipo, ia sa'ili se tasi e te fiafia moni lava i ai ma mafai ona lua faifaimea faatasi. Ia faatali se'i e maua se tasi e tutusa mea e te lua manana'o e fai, ma o sē e faamuamua le auau-naga i le Atua. Ia faaalu se taimi e faitau ma manatu-natu loloto ai i fautuaga aogā mo faaipoipoga, ia o loo maua i lomiga mai i le pologa faamaoni.—**Faitau le Salamo 119:105.**

11. E mafai faapefea ona e filifili lelei sau paaga faaipoipo?

Ia faaalu se taimi e faitau ma manatunatu loloto ai i fautuaga e faataatai i faaipoipoga o loo i le Afioga a le Atua

12 O nisi o aganuu e filifili e mātua paaga faaipoipo a latou fanau. E manatu le to'atele e iloa lelei e mātua ē e sili ona fetaui mo a latou fanau. Sa taatele fo'i lenei aganuu i taimi o le Tusi Paia. O lea, pe afai e mulimuli lou aiga i lenā aganuu, e mafai ona fesoasoani le Tusi Paia i mātua ina ia iloa po o ā uiga e ao ona tilotilo i ai. O se faaa'oa'oga, ina ua filifilia e Aperaamo se avā mo lona atalii o Isaako, e lē o tupe po o le tulaga tau-aloa sa ia faatāuaina, ae o le alofa o le teine iā Ieova.
—Kenese 24:3, 67; taga'i i le Faaopoopoga 25.

12. O le ā e tatou te a'oa'oina mai i faaipoipoga na filifili e mātua paaga faaipoipo i taimi o le Tusi Paia?

**E FAAPEFEA ONA OU
SAUNIUNI MO LE FAAIPOIPOGA?**

13 Pe afai ua e mafaufau e faaipoipo, ia faamautinoa ua e sauni. Atonu e te mafaufau ua e sauni, ae se'i o tatou iloilo le uiga moni lava o le sauniuni mo le faaipoipoga. E ono faate'ia oe i le tali.

14 Ua ta'ua i le Tusi Paia e eseese matafaioi a tane ma avā i le aiga. O lea, e eseese sauniuniga e faia e se tama ma se teine o loo fuafua e faaipoipo. Pe a mafaufau se tama e faaipoipo, e ao ona ia fesili ifo po ua nofosauni e avea ma ulu o se aiga. E finagalo Ieova i le tane ia tausia lana avā ma le fanau i le itu faaletino ma tau faalogona. Ae sili ona tāua, e ao i se tane ona ta'imua i lona aiga i le tapua'iga i le Atua. O se tane e na te lē tausia lona aiga, ua faamatala i le Tusi Paia “e sili lona leaga i lo le tagata e lē faatuatua.” (1 Timoteo 5:8) O lea pe afai o oe o se tane o loo mafaufau e faaipoipo, ia mafaufau i le auala e faatatau ai le mataupu silisili lenei: “Ia sauniuni lau galuega i fafo, ma ia tapena mea mo le galuega i le fanua. Mulimuli ane, ia e atia'e lou aiga o loo i le fale.” I nisi faaupuga, a o e le'i faaipoipo, ia faamautinoa e mafai ona avea oe ma ituaiga tane o loo finagalo i ai Ieova.—Faataoto 24:27.

15 E ao i se tama'ita'i o loo mafaufau e faaipoipo ona fesili ifo, po ua nofosauni mo tiute tauave o le avea ma avā ma atonu o se tinā. O loo ta'ua i le Tusi Paia le tele o auala lelei e mafai ona tausia ai e se avā lelei lana tane ma le fanau. (Faataoto 31:10-31) E to'a-tele tane ma fafine i aso nei e mafaufau lava na o mea

13-15. (a) E faapefea ona sauniuni se tama e avea ma se tane lelei?
(e) E faapefea ona sauniuni se tama'ita'i e avea ma se avā lelei?

e fai mai e a latou paaga mo i latou. Peita'i, e finagalo Ieova ia tatou mafaufau i mea e mafai ona tatou faia mo a tatou paaga.

16 A o e le'i faaipoipo, ia manatunatu loloto i feta-laiga a Ieova e faatatau i tane ma avā. O le avea ma ulu o le aiga, e lē uiga ai e faapea e mafai ona sauā se tane i le itu faaletino po o le itu tau faalogona. O sē e avea ma ulu lelei i lona aiga, e faaa'oa'o iā Iesu o lē na alofa ma agalelei i taimi uma i ē na ia tausia. (Efeso 5:23) E ao ona mafaufau se fafine po o le ā e uiga i ai le lagolagoina o faai'uga a lana tane ma felagolagoma'i ma ia. (Roma 7:2) E ao ona fesili ifo po o le a ia gaua'i atu ma le fiafia i se tane e lē lelei atoatoa. Pe afai e manatu e lē mafai ona ia faia, atonu la e sili pe a filifili o ia e nofofua mo le taimi nei.

17 E ao i tane ma avā ona manatu mamafa i le fiafia o a latou paaga nai lo o i latou lava. (**Faitau le Filipi 2:4.**) Na tusi Paulo e faapea: "Ia ta'itasi outou ma alofa i lana lava avā e pei ona ia alofa iā te ia lava; a o le avā, ia matuā faaaloalo o ia i lana tane." (Efeso 5:21-33) E mana'omia uma e tane ma avā ona lagona o loo alofagia ma faaaloalogia i latou. Ae ina ia taulau manuia se faaipoipoga, e matuā mana'omia ona iloa e se tane o loo faaaloalo lana avā iā te ia, ma e ao ona iloa e se fafine e alofa lana tane iā te ia.

18 E tatau ona avea le taimi e uō ai se alii ma se tama'ita'i o se taimi fiafia, a o la taumafai e iloa lelei e

16, 17. Pe afai o e mafaufau e faaipoipo, o ā mea e tatau ona e manatunatu loloto i ai?

18. Aiseā e mana'omia ai ona faaeteete se alii ma se tama'ita'i a o uō?

le tasi le isi. O se taimi fo'i e mana'omia ai ona la malamalama i le tulaga moni o mea ma ia faamaoni, ina ia mafai ona la filifili po o la manana'o moni lava e mafuta faatasi. I le taimi a o uō, ia iloa e se alii ma se tama'ita'i le auala e la te fesoota'i ai ma taumafai le tasi e iloa le mea moni o loo i le loto o le isi. A o mā-fana le la faiā, o se tulaga masani le tosina atu o le tasi i le isi i le itu faaletino. Peita'i, e ao ona la pulea le auala e faaali ai nei faalogona a o le'i faaipoipo, ina ia aua ne'i o la faia se gaoioiga lē mamā. O le alofa moni

I le taimi a o uō, ia iloa e se alii ma se tama'ita'i
le auala e la te fesoota'i ai

o le a fesoasoani iā i la'ua e amio pulea ai, ma la 'alo-fia ai le faia o se mea e faaleaga ai la la'ua faiā, faapea la latou faiā ma Ieova.—1 Tesalonia 4:6.

E MAFAI FAAPFFEA ONA FAATUMAU LA'U FAAIPOIPOGA?

19 O le tele o tusi ma ata tifaga e faai'u lava i se faaipoipoga telē ma fiafia. Ae o le tulaga moni lava, o le faaipoipoga ua na o se amataga. Na finagalo Ieova i faaipoipoga ia avea o se mafutaga tumau.—Kenese 2:24.

20 E to'atele tagata i aso nei e manatu i le faaipoipoga o se faatulagaga e lē tumau. E faigofie ona faaipoipo e faigofie fo'i ona tatala. E manatu nisi pe a tutupu ni faafitauli, o le taimi lenā e tuua ai le paaga ma faamuta le faaipoipoga. Ae ia manatua le talafaatusa a le Tusi Paia e faatatau i se maea malosi ua faia a'e i ni maea e tolu ua fili faatasi. E lē mafai ona motu se maea faapena e tusa lava po o ā tulaga faigatā. E mafai ona tumau a tatou faaipoipoga pe a sa'ili atu iā Ieova mo se fesoasoani. Na fetalai Iesu: "O ē ua faatasia e le Atua, aua ne'i tuukseseseina e se tagata."—Mataio 19:6.

21 O i tatou uma lava e iai o tatou uiga lelei ma vai-vaiga. E faigofie tele ona ua'i atu i vaivaiga o isi, ae-maise lava vaivaiga o a tatou paaga faaipoipo. O le faia faapea e lē mafai ona tatou maua ai le fiafia. I le isi itu, pe afai e taula'i atu i uiga lelei o a tatou paaga, e mafai ona tatou maua ni faaipoipoga fiafia. Pe e mafai ona tatou faia faapea i se paaga e lē lelei atoatoa? Ioe! E

19, 20. O le ā le vaauga a Kerisiano i le faaipoipoga?

21. O le ā o le a fesoasoani i se tane ma se avā ina ia alofa ai le tasi i le isi?

silafia e Ieova e tatou te lē lelei atoatoa, peita'i o loo ia taula'i atu i o tatou uiga lelei. Se'i faaāta pe ana faapea e lē faia faapena e Ieova! Ua ta'ua i le Salamo 130:3: "Ioa e, ana faapea e te mātaulia mea sesē, Ieova e, o ai sē e mafai ona tū atu i ou luma?" E mafai ona faaa'o-a'o tane ma avā iā Ieova e ala i le vaai i uiga lelei o a latou paaga, ma vave ona faamagalo atu.—**Faitau le Kolose 3:13.**

la avea le Afioga a le Atua ma vaega o la oulua faaipoipoga mai lava i le amataga

22 E mafai ona matuā malosi se faaipoipoga a o faagasolo tausaga. Sa umi ma fiafia le faaipoipoga a Aperaamo ma Sara. Ina ua fetalai Ieova iā Aperaamo ia tuua lo latou aiga i le aai o Uro, o le taimi lenā atonu ua silia i le 60 tausaga o Sara. Se'i mafaufau i le faigatā iā Sara ona tuua lo latou fale lelei ae nofo i fale'ie. Peita'i, sa avea Sara o se uō lelei ma se paaga lelei a lana tane, ma sa matuā faaaloalo o ia i lana tane. O lea sa ia lagolagoina ai faai'uga a Aperaamo ma fesoasoani ia faataunu na faai'uga.—Kenese 18:12; 1 Peteru 3:6.

23 O le mauaina o se faaipoipoga lelei, e lē faapea ai o taimi uma lava o le a malilie faatasi se tane ma se avā i mea uma. I se tasi taimi ina ua lē faalogo Aperaamo iā Sara, na fetalai Ieova iā Aperaamo: "Ia faalogo iā te ia." Sa faia faapea e Aperaamo ma i'u ai i ni i'uga lelei. (Kenese 21:9-13) Pe a iai ni taimi e te lua lē malilie faatasi ai ma lau paaga i se mea, aua le lotovaivai. E tusa lava pe e te lua lē malilie faatasi, o le mea tāua ia lua feutaga'i i le alofa ma le faaaloalo.

24 E faitau afe ulugalii faaipoipo fiafia i totonu o le faapopototoga Kerisiano. Pe a e fia faaipoipo, ia manatua o le filifilia o lau paaga o se tasi na o filifiliga e sili ona tāua o le a e faia. O le a aafia ai lou olaga atoa. O lea ia sa'ili atu iā Ieova mo ni ta'iala. O le i'uga, o le a mafai ona e filifilia ma le atamai sau paaga, sauniuni lelei mo le faaipoipoga, ma taumafai e atia'e se faiā malosi ma alofa e faamamaluina ai Ieova.

22, 23. Na faapefea ona faataatia e Aperaamo ma Sara se faaa'o-a'oga lelei mo ulugalii faaipoipo?

24. E mafai faapefea ona faamamaluina Ieova i a tatou faaipoipoga?

1

O LE FAAIPOIPOGA O SE FAAMANUIAGA MAI IĀ IEOVA

“O le maea sautuatolu e lē vave motusia.”

—Failauga 4:12

Aiseā e faaipoipo ai tagata?

Kenese 2:18;

Salamo 127:3;

Faataoto 5:18;

Failauga 4:9, 10

O le faaipoipoga e
mafai ona maua ai se
faauōga, lagolagosua,
ma se si’omaga lelei e
tausia a’e ai le fanau.

2 FILIFILI MA LE ATAMAI LAU PAAGA

“Ou te . . . faatonu oe i le ala e ao ona e savali ai.”—Salamo 32:8

O le ā e tatau ona tatou iloiloina pe afai e tatou te fia faaipoipo?

1 Korinito 7:39;

2 Korinito 6:14

E atamai le faaipoipo atu tau lava o se tasi e taula'i atu lona olaga e auauna īā leova.

1 Korinito 7:36

E sili ona lelei pe a fataitali se'i faaipoipo pe a te'a le taimi e matuā malolosi ai faalogona tau feusu-a'iga.

1 Korinito 7:28

Ia malamalama i le tulaga moni o mea e faatatau i le faaipoipoga. E iai faafitauli i faaipoipoga uma lava.

3 E ESEESE MATAFAIOI A TANE MA AVĀ I LE AIGA

“E lē lelei mo le tagata ona ola na o ia. Ou te faia se fesoasoani mo ia, o sē e talafeagai lelei mo ia.”—Kenese 2:18

O le ā e faatalitalia e leova mai i se tane ma se avā?

Efeso 5:23;

1 Timoteo 3:1-7; 5:8

E ta'imua se tane i le tapu-a'iga a lona aiga ma tausia lana avā ma le fanau i le itu faaletino ma tau faaloga. E ta'imua o ia i le a'oa'oina ma le a'oa'ia o le fanau.

Faataoto 31:10-31;

Roma 7:2

O le avā o se uō lelei ma o se paaga lelei i lana tane. E lagolagosua i faai'uga a le tane ma vaaia mea fai a lona aiga. E fesoasoani o ia i lana tane i le a'oa'oina o le la fanau.

Efeso 5:33;

Filipi 2:4

E ao i le tane ma le avā ona manatu mamafa i le fiafia o le isi nai lo o lona lava fiafia.

4

E MAFAI ONA FESOASOANI MAI IEOVA IA TUMAU A TATOU FAAIPOIPOGA

“Ona avea ai lea o i la‘ua ma tino e tasi.”

—Kenese 2:24

E faapefea ona faatumauina le malosi o a tatou faaipoipoga?

Faataoto 3:5, 6;

Mataio 19:6

Na finagalo leova ia avea le faaipoipoga o se mafutaga e tumau. Ua ia saunia mai fautuaga e sili ona aogā mo faaipoipoga.

Salamo 130:3;

Kolose 3:13

E ao i se ulugalii ona talia vaivaiga o le tasi. E ao ona la fefaamagaloa‘i ma ua‘i atu i uiga lelei o le tasi.

UA MAVAE LE FAAIPOIPOGA

“E lē uma le alofa.”

—1 KORINITO 13:8.

O LE faaipoipoga o se meaalofa mai ia Ieova. E mafai ona maua ai e se tasi se olaga fiafia. Peita'i, o faaipoipoga uma lava e iai faafitauli. E ono foliga mai e lē muta na faafitauli, ma e ono avea ma māfuaaga e lē toe māfana ai le tane ma le avā.

2 E lē tatau ona faate'ia i tatou pe a tula'i mai ni faafitauli i a tatou faaipoipoga mai lea taimi i lea taimi. Peita'i, e lē faapea ai ua lē taulau a tatou faaipoipoga. E oo lava i ulugalii sa matuā ogaoga o latou faafitauli, na maua auala e toe faaleleia ai a latou faiā ma faamalosia ai a latou faaipoipoga. E faapefea?

MAFUTA VAVALALATA I LE ATUA MA LAU PAAGA

3 O le faaipoipoga e tuufaatasia ai ni tagata eseese se to'alua. E eseese mea e la te fiafia ma mea e lē fiafia i ai, o manatu, ma auala e faia ai mea. Atonu fo'i e eseese talaaga ma aganuu a se tane ma se avā. E mana'omia e se ulugalii le taimi ma taumafaiga ina ia iloa ma malamalama lelei ai le tasi i le isi.

4 A o faagasolo taimi, e ono ua'i atu le tane ma le avā

1, 2. Po o lona uiga ua lē taulau se faaipoipoga pe a iai ni faafitauli? Faamatala.

3, 4. O le ā e mafai ona tupu i se faaipoipoga i nisi taimi?

E aogā fautuaga a le Tusi Paia mo se faaipoipoga lelei

i popolega o le tagata lava ia ma lē lelei ai a la fesoo-ta'iga. E foliga mai ua fai lava le mea e loto i ai le tagata ia. O le ā e fesoasoani iā i la'ua ina ia māfana ai le la mafutaga?

5 Ua saunia mai e Ieova fautuaga e sili ona lelei e fesoasoani iā te oe ma lau paaga, ina ia lua mafuta vavalalata atu ai iā te ia faapea le tasi i le isi. (Salamo 25:4; Isaia 48:17, 18) Ua fetalai mai Ieova: "Ia faamamaluina e tagata uma le faaipoipoga." (Eperu 13:4) Pe a e faamamaluina se mea, o lona uiga e tāua ma tautele iā te oe. E te lē manatu mamā i ai ae e te puipui i ai. O le auala lenā e finagalo Ieova ia tatou manatu i ai i le faaipoipoga.

5. (a) O le ā e fesoasoani i se Kerisiano ina ia mafuta vavalalata ai i lana paaga? (e) E tusa ai o le Eperu 13:4, o le ā le manatu e tatau ona iā i tatou e faatatau i le faaipoipoga?

O LE ALOFA IĀ IEOVA E FESOASOANI I LAU FAAIPOIPOGA

6 Na faia e Ieova le ulua'i faaipoipoga. Na fetalai lona Alo o Iesu: "Tou te le'i faitaulia ea o lē na foafoaina i la'ua i le amataga, na ia faia i la'ua o le tane ma le fafine, ma na ia fetalai atu, 'O le mea lea e tuua ai e le tane lona tamā ma lona tinā, ae nonofo faatasi ma lana avā, ona avea ai lea o i la'ua ma tino e tasi'? O lea ua lē toe to'alua ai, ae ua avea i la'ua ma tino e tasi. O ē ua faatasia e le Atua, aua ne'i tuueseeseina e se tagata." (Mataio 19:4-6) Talu mai le amataga, na finagalo Ieova ia tumau le faaipoipoga, ia māfana, fiafia, ma olioli faatasi le aiga.

7 Peita'i, ua sili atu faigatā ma faafitauli ua feagai ma ulugalii faaipoipo i aso nei i lo o se isi lava taimi. O nisi taimi ua matuā faigatā nei faafitauli, ma ua manatu ai e lē mafai ona faasaoina a latou faaipoipoga. Ua oo lava fo'i ina manana'o e faamuta a latou faaipoipoga. Ae o le malamalama i le finagalo o Ieova e uiga i faaipoipoga, e mafai ona fesoasoani iā i tatou.—1 Ioane 5:3.

8 O ta'iala a Ieova e mo lo tatou lelei i taimi uma. Ua ia lapata'i mai: 'Ia faamamaluina le faaipoipoga.' (Eperu 13:4; Failauga 5:4) E mautinoa o le a tatou maua aogā pe a tatou mulimuli i ta'iala a Ieova e tusa lava pe e faigatā.—1 Tesalonia 1:3; Eperu 6:10.

6. O le ā ua ta'u mai iā i tatou i le Mataio 19:4-6, e faatatau i le silafaga a Ieova i le faaipoipoga?
7. E faapefea ona faamalosia e tane ma avā a latou faaipoipoga?
- 8, 9. (a) O ā taimi e tatau ona tatou mulimuli ai i ta'iala a Ieova i faaipoipoga? (e) E faapefea ona faaalia e tautele iā i tatou a tatou faaipoipoga?

9 Talu ai e tautele iā i tatou a tatou faaipoipoga, o lea e tatou te ‘alofia ai le faia o gaoioiga po o faamatalaga e faaleagaina ai. Nai lo o lea, e tatou te manana’o ia faamalosia a tatou faiā ma a tatou paaga faaipoipo. E faapefea ona tatou faia faapea?

FAAMAMALUINA LAU FAAIPOIPOGA E ALA I UPU MA GAOIOIGA

10 E tele auala e ono faatigā ai se tasi i lana paaga. Ua tatou iloa e lē tatau i Kerisiano ona sauā i a latou paaga, pe fai se mea e faamanu’alia ai i latou. Peita’i, e ono faatigā le tasi i le isi e ala i a tatou upu. E mafai ona avea upu ma auupega. Ua faapea mai se tasi fafine: “E fasi a’u e la’u tane i upu. Atonu e le o iloa mai ni manu’a i lo’u tino, ae ua faamanu’alia lo’u loto ona o ana faamatalaga tutui e masani ona fai mai, e pei o le ‘Ua fai oe ma faalavelave!’ ma ‘E leai sou aogā!’” Ua ta’ua e se tasi tane e masani ona fai atu e lana avā faamatalaga e ta’ufaatauvaa ma faalumaluma ai o ia. Ua faapea mai o ia: “E lē mafai ona ou faamatala atu i ni tagata e lelei mafaufau, faamatalaga a la’u avā e fai mai iā te a’u. O le mea lenā e lē mafai ai ona ou talanoa atu iā te ia, ma e faato’ā ou alu ese mai i le ofisa ua leva le pō. E sili atu ona malupuipua le nofo i le ofisa nai lo o le alu i le fale.” Ua taatele i aso nei le faia o upu masoā, upu sauā ma lē alofa lea e māfua ai le loto tigā.

11 Pe a tautatala se tane ma se avā i ni upu sauā, e faapogaia ai faalogona mafatia lea e umi se taimi e toe tau faaleleia ai. E manino mai e lē o le auala lenei e finagalo Ieova e feutaga’i ai le tane ma le avā. Peita’i, e mafai ona

10, 11. (a) O le ā le faafitauli matuiā o loo tupu i nisi faaipoipoga?
(e) Aiseā e tāua ai le auala e tatou te talanoa ai i a tatou tane po o avā?

e faatigā i lau paaga e aunoa ma lou iloaina. Atonu e te manatu o loo e agalelei i lau paaga, ae o ā ni ona faaloga? Pe a e fai atu se faamatalaga e faatigā ai i lau paaga, po o le a e lotomalie e sui?—Kalatia 5:15; **faitau le Efeso 4:31.**

12 E tāua iā Ieova le auala e te talanoa ai i lau paaga, e tusa pe e na o oulua pe a o iai fo'i nisi tagata. (**Faitau le 1 Peteru 3:7.**) Ua faamanatu mai i le Iakopo 1:26 e faapea: “Afaí e manatu se tasi iā te ia lava o sē e to’aga i le tapua’iga ae lē pulea lona laulaufaiva, ua faasesēina e ia lona lava loto, ua lē aogā la lana tapua’iga.”

12. O le ā e mafai ona aafia ai le faiā a se tagata faaipoipo ma leova?

13 E iai isi auala e tatau i se ulugalii ona manatu māmafa ai le tasi i faalogona o le isi. O se faaa'oa'oga, o ā ni faalogona o lau paaga pe afai e te faaalu le tele o lou taimi i se isi tagata? E ui lava atonu o loo e faia faapea ona o se māfuaaga lelei, e pei o le galulue faatasi i le faiva pe fesoasoani atu i se faafitauli, ae po o tigā ai faalogona o lau paaga? Na faapea mai se avā Kerisiano: "E tigā o'u faalogona pe a vaai atu ua tele le taimi o la'u tane e alu ma ua'i atu ai i se isi tuafafine i le faapoto-potoga. Ou te lagona ai le faatauvaa."

14 I le avea ai ma Kerisiano, e iai o tatou tiute tauave i o tatou mātua ma uso ma tuafafine o a tatou faapoto-potoga. Peita'i, e tatou te faaipoipo loa, o la tatou tiute tauave autū o a tatou tane po o avā. Na fetalai Ieova o le a 'nonofo faatasi le tane ma lana avā.' (Kenese 2:24) E tatau ona matuā tāua iā i tatou faalogona o a tatou paaga. Ia fesili ifo: 'Po o o'u faaalu le taimi, ua'i atu, ma faaalia atu le alofa lea e mana'omia ma e tatau ona maua e la'u paaga?'

15 Pe afai e tatou te soona māfana atu i se isi tagata e ese mai i a tatou paaga faaipoipo, o le a alia'e mai ai faafitauli i a tatou faaipoipoga. O le a tatou māfana atu fo'i ma atia'e ni faalogona fetosinaa'i i le isi tagata. (Mataio 5:28) E mafai ona tutupu a'e na faalogona, ma faapogaia ai oe e faia se gaoioiga e lē faamamaluina ai lau faaipoipoga.

13. O le ā se isi auala e ono faatigā ai e se tasi lana paaga faaipoipo?
14. (a) O le ā le mataupu silisili e tatou te a'oa'oina mai i le Kenese 2:24? (e) O le ā le fesili e tatau ona tatou fesili ifo ai?
15. Aiseā e tatau ai i se Kerisiano faaipoipo ona 'alofia le soona māfana atu i se tasi e ese mai i lana paaga faaipoipo?

**"AUA NE'I FAALEAGAINA
LE MOEGA O LE FAAIPOIPOGA"**

16 Ina ua uma ona ta'ua i le Tusi Paia: 'Ia faamamaluna le faaipoipoga,' ona faapea atili mai lea: "Ia aua ne'i faaleagaina le moega o le faaipoipoga, auā e faamasino e le Atua o ē e faitaaga ma ē e mulilulua." (Eperu 13:4) O le "moega o le faaipoipoga," o loo faasino atu i feusua'iga i le va o le tane ma le avā. (Faataoto 5:18) E faapefea ona tatou faaalia le faaaloalo i lenei vala ma lē faaleagaina?

17 E manatu nisi i aso nei e lē o se mea sesē le lē faamamoni i a latou paaga. E lē tatau ona taa'ina i tatou i lenā uiga. Ua ta'ua manino mai e Ieova e 'ino'ino o ia i le fai-taaga ma le mulilua. (**Faitau le Roma 12:9**; Eperu 10:31; 12:29) Pe a tatou faia se feusua'iga ma se tasi e lē o sa tatou paaga faaipoipo, o le a tatou faaleagaina la tatou faaipoipoga. E faaalia atu ai e tatou te lē amana'ia tapulaa a Ieova, ma o le a faaleagaina ai la tatou faiā ma ia. O lea, e tatau ona tatou "'ino'ino i le leaga," ma 'alofia le uia o le laasaga muamua e i'u atu ai i le faia o le mulilua. E aofia ai le 'alofia o mafaufauga lē talafeagai e faatatau i le isi tagata.—Iopu 31:1.

18 I le Tulafono a Mose na tuu atu iā Isaraelu anamua, o le mulilua o se agasala e matuiā tele, e tutusa lona matuiā ma le tapua'i i atua sesē. O le faasalaga o nei agasala uma e lua o le oti. (Levitiko 20:2, 10) Na faapefea ona tutusa le mulilua ma le tapua'i i atua sesē? Pe afai

16. O le ā le poloa'iga a le Tusi Paia e faatatau i le faaipoipoga?
17. (a) O le ā le manatu o le to'atele i aso nei e faatatau i le mulilua? (e) O le ā le manatu e tatau ona iai i Kerisiano e faatatau i le mulilua?
18. (a) Aiseā e tutusa ai le mulilua ma le tapua'i i atua sesē? (e) O le ā le silafaga a Ieova i le mulilua?

na tapua'i se tagata Israaelu i atua sesē, ua ia solia lana folafolaga e faamaoni iā Ieova. Pe afai e mulilua o ia, ua ia solia lana folafolaga e faamaoni i lana paaga faaipoipo. (Esoto 19:5, 6; Teuteronome 5:9; **faitau le Malaki 2:14.**) E manino mai, i taimi ua mavae, sa silasila Ieova i le mulilua o se agasala e matuiā tele.

19 Ae faapefea aso nei? E ui lava e tatou te lē o toe tau-sia le Tulafono a Mose, ae e lē o suia ai le silasila a Ieova e faatatau i le mulilua. E pei lava ona lē mafai ona tatou tapua'i atu i se atua sesē, e lē tatau fo'i la ona tatou lē faamaoni i a tatou paaga faaipoipo. (Salamo 51:1, 4; Kolose 3:5) Pe afai e tatou te lē faamaoni, ua tatou lē faamamalu-na a tatou faaipoipoga ma lo tatou Atua o Ieova.—Taga'i i le Faaopoopoga 26.

AUALA E FAAMALOSIA ATILI AI LAU FAAIPOIPOGA

20 E mafai faapefea ona e faamalosia atili lau faaipoipoga? Ua faapea mai le Faataoto 24:3: "Ua atia'e le aiga o i le fale i le atamai, ma ua faamausalīina i le faautaga loloto." E mafai ona mälūlū ma gaogao se fale, pe mā-fanafana, lelei, ma saogalemu i le nofo. E tai faapena fo'i se faaipoipoga. O le tagata atamai e na te faamautinoa e malupuipuia, lelei, ma fiafia lana faaipoipoga.

21 Ua ta'ua atili i le Tusi Paia e faatatau i lenā fale: "O le poto fo'i e faatumuina ai potu i totonu i mea tautele ma mea tāua mananaia." (Faataoto 24:4) E mafai ona faaleleia atili lau faaipoipoga i mea ua e a'oa'oina mai i le Afioga a le Atua. (Roma 12:2; Filipi 1:9) Pe a lua faitau faatasi ma lau paaga le Tusi Paia ma a tatou lomiga,

19. O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia maumaua'i ai e lē faia le mulilua?

20. E faapefea ona aogā le atamai i se faaipoipoga?

21. E faapefea i le poto ona faamalosia atili ai se faaipoipoga?

ia talanoa pe faapefea ona lua faatatau mea ua lua a'o-a'oina. Ia sa'ili ni auala e te lua faaalia ai le alofa ma le faaaloalo o le tasi i le isi, ma auala e faaalia ai le agalelei ma le magafagafa. Ia ôle atu iā Ieova e fesoasoani mai e atia'e uiga o le a faamalosia ai la oulua faaipoipoga, ma atili ai ona alofa lau paaga iā te oe.—Faataoto 15:16, 17; 1 Peteru 1:7.

22 E tatau ona tatou faia mea uma e gata ai le mafai, ina ia feutaga'i ma a tatou paaga faaipoipo i le alofa, faaaloalo, ma le mamalu. O le a atili ai ona mafana ma malosi a tatou faaipoipoga. A o le mea e sili ona tāua, o le a tatou faafiafiaina ai le finagalo o Ieova.—Salamo 147:11; Roma 12:10.

22. Aiseā e tatau ai ona tatou faaalia le alofa, faaaloalo, ma le mamalu i a tatou paaga faaipoipo?

**la faalagolago iā leova mo le ta'ita'iga
i taimi o le tapua'iga a le aiga**

1 E MAFAI ONA FAAMAMALUINA IEOVA I A TATOU FAAIPOIPOGA

“E lē uma le alofa.”—1 Korinto 13:8

O le ā e fesoasoani e fo’ia ai faafitauli
i a tatou faaipoipoga?

Failauga 5:4;

Mataio 19:4-6

O faaipoipoga uma lava
e iai faafitauli. Peita’i, ia
aua ne’i vave ona e fiu i
lau faaipoipoga.

Salamo 25:4;

Isaia 48:17, 18;

Mataio 6:33, 34

E mafai ona faamalosia
atili le faaipoipoga a se
tane ma se avā, pe afai e
la te mafuta vavalalata atu
iā leova.

2 E AAFIA A TATOU FAAIPOIPOGA I A TATOU UPU MA GAOIOIGA

“Ona avea ai lea o i la‘ua ma tino e tasi.”

—Kenese 2:24

E mafai faapefea ona ‘alofia le faatigā i a tatou paaga faaipoipo?

Mataio 5:28;

Efeso 4:31

la faamaoni i lau paaga e oo lava i ou mafaufauga. la mataalia i faalogona o lau paaga. la lotomalie e sui pe afai e te iloa o loo e faia se mea e faatigā ai iā te ia.

Kalatia 5:15

E lē tatau ona tatou faatigā i a tatou paaga i le tino po o faalogona. O upu sauā e na o le faaleagaina ai o se faaipoipoga.

Faataoto 5:18;

Eperu 13:4

E silasila leova i le mulilua o se agasala e matuiā. la maumaua‘i e faamaoni i a tatou paaga faaipoipo, ma faapelepele i a tatou faaipoipoga. E lē tatau ona tatou faia se mea e lē faamamaluina ai leova po o a tatou paaga faaipoipo.

3 IA FAAMALOSIA ATILI LAU FAAIPOIPOGA

“Ua atia‘e le aiga o i le fale i le atamai.”

—Faataoto 24:3

O le ā e mafai ona e faia ina ia maua ai se faaipoipoga malosi ma fafia?

Faataoto 24:4;

Mataio 6:14, 15;

Roma 12:2;

1 Peteru 3:1

la faaalu se taimi e talanoa ai ma lau paaga. la feutaga‘i ma lau paaga i le alofa, faaaloalo, ma le agalelei. la vave ona faamagalo atu.

Faataoto 14:1; 31:29;

Filipi 1:9; 2:4;

1 Peteru 3:7

la ōle atu iā leova e fesoasoani mai ina ia avea oe ma se tane po o se avā lelei. la sa’ili ni auala e faaalia atili ai le agalelei ma le magafagafa.

Roma 12:10;

1 Peteru 4:8

Pe afai e te faia mea uma e mafai ina ia faaalia ai le faapelepele ma le faamaluuina o lau paaga, o le a faamalosia atili ai la oulua faaipoipoga, ma faafafiaina ai le finagalo o leova.

IA TAUTALA I “UPU LELEI E ATIA’E AI”

“Ia aua ne’i alu atu se upuleaga mai i o outou gutu,
a ia fai atu ni upu lelei e atia’e ai.”

—EFESO 4:29.

UA FOA’I atu e se tamā se uilavilivae i lona atalii tala-vou. Ua fiafia le tamā e foa’i atu lenā meaalofa faapitoa. Ae faapefea pe afai e faatamala le atalii i le aveina o le uila, ua so’ā ai se tasi ma manu’ā ai? O ā ni faalogona o le tamā?

2 O Ieova o Lē e foa’iina mai “meaalofa lelei uma ma mea uma e atoatoa ona lelei.” (Iakopo 1:17) O se tasi o ana meaalofa lelei mo i tatou, o le tomai e tautala ai. O le meaalofa o le tautala ua mafai ai ona faaleo atu o tatou manatu ma faalogona. E mafai ai ona tatou fai atu ni faamatalaga e fesoasoani i tagata ma latou maua ai le fiafia. Peita’i, e mafai fo’i ona aafia ma tigā isi i a tatou upu.

3 E malolosi tele aafiaga o le tautala, ma ua a’oa’oina i tatou e Ieova i auala e faaaogā lelei ai lenā meaalofa. Ua fetalai o ia: “Ia aua ne’i alu atu se upuleaga mai i o outou gutu, a ia fai atu ni upu lelei e atia’e ai i taimi e tatau ai, ina ia aogā i ē o faalogologo i ai.” (Efeso 4:29)

1-3. (a) O le ā se tasi o meaalofa lelei ua foa’iina mai e leova mo i tatou? E mafai faapefea ona tatou faaaogā sesē lenā meaalofa? (e) E faapefea ona tatou faaaogā tatau le meaalofa o le tautala?

Se'i o tatou iloilo pe faapefea ona tatou faaaogā lenei meaalofa mai i le Atua, i se auala e faafiafiaina ai o ia ma faalaeiau ai isi.

IA FAAETEETE I UPU E TE TAUTALA AI

4 E malolosi aafiaga o upu. O lea e mana'omia ai ona faaeteete i a tatou upu e fai ma le auala e fai atu ai. Ua ta'ua i le Faataoto 15:4: "O le laulaufaiva e pulea lelei, o le laau o le ola lea, a o le laulaufaiva faapi'opi'o e momomo ai le agaga." E pei lava ona faafouina ma aumaia e se laau matagofie le ola, e faapena fo'i ona faafouina le tagata e faalogo i upu agalelei. Ae o upu mamafa e faatigā ai i isi ma lē lelei ai o latou faalogona. —Faataoto 18:21.

5 Ua faapea mai le Faataoto 12:18: "O le tagata e tau-tala lē mafaufau, ua pei o le tutu'i o le pelu." O upu faatigā e mafai ona faapogaia ai faalogona tigā ma faale-againa ai faiā. Atonu e te manatua le taimi na fai atu ai e se tasi ni upu faatigā iā te oe, ma na matuā tigā ai ou faalogona. Ae ua faapea atili mai le faataoto: "O le laulaufaiva o ē e atamamai, e mālōlō ai." O upu logolelei e mafai ona faato'a filemu ai se lototigā, ma faaleleia ai ni faauōga na faaleagaina ona o le lē femalamalamaa'i. (**Faitau le Faataoto 16:24.**) Pe afai e manatua e iai aafiaga o a tatou upu i isi, o le a tatou faaeteete la i upu e tatou te tautatala ai.

6 O le isi māfuaaga e ao ai ona tatou faaeteete i upu e tautatala ai, ona **o i tatou uma lava e lē lelei atoatoa.**

4, 5. O le ā e tatou te a'oa'oina mai i faataoto i le Tusi Paia, e faataau i le malolosi o aafiaga o upu?

6. Aiseā e faigatā tele ai ona pulea upu e tatou te tautatala ai?

O upu mālū e faafouina ai

"E leaga faanaunauga o le loto o le tagata," ma o a tatou upu e masani ona faaalia atu ai mea o loo i o tatou loto. (Kenese 8:21; Luka 6:45) E faigatā tele ona pulea upu e tatou te tautatala ai. (**Faitau le Iakopo 3:2-4.**) Peita'i, e mana'omia ona taumafai pea e faaleleia le auala e tatou te tautatala atu ai i isi.

7 E mana'omia fo'i ona faaeteete i a tatou upu e fai, ona e **tatou te tali atu iā Ieova** mo a tatou upu e fai ma le auala e fai atu ai. Ua ta'ua i le Iakopo 1:26: "Afai e manatu se tasi iā te ia lava o sē e to'aga i le tapua'iga ae lē pulea lona laulaufaiva, ua faasesēina e ia lona lava loto, ua lē aogā la lana tapua'iga." O lea la, pe a lē faaeteete i a tatou upu e fai, e mafai ona faaleagaina ai la tatou faiā ma Ieova.—Iakopo 3:8-10.

8 E manino mai, e iai māfuaaga lelei e ao ai ona faaeteete i a tatou upu e fai ma le auala e fai atu ai. Ina ia

7, 8. E mafai faapefea ona aafia la tatou faiā ma Ieova i a tatou upu e fai?

tatou faaaogā le meaalofa o le tautala i le auala e finagalo i ai Ieova, e mana'omia ona tatou iloa ituaiga upu e ao ona 'alofia.

UPU E FAAVAIVAVAIA AI

9 Ua matuā taatele i aso nei **upu masoā po o gagana lē mamā**. E manatu le to'atele e ao ona latou pala-lauvale ma faaaogā upu masoā ina ia faailoa atu ai o latou manatu. E masani ona faaaogā e le 'aufaifaleaitu tausuaga lē mamā ma gagana matagā ina ia toē ai tagata. Peita'i, na faapea mai le aposetolo o Paulo: "Ia outou tuu ese mai iā te outou le lotoa, o le ita, o le leaga, o upuleaga, ma e lē tatau ona sau se upu masoā mai i o outou gutu." (Kolose 3:8) Na ia ta'ua fo'i, o "tausuaga matagā" ia "aua lava ne'i ta'ua" i Kerisiano moni.—Efeso 5:3, 4.

10 E inosia e Ieova ma ē e alolofa iā te ia upu masoā, ona e lē mamā. O le faaupuga "amio lē mamā" i le Tusi Paia, e aofia ai i "galuega a le tino." (Kalatia 5:19-21) O le "amio lē mamā" e mafai ona aofia ai ituaiga agasala eseese, ma o le faia o se masaniga lē mamā e ta'ita'ia atu ai i le faia o se isi fo'i masaniga lē mamā. Pe a fai ma masani a se tasi le tautala i gagana e matuā lē mamā ma masoā, ma e musu e tuu lenā masaniga, e faaalia mai ai e lē tatau ona toe iai o ia i le faapoto-potoga.—2 Korinito 12:21; Efeso 4:19; taga'i i le Faaopo-pogoga 23.

11 E ao fo'i ona tatou 'alofia le **faitala taufaaleaga**. O se tulaga masani lo tatou fiafia i isi ma faamatala atu i

9, 10. (a) O ā ituaiga gagana ua taatele i le lalolagi i aso nei?
(e) Aiseā e tatou te 'alofia ai le tautatala i upu masoā?

11, 12. (a) O le ā e uiga i ai le faitala taufaaleaga? (e) Aiseā e tatau ai ona tatou 'alofia le faitala taufaaleaga e faatatau i se isi tagata?

ai ni tala e faatatau i a tatou uō ma aiga. Sa fia iloa fo'i e Kerisiano i le ulua'i senituri po o ā mai o latou uso ma tuafāfine, ma pe faapefea ona latou fesoasoani atu i ai. (Efeso 6:21, 22; Kolose 4:8, 9) Ae e faigofie ona suia ni talanoaga e faatatau i isi i ni tala taufaaleaga. Pe a tatou faamatala atu i isi na tala, e tatou te ono faia ai ni faamatalaga e lē moni, pe talanoa fo'i e faatatau i mea e lē tatau ona faailoaina atu i isi. Pe afai e tatou te lē faaeteete, o na faamatalaga e mafai ona i'u atu ai i ni tuua'iga pepelo pe **taufaaleaga**. Sa taufaaleaga le 'au Faresaio iā Iesu ina ua latou tuua'ia o ia i mea e na te le'i faia. (Mataio 9:32-34; 12:22-24) O tala taufaaleaga e faaleagaina ai le talaaga o se tasi, e i'u atu ai i finauga ma tīgā, ma faaleagaina ai ni faauōga.—Faataoto 26:20.

12 E finagalo Ieova ia aogā a tatou upu e fesoasoani ma faalaeiau ai i isi, nai lo o le suia ai o uō e avea ma fili. E inosia e Ieova i latou "e faatupuina maseiga i le va o uso." (Faataoto 6:16-19) O Satani le Tiapolo o ia lea na muamua avea ma taufaaleaga, o lē na taufaaleaga i le Atua. (Faaaliga 12:9, 10) Ua taatele i le lalolagi i aso nei le faia o tala pepelo e faatatau i isi tagata. Ae e lē tatau ona tupu lenei tulaga i le faapotopotoga Kerisiano. (Kalatia 5:19-21) E tatau la ona faaeteete i a tatou faamatalaga e fai, ma ia mafaufau muamua i taimi uma a o le'i fai atu se faamatalaga. A o e le'i toe faamatala atu se tala e faatatau i se isi tagata, ia fesili ifo: 'Pe e moni faamatalaga ia o le a ou faamatala atu? Pe e agalelei? Pe e aogā? Pe ou te mana'o ia iloa e le tagata lea ou te talanoa e faatatau i ai, faamatalaga ia ou te faia? O ā ni o'u faalogona pe afai e faia e se tasi nei faamatalaga e faatatau iā te a'u?'—**Faitau le 1 Tesalonia 4:11.**

13 O i tatou uma lava e iai taimi e tatou te faia ai ni faamatalaga e mulimuli ane toe salamō ai. Ae e tatou te lē manana'o e avea o se masaniga le faitio i isi, pe faia fo'i ni faamatalaga lē alofa pe sauā. E lē tatau ona avea ma vala o o tatou olaga le faia o **upu faatigā**. Na faapea mai Paulo: "Ia tuu lo outou ita umi, ma le itaitagofie, ma le lotoa, ma le soona 'e'ē, ma upu masoā." (Efeso 4:31) O upu faatigā ua lē faaaloalogia ai tagata ma oo ai iā i latou lagona e leai so latou aogā. O le fanauiti o i latou ia e pito i sili ona faigofie ona tigā o latou faalogona. O lea, e manā'omia ona tatou faaeteete i le fai atu o ni upu mamafa iā i latou.—Kolose 3:21.

14 O loo lapata'ia i tatou e le Tusi Paia e faatatau i itu-aiga upu faatigā e sili ona malolosi, o le **upuleaga** lea i isi. O le upuleaga o le faaauau lea ona faalumaluma i isi ma le fuafuaga ia faatigā iā i latou. Pagā le faanoanoa pe afai o le auala lenā e feutaga'i ai se tasi ma lana paaga po o le fanau! Pe afai e musu se tasi e taofia le upuleaga i isi, o le a lē toe agavaa o ia e avea ma sui o le faapotopotoga. (1 Korinito 5:11-13; 6:9, 10) Na tatou a'oa'oina pe afai e tatou te faia ni upu masoā, lē moni, pe lē alofa, o le a faaleagaina ai la tatou faiā ma Ieova faapea ma isi.

UPU E ATIA'E AI

15 E faapefea ona tatou faaaogā le meaalofa o le tautala i le auala e finagalo i ai Ieova? E ui lava e lē o ta'u patino mai i le Tusi Paia upu e tatau ma upu e lē tatau ona tatou tautatala ai, ae ua faapea mai ia "fai atu ni upu lelei e ati-a'e ai." (Efeso 4:29) O upu e atia'e ai, e mamā, agalelei,

13, 14. (a) O le ā le aafiaga o upu faatigā i tagata? (e) O le ā e uiga atu i ai le fai upuleaga? Aiseā e tatau ai i Kerisiano ona 'alofia le fai upuleaga i isi?

15. O ā ituaiga upu e faamalosia ai faiā?

ma moni. E finagalo Ieova ia avea a tatou upu e faalaeiau ma fesoasoani ai i isi. E lē faigofie ona faia faapea. E mana'omia ni taumafaiga ina ia fai atu ni upu lelei nai lo o ni upu sauā ma soona lafo. (Tito 2:8) Se'i o tatou iloilo nisi o auala e mafai ona atia'e ai isi i a tatou upu.

16 E fifia Ieova ma Iesu e **faamālō atu** i tagata. E tatou te fia faaa'oa'o iā i la'ua. (Mataio 3:17; 25:19-23; Ioane 1: 47) O le avatu o le faamālō e faalaeiauina moni ai se tasi, e aofia ai le magafagafa ma faaalia le naunau moni i le tagata. Ua faapea mai le Faataoto 15:23: "E ma'eu le mata-gofie o le upu e fai i le taimi talafeagai!" E faalaeiauina i tatou pe a faamālō mai ma le faamaoni se tasi mo a tatou galuega mamafa, pe faaalia mai fo'i le talisapaia o se mea ua tatou faia.—**Faitau le Mataio 7:12; taga'i i le Faaopopoga 27.**

17 Pe a fai ma au masani le vaai i uiga lelei o isi, o le a faigofie ona e faamālō atu ma le faamaoni. O se faaa'o-o'a'oga, atonu e te mātauina se tasi i le faapotopotoga e sa-uniuni lelei ana lauga, pe taumafai e fai se tali i sauniga. Atonu o se talavou o loo faamaoni e tausisi i le upu moni i le a'oga, po o se tagata matua o loo auai e lē aunoa i le tala'iga. O au upu e faaalia ai lou talisapaia atonu o le mea moni lenā o loo latou mana'omia. E tāua tele fo'i mo se tane ona ta'u atu i lana avā lona alofa ma le talisapaia o ia. (Faataoto 31:10, 28) E pei lava ona mana'omia e le laau le malamalama ma le vai, e faapena fo'i ona mana'omia ona lagona e tagata le talisapaia o i latou. E moni lenei manatu aemaise lava i le fanau. Ia sa'ili ni avanoa e faamālō atu ai mo o latou uiga ma taumafaiga lelei. O le faamālō atu e mafai ona atia'e ai lo latou

16, 17. (a) Aiseā e tatau ai ona tatou faamālō atu i isi? (e) O ai e mafai ona tatou faamālō atu i ai?

lototetele ma le mautinoa, ma uuna'ia ai i latou ia taumafai atili e fai le mea sa'o.

18 Ua tatou faaa'oa'o iā Ieova pe a tatou **faalaeiau** ma **faamāfanafana** atu i isi. E matuā manatu mamafa o ia i "ē ua faatauvaa" ma "ē ua nutimomoia." (Isaia 57:15) E finagalo Ieova ia tatou "fefaamāfanafanaa'i" ma ia "faamāfanafana i ē mafatia." (1 Tesalonia 5:11, 14) Pe a tatou taumafai e faia faapea, e na te silafia ma talisapaia a tatou taumafaiga.

19 Atonu e te mātauina se tasi i le faapotopotoga ua lotovaivai ma mafatia. O le ā se tala e te fai atu e feso-

18, 19. Aiseā e tatau ai ona tatou taumafai malosi ia faalaeiau ma faamāfanafana i isi? E faapefea ona tatou faia faapea?

soani ai iā te ia? Atonu e lē mafai ona e fo'ia le faafitauli, ae e mafai ona e faailoa atu i ai lou manatu mamafa mo ia. O se faaa'oa'oga, e mafai ona fai se fuafuaga e faaalu se taimi faatasi ma ia. E mafai ona e faitau atu i ai se mau faalaeiau ma fai se tatalo mo ia. (Salamo 34:18; Mataio 10:29-31) Ia faamautinoa i ai e alolofa tele uso ma tuafāfine o le faapotopotoga iā te ia. (1 Korinito 12:12-26; Iakopo 5:14, 15) Ia talanoa atu i se auala e faaalia ai lou naunau moni ma e te talitonu i mea o loo e fai atu ai.

—Faitau le Faataoto 12:25.

20 E tatou te atia'e fo'i isi pe a ave i ai ni **fautuaga**
20, 21. O le ā e faigofie ai ona talia e tagata fautuaga?

E mafai ona tatou
faalaeiau ma
faamāfanafana i isi
e ala i a tatou upu e
fai ma le auala e fai
atu ai

lelei. O i tatou uma lava e iai taimi e mana'omia ai ni fautuaga ona e tatou te lē lelei atoatoa. Ua ta'ua i le Faataoto 19:20: "Ia faalogo i le fautuaga ma talia le a'o-a'iga, ina ia e atamai ai i aso o i luma." E lē na o toeaina e mafai ona tuuina atu fautuaga. E ao i mātua ona avatu ni ta'ita'iga aogā i a latou fanau. (Efeso 6:4) E mafai fo'i e tuafāfine ona avatu fautuaga lelei i isi tuafāfine. (Tito 2:3-5) Talu ai e tatou te alolofa i o tatou uso ma tuafāfine, o lea e tatou te manana'o ai e faamautinoa ua avatu fautuaga i se auala o le a lē faatigā ai iā i latou. O le ā e mafai ona fesoasoani iā i tatou?

21 Atonu e te manatua se taimi na avatu ai e se tasi iā te oe ni fautuaga lelei i se auala na faigofie ona e taliaina ai. Aiseā na aogā ai na fautuaga? Atonu na e lagona le naunau moni o lenā tagata iā te oe. Pe atonu fo'i na talanoa atu iā te oe i se auala alofa ma agalelei. (Kolose 4:6) Sa faavae mai fo'i le fautuaga i le Tusi Paia. (2 Timoteo 3:16) E tusa pe e tatou te sii sa'o atu upu mai le Tusi Paia pe leai, ae e tatau lava ona faavae mai i le Tusi Paia so o se fautuaga e tatou te avatu. E lē tatau i se tasi ona faamalosia atu ona manatu i isi, pe sesē ona faatatauina ni mau ina ia lagolagoina ai ona manatu. O le manatuaina o le auala na aumai ai ni fautuaga iā te oe, e mafai ona fesoasoani iā te oe pe a e avatu ni fautuaga i isi.

22 O le tomai e tautala ai o se meaalofa mai i le Atua. O lo tatou alolofa mo ia e tatau ona uuna'ia ai i tatou e faaaogā lelei lenā meaalofa. Ia manatua, e malolosi aa-fiaga o upu, e mafai ona faavaivaia ai pe atia'e ai fo'i. O lea, se'i o tatou faia mea uma ina ia faaaogā a tatou upu e faamalosia ma faalaeiau ai isi.

22. O le ā le auala e te mana'o e faaaogā ai lau meaalofa o le tau-tala?

1

O LO TATOU TOMAI E TAUTALA AI O SE MEAALOFA MAI I LE ATUA

“O meaalofa lelei uma ma mea uma e
atoatoa ona lelei, e mai i lugā.”—lakopo 1:17

E faapefea ona faaalia e tatou te talisapaia
lenei meaalofa?

Efeso 4:29;

Iakopo 1:26

E malolosi aafiaga o upu.
E ao ona tatou mafaufau
lelei i upu e fai atu ma le
aula e tatou te fai atu ai.

Faataoto 12:18; 15:23;

Mataio 7:12

Pe a sesē upu ma sesē le
taimi e fai ai, e mafai ona
i'u ai i finauga ma tigā.

Faataoto 16:24;

Isaia 57:15;

1 Tesalonia 5:11

la faaaogā lau meaalofa
o le tautala i le auala na
finagalo ai leova. la faa-
aogā au upu e faafouina,
faalaeiau, a'oa'o, faamā-
fanafana, uuna'ia, ma
fesoasoani ai i isi.

2 TAUTALA I SE AUALA E FAAFIAFIAINA AI LE ATUA

“Ia lē aunoa ona outou tautala atu i upu e logolelei.”—Kolose 4:6

E faapefea i la tatou tautala ona aafia ai o tatou aiga ma uō?

Faataoto 31:28;

Faaaliga 2:1-3

E mana’omia e tagata uma le alofa ma le talisapaia, aemaise lava mai i sui o le aiga.

Faataoto 6:16-19; 26:20;

Kolose 3:8, 21;

1 Tesalonia 4:11

O upu faatigā po o upu masoā ma faaupuga faitio faifai pea, e matuā telē lona aafiaga. O tuua’iga sesē e mafai ona faaleagaina ai le talaaga o se tasi ma save’u ai le filemu.

Faataoto 15:1, 2;

Filipi 2:3, 4;

Iakopo 1:19

la faaalia i au upu e te manatu mamafa i isi nai lo o oe lava. la faalogologolelei.

3

E TATAU ONA AVATU FAUTUAGA I SE AUALA ALOFA

“Ia faalogo i le fautuaga ma talia le a’oa’iga,
ina ia e atamai ai i aso o i luma.”

—Faataoto 19:20

E faapefea ona tatou avatu fautuaga lelei?

Salamo 34:18;

Mataio 10:29-31;

2 Timoteo 3:16

E tatau ona faavae fautuaga i le Tusi Paia ma avatu i se auala agalelei.

Faataoto 12:25;

1 Tesalonia 5:14;

Iakopo 3:2-4

la faaaogā lau meaalofa o le tautala e faamalosia ma faalaeiau ai i isi.

PE E FIAFIA LE ATUA I ASO FAAMANATU UMA?

“la faamautinoa pea po o ā mea e fiafia i ai le Alii.”—EFESO 5:10.

NA FETALAI Iesu: “O ē o loo i le tapua’iga moni, latou te tapua’i i le Tamā i le agaga ma le upu moni, auā o loo sa’ilia e le Tamā tagata faapena e tapua’i atu iā te ia.” (Ioane 4:23; 6:44) E tatau iā i tatou ta’ito’atasi ona “faamautinoa pea po o ā mea e fiafia i ai le Alii.” (Efeso 5:10) E lē o taimi uma e faigofie ai ona faia lenei mea. E taumafai Satani e faasesē i tatou ina ia faia mea e lē fiafia i ai Ieova.—Faaaliga 12:9.

2 E faapefea ona taumafai Satani e faasesē i tatou? E ala lea i le faafenumia’i o i tatou i le mea sa’o ma le mea e sesē. Se’i mātau le mea na tupu i le nuu o Israelu ina ua tolauapi e latalata i le mauga o Sinai. Sa alu atu Mose i luga o le mauga, ma na faatalitali tagata i lona toe fo’i mai. Mulimuli ane, na latou fiu e faatalitali ma fai atu loa iā Arona e fai se atua mo i latou. Sa faia e Arona se faatusa o se tama’i povī auro, ma faia ai loa e tagata se tausamiga. Sa latou sisiva faataamilo i le tama’i povī ma ifo atu i ai. Na latou manatu o le ifo i le tama’i povī, o le tapua’i lenā iā Ieova. Peita’i, sa sesē lo latou manatu e

-
1. O le ā e tatau ona tatou faia ina ia faamautinoa ai e fiafia Ieova i la tatou tapua’iga, ma aiseā?
 2. Faamatala le mea na tupu e lata i le mauga o Sinai.

faapea o lenā sauniga o se “tausamiga iā Ieova.” Sa sila-sila i ai Ieova o le ifo i tupua ma e to’atele i latou na fasi-otia ai. (Esoto 32:1-6, 10, 28) O le ā le lesona mo i tatou? Aua ne’i faasesēina i tatou. Aua ne’i o tatou “papa’i atu i se mea e lē mamā,” o lona uiga e lē tatau ona faia sa tatou vaega i lotu sesē. Ia tuu atu iā Ieova e a’oa’o i tatou i le mea e sa’o ma le mea e sesē.—Isaia 52:11; Esekielu 44:23; Kalatia 5:9.

3 A o iai Iesu i le lalolagi, sa ia toleni ona soo ina ia faataatia se faaa’oa’oga i le tapua’iga mamā. Ina ua mavae lona maliu, na faaaauau ona a’oa’o atu e le ‘au-aposetolo mataupu silisili a Ieova i soo fou. Ae ina ua maliliu le ‘auaposetolo, na amata ona aumaia e a’o-a’o pepelo manatu sesē ma tū ma aso faamanatu faapaupau i le faapotopotoga. Na latou suia fo’i igoa o nisi aso faamanatu faapaupau ina ia foliga mai ai e faa-Kerisiano. (Galuega 20:29, 30; 2 Tesalonia 2:7, 10; 2 Ioane 6, 7) O le tele o nei aso faamanatu o loo lauiloa pea i aso nei, ma faaauiluma ai talitonuga sesē faapea faiga faatemoni.*—Faaaliga 18:2-4, 23.

4 I le lalolagi i aso nei, ua avea aso faamanatu ma aso mālōlō o se vala tāua i olaga o tagata. Peita’i, a o faaaauau ona e a’oa’oina le auala e silasila ai Ieova i mea, e te ono iloa ai e mana’omia ona sui ou manatu e faata-tau i nisi o aso faamanatu. E lē faigofie le faia faapea, ae e mafai ona e mautinoa o le a fesoasoani mai Ieova. Se’i

* E te maua nisi faamatalaga e faatatau i nisi o aso faamanatu i le *Watch Tower Publications Index, Tusi Ta’iala mo Sa’ili’iliga a Molimau a Ieova*, ma le jw.org.

3, 4. Aiseā e tāua ai ona iloilo amataga o le tele o aso faamanatu lauiloa?

o tatou iloilo mea na amata mai ai nisi o aso faamanatu lauiloa, ina ia tatou iloa ai po o le ā le finagalo o Ieova e faatatau i na aso.

NA FAAPEFEA ONA AMATA MAI LE KERISIMASI?

5 O le tele o vaega o le lalolagi e faamanatu le Kerisimasi iā Tesema 25, lea e manatu le to'atele o le aso lenā sa fanau ai Iesu. E lē o ta'uina mai i le Tusi Paia le aso po o le masina na fanau ai Iesu, ae o loo faailoa mai ai le vaitaimi o le tausaga. Na tusi Luka e faapea ina ua fanau Iesu i Peteleema, sa iai 'leoleo mamoe na nonofo i fafo' ma vaavaai a latou lafu. (Luka 2:8-11) I le masina o Tesema, e mālūlū, timuga, ma aisā Peteleema. E lē mafai la ona nonofo i fafo ni leoleo mamoe ma a latou lafu i le pō. O le ā e tatou te a'oa'oina mai i lenei mea? E le'i fanau Iesu iā Tesema, ae na fanau i le tau māfana-fana. Ua iloa mai i le Tusi Paia ma faamaoniga o le talafasolopito na fanau o ia i se taimi o masina ua ta'ua nei o Setema ma Oketopa.

6 Na faapefea la ona amata mai le Kerisimasi? Na amata mai i aso faamanatu faapaupau, e pei o le aso faamanatu a Roma e ta'u o le Saturnalia, o se aso faamanatu mo Satana le atua o faato'aga. Ua ta'ua i le *Encyclopedia Americana*: "O le tausamiga a tagata Roma e ta'u o le Saturnalia, lea e faamanatu i le ogatotonu o Tesema, ua avea ma faavae o le tele o tū ma aga o le Kerisimasi. O se faaa'oa'oga, o le aso faamanatu lenei na māfua mai ai faiga'ai tetele, le foa'i atu o mea-alofa, ma le tutuina o molī ga'o." E lē gata i lea, sa faa-

5. O ā faamaoniga e iloa ai e le'i fanau Iesu iā Tesema 25?

6. 7. (a) Na faapefea ona amata mai le tele o tū lauiloa o le Kerisimasi? (e) O le ā le māfuaaga e tatau ai ona tatou foa'i meaalofa?

O le iloaina o amataga
o aso faamanatu, e
fesoasoani e tatou te iloa
ai mea e ao ona 'alofia

manatu fo'i iā Tesema 25 le aso fanau o Mithra, o le atua o le lā a Peresia.

7 Peita'i, o le to'atele o tagata o loo faamanatuina le Kerisimasi i aso nei, e lē o mafaufau i le faapaupau o lona amataga. E pau mea e latou te tulimata'ia i le Kerisimasi, o le faatasiasi ma aiga, olioli i ni mea'ai mananaia, ma foa'i atu meaalofa. E tatou te alolofa i o tatou aiga ma uō, ma e finagalo Ieova i ana auauna ia fetufaa'i ma isi. Ua ta'ua i le 2 Korinito 9:7: "E alofa le

Atua i lē e foa'i ma le lotofiafia." E lē na o ni aso faapitoa e finagalo Ieova e tatou te foa'i atu ai i isi. E fiafia tagata o Ieova e foa'i atu meaalofa ma faatasiasi ma aiga ma uō i so o se taimi o le tausaga, e aunoa ma le faatalitalia e toe maua mai se taui. E latou te foa'i atu ona o le alolofa i isi.—Luka 14:12-14.

8 Ina ia lagolagoina le manatu o le foa'i o meaalofa i le Kerisimasi, e to'atele e faapea mai sa avatu e ni tamā-loloa atamamai e to'atolu ni meaalofa i le pepe faato'ā fanau mai o Iesu i le fale o manu. E sa'o na iai tamā-loloa na asiiasi atu iā Iesu ma avatu i ai meaalofa. O se tū masani i taimi o le Tusi Paia le foa'i atu o meaalofa i se tagata tāua. (1 Tupu 10:1, 2, 10, 13) Ae pe e te iloa o loo ta'ua i le Tusi Paia o nei tamāloloa o ni tagata na sa'ilili i fetu, sa faia faiga faaagaga ma e le'i tapua'i iā Ieova? E lē gata i lea, e latou te le'i asiiasi atu iā Iesu ina ua faato'ā fanau i le fale o manu. Na latou asiiasi atu i se taimi mulimuli ane ina ua "tamaitiiti" o ia ma ua nofo i se fale.—Mataio 2:1, 2, 11.

O LE Ā LE A'OA'OGA A LE TUSI PAIA E FAATATAU I ASO FANAU?

9 O se taimi fiafia le aso e fanau mai ai se pepe. (Salamo 127:3) Ae e lē faapea ai e tatau ona tatou faamanatu aso fanau. Se'i mafaufau i le vala lenei: E na o le lua aso fanau o loo faamatala i le Tusi Paia. O le aso fanau o se Farao o Aikupito, ma le aso fanau o le tupu o Herota Anetipa. (**Faitau le Kenese 40:20-22; Mareko**

8. Pe na foa'i atu e tagata na sa'ilili i fetu ni meaalofa iā Iesu i le aso na faato'ā fanau ai? Faamatala.

9. O ā aso fanau na faamanatu o loo faamatala i le Tusi Paia?

6:21-29.) O nei ta'ita'i e to'alua e lē o ni auauna a Ieova. O le mea moni, e leai se vaega o le Tusi Paia o ta'ua ai se tagata tapua'i o Ieova na faamanatu se aso fanau.

10 Ua ta'ua i le tusi *The World Book Encyclopedia*, na manatu ulua'i Kerisiano i le "faamanatuina o le aso fanau o so o se tasi o se aganuu faapaupau." O na aganuu sa faavae mai i talitonuga sesē. O se faaa'oa'oga, na talitonu tagata Eleni anamua, o tagata uma lava e pui-puia e se agaga na iai i le taimi na fananau mai ai. Na latou manatu o lenā agaga e iai sona sootaga i se atua na pa'ū lona aso fanau i le aso lea na fanau ai lenā tagata. E lē gata o na talitonuga faapaupau, ae e iai fo'i le sootaga o aso fanau i sa'ili'iliga i fetu ma valovaloga.

11 E manatu le to'atele o tagata o ō latou aso fanau o se aso faapitoa, ma e tatau ona talisapaia ma alofagia ai i latou. Peita'i, e mafai ona faaalia le alofa i o tatou aiga ma uō i so o se taimi o le tausaga, nai lo na o se aso faapitoa se tasi. E finagalo Ieova ia tatou agalelei ma limafoa'i i taimi uma. (**Faitau le Galuega 20:35.**) E tatou te faafetai iā Ieova i aso uma mo le meaalofa tāua o le ola, ae e lē na o aso na tatou fananau ai.—Salamo 8:3, 4; 36:9.

12 Ua faapea mai le Failauga 7:1: "E sili le igoa lelei nai lo o le suāuu lelei, e sili fo'i le aso e oti ai nai lo o le aso e fanau mai ai." E faapefea ona sili le aso e oti ai nai lo o le aso na fanau mai ai? Ina ua tatou fananau mai, o le taimi lenā e tatou te le'i faia se mea lelei po o se mea

10. O le ā le vaiga a ulua'i Kerisiano i le faamanatuina o aso fanau?
11. O ā faalogona o Ieova e faatatau i lo tatou limafoa'i?
12. E faapefea ona sili le aso e tatou te feoti ai nai lo o le aso na tatou fananau mai ai?

E limafoa'i Kerisiano moni i isi ona e alolofa

leaga i o tatou olaga. Ae ina ua faaaogā o tatou ola e au-auna ai iā Ieova ma faia mea lelei mo isi, ua tatou faia se “igoa lelei” po o se talaaga, ma o le a manatua e Ieova i tatou e tusa lava po ua tatou feoti. (Iopu 14:14, 15) E lē faamanatuina e tagata o Ieova o latou aso fanau po o le aso fanau o Iesu. E pau le aso na poloa’ia i tatou e Iesu ia faamanatu, o le Faamanatuga o lona maliu.—Luka 22:17-20; Eperu 1:3, 4.

LE AMATAGA O LE ESETA

13 E talitonu le to'atele e faapea o loo latou faamanatuna le toetū o Iesu pe a faamanatu le Eseta. Ae o le mea moni, o le faamanatuna o le Eseta e fesoota'i atu iā Eostre le atua fafine o le tafa o ata ma le tau e totogo ai mea, o se atua o tagata Peretania anamua. Ua faamatala i le tusi *The Dictionary of Mythology*, o ia fo'i o se atua fafine o le faaautama. O nisi tū o le Eseta e fesoota'i atu i lenā mea. Mo se faaa'oa'oga, ua ta'ua i le tusi *Encyclopædia Britannica*, o fuāmoa "ua fai ma faailoga tāua o le ola fou ma le toetū." Ua leva fo'i ona avea rapiti ma faailoga o le faaautama i tapua'iga faapaupau. E manino mai e leai se sootaga o le Eseta i le toetū o Iesu.

14 Pe e fiafia le finagalo o Ieova pe a silasila mai o nini faatasi e tagata aganuu a lotu sesē ma le toetū o lona Alo? E leai. (2 Korinito 6:17, 18) O le mea moni e le'i poloa'i mai Ieova iā i tatou e faamanatu le toetū o Iesu.

FAAMANATUINA O LE TAUSAGA FOU

15 E ui lava ina eseese tū ma aga a atunuū ta'itasi, ae o le masani a le to'atele o tagata, o le feala se'ia oo i le po o le vaeluaga o Tesema 31, e faamavae atu ai i le tau-saga tuai. O lenā pō e tele ina fai ai patī e onanā ai, e fai ai amioga lē mamā, e foa'i atu ai meaalofa, ma folafola atu o le a sui a latou amioga i le tausaga fou. O tū ma aga i aso nei i le tele o atunuū, e fesoota'i lelei ma aso faamanatu faapaupau. *O le isi mea e fai e tagata i lenei pō, o le faapāpā lea o mea (e pei o faga ofē) e tutuli ese ai*

13, 14. O le ā e fesoota'i atu i ai le faamanatuna o le Eseta?

15. O fea na tupuga mai ai tū ma aga o le faamanatuna o le Tau-saga Fou?

temoni. Ua faapea mai se tasi tusi: “O le ulua‘i aso o le tausaga i Roma i aso anamua, na faamamaluina ai Ianu, o le atua o pā puipui ma faitoto‘a, o le atua fo‘i o le amataga ma le faai‘uga. . . . Na avea le Tausaga Fou o se aso faamanatu i le Lotu Kerisiano i le 487 T.A., ina ua ta‘ua o le Tausamiga o le Peritomeina. I le taimi muamua, na faasā ona faia ni patī i lenā aso, auā o le tū ma aga lenā a tagata faapaupau. Ae na faasolosolo ina sui lenā tulaga, ma amata ai ona toe fai patī.”—*World Book Encyclopedia*, 1966, Tusi 14, itulau 237.

FAAIPOIPOGA E FAAFIAFIAINA AI LE ATUA

16 O se aso fiafia le aso o se faaipoipoga. E eseese auala e fai ai faaipoipoga i le lalolagi. E masani lava e le mafau-fau tagata i mea na amata mai ai tū ma aganuu o faaipoipoga. O lea atonu e latou te lē iloa ai o nisi o na tū ma aganuu na faavae mai i talitonuga a lotu faapaupau. Ae o se ulugalii Kerisiano o loo fuafua e faaipoipo, e manana‘o ia faamautinoa o le a faafiafiaina Ieova i le la faaipoipoga. Pe afai e la te iloa le amataga mai o tū ma aganuu o faaipoipoga, o le a la faia la ni filifiliga lelei.—Mareko 10:6-9.

17 O nisi o tū ma aganuu o faaipoipoga e manatu i ai e ‘laki’ ai le ulugalii fou. (Isaia 65:11) O se faaa‘oa‘oga, o nisi vaipanoa e togi e tagata araisa po o mea faapena i le tama ma le teine faaipoipo. E latou te manatu o lenei faiga e maua ai se fanau a le ulugalii, o le a la fiafia, ola umi, ma puipua ai i la‘ua mai i mea leaga e tutupu. Peita‘i, e matuā faaeteete Kerisiano ia ‘alofia so o se tū ma aganuu e fesoota‘i atu i lotu sesē.—**Faitau le 2 Korinito 6:14-18.**

16, 17. O le ā e tatau ona tatou mafau-fau i ai pe a fuafua se faaipoipoga?

18 E manana'o se uso ma se tuafafine Kerisiano ia fiafia ma mamalu le aso o le la faaipoipoga, ma ia fiafia tagata uma e auai ai. E lē faia e le 'auvalaaulia i le faaipoipoga a ni Kerisiano ni lauga e lē logolelei, pe e faatatau atu i feusua'iga i se auala lē mamā, pe e lē faaaloalogia ai fo'i le ulugalii faaipoipo po o isi. (Faataoto 26:18, 19; Luka 6:31; 10:27) E lē faamatilatilaina i le faaipoipoga a ni Kerisiano "le faalialiavale o meafaitino a se tasi." (1 Ioane 2:16) Pe afai o fuafua sau faaipoipoga, ia faamautinoa o le a e manatua pea o se aso fiafia ma manaia.—Taga'i i le Faaopoopoga 28.

LE AMATAGA O LE TŪ O LE FAAFETO'Ai O IPU UAINA

19 O se faiga masani i faaipoipoga ma isi faatasiga faasamasamanoa, le faafeto'ai o ipu uaina e faamanuia atu ai. Pe a faafeto'ai ipu uaina, e faamanuia atu le isi a o tuu i luga e isi a latou ipu uaina. O le ā le vaaiga e tatau ona iai i Kerisiano e faatatau i lenei faiga?

20 Ua ta'ua i le tusi *International Handbook on Alcohol and Culture*, o le faafeto'ai o ipu uaina atonu e tupuga mai i se aganuu faapaupau anamua "sa ofo atu ai se meainu paia i atua." Sa faia faapea "ina ia maua ai se mea o loo moomoo i ai, ma o se tatalo ua faapuupuu i upu e faapea 'ia umi lou soifua' pe 'ia e manuia!'" I aso anamua sa masani ona tuu i luga e tagata a latou ipu inu ina ia talosaga atu ai i o latou atua mo se faamanuiaga. Peita'i, e lē o le auala lenā e saunia mai ai e Ieova faamanuiaga.—Ioane 14:6; 16:23.

18. O ā isi mataupu silisili o le Tusi Paia e faatatau i faaipoipoga?

19, 20. O fea na tupuga mai ai le tū o le faafeto'ai o ipu uaina?

**"O Ě E ALOLOFA IĀ IEOVA,
IA OUTOU 'INO'INO I LE LEAGA"**

21 Pe a e filifili e auai pe lē auai fo'i i se aso faamanatu, ia mafaufau po o ā uiga ma amioga o le a faaauiluma ai i lenā aso faamanatu. O se faaa'oa'oga, o nisi aso faamanatu e faia ai siva matagā, inuga e lē pulea, faapea amioga lē mamā. Atonu fo'i e faaauiluma ai faiga faatauatane ma tauafafine po o le lotonuu. Pe afai e tatou te auai i nei ituaiga aso faamanatu, po o tatou 'ino'ino moni lava i mea e 'ino'ino i ai Ieova?—Salamo 1:1, 2; 97:10; 119:37.

22 E ao ona matuā faaeteete Kerisiano ia 'alofia so o se aso faamanatu e lē faamamaluina ai le Atua. Na tusi le aposetolo o Paulo: "Pe tou te aai, pe inu, pe faia se tasi mea, ia faia mea uma lava ina ia faamamaluina ai le Atua." (1 Korinito 10:31; taga'i i le Faaopoopoga 29.) E lē o aso faamanatu uma e iai ni o latou sootaga i amioga lē mamā, lotu sesē, po o le lotonuu. Ae pe afai e lē o solia ai mataupu silisili o le Tusi Paia i se aso faamanatu, e filifili la le tagata lava ia pe auai ai pe leai. Ae e ao fo'i ona tatou mafaufau po o le a faapefea i la tatou filifiliga ona aafia ai isi.

IA FAAMAMALUINA IEOVA I AU UPU MA GAOIOIGA

23 Atonu e te lē o toe auai i aso faamanatu e lē o faamamaluina ai Ieova. Ae e ono mafaufau nisi o lou aiga e lē o ni Molimau a Ieova, e te lē o fiafia iā i latou pe lē o toe fia faatasiasi fo'i ma i latou. Atonu e latou te manatu o

21. O ā isi ituaiga aso faamanatu e tatau ona 'alofia e Kerisiano?
22. O le ā e fesoasoani i se Kerisiano ina ia filifili ai pe e auai i se aso faamanatu?
- 23, 24. E mafai faapefea ona faamatala atu i o tatou tauaiga lē talitonu, a tatou filifiliga i nisi o aso faamanatu?

aso faamanatu e na o le pau ia o taimi e faatasiasi ai le aiga. O le ā la e mafai ona e faia? E tele auala e mafai ona e faamautinoa atu i ai e te alofa iā i latou ma e tāua i latou iā te oe. (Faataoto 11:25; Failauga 3:12, 13) E mafai ona e valaaulia i latou e faifaimaea faatasi ma oe i isi faatasiga.

24 Pe a fia iloa e ou tauaiga pe aiseā ua e lē toe faamanatuna ai nisi o aso faamanatu, e mafai ona e sa'ili i a tatou lomiga ma le jw.org mo ni faamatalaga e fesoasoani iā te oe e faamatala atu ai iā i latou māfuaaga. Aua e te faia se mea e latou te manatu ai o loo e taumafai e manumalo i se finauga, pe faamalosia i latou e ioe mai i ou manatu. Ia fesoasoani i lou aiga ia iloa e tele vala na e iloiloina ona fai ai lea o lau filifiliga. Ia to'afilemu ma 'ia lē aunoa ona e tautala atu i upu e logolelei, ia faamāi i le masima.'—Kolose 4:6.

25 E tāua iā i tatou uma ona malamalama lelei i a tatou māfuaaga e lē auai ai i nisi o aso faamanatu. (Eperu 5:14) O lo tatou sini ia faafafia Ieova. Pe a faapea o i tatou o ni mātua, ia faaalu se taimi e fesoasoani ai i a tatou fanau ia malamalama ma mulimuli i mataupu silisili o le Tusi Paia. Pe afai e matuā moni Ieova i fanau, o le a latou manana'o fo'i la e faafafia o ia.—Isaia 48:17, 18; 1 Peteru 3:15.

26 E fiafia le finagalo o Ieova e silasila mai o loo tatou faia mea uma e mafai ai, ina ia tapua'i atu iā te ia i se auala mamā ma faamaoni. (Ioane 4:23) Ae e manatu le to'atele e lē mafai ona matuā faamaoni se tasi i lenei lalolagi lē faamaoni. Pe e moni lenā manatu? O le a tatou iloiloina lenei manatu i le mataupu o loo sosoo mai.

25, 26. E faapefea ona fesoasoani mātua i a latou fanau ia naunau i tapulaa a Ieova?

**1 O MEA UMA E TATOU TE
FAIA E TATAU ONA
FAAMAMALUINA AI IEOVA**

“Pe tou te aai, pe inu, pe faia se tasi mea,
ia faia mea uma lava ina ia faamamaluina
ai le Atua.”—1 Korinito 10:31

**E faapefea ona tatou faia ni filifiliga lelei
e faatatau i aso faamanatu?**

Faataoto 15:15;

Failauga 3:12, 13;

Galuega 20:35;

2 Korinito 9:7

E finagalo leova ia tatou
olioli i le olaga. E finagalo
ia tatou agalelei ma lima-
foa'i i aso uma, ae e lē na
o ni aso faapitoa.

Esoto 32:1-6;

Faaaliga 12:9

E lē o taimi uma e faigofie
ai ona iloa le mea e fai. O
loo taumafai Satani e faa-
sesē i tatou e ala i le faa-
fenumia'i o le mea e sa'o
ma le mea e sesē.

Ioane 8:32;

Eperu 5:14

Ia iloilo mea na amata mai
ai aso faamanatu lauiloa,
ina ia iloa ai pe fiafia i ai le
finagalo o leova.

2 O LE TELE O ASO FAAMANATU LAUILOA E FAAPAUPAU LE AMATAGA

“E iloa e outou le upu moni, e tuusa’oloto fo’i outou e le upu moni.”—Ioane 8:32

Na faapefea ona amata mai nisi o aso faamanatu?

2 Korinito 6:14-18;

2 Ioane 6, 7

Ina ua mavae le maliliu o le ‘auaposetolo, na au-maia e a’oa’o pepelo tū ma aso faamanatu faapau-pau i le faapotopotoga, ma faaigoa i ni igoa faa-Kerisiano. O le tele o nei aso faamanatu o loo faa-manatuina pea i aso nei, e pei o le Eseta ma le Tau-saga Fou.

Luka 2:8-11

O le tele o vaega o le lalo-lagi e faamanatu le Kerisi-masi iā Tesema 25. Ae e lē o le aso lenā na fanau ai Iesu.

Kenese 40:20-22;

Mareko 6:21-29

E le’i faamanatuina e ulu-a’i Kerisiano aso fanau. E na o aso fanau o tagata e le’i tapua’i iā leova o loo faamatala i le Tusi Paia, ma o na aso fanau na tutupu ai ni mea leaga.

3 IA FAI NI FILIFILIGA ATAMAI I ASO E FAAMANATU

“Ia faamautinoa pea po o ā mea e fiafia i ai le Alii.”—Efeso 5:10

O ā ituaiga aso faamanatu e tatau ona ‘alofia e Kerisiano? Pe a faia se filifiliga e faatatau i se aso faamanatu, ia fesili ifo:

Isaia 52:11;

1 Korinito 4:6;

2 Korinito 6:14-18;

Faaaliga 18:4

Pe na amata mai o se vaega o lotu sesē po o faiga faatemoni?

Ieremia 17:5-7;

Galuega 10:25, 26;

1 Ioane 5:21

Po o faamamaluina ai se tagata, se faalapoto-potoga, po o le tagāvai a se atunu?

Galuega 10:34, 35; 17:26

Po o soona faatāua ai se ituaiga po o se atunu nai lo o isi ituaiga ma atunu?

Salamo 97:10;

1 Korinito 2:12;

Efeso 2:2;

1 Peteru 4:3

Po o uuna’ia ai “le agaga o le lalolagi,” e pei o le uuna’ia o tagata ia onanā pe faia amioga lē mamā?

Roma 14:21

Pe afai ou te auai i lenei aso faamanatu, po o le a aafia ai lotofuatiaifo o isi?

Roma 12:1, 2;

Kolose 4:6;

1 Peteru 3:15

Pe afai ou te filifili e lē auai i lenei aso faamanatu, o le a faapefea ona ou faamatala atu i isi māfuaaga ou te lē auai ai?

IA FAAMAONI I MEA UMA

**“Matou te manana’o ina ia faia mea uma
ma le faamaoni.”—EPERU 13:18.**

A O SAVALI atu se tamaitiiti i le fale ina ua tuua le a’oga, sa ia mauaina se atotupe o loo tumu i tupe. O le ā nei o le a ia faia? E mafai ona ave ma ia. Ae nai lo o lea, sa ia toe faafo’i atu le atotupe i lē e ana. Ina ua faalogo i ai le tinā, sa matuā fiafia o ia i le mea na faia e lana tama.

2 O le to’atele o mātua e fiafia pe a faamaoni a latou fanau. O Ieova lo tatou Tamā i le lagi o le “Atua faamaoni,” ma e fiafia o ia pe a tatou faamaoni. (Salamo 31:5) E tatou te manana’o e faafafiaina o ia ma “ia faia mea uma ma le faamaoni.” (Eperu 13:18) Se’i o tatou iloiloina vala e fā o le olaga e avea ai o se lu’i le faaalia o le faamaoni. O le a tatou talanoaina fo’i nisi o aogā e maua pe a tatou tumau i le faamaoni.

FAAMAONI IA I TATOU LAVA

3 Ina ia faamaoni i isi, e tatau ona tatou faamaoni muamua iā i tatou lava. E lē o taimi uma e faigofie ai ona faia faapea. I le ulua’i senituri, sa faasesēina e uso

1, 2. O ā faalogona o Ieova pe a silasila mai o loo tatou tauivi ina ia faamaoni?

3-5. (a) E faapefea ona tatou lē faamaoni iā i tatou lava? (e) O le ā e fesoasoani ina ia tatou faamaoni ai iā i tatou lava?

i le faapotopotoga i Laotikaia i latou lava i le manatu e faapea na latou faafafiaina le Atua, a o le mea moni e leai. (Faaaliga 3:17) E mafai fo'i ona tatou faasesēina i tatou lava e faatatau i le ituaiga tagata moni e iai i tatou.

4 Na faapea mai le soo o Iakopo: “Afaí e manatu se tasi iā te ia lava o sē e to’aga i le tapua’iga ae lē pulea lona laulaufaiva, ua faasesēina e ia lona lava loto, ua lē aogā la lana tapua’iga.” (Iakopo 1:26) O le a faasesēina i tatou lava pe a mafaufau e faapea, afaí e tatou te faia ni mea lelei, e lē afāina la i le Atua pe a tatou tautatala lē mafaufau pe faatigā, ma faia ni tala pepelo. O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia ‘alofia ai le faasesēina o i tatou lava?

5 Pe a tatou vaavaai i le faata, e mafai ona iloa atu ai o tatou foliga i fafo. Pe a tatou faitau i le Tusi Paia, e mafai ona iloa ai lo tatou tagata i totonu. E mafai ona fesoasoani le Tusi Paia e iloa ai o tatou lelei ma vai-vaiga. E tatou te iloa ai suiga e mana’omia ona fai i le auala e tatou te mafaufau, gaoioi, ma tautatala ai. (**Faitau le Iakopo 1:23-25.**) Ae afaí e tatou te faapea ifo e leai ni o tatou sesē, e lē mafai la ona tatou faia ni suiga e mana’omia. E mana’omia la ona tatou faaaogā le Tusi Paia ina ia iloilo ai ma le faamaoni i tatou lava. (Auega 3:40; Hakai 1:5) E fesoasoani fo'i le tatalo ina ia iloa ai le ituaiga tagata moni lava e iai i tatou. E mafai ona tatou tatalo atu iā Ieova ina ia su’esu’e mai i tatou, ma fesoasoani mai ia iloa o tatou sesē ina ia toe faasa’o ai. (Salamo 139:23, 24) E tatou te manatua “e inosia e Ieova le tagata fai mea pi’opi’o, ae e mafuta vavalalata atu o ia i ē ua amio sa’o.”—Faataoto 3:32.

FAAMAONI I LE AIGA

• E tāua tele le faamaoni i le aiga. Pe afai e lē natia e le tane po o le avā i le isi ona faalogona moni, o le a la lagona le malupuipuia ma maufaatuatuaina e le tasi le isi. E tele auala e mafai ona lē faamaoni ai se tasi i le faaipoipoga. O se faaa'oa'oga, e mafai ona aafia se tagata faaipoipo i le faatafafai, matamata i ata ma faamatalaga matagā taufeusua'iga, pe uō faalilolilo fo'i ma se isi tagata. Ia mātau, na faapea mai le faisalamo: "Ou te le'i nofo faatasi ma tagata pepelo; ou te le'i alu faatasi ma tagata taufaa'ole'ole." (Salamo 26:4) O le mafaufau i faiga lē mamā, e mafai ona e lē

6. Aiseā e tatau ai i le tane ma le avā ona faamaoni le tasi i le isi?

la vave ona teena so o se mea e ono
faaleagaina ai lau faaipoipoga

faamaoni ai i lau paaga ma i'u ai ina faaleagaina la oulua faaipoipoga.

7 E mana'omia fo'i ona a'oa'oina le fanau i le tāua o le faamaoni. E mafai ona faaaogā e mātua le Tusi Paia e a'oa'o ai le fanau i lenei vala. O loo iai faaa'oa'oga leaga a tagata lē faamaoni, e pei o Akana o lē na gaoi; Kiasi, o lē na pepelo ina ia maua ai ni ana tupe; ma Iuta, o lē na gaoia tupe ma mulimuli ane faalataina Iesu i tupe siliva e 30.—Iosua 6:17-19; 7:11-25; 2 Tupu 5:14-16, 20-27; Mataio 26:14, 15; Ioane 12:6.

8 O loo iai fo'i i le Tusi Paia le tele o faaa'oa'oga lelei e faatatau i tagata na faamaoni, e pei o Iakopo o lē na uuna'ia ona atalii ia toe faafo'i tupe na latou mauaina; Iefata ma lona afafine, o ē na faataunu se tautoga i le Atua; ma Iesu, o lē na faamaoni e oo lava i tulaga fai-gatā. (Kenese 43:12; Faamasino 11:30-40; Ioane 18:3-11) E mafai ona fesoasoani nei faaa'oa'oga i fanau ina ia malamalama ai i le tāua o le faamaoni.

9 E mafai ona a'oa'o e mātua se lesona mai i le mataupu silisili tāua lenei mai i le Tusi Paia: "O lenei fo'i, o oe lē e a'oa'o atu i le tasi tagata, e te lē a'oa'o ea oe iā te oe? O oe o lē e tala'i atu 'Aua le gaoi,' pe e te gaoi ea?" (Roma 2:21) E iloa e fanau taimi e ese ai le tala e fai atu e mātua ae e ese le mea e latou te faia. Pe a tatou fai atu i le fanau ia faamaoni ae e tatou te lē o faamaoni, o le a lē mautonu o latou mafaufau. Pe afai e mātau e fanau e pepelo o latou mātua, e oo lava i mea lāiti, atonu o le mea fo'i lenā o le a latou faia. (Faitau

7, 8. E faapefea ona e faaaogā le Tusi Paia ina ia a'oa'o ai le fanau i le tāua o le faamaoni?

9. O le a faapefea ona fesoasoani i le fanau le faamaoni o mātua?

Ie Luka 16:10.) Ae afai e iloa e le fanau e faamaoni o latou mātua, atonu o le a fesoasoani ina ia avea ai le fanau ma ni mātua maufauatuatuaina pe a fai fo'i ni a latou fanau.—Faataoto 22:6; Efeso 6:4.

FAAMAONI I LE FAAPOTOPOTOGA

10 E mana'omia fo'i ona tatou faamaoni i o tatou uso ma tuafāfine Kerisiano. E faigofie ona suia talanoaga faasamasamanoa i le faitatala ma i'u ai i tala taufaaaleaga. Pe afai e tatou te toe faamatala atu se tala e aunoa ma le iloaina pe e moni, e tatou te ono faasalalau atu ni tala pepelo. E sili la ona lelei pe a 'pulea o tatou laugutu.' (Faataoto 10:19) O le faamaoni e lē faapea ai e tatau ona tatou faamatala atu mea uma e tatou te mafaufau ai, iloaina, pe faalogo ai fo'i. E tusa lava fo'i pe e moni le tala o le a tatou faamatala atu, ae atonu e leai sa tatou aiā e toe faamatala ai, pe atonu fo'i e lē mana'omia ma e lē agalelei le toe faamatala atu. (1 Tesalonia 4:11) O nisi e fai ni faamolemolega mo lo latou lē mafaufau, e ala i le faapea mai: "O la'u tala sa'o a." Ae ona o i tatou o tagata o Ieova, e tatou te manana'o i taimi uma ia logolelei ma agalelei a tatou upu.—**Faitau le Kolose 4:6.**

11 Ua tuu atu e Ieova i toeaina le tiute tauave o le fesoasoani i le faapotopotoga. E faigofie ona fesoasoani mai toeaina pe a tatou faamaoni ia i latou. Aiseā? Pe afai e te ma'i ma alu e vaai se foma'i mo se fesoasoani, po o le a e nanā nisi o āuga o lou ma'i? O le a faapefea ona

10. E mafai faapefea ona tatou faamaoni i a tatou talanoaga ma isi Kerisiano?

11, 12. (a) E faapefea ona faateteleina le mataupu pe a fai e lē faamaoni se tagata na faia se agasala? (e) O ā ni fesili e tatou te ono fesili ai? (i) E mafai faapefea ona tatou faamaoni i le faalapotopotoga a Ieova?

fesoasoani mai le foma'i pe afai e te faia faapena? I se tulaga talitutusa, e lē tatau ona tatou pepelo pe a tatou faia se agasala matuiā. Nai lo o lea, e tatau ona tatou talanoa atu i toeaina ma le faamaoni. (Salamo 12:2; Galuega 5:1-11) Se'i mafaufau i se isi tulaga lenei: E faapefea pe afai e te iloa na faia e sau uō se agasala matuiā? (Levitiko 5:1) Po o le a e faapea mai: "Ou te lē faailoaina atu lana mea sesē ona o a'u o lana uō moni?" Pe o le a e manatua o le tiute o toeaina o le avatu o le fesoasoani mana'omia, ina ia toe faaleleia ma faamalosia ai le la faiā ma Ieova? —Eperu 13:17; Iakopo 5:14, 15.

12 E mana'omia fo'i ona tatou faamaoni i le faalapotopotoga a Ieova pe a fai lipoti o le tala'iga. E tatou te faamaoni fo'i pe a faatumu se talosaga e paeonia po o se isi vala o le auaunaga.—**Faitau le Faataoto 6:16-19.**

13 E lē tatau i uso ma tuafāfine Kerisiano ona nini faatasi mataupu faapisinisi ma le tapua'iga. O se faaa'o-a'oga, e tatou te lē faia ni faiga faapisinisi a o iai i le Maota mo Sauniga po o le tala'iga. I faiga faapisinisi, e tatou te lē faaaogā sesē o tatou uso ma tuafafine ina ia taulau ai. Pe afai e te faafaigaluegaina ni Molimau, ia totogi i latou i le taimi sa'o, ia avatu atoa le aofa'iga o le totogi na e malie i ai, ma so o se faamanuiaga ua faatulafonoina mo tagata faigaluega. Atonu e aofia ai inisiua pe a ma'i po o le totogi mo aso mālōlō. (1 Timoteo 5:18; Iakopo 5:1-4) Pe afai e faafaigaluega oe e se uso po o se tuafafine, aua e te faatalitalia e fai faapitoa oe. (Efeso 6:5-8) Ia faamautinoa e te galue i le taimi na lua malilie uma i ai, ma fai galuega o loo totogi ai oe.—2 Tesalonia 3:10.

13. E faapefea ona tatou faamaoni i a tatou feutaga'iga faapisinisi ma uso ma tuafāfine?

14 Ae faapefea pe afai e tatou te faia se pisinisi faatasi ma se uso po o se tuafafine? Atonu e aofia ai le faaaogā o lau tupe e faatau ai mea e faagaoioi ai le pisinisi, po o le nonō atu o lau tupe e amata ai le pisinisi. E iai se mataupu silisili o le Tusi Paia e tāua tele i tulaga faapea: Ia faamaumau i lalo mea uma! Ina ua faatau mai e le perofeta o Ieremia se fanua, sa ia tusia ni kopi se lua o le maliega, saini e molimau le isi kopi, ona teu faalelei lea o kopi uma e lua mo le lumana'i. (Ieremia 32:9-14; taga'i fo'i i le Kenese 23:16-20.) E manatu nisi o le tusia o se maliega, e foliga mai ai ua latou lē maufaattuaina o latou uso. Ae o le mea moni, o le tusia o se maliega e mafai ona 'alofia ai le tele o le lē femalama-lamaa'i, le lē fiafia, ma feesesea'iga. E oo lava fo'i i ma-taupu faapisinisi, e ao ona manatua e sili atu ona tāua le filemu o le faapotopotoga nai lo o maliega faapisinisi.—1 Korinito 6:1-8; taga'i i le Faaopoopoga 30.

FAAMAONI I LE LALOLAGI

15 E tatau ona tatou faamaoni i tagata uma e aofia ai i latou e lē o ni Molimau a Ieova. E tāua iā Ieova lo tatou faamaoni. "E inosia e Ieova le sua faatautau faaimamago, ae e fiafia o ia i le maa e sua ai mea e atoa." (Faataoto 11:1; 20:10, 23) I taimi o le Tusi Paia, sa ma-sani ona faaaogā sua faatautau i faiga faapisinisi. Pei-ta'i, e le'i faamaoni nisi 'aufaatau'oa i a latou tagata faatau, e ala i le faaitiitia o mea e avatu i ai nai lo o mea na malilie i ai, pe sii fo'i le tau o se oloa nai lo o le tau e tatau ona faatau ai. Ua taatele fo'i i aso nei le lē

14. O le ā e tatau ona faia e se Kerisiano a o le'i faia se pisinisi faatasi ma se uso po o se tuafafine?

15. O ā faalogona o Ieova i faiga faapisinisi lē faamaoni?

faamaoni i faiga faapisinisi, e pei lava o taimi o le Tusi Paia. Na inosia e Ieova le lē faamaoni i lenā taimi, e na te inosia fo'i i le taimi lenei.

16 O i tatou uma lava e feagai ma tulaga e mafai ona lē faamaoni ai. E pei o taimi e talosaga ai mo se galuega, faatumu ni pepa mo le malo, pe i taimi fo'i o su'ega i le a'oga. E manatu le to'atele e lē o se mea sesē pe a pepelo, soona faatele o tatou tomai, pe avatu ni tali taufaasesē. E lē faate'ia ai i tatou i lenei tulaga. Na valoia i le Tusi Paia, i aso e gata ai o lenei faiga o mea, e avea tagata ma "ē e alolofa iā i latou lava, o ē e manana'o tele i tupe, . . . o ē e lē fiafia i mea lelei."—2 Timoteo 3:1-5.

17 O nisi taimi e foliga mai ai ua taulau manuia tagata lē faamaoni i le lalolagi i aso nei. (Salamo 73:1-8) E ono lē toe maua e se Kerisiano lana galuega, gaoia ana tuge i se auala taufaasesē, pe faileagaina i lana galuega ona o lona faamaoni. Peita'i e tāua so o se faataulaga tatou te faia ona o le faamaoni. Aiseā?

O FAAMANUIAGA ONA O LE FAAMAONI

18 O le talaaga o se tagata e faamaoni, maufaatuatuaina, ma faamoemoeina, e tautele ma ua seāseā maua i lenei lalolagi. O i tatou uma lava e iai le avanoa e atia'e ai se talaaga faapena. (Mika 7:2) E moni e ono tauemu nisi iā te oe ma faapea mai e te valea ona o lou faamaoni. Peita'i, o le a talisapaia ma maufaatuatuaina oe e isi. Ua lauiloa Molimau a Ieova i le lalolagi aoao i lo latou faamaoni. O nisi pule o galuega e sili atu iā i latou le faafaigaluega o Molimau a Ieova ona e faamaoni. Pe

16, 17. O ā faiga lē faamaoni ua taatele e mana'omia ona tatou 'alofia?

18. Aiseā e tautele ai le iai o se talaaga lelei?

a tutuli isi mai i a latou galuega ona o le lē faamaoni, e masani lava ona tumau Molimau a Ieova.

19 O le faamaoni i mea uma lava o le a e maua ai se lotofuatiaifo lelei ma le filemu o le mafaufau. E mafai ona tatou pei o Paulo o lē na tusi e faapea: “Ua matou talitonu ua iā i matou se lotofuatiaifo lelei.” (Eperu 13:18) A o le itu e sili ona tāua, o le a silafia mai ma talisapaia e lou Tamā alofa o Ieova, au taumafaiga ina ia faamaoni i mea uma lava.—**Faitau le Salamo 15:1, 2; Faataoto 22:1.**

19. E faapefea i le faamaoni ona aafia ai la oulua faiā ma leova?

E faamamaluina leova e ala i a tatou galuega mamafa

1 UA TATOU OLA I SE LALOLAGI LĒ FAAMAONI

“Ua latou tautatala pea o le tasi i le isi i mea e lē moni; ua latou tautatala pea fo‘i . . . ma le faalotolotolua.”—Salamo 12:2

O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia faamaoni iā i tatou lava?

Salamo 31:5;

Eperu 13:18

E finagalo leova ia tatou faamaoni iā i tatou lava ma isi.

Salamo 139:23, 24;

Iakopo 1:23-25

E fesoasoani le tatalo ma le faitauina o le Tusi Paia iā i tatou, ina ia iloa ai le itu-aiga tagata moni e iai i tatou ma faia suiga mana’omia.

**2 O LE FAAMAONI I LE AIGA
E MAUA AI LE FILEMU
MA LE AUTASI**

“Ou te le’i alu faatasi ma tagata taufaa’ole’ole.”—Salamo 26:4

Aiseā e tāua ai le faamaoni i totonu o le aiga?

Faataoto 6:16-19

O le faamaoni i totonu o le aiga e atia’e ai le mau-faatuatuaina. E ao i tagata o le aiga ona faamaoni le tasi i le isi e tusa lava pe e faigatā.

Faataoto 22:6;

Efeso 6:4

Pe a mātau e le fanau o loo faamaoni o latou mātua, o le a faigofie la i le fanau ona faamaoni.

3 E AOGĀ LE FAAMAONI I LE FAAPOTOPOTOGA

“E inosia e Ieova le tagata fai mea pi’opi’o,
ae e mafuta vavalalata atu o Ia i ē ua amio
sa’o.”—Faataoto 3:32

Aiseā e tāua ai ona faamaoni i o tatou uso ma tuafāfine i le faapotopotoga?

Faataoto 10:19;

Kolose 4:6

E tatou te naunau ia tautatala faamaoni i taimi uma, ae e tatau ona logolelei ma faaaloalo a tatou upu.

Levitiko 5:1;

Eperu 13:17;

Iakopo 5:14, 15

Pe a tatou faamaoni i toeaina o le faapopotoga e mafai ona latou fesoasoani mai.

Ieremia 32:9-12;

Efeso 6:5-8

Pe a tatou faia se pisinisi ma uso ma tuafāfine, e tatau ona tatou matuā faamaoni, ia lelei le auala e feutaga’i ai ma i latou, ma ia tausisi i a tatou maliega.

4

O LE FAAMAONI E TATOU TE MAUA AI AOGĀ I TAIMI UMA

“E sili le mana’o i le igoa lelei nai lo o le tele o le tamaoaiga.”—Faataoto 22:1

O ā isi vala o le olaga e mana’omia ona tatou faamaoni ai?

Salamo 37:21; a’oga, ma faatumu pepa
Mataio 22:17-21; e pei o le totogiina o
Roma 13:1-7; lafoga, po o pepa a le
Efeso 4:25, 28 malo.

E tatou te faamaoni pe
 a feutaga’i ma pule o
 galuega, taulima mataupu
 faapisinisi, su’e su’ega a le

**Aiseā e sili atu ai le faamaoni nai lo o ‘oa
 faaletino?**

Salamo 15:1, 2;
Faataoto 11:1;
1 Timoteo 6:9, 10

E matuā tautele le talaaga
 o se tagata e faamaoni ma
 maufaaatuatuaaina. O le faamaoni
 e fesoasoani e tatou te maua ai
 se lotofuatiaifo lelei. E talisapaia
 e leova a tatou taumafaiga uma
 ina ia faamaoni.

IA FIAFIA I AU GALUEGA

**"Ia ta'itasi le tagata . . . ma fiafia i mea lelei
ona o ana galuega mamafa uma."**—FAILAUGA 3:13.

E GALULUE mamafa tagata i le lalolagi aoao e tausia i latou ma o latou aiga. Ua lē fiafia le to'atele i a latou galuega, ma ua fā'atu nisi e faigaluega i aso ta'itasi. Po o lou lagona fo'i lenā, ma o le ā e mafai ona e faia ina ia atili avea ai lau galuega o se si'omaga fiafia? E faapefea ona e fiafia i lau galuega?

2 Ua fetalai mai Ieova: "Ia ta'itasi le tagata ma 'ai ma inu ma fiafia i mea lelei ona o ana galuega mamafa uma. O le meaalofa lea mai i le Atua." (Failauga 3:13) Na foaoaina i tatou e Ieova ma tuu i ai le mana'oga ma le faanaunauga e galulue. E finagalo o ia e tatou te fiafia i a tatou galuega.—**Faitau le Failauga 2:24; 5:18.**

3 O lea la, o le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia fiafia ai i a tatou galuega? O ā galuega e tatau i Kerisiano ona 'alofia? E faapefea ona faapaleni a tatou galuega ma le tapua'iga iā Ieova? O le ā le galuega e sili ona tāua e mafai ona tatou faia?

O I LA'UA E SILI ONA GALULUE MAMAF

4 E fiafia Ieova e galue. Ua ta'ua i le Kenese 1:1: "Na foaoaina e le Atua le lagi ma le lalolagi i le amataga."

1-3. (a) O ā lagona o le to'atele o tagata e faatatau i a latou galuega? (e) O ā fesili o le a tatou iloiloina i lenei mataupu?

4, 5. O le ā le silafaga a Ieova i galuega?

Ina ua māe'a ona foafoaina e le Atua le lalolagi ma mea uma o i ai, ona ia fetalai lea "ua matuā lelei lava" ana foafoaga. (Kenesa 1:31) Ua faamalieina Lē na Foafoaina mea uma i ana galuega.—1 Timoteo 1:11.

5 O loo galue pea Ieova. Na fetalai Iesu: "O loo galue lo'u Tamā e oo mai i le aso nei." (Ioane 5:17) E ui lava e tatou te lē o iloa mea matagofie uma ua faia e Ieova, ae e iai nisi o na mea ua tatou iloaina. Ua ia filifilia i latou o le a pule faatasi ma lona Alo o Iesu Keriso i le Malo. (2 Korinito 5:17) O loo ta'ita'ia ma tausia fo'i e Ieova tagata. E faitau miliona i latou ua a'oa'o e faatatau iā Ieova ma maua le faamoemoe e ola e faavavau i se lalolagi parataiso, ona o le tala'iga i le lalolagi aoao.—Ioane 6:44; Roma 6:23.

6 E fiafia fo'i Iesu e galue e pei o lona Tamā. A o le'i sau Iesu i le lalolagi, sa avea o ia ma "tufuga poto" a le Atua i le foafoaina o mea uma i le lagi ma le lalolagi. (Faataoto 8:22-31; Kolose 1:15-17) Sa faaaauau ona galue mamafa Iesu a o iai i le lalolagi. A o talavou sa a'oa'oina o ia e avea o se kamuta tomai, ma atonu na ia fausiaina meafale ma pale. Sa matuā tomai Iesu i lana galuega ma na ta'ua ai o ia "o le kamuta."
—Mareko 6:3.

7 Ae o le galuega e sili ona tāua a Iesu i le lalolagi, o le tala'ia lea o le tala lelei ma a'oa'o tagata e uiga iā Ieova. Na tatau ona māe'a lana tala'iga i le tolu ma le 'afa tausaga, ma sa galue mamafa o ia mai i le taeaopō se'ia oo i le leva o le pō. (Luka 21:37, 38; Ioane 3:2) E faitau selau maila na savali ai Iesu i auala pefua, ina ia

6, 7. O le ā le ituaiga tagata galue e i ai lesu?

folafola atu le tala lelei i le to'atele o tagata e mafai ai.
—Luka 8:1.

8 O le faia o le galuega a le Atua sa pei o se mea'ai iā Iesu. Sa ia maua le malosi mai i lenei galuega. O nisi aso na matuā galue mamafa Iesu ma e le'i maua se taimi e taumafa ai. (Ioane 4:31-38) Na ia faaaogā avanoa uma e fesoasoani ai i tagata ia a'oa'o e faatatau i lona Tamā. O le māfuaaga lenā na ia faapea atu ai iā Ieova: "Ua ou faamamaluina oe i le lalolagi, ma ua ou faamāe'aina le galuega na e tuuina mai iā te a'u e fai." —Ioane 17:4.

9 E manino mai, sa matuā galulue mamafa Ieova ma Iesu ma sa fiafia ma faamalieina i la'ua i a la galuega. E tatau ona tatou "faaa'oa'o i le Atua" ma 'mulimulitū'i i tulaga aao' o Iesu. (Efeso 5:1; 1 Peteru 2:21) O le māfuaaga lenā e tatou te taumafai ai e galulue mamafa ma faia le mea e sili i mea uma e tatou te faia.

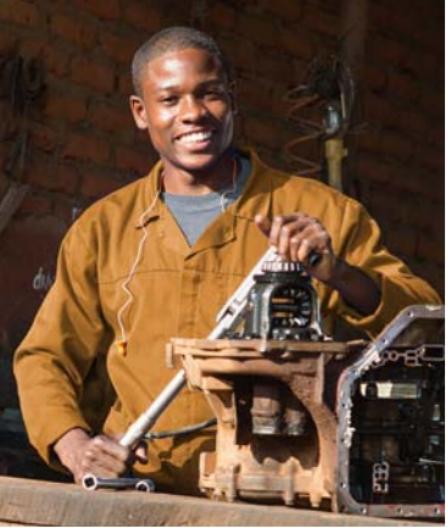
O LE Ā LE VAAIGA E TATAU ONA IAI I GALUEGA?

10 I le avea ai ma tagata o Ieova, e tatou te galulue mamafa e tausia i tatou lava ma o tatou aiga. E tatou te manana'o ia fiafia i a tatou galuega, ae o se lu'i lenā mea. O lea, o le ā e mafai ona faia pe a tatou lē fiafia i a tatou galuega?

11 **Ia iai se vaaiga sa'o.** Atonu e lē mafai ona sua galuega po o le tele o galuega e tatou te faia, ae e mafai ona sui la tatou vaaiga. Ina ia faia faapea, e fesoasoani lo tatou malamalama i mea o loo faatalitalia

8, 9. Aiseā na fiafia ai lesu i lana galuega?

10, 11. O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia maua se vaaiga sa'o i galuega?

O le iai o se vaiga sa'o
o le a atili avea ai so o se
galuega o se si'omaga e
sili ona fiafa

mai e Ieova. O se faaa'oa'oga: E faatalitalia e Ieova le ulu o le aiga ia tausia lelei mana'oga o lona aiga i le mea e gata ai lona mafai. Ua ta'ua i le Tusi Paia, o se tasi e na te lē tausia lelei lona aiga, "e sili lona leaga i lo le tagata e lē faatuatua." (1 Timoteo 5:8) Pe afai o oe o se ulu o le aiga, ia galue mamafa e tausia lou aiga. E tusa pe e te fiafia pe lē fiafia i lau galuega o loo fai, ae ua e iloa o lou tausia o lou aiga ua e faafiafiaina ai Ieova.

12 Ia galue mamafa ma faamaoni. O le faia faapea e faigofie ai ona e fiafia i lau galuega. (Faataoto 12:24; 22:29) O le a maufaatuatuaaina ai oe e lou pule. E tāua tele i pule o galuega tagata faigaluega faamaoni, ona latou te lē gaoia tupe, meatotino, ma le taimi. (Efeso 4:28) A o le sili ona tāua, o loo silafia e Ieova lou galue mamafa ma le faamaoni. E te maua se "lotofuatiaifo lelei" ona ua e iloa o loo e faafiafiaina le Atua, o Lē e te alofa i ai.—Eperu 13:18; Kolose 3:22-24.

13 Ia e iloa e viia Ieova i lau amio i le galuega. O se tasi lea o māfuaaga e tatou te fiafia ai i a tatou galuega. (Tito 2:9, 10) Atonu fo'i o lau faaa'oa'oga lelei o le a fiafia ai se tasi lua te faigaluega e su'esu'e le Tusi Paia.—Faitau le Faataoto 27:11; 1 Peteru 2:12.

O LE Ā LE GALUEGA E TATAU ONA OU FILIFILIA?

14 E lē o ta'ua i le Tusi Paia se lisi o galuega e tatau ona talia pe lē talia e se Kerisiano. Ae o loo iai mata-upu silisili e fesoasoani e tatou te faia ai filifiliga lelei

12. O ā aogā o lo tatou galulue mamafa ma faamaoni?

13. O le ā e i'u i ai pe a tatou faamaoni i galuega?

14-16. O le ā e tatau ona tatou iloiolina pe a filifilia se galuega?

e faatatau i galuega. (Faataoto 2:6) E tusa ai o mata-upu silisili o le Tusi Paia, ia fesili ifo ai iā i tatou lava i fesili o loo mulimuli mai.

15 Po o le a mana'omia ai i lenei galuega ona ou faia se mea ua fetalai Ieova e sesē? Ua a'oa'oina i tatou i faiga e inosia e Ieova e pei o le gaoi ma le pepelo. (Esoto 20:4; Galuega 15:29; Efeso 4:28; Faaaliga 21:8) E tatou te faaeteete la ina ia 'alofia galuega e feteena'i ma tapulaa a Ieova.—**Faitau le 1 Ioane 5:3.**

Sa'ili galuega e
lē feteena'i ma
tapulaa a leova

16 Po o lagolagoina pe faaauiluma e lenei galuega faiga e ta'usalaina e Ieova? Ia mafaufau i se faaa'o-a'oga. E lē leaga le faigaluega e avea o se taliteleponi. Ae faapefea pe a maua e se Kerisiano se avanoa taliteleponi i se fale e faatau ai pepa Lotto? E moni e na te lē o faatauina atu ni pepa Lotto, e na o le taliteleponi lana mea e fai. Ae pe e lē o lagolagoina e lana galuega taliteleponi lenei fale e faatau ai pepa Lotto, o se faiga e lē ōgatusa ma le Tusi Paia? (Efeso 5:3-5) Talu ai e tatou te alolofa iā Ieova, e tatou te lē fia aafia la i faiga e ta'usala e le Tusi Paia.

17 O le faaaogā o mataupu silisili a le Atua, e mafai ai ona avea i tatou ma tagata o loo faamatalaina i le Eperu 5:14, “o ē ua faaaogā o latou mafaufau e iloa le mea sa'o ma le mea sesē ina ua a'oa'oina.” Ia fesili ifo iā te oe lava: ‘Po o le a tausuai ai nisi pe afai ou te taliaina lenei galuega? Po o le a ou tuua ai la'u paaga ma la'u fanau ae ou alu atu i se isi atunuu? E faapefea ona aafia ai i latou?’

IA “FAAMAUTINOA O MEA E SILI ONA TĀUA”

18 E lē faigofie ona faamuamua la tatou tapua'iga iā Ieova i nei “aso e sili ona faigatā.” (2 Timoteo 3:1) O se lu'i le sa'ilia o se galuega ma tumau ai. E mana'o-mia ona tausia o tatou aiga, ae ua tatou iloa e tatau ona faamuamua la tatou tapua'iga. E lē mafai ona avea meafaitino ma mea e sili ona tāua i o tatou olaga. (1 Timoteo 6:9, 10) O lea la, e faapefea ona tatou ‘faa-

17. O le ā e fesoasoani iā i tatou e faia ai filifiliga e faafafiaina ai le Atua?

18. Aiseā o se lu'i ai le ua'i atu pea i la tatou tapua'iga?

mautinoa mea e sili ona tāua,' ae i le taimi e tasi o loo tausia o tatou aiga?—Filipi 1:10.

19 Ia faatuatua atoatoa iā Ieova. (Faitau le Faataoto 3:5,6.) E tatou te iloa e silafia e le Atua mea e tatou te mana'omia moni lava, ma e matuā manatu mamafa mai o ia iā i tatou. (Salamo 37:25; 1 Peteru 5:7) Ua ta'u mai i lana Afioga: "Ia aunoa o outou olaga ma le mana'o tele i tupe, a ia outou lotomalilie i mea ua iai iā te outou. Auā na fetalai [le Atua]: 'Ou te lē tuua lava oe, ma ou te lē tuulafoa'ia lava oe.'" (Eperu 13:5) E lē finagalo Ieova e tatou te popole i taimi uma i le tausia o tatou aiga. Ua tele taimi ua ia faaalia mai ai e mafai ona ia tausia mana'oga o tagata. (Mataio 6:25-32) E tusa lava po o ā tulaga o a tatou galuega, ae e tatou te su'e-su'e e lē aunoa le Afioga a le Atua, tala'i le tala lelei, ma auai i sauniga faa-Kerisiano.—Mataio 24:14; Eperu 10:24, 25.

20 Ia lelei pea lau vaai. (Faitau le Mataio 6:22, 23.) O lona uiga ia faafaigofie lou olaga ina ia e ua'i atu ai i le auaunaga iā Ieova. Ua tatou iloa o se mea valea le faataga o tupe, olaga sologa lelei, po o masini fou e avea ma mea e sili ona tāua nai lo o la tatou faauōga ma le Atua. O le ā la e fesoasoani ina ia tatou faamua-mua ai mea e tatau ona muamua? Tatou taumafai malosi e aua ne'i faia ni aitalafu. Pe afai o loo iai sau aitalafu, ia fai se fuafuaga e faaitiitia pe totogi uma fo'i. Pe a tatou lē faaeteete, e ono alu uma lo tatou taimi ma le malosi i le sa'ilia o meafaitino, ma ua leai

19. E faapefea i le faatuatuaina o Ieova ona fesoasoani iā i tatou ina ia paleni i a tatou galuega?

20. E faapefea ona faafaigofie o tatou olaga?

ai se taimi e tatalo, su'esu'e, ma tala'i ai. Nai lo o le faataga o meafaitino e faafaigatā ai o tatou olaga, e tatau ona tatou lotomalilie i mea e mana'omia moni e pei o 'mea'ai ma mea e oofu ai.' (1 Timoteo 6:8) Po o le ā lava lo tatou tulaga, ae e lelei ona iloilo i tatou lava mai i lea taimi i lea taimi, ina ia iloa le auala e tatou te au-auna atoatoa ai iā Ieova.

21 Ia sa'o mea e faamuamua. Ia faaaogā tatau lo

21. Aiseā e ao ai ona tatou filifili po o le ā le mea e tatau ona faamuamua i o tatou olaga?

O le auauna iā Ieova
o le galuega lea e sili ona tāua

tatou taimi, malosi, ma meafaitino. Pe a tatou lē faaeteete, o le a alu uma lo tatou taimi i le sa'ilia o mea e itiiti le tāua e pei o a'oa'oga ma tupe. Na fetalai Iesu: "Ia faaauau pea ona outou sa'ili muamua le malo." (Mataio 6:33) E faaalia mai i a tatou filifiliga, masaniga, mea fai i aso ta'itasi, ma sini, mea o loo faamuamua i o tatou loto.

LE GALUEGA E SILI ONA TĀUA E MAFAI ONA TATOU FAIA

22 O le galuega e sili ona tāua e tatou te faia, o le au-auna iā Ieova ma tala'i atu le tala lelei i isi. (Mataio 24:14; 28:19, 20) I le pei o Iesu, e ao ona tatou faia mea uma tatou te mafaia i lenei galuega. Ua siitia atu nisi i nofoaga o loo tele ai le mana'oga mo le 'autala'i. Ua a'oa'o e nisi se isi gagana ina ia tala'i atu ai i tagata e tautatala i na gagana. Ia talanoa atu iā i latou na faia faapea, ma fesili i ai e faatatau i na mea. O le a latou ta'u atu iā te oe ua sili ona fiafia ma faaaogā tatau o latou olaga.—**Faitau le Faataoto 10:22.**

23 I aso nei, ua faaalu e le to'atele o i tatou le tele o itula e faigaluega ai po o le silia fo'i ma le tasi le galuega, mo le na ona tausia ai o mana'oga masani o le aiga. E silafia e Ieova lenā mea ma e na te talisapaia mea uma o loo tatou faia ina ia tausia ai o tatou aiga. Se'i o tatou faaa'oa'o pea iā Ieova ma Iesu i le galulue mamafa, e tusa lava po o le ā le galuega e tatou te faia. Ia manatua o la tatou galuega e sili ona tāua, o le au-auna iā Ieova ma tala'i le tala lelei o le Malo o le Atua. O lea, o le a tatou maua ai le fiafia moni.

22, 23. (a) O le ā la tatou galuega e sili ona tāua o ni Kerisiano?
(e) O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia fiafia ai i a tatou galuega?

1 NA FOAFOA E IEOVA TAGATA MA TUU IAI LE FAANAUNAUGA IA GALULUE

“Ia ta’itasi le tagata ma ‘ai ma inu ma fiafia i mea lelei ona o ana galuega mamafa uma. O le meaalofa lea mai i le Atua.”—Failauga 3:13

Aiseā e faapea atu ai o galuega o se meaalofa mai i le Atua?

Kenese 1:1, 31;

Failauga 2:24;

Ioane 5:17

E galue mamafa leova.

E fiafia o ia i ana galuega ma e finagalo ia tatou fiafia fo’i i a tatou galuega.

Faataoto 8:22-31;

Kolose 1:15-17

O lesu fo’i o sē e galue mamafa i taimi uma i le lagi ma le lalolagi.

Mareko 6:3;

Luka 21:37, 38;

Ioane 4:31-38; 17:4

Na faia e lesu galuega e sili ona lelei ma faauma galuega na tofia atu i ai e ui lava e le’i faigofie.

2 E MAFAI ONA FAALELEIA LA TATOU VAAIGA I A TATOU GALUEGA

“Po ua e taga‘i ea i se tagata tomai i lana galuega? O le a tū o ia i luma o tupu.”—Faataoto 22:29

O le ā e fesoasoani ina ia tatou fiafia ai i a tatou galuega?

Faataoto 12:24;

Kolose 3:22-24;

Eperu 13:18

E ui lava e lē mafai ona suia a tatou galuega ae e mafai ona faaleleia la tatou vaaiga. E tatou te mana-na‘o fo‘i ia faamaoni ma galulue mamafa.

Faataoto 27:11;

1 Timoteo 5:8;

1 Peteru 2:12

Pe a e tausia le itu faaletino o lou aiga, ua e usiusita‘i i le Atua. E faamamaluina leova i lau amio lelei i le galuega.

Esoto 20:13-15;

Faataoto 2:6;

Roma 14:19-22;

Efeso 5:28–6:4;

1 Ioane 5:3;

Faaaliga 18:4

Ua fesoasoani le Tusi Paia ina ia tatou malamalamā e iai galuega a tatou talia e ono aafia ai i tatou, o tatou aiga, isi uso ma tua-fāfine, faapea leova o Lē e sili ona tāua.

3 O LE SA’O O MEA E FAAMUAMUA E FESOASOANI E TATOU TE FIAFIA AI I A TATOU GALUEGA

“Ia outou faamautinoa o mea e sili ona tāua.”—Filipi 1:10

O ā mea e tatau ona tatou faamuamua?

Salamo 37:25;

Faataoto 3:5, 6;

1 Peteru 5:7

Ia faatuatua e silafia e leova mea e te mana’omia i aso uma o le olaga.

Mataio 6:25-32;

1 Timoteo 6:8-10;

Eperu 13:5

Ia faamasani ona e loto-malie i mea ua e maua.

Faataoto 10:22;

Mataio 6:33; 28:19, 20;

Eperu 10:24, 25

Ia ua’i atu pea i le auauna iā leova ma tala’i le tala lelei. O le galuega sili lea ona tāua e mafai ona tatou faia.

IA TETEE ATU I LE TIAPOLO

*"la tetee atu i le Tiapolo, ona sola ese ai lea
o ia mai iā te outou."—IAKOPO 4:7.*

O LE a matuā matagofie le olaga i le lalolagi fou a Ieova. O i inā o le a tatou ola ai e tusa ma le fuafuaga a le Atua mo i tatou. Ae i le taimi lenei, o loo tatou ola i se lalolagi ua pulea e Satani ma ana temoni. (2 Korinito 4:4) E ui lava e tatou te lē o vaaia i latou, ae o loo iai moni lava ma e matuā malolosi.

2 O le a iloiloina i lenei mataupu auala e tatou te mafuta vavalalata atu ai iā Ieova, ma puipuia ai i tatou mai iā Satani. Ua folafola mai e Ieova o le a ia fesoasani mai. Peita'i, e mana'omia ona tatou malamalamā i auala o loo faaaogā e Satani ma temoni e maileia ma osofa'ia ai i tatou.

"E PEI O SE LEONA O LOO TAGI LEOTELE"

3 Ua faapea mai Satani e ala ona tapua'i tagata iā Ieova ona o ni māfuaaga manatu faapito, ma o le a tatou lē toe auauna iā Ieova pe a matuā faigatā le tulaga o mea. (**Faitau le Iopu 2:4, 5.**) Pe a naunau se tasi e su'e-su'e e faatatau iā Ieova, o le a mātauina e Satani ma temoni ma taumafai e taofia o ia. E feita i latou pe a tuuina atu se tasi iā Ieova ma papatisoina. Ua faatusa e le

1, 2. O le ā le mea e ao ona tatou malamalamā i ai e faatatau iā Satani ma temoni?

3. O le ā e mana'o le Tiapolo e fai iā i tatou?

Tusi Paia le Tiapolo i “se leona o loo tagi leotele, e sa’ili se tasi e na te ‘aina.” (1 Peteru 5:8) E mana’o Satani e faaleaga la tatou faiā ma Ieova.—Salamo 7:1, 2; 2 Timoteo 3:12.

4 Peita’i, e lē tatau ona tatou fefefe iā Satani ma ana temoni. E faatapulaa e Ieova mea e mafai ona latou faia iā i tatou. Ua folafola mai e Ieova o le a faasaoina “se motu o tagata e to’atele” o Kerisiano moni i le “pu-

4, 5. (a) O ā mea e lē mafai ona faia e Satani? (e) O le ā e uiga i ai le “tetee atu i le Tiapolo”?

E ita Satani pe a tuuina atu i tatou iā Ieova

puaga tele." (Faaaliga 7:9, 14) E leai se mea e mafai ona faia e le Tiapolo e taofia ai le faataunuina o lenā mea, auā o loo puipua e Ieova ona tagata.

5 Pe afai e tatou te mafuta vavalalata atu iā Ieova, e le mafai e Satani ona faaleagaina la tatou faiā ma Ia. Ua faamautinoa mai i le Afioga a le Atua: "E 'au Ieova ma outou pe afai tou te 'au ma ia." (2 Nofoaiga a Tupu 15:2; **faitau le 1 Korinito 10:13.**) E to'atele tane ma fafine faamaoni i aso anamua e pei o Apelu, Enoka, Noa, Sara, ma Mose, na tetee i le Tiapolo e ala i le mafuta vavalalata atu iā Ieova. (Eperu 11:4-40) E mafai fo'i ona tatou faia faapea. Ua folafola mai i le Afioga a le Atua: "Ia tetee atu i le Tiapolo, ona sola ese ai lea o ia mai iā te outou."—Iakopo 4:7.

O LOO TATOU TAUINA SE TAUUA

6 E ui e iloa e Satani ua faatapulaa e Ieova mea e mafai ona ia faia iā i tatou, ae o loo taumafai pea Satani e fai so o se mea e faavaivaia ai la tatou faiā ma le Atua. E tele auala o loo osofa'ia ai i tatou e le Tiapolo i aso nei, ma ua ia faaaogā togafiti ua faitau afe tausaga o ia faaaogāina. O ā nisi o na togafiti?

7 Na tusi le aposetolo o Ioane: "O le lalolagi atoa o loo nofo to'ilalo i le pule a lē o loo leaga." (1 Ioane 5:19) Ua pulea e Satani lenei lalolagi amioleaga, ma e mana'o e na te pulea fo'i tagata o Ieova. (Mika 4:1; Ioane 15:19; Faaaliga 12:12, 17) Ua iloa e le Tiapolo ua puupuu lona taimi o totoe, o lea ua ia faateteleina ai omiga ina ia tatou lē faamaoni ai i le Atua. O nisi taimi

6. E faapefea ona osofa'ia i tatou e Satani?

7. Aiseā ua osofa'ia ai e Satani tagata o Ieova?

e faaaogā e le Tiapolo osofa'iga tuusa'o, ae o isi taimi e na te faaaogā osofa'iga e iloagatā.

8 Ua ta'ua i le Efeso 6:12 o loo 'tatou tau ma agaga leaga uma i mea o i le lag.' O loo tau Kerisiano ta'ito'atasī faasaga i le Tiapolo ma temoni. E ao ona tatou iloa, o i latou uma e tuuina atu iā Ieova, e latou te tauina lenei taua. E faatolu ona uuna'ia e le apostol o Paulo Kerisiano i lana tusi i Efeso ia "tutū mausalī."—Efeso 6: 11, 13, 14.

9 E eseese auala e taumafai Satani ma temoni e faasesē ai i tatou. Pe a tatou teena Satani i se tofotofoga, e lē faapea ai o le a lē faasesēina ai i tatou i se isi tofotofoga. E taumafai le Tiapolo e sa'ili o tatou vaivaiga ina ia mafai ai ona ia filifilia togafiti e osofa'ia ai i tatou. Peita'i, e lē tatau ona maileia ai i tatou auā ua a'oa'oina i tatou i le Tusi Paia e faatatau i mailei a le Tiapolo. (2 Korinito 2:11; taga'i i le Faaopoopoga 31.) O se tasi o nei mailei o faiga faatemoni.

IA MATUĀ FAAMAMAO ESE MAI I TEMONI

10 O faiga faatemoni e aofia ai so o se malosiaga e lē faalenatura e fesoota'i atu ai se tasi ma temoni, e pei o valovaloga i mea o le a tutupu i le lumana'i, o faiga faagaga, faalauatau, po o le taumafai e talanoa atu i ē ua feoti. Ua taua i le Tusi Paia e "inosia" faiga faatemoni, ma e lē mafai ona tatou tapua'i atu iā te ia a o aafia i nei faiga. (Teuteronome 18:10-12; Faaaliga 21:8) E tatau ona matuā 'alofia e Kerisiano so o se faiga faatemoni.—Roma 12:9.

8. O le ā e ao ona iloa e Kerisiano ta'ito'atasī?

9. O le ā e taumafai Satani ma temoni e fai iā i tatou?

10. (a) O ā faiga faatemoni? (e) O le ā le silafaga a leova i faiga faatemoni?

11 Ua iloa e Satani pe afai e tatou te tosina atu i malosiaga e lē faalenatura, o le a faigofie la ona ia taa'ina i tatou i faiga faatemoni. O le a faaleagaina la tatou faiā ma Ieova i so o se faiga faatemoni.

E TAUMAFAI SATANI E FAASESĒ I TATOU

12 E taumafai Satani e faafenumia'i mafaufauga o tagata. E faasolosolo ona ia faatupu ni masalosaloga se'ia oo ina manatu tagata "e lelei le leaga, ma e leaga le lelei." (Isaia 5:20) Ua faaauiluma e le Tiapolo le manatu e faapea e lē aogā fautuaga a le Tusi Paia, ma o le a sili atu ona tatou fiafia pe a teena tapulaa a le Atua.

13 O le faatupuina o masalosaloga o se tasi lea o metotia sili ona taulau manuia a Satani. Ua leva ona ia faa-aogā lenei metotia. Sa taumafai o ia e faatupu masalosaloga i le faato'aga i Etena ina ua fesili atu iā Eva: "**E moni ea na fetalai mai le Atua**, e aua ne'i lua aai mai i fua o laau uma o le faato'aga?" (Kenese 3:1) Mulimuli ane i taimi o Iopu, sa fesili atu Satani iā Ieova i luma o agelu: "**Po ua mata'u fua ea** Iopu i le Atua?" (Iopu 1:9) Ina ua uma le papatisoga o Iesu, na lu'ia o ia e Satani e ala i le faapea atu i ai: "**Afai o oe** o se atalii o le Atua, inā fetalai atu ia i nei maa ia liu falaoa."—Mataio 4:3.

14 O loo faaaauau ona faatupu e le Tiapolo masalosaloga i aso nei. Ua ia taumafai e uuna'ia tagata e fesiligia pe e leaga moni lava faiga faatemoni, e ala i le faafoliga mai e lelei nisi o na faiga. E oo lava

11. Pe a tatou fia iloa e faatatau i malosiaga e lē faalenatura, o le ā e i'u i ai?

12. E faapefea ona taumafai Satani e taa'ina o tatou mafaufauga?

13. Ua faapefea ona taumafai Satani e faatupu masalosaloga?

14. E faapefea ona faatupu e Satani masalosaloga i tagata e faatatau i lamatiaga o faiga faatemoni?

i nisi o Kerisiano ua faatauasoina i lamatiaga o faiga faatemoni. (2 Korinito 11:3) O le ā la e mafai ona tatou faia ina ia puipua ai i tatou? E faapefea ona tatou faamautinoa e lē faasesēina i tatou i togafiti a Satani? Se'i o tatou iloilo vala e lua e ono faasesēina ai i tatou: o faafiafiaga ma togafitiga faafoma'i.

E FAAAOGĀ E SATANI FAANAUNAUGA MASANI E MAILEIA AI I TATOU

15 I aso nei, o le tele o ata tifaga, vitiō, polokalame i televise, taalogia i komepiuta, ma le Initani, ua faaalia ai faiga faatemoni, faiga faamaneta, ma malosiaga e lē faalenatura . Ua manatu le to'atele e lē leaga nei faafiafiaga, ae e latou te lē o iloa lamatiaga o le fesoota'i atu i temoni. E ono aafia fo'i se tasi i faiga faatemoni e ala i le sa'ili i fetu, faitau tositosi o alofilima, faaaogā le pelē e su'e ai le lumana'i, ma polo tioata. E natia e le Tiapolo lamatiaga ae taumafai e faatupu i tagata le manatu e faapea, o nei faiga e lē mafaamatalaina, e maua ai le fiafia, ma e mālie. E ono manatu se tasi e lē afāina le matamata i ata e iai faiga faatemoni po o malosiaga e lē faalenatura, ona e na te lē o faatinoina nei faiga. Aiseā o se lamatiaga ai lenei manatu?—1 Korinito 10:12.

16 E lē mafai ona iloa e Satani ma temoni o tatou mafaufauga. Ae e mafai ona latou mātauina o tatou faanaunauga ma le auala e tatou te mafaufau ai, pe a faia a tatou filifiliga mo i tatou ma o tatou aiga, e aofia ai filifiliga i faafiafiaga. Pe afai e tatou te filifilia ata tifaga, musika, po o tusi e faatatau i togafiti faataulāitu, faiga faalaua-

15. E faapefea ona tatou aafia i faiga faatemoni e ala i faafiafiaga?
16. Aiseā e tatau ai ona tatou teena faafiafiaga o loo aofia ai malosiaga e lē faalenatura?

tau, ulufia e temoni, faataulāitu, tagata oti e mimitiina toto o isi tagata, po o nisi mea faapena, o le a iloa ai e Satani ma temoni o loo tatou fia iloa e faatatau iā i latou. O lea o le a latou taumafai ai e matuā faaaafia i tatou i faiga faatemoni.—**Faitau le Kalatia 6:7.**

17 E mafai fo'i ona faaaogā e Satani lo tatou faanaunauga ia ola mālōlōina. E to'atele ua mafatia i aso nei ona o le lē lelei o le soifua mālōlōina. E ono faata'ita'i e se tasi ni togafitiga eseese ae e lē manuia. (Mareko 5: 25, 26) Atonu fo'i e matuā naunau ia malosi, ma i'u ai

17. E mafai faapefea ona faaaogā e Satani lo tatou faanaunauga ia ola mālōlōina?

la faalagolago iā leova pe a e ma'i

ina lotomalie e talia so o se togafitiga. Ae i le avea ai o ni Kerisiano, e ao ona tatou faaeteete ia lē filifilia ni togafitiga faafoma'i e aofia ai le faaaogāina o “faiga faataulāitu.”—Isaia 1:13.

18 I Isaraelu anamua, sa iai nisi na faia “faiga faataulāitu.” Na fetalai Ieova iā i latou: “Pe a faaloaloa mai o outou lima, e ‘alo ese o’u mata mai iā te outou. E tusa lava pe tele ni a outou tatalo e fai, ou te lē faalogo atu lava i ai.” (Isaia 1:15) Se'i manatu i ai, e oo lava i a latou tatalo e lē faafofoga i ai Ieova! E tatou te lē manana'o e faia so o se mea e faaleagaina ai la tatou faiā ma Ieova, ma taofia ai lana fesoasoani aemaise lava i taimi e tatou te mama'i ai. (Salamo 41:3) O lea, e tatau ona tatou iloilo pe e iai se sootaga o se togafitiga o le a tatou faia, i faiga faatemoni po o malosiaga e lē faalenatura. (Mataio 6:13) Pe afai e iai sona sootaga i na faiga, e tatau la ona tatou teena lenā togafitiga!—Taga'i i le Faaopoopoga 32.

O TALA E FAATATAU I TEMONI

19 E manatu nisi e lē moni le Tiapolo ma temoni, ae o isi ua iloa e iai moni lava le Tiapolo ma temoni ona o mea na tutupu iā i latou. Ua matata'u le to'atele o tagata i agaga leaga ma ua faapologaina i tū ma aganuu faataulāitu. Ua faatupu e isi le fefe i temoni e ala i le faamatala o tala e faatatau i mea leaga e faia e temoni i tagata. E masani ona ofo tagata i nei tala ma fiafia e toe faamatala atu i isi. O na tala e masani ona lagona ai e tagata le fefefe i le Tiapolo.

18. O ā togafitiga faafoma'i e teena e se Kerisiano?

19. Aiseā ua fefefe ai le to'atele o tagata i le Tiapolo?

20 Se'i manatu i le mea lenei—e mana'o Satani ia fefefe tagata iā te ia. (2 Tesalonia 2:9, 10) O ia o sē e pepelo e na te iloa le auala e taa'ina ai mafaufau o ē e fiafia i faiga faatemoni, ma faatalitonu i latou i mea e lē moni. E ono faamatala e na tagata ni tala e faatatau i mea e latou te manatu na vāai ma faalogo i ai. Ae e uma ane ua soona faatetelē na tala ona o le faamatala soo. E tatou te lē manana'o e fesoasoani iā Satani e faatupu le fefe i temoni, e ala i le toe faamatala atu o na tala. —Ioane 8:44; 2 Timoteo 2:16.

21 Pe afai e i ai se mea na aafia ai se tagata o Ieova i temoni, e lē o se mea lelei ona toe faamatala atu i isi. E lē tatau ona fefefe tagata o Ieova i so o se mea e faia e le Tiapolo ma ana temoni. Nai lo o lea, e ao ona tatou taula'i atu iā Iesu ma le mana na tuuina atu i ai e Ieova. (Eperu 12:2) E le'i fiafia Iesu e toe faamatala atu i ona soo tala e faatatau i temoni. Na taula'i atu o ia i le fe'au o le Malo ma "mea matagofie a le Atua."—Galuega 2:11; Luka 8:1; Roma 1:11, 12.

22 Ia aua ne'i galo, o le sini o Satani ia faaleaga la tatou faiā ma Ieova. E taumafai o ia e fai so o se mea ina ia faaleagaina ai. Peita'i, ua tatou iloa faiga a le Tiapolo, ma e tatou te maumaua'i e teena so o se ituaiga o faiga faatemoni. O le a tatou lē tuu atu "se mea e mautū ai le Tiapolo," ina ia faavaivaia ai la tatou filifiliga maumaua'i. (**Faitau le Efeso 4:27.**) Ioe, pe afai e tatou te tetee atu i le Tiapolo, o le a tatou sao mai i ana mailei ma saogalemu i le puipuiga a Ieova.—Efeso 6:11.

20. E mafai faapefea ona tatou faasalalau atu pepelo a Satani?
21. Nai lo o le faamatala atu o tala e uiga i temoni, o le ā e tatau ona tatou talanoa i ai?
22. O le ā ua e maumaua'i e fai?

1 O LOO PULEA E LE TIAPOLO LE LALOLAGI

“O le lalolagi atoa o loo nofo to‘ilalo i le pule a lē o loo leaga.”—1 Ioane 5:19

O le ā le sini o Satani?

1 Peteru 5:8

E mana’o Satani ia lamatia ma faaleaga la tatou faiā ma leova.

Iopu 2:4, 5

E ita Satani pe a vaai atu ua iloa ma alolofa tagata iā leova.

2 AUA LE FEFÉ IĀ SATANI

“Ia outou gaua’i atu i le Atua ae ia tetee atu i le Tiapolo, ona sola ese ai lea o ia mai iā te outou.”—lakopo 4:7

E faapefea ona iloa e mafai ona tatou tetee atu i le Tiapolo?

Faaaliga 7:9, 14

E faatapulaa e leova mea e mafai ona faia e le Tiapolo iā i tatou. Ua folafola mai e le Atua o le a faasaoina atu se motu o tagata e to’atele i le lalolagi fou.

2 Nofoaiga a Tupu 15:2

Pe afai e tatou te mafuta vavalalata atu iā leova, e lē mafai e Satani ona faale-againa la tatou faiā ma la.

1 Korinito 10:13;

Eperu 11:4-40

Ua folafola mai e leova e fesoasoani mai ia tatou tumau faamaoni, e pei ona ia fesoasoani i le to’atele i taimi ua mavae.

3 IA MATAALA I TOGAFITI A SATANI

“Tatou te lē vālea i ana togafiti.”

—2 Korinito 2:11

O ā ituaiga togafiti e faaaogā e le Tiapolo?

Ioane 15:19;

Faaaliga 12:12, 17

E pulea e le Tiapolo le lalolagi, ae e na te lē pulea tagata o leova, o lea ua avea ai i latou ma taula'iga o ana osofa'iga.

Kenese 3:1;

Kalatia 5:19-21;

Efeso 6:12

E taumafai le Tiapolo e sa'ili o tatou vaivaiga ina ia osofa'ia ai i tatou.

Levitiko 19:26;

Isaia 1:13, 15;

Mareko 5:25, 26

Ia faaeteete pe a filifilia togafitiga faafoma'i. E ono matuā naunau se tasi ia toe malosi ma i'u ai ina lotomalie e talia se togafitiga e faaaogā ai malosiaga e lē faalenatura.

Teuteronome 18:10-12;

Galuega 19:19;

Kalatia 6:7;

Faaaliga 21:8

Pe afai e vāai mai temoni o loo tatou naunau e fia iloa so o se malosiaga e lē faalenatura, o le a latou faaaogā na mea e maileia ai i tatou. O le a tatou lē faamaoni iā leova pe a tatou aafia i faiga faatemoni.

4

AUA LE FAASALALAUINA ATU PEPELO A LE TIAPOLO

‘O le Tiapolo o sē e pepelo ma le tamā
o le pepelo.’—Ioane 8:44

**O ā auala e tatou te ono faasalalau atu ai pepelo
a le Tiapolo?**

Roma 1:11, 12;

2 Timoteo 2:16

E faamatala e tagata tala
e foliga mai ai e matuā
malolosi le Tiapolo ma
temoni, ae e lē o le tulaga
moni lenā. Peita'i, nai lo o
le toe faamatala atu o tala
e faatupu ai le fefe, e tatau
ona tatou taula'i atu i le
faalaeiauina o isi.

Efeso 6:11

Pe a tatou mataala i toga-
fiti a le Tiapolo, e mafai
ona tatou tetee atu iā te ia
ae mafuta vavalalata atu
iā leova.

IA TUMAU I LE ALOFA O LE ATUA

“Ia atia’e iā te outou i lo outou faatuatua e sili
ona paia . . . la outou faatumau iā te outou
i le alofa o le Atua.”—IUTA 20, 21.

E TATOU te manana’o uma lava ia malolosi ma ola mā-lolōina. O lea e tatou te taumafai ai e aai i mea’ai paleni, faamalositino e lē aunoa, ma tausi lelei o tatou tino. E ui lava o le faia faapea e mana’omia ai ni taumafaiga, ae e tatou te lē faavaivai ona e iai i’uga lelei. Peita’i, e iai fo’i se isi itu e mana’omia ona tatou malolosi ma ola mālōlōina ai.

2 E tusa lava pe na lelei le amataga o lo tatou iloaina o Ieova, ae e mana’omia ona faamalosia atili pea la tatou faiā ma ia. Ina ua faalaeiau e Iuta Kerisiano “ia outou faatumau iā te outou i le alofa o le Atua,” sa ia faamatala auala e mafai ona latou faia ai faapea. Na faapea atu o ia: “Ia atia’e iā te outou i lo outou faatuatua e sili ona paia.” (Iuta 20, 21) E faapefea la ona tatou atia’e le faatuatua malosi ma faatumau ai i tatou i le alofa o le Atua?

IA FAAAUAU ONA ATIA’E LOU FAATUATUA

3 E tāua ona e faamaonia e oe lava e sili atu ona lelei ala o Ieova. E mana’o Satani ia e manatu e faapea, e fai-

1, 2. O le ā e tatou te faia ina ia atili faamalosia ai la tatou faiā ma Ieova?

3-5. (a) O le ā le manatu e mana’o Satani e iā te oe e faatatau i tapulaa a Ieova? (e) O le ā sou manatu i tulafono ma mataupu sili-sili a Ieova?

gatā tele ona tausia tapulaa a le Atua ma o le a sili atu ona e fiafia pe a filifili e oe lava le mea e sa'o ma le mea sesē. Talu mai le taimi i le faato'aga i Etena, ua taumafai Satani e faatalitonu tagata i lenei manatu. (Kenese 3:1-6) O loo ia taumafai malosi pea i aso nei.

4 Pe e sa'o Satani? Po ua faasāsa na'uā tapulaa a Ieova? E leai. O se faata'ita'iga, se'i faapea o loo e savali i se paka matagofie. Ua e iloa atu se pā maualuga o loo poloka mai ai se vaega o le paka. Atonu e te mafaufau, 'Matuā faalavelave tele lenei pā!' Ae e faalogoina loa i le taimi lenā le tagi a se leona mai i le isi itu o le pā. O le ā sou manatu i le pā i le taimi lenā? Ua e lotofaafetai ona ua puipuia ai oe mai i le leona. Ua faatusaina tapulaa a Ieova i lenā pā, ae ua faatusa le Tiapolo i le leona. Ua lapata'ia i tatou i le Afioga a le Atua: "Ia faaaauau ona outou mafaufau lelei ma ia mataala. O loo fealua'i lo outou fili, o le Tiapolo lea, e pei o se leona o loo tagi leotele, e sa'ili se tasi e na te 'aina."—1 Peteru 5:8.

5 E finagalo Ieova ia tatou maua se olaga e sili ona lelei. E lē finagalo o ia e faasesēina i tatou e Satani. O le māfuaaga lenā ua ia saunia mai ai tulafono ma mataupu silisili, ina ia puipuia ai i tatou ma maua le fiafia. (Efeso 6:11) Na tusi Iakopo: "O lē e vaavaai toto'a i le tulafono lelei atoatoa o le sa'olotoga, ma tausisi i ai . . . o le a fiafia ai o ia ona o lona faia o lea galuega."—Iakopo 1:25.

6 Pe a tatou mulimuli i le ta'ita'iga a Ieova, o le a faaleleia o tatou olaga ma atili ai ona māfana la tatou faauōga ma ia. O se faata'ita'iga, e tatou te maua aogā pe a talia lana valaaulia ia tatalo atu e lē aunoa iā te ia. (Mataio 6: 5-8; 1 Tesalonia 5:17) E tatou te fiafia pe a usiusita'i i

6. E mafai faapefea ona faatalitonuina i tatou e sili atu ona lelei ala o le Atua?

lana poloa'iga ia faapotopoto e tapua'i atu iā te ia ma fe-faalaeiaua'i, ma faia se sao atoatoa i le galuega tala'i ma le a'oa'o atu. (Mataio 28:19, 20; Kalatia 6:2; Eperu 10:24, 25) A o tatou mafaufau i auala ua fesoasoani ai nei vala ina ia malosi pea lo tatou faatuatua, ua atili ai ona faatalitonuina i tatou e sili atu ona lelei ala o Ieova.

7 E tatou te ono popole o le a faigatā tele tofotofoga o lo tatou faatuatua i le lumana'i ma o le a tatou lē taulau. Pe afai e iā te oe lenā lagona, ia manatua fetalaiga nei a Ieova: "O a'u o Ieova, lou Atua, o Lē o loo a'oa'o oe i mea e aogā iā te oe, o Lē e ta'ita'iina oe i le ala e ao ona e ui ai. E lelei pe a e faalogo mai i a'u poloa'iga! Ona pei ai lea o se vaitafe lou filemu, ma lau amiotonu e pei o galu o le sami."—Isaia 48:17, 18.

7, 8. O le ā e fesoasoani iā i tatou e 'alofia ai le popole i tofotofoga e ono tula'i mai i le lumana'i?

8 Pe a tatou usiusita'i iā Ieova, o le a pei lo tatou filemu o se vaitafe e tafe pea. O le a pei lo tatou amiontonu o galu o le sami e fafati pea i le matafaga. E mafai ona tatou faamaoni e faavavau iā te ia! Po o ā lava mea e tutupu i o tatou olaga, ua folafola mai i le Salamo 55:22: "Ia tuuina atu iā Ieova ou popolega uma, o ia lava e na te tausia oe. E na te lē tuua lava le tagata amiontonu ia tautevateva."

'FINAFINAU INA IA AVEA MA TAGATA MATUTUA'

9 A o e faamalosia la ouluia faiā ma Ieova, o le a e 'finafinaiu ima ia avea ma tagata matua.' (Eperu 6:1) O le ā le uiga o le avea ma tagata matua?

10 E lē tau mana'omia ona tatou matutua ina ia avea ai ma Kerisiano ta'umatuaina. Ina ia ta'umatuaina, e tatau ona avea Ieova ma a tatou Uō sili ma taumafai ia vaai i mea e pei ona silasila i ai o ia. (Ioane 4:23) Na tusi Paulo: "O i latou e naunau i le tino, e taula'i atu o latou manatu i mea a le tino, a o ē e naunau i le agaga, e taula'i atu i mea a le agaga." (Roma 8:5) O le tagata e ta'umatuaina e lē taula'i atu lona olaga i mea faafafia po o meafaitino. Nai lo o lea, e taula'i atu o ia e auauna iā Ieova ma faia filifiliga atamai i lona olaga. (Faataoto 27:11; **faitau le Iakopo 1:2, 3.**) E lē taa'ina o ia e fai le mea sesē. O le tagata e ta'umatuaina e na te iloa le mea e sa'o ma maumaua'i e fai.

11 E mana'omia taumafaiga ina ia avea ai ma tagata ta'umatuaina. Na tusi le aposetolo o Paulo: "O mea'ai

9, 10. O le ā le uiga o le avea ma tagata matua?

11, 12. (a) O le ā na ta'ua e Paulo e faatatau i se Kerisiano e 'faa-aogā lona mafaufau'? (e) E faapefea i le avea ma sē e ta'umatuaina ona talitutusa ma le avea ma se tagata taalo?

aano e mo tagata matutua ia, o ē ua faaaogā o latou mafaufau e iloa le mea sa'o ma le mea sesē ina ua a'oa'o-inā." (Eperu 5:14) O le upu "a'oa'o-inā" e tatou te ono mafaufau ai i le toleniina o se tagata taalo.

12 Pe a tatou vāai o taalo se tagata tomai i taaloga, e tatou te iloa sa alu le taimi ma fai ni toleniga ina ia ati-a'e ai lona tomai. E le'i fanau mai o ia o se tagata taalo. Ina ua fanau mai se pepe, e na te le'i iloa le auala e faaaogā ai ona lima ma vae. Ae a o faagasolo taimi, sa ia a'oa'o-inā le auala e uu ai mea ma le auala e savali ai. Pe a toleni, e mafai ona avea o ia ma tagata taalo. I se tulaga talitutusa, e mana'omia le taimi ma toleniga ina ia avea ai i tatou ma Kerisiano ta'umatuaina.

13 Na tatou iloiloina i lenei tusi auala e mafai ona tatou mafaufau ai e pei o Ieova, ma vaai i mea e pei ona silasila i ai o ia. Ua a'oa'o-inā i tatou ia talisapaia ma nau-nau i tapulaa a Ieova. Ia fesili ifo iā i tatou lava pe a faia ni filifiliga: 'O ā tulafono po o mataupu silisili o le Tusi Paia e faatatau i lenei tulaga? E faapefea ona ou faatatau-inā? O le ā e finagalo Ieova ia ou faia?'—**Faitau le Faa-taoto 3:5, 6; Iakopo 1:5.**

14 E faaauau pea ona tatou atia'e le faatuatua iā Ieova. E pei ona malosi o le tino pe a taumafa i mea'ai paleni, e faapena fo'i ona fesoasoani le a'oa'o-inā e faatatau iā Ieova e tatou te atia'e ai le faatuatua malosi. Pe a amata ona tatou su'esu'eina le Tusi Paia, e tatou te a'oa'o-inā upu moni faavae e faatatau iā Ieova ma ona ala. Ae a o faagasolo taimi, e mana'omia ona tatou malamalamā i

13. O le ā e fesoasoani iā i tatou ina ia mafaufau e pei o Ieova?

14. O le ā e mana'omia ona tatou fai pe a manana'o e atia'e lo tatou faatuatua?

mea loloto. O le mea lenā sa uiga i ai Paulo ina ua faapea mai: "O mea'ai aano e mo tagata matutua ia." E tatou te maua le atamai e ala i le faatatau o mea ua tatou a'oa'o-inia. Ua faapea mai le Tusi Paia: "O le atamai o le mea sili lea."—Faataoto 4:5-7; 1 Peteru 2:2.

15 Atonu e malosi ma mālōlōina se tasi, ae ina ia tumau i lenā tulaga, e tatau ona faaauau ona tausia lelei o ia. I se tulaga talitutusa, o le tagata ta'umatuaina e na te iloa e mana'omia ona ia galue malosi ina ia malosi pea la la'ua faiā ma Ieova. Ua faamanatu mai e Paulo e faapea: "Ia tofotofo peia īā te outou po o outou iai i le faatuatua, ia su'esu'e ifo peia īā te outou po o faape'i outou." (2 Korinito 13:5) Ae e tele isi mea e mana'omia i lo o le tau ina faatuatua malosi. E tatau ona faaauau ona tuputupu a'e lo tatou alofa mo Ieova ma o tatou uso ma tuafāfine. Na faapea mai Paulo: "Afai fo'i ua īā te a'u . . . le poto uma lava, ma pe a īā te a'u fo'i le faatuatua e siitia ai mauga, ae e leai so'u alofa, ua ou lē aogā."—1 Korinito 13:1-3.

IA TAULA'I ATU I LOU FAAMOEMOE

16 E mana'o Satani ia tatou mafaufau e faapea, e tusa lava po o ā a tatou taumafaiga e fai ae e lē mafai lava ona tatou faafiafiaina ai Ieova. E mana'o ia tatou lotovaivai ma mafaufau e leai se vaifofō i o tatou faafitauli. E lē mana'o o ia e tatou te maufaatuatua ina o tatou uso Kerisiano, ma e lē mana'o fo'i e tatou te fiafia. (Efeso 2:2) Ua iloa e Satani o mafaufauga lē sa'o e mafai ona faale-againa ai i tatou faapea la tatou faiā ma le Atua. Ae ua

15. Aiseā e tāua ai ona tatou alolofa moni īā leova ma o tatou uso ma tuafāfine?

16. O ā manatu e mana'o Satani ia īā i tatou?

tuuina mai e Ieova le fesoasoani iā i tatou e tau faasaga ai i mafaufauga lē sa'o. Ua ia tuuina mai iā i tatou le faamoemoe.

17 I le 1 Tesalonia 5:8, ua faatusa e le Tusi Paia lo tatou faamoemoe i le puloutau lea e puipuia ai le ulu o se fitafita i le taimi o le taua, e ta'ua "o le faamoemoe o le faaolataga." O le faamoemoe i folafolaga a Ieova e mafai ona puipuia ai o tatou mafaufau, ma fesoasoani e teena ai mafaufauga lē sa'o.

18 Na faamalosia Iesu ona o lona faamoemoe. Sa feagai o ia ma tulaga faigatā i le pō mulimuli na soifua ai i le lalolagi. Na faalata o ia e sana uō vavalalata. Na faafiti se tasi o ana uō e na te lē iloaina o ia. Na tuua o ia e isi ma sosola. Na tetee tagata o lona nuu ma alalaga atu ia

17. Aiseā e tāua ai le faamoemoe?

18, 19. Na faapefea i le faamoemoe ona faamalosia ai Iesu?

fasiotia o ia i luga o le laau e faapuapuagatia ai. O le ā na fesoasoani iā te ia e tumau ai i nei mea tigā? “O le olioli sa i ona luma, na tumau ai o ia e ui ina faapuapuagatia i le laau, na lē amana’ia e ia le mā, ma nofo o ia i le itu taumatau o le nofoāliai o le Atua.”—Eperu 12:2.

19 Na iloa e Iesu o le a ia faamamaluina lona Tamā ma faamaonia le pepelo o Satani, pe afai e tumau faamaoni. Na matuā olioli o ia ona o lenā faamoemoe. Sa ia iloa ua lē o toe umi ona la toe faatasi lea ma lona Tamā i le lagi. Sa fesoasoani lenei faamoemoe iā te ia e tumau ai. I le pei o Iesu, e tatau ona tatou taula’i atu i lo tatou faamoemoe. O le a fesoasoani e tatou te tumau ai e tusa lava po o le ā e tupu.

20 E silafia e Ieova lou faatuatua ma le tumau. (Isaia 30:18; **faitau le Malaki 3:10.**) Ua ia folafola mai e “foa’i

20. O le ā e fesoasoani iā te oe ina ia maua se vaiga sa’o?

mai . . . mea e mana'o i ai lou loto." (Salamo 37:4) O lea, ia taula'i atu pea lou mafaufau i lou faamoemoe. E mana'o Satani ia mou atu lou faamoemoe ma ia e manatu o le a lē faataunuina folafolaga a Ieova. Peita'i, e lē tatau ona e lolo atu i mafaufuga lē sa'o! Pe afai e te mātauina ua tau mou atu lou faamoemoe, ia tatalo iā Ieova mo le fesoasoani. Ia manatua upu o loo i le Filipi 4:6, 7: "Aua ne'i popole i se mea, ae ia faailoa atu o outou mana'oga i mea uma lava i le Atua, i le tatalo ma le faatoga, atoa ma le faafetai; ona leoleoina ai lea o o outou loto ma mafaufau i le filemu mai i le Atua, e silisili i mea uma lava e manatu i ai, e ala iā Keriso Iesu."

21 Ia faaalu e lē aunoa se taimi e manatunatu loloto ai i mea matagofie o le a tutupu i le lumana'i. Ua lē o toe umi ona tapua'i atu lea o tagata uma iā Ieova. (Faaaliga 7:9, 14) Se'i mafaufau i le olaga i le lalolagi fou. O le a sili atu nai lo o so o se mea e tatou te mafaufau i ai! O le a tafiesea Satani, ana temoni, ma mea leaga uma. E lē oo iā te oe le ma'i ma le oti. O le a e ala a'e i aso uma e atoatoa lou malosi ma fiafia. O le a galulue tagata uma e galue'a'iina le lalolagi e avea ma parataiso. O le a maua e tagata uma mea'ai lelei ma se nofoaga saogalemu e nofo ai. O le a lē sauā tagata ae o le a agalelei ma le faamaoni le tasi i le isi. Mulimuli ane o le a olioli tagata uma i le lalolagi i le "sa'olotoga mamalu o le fanau a le Atua."

—Roma 8:21.

22 E finagalo Ieova e avea o ia ma au Uō sili. O lea, ia faia mea uma e te mafaia ina ia usiusita'i ai iā Ieova ma mafuta vavalalata atu ai iā te ia i aso uma. Ioe, tau ina ia tatou tumau uma i le alofa o le Atua e faavavau!—Iuta 21.

21, 22. (a) O le ā lou faamoemoe? (e) O le ā ua e filifili e fai?

1 IA FAAMALOSIA PEA LOU FAATUATUA

“Ia atia’e iā te outou i lo outou faatuatua e sili ona paia.”—Iuta 20

O le ā e fesoasoani ina ia atia’e ai lo tatou faatuatua?

Efeso 6:11;
Iakopo 1:25;

1 Peteru 5:8

la mafaufau pe faapefea i le usiusita’i iā leova ona puipuia ai i tatou, ma fesoasoani e tatou te maua ai se olaga e sili ona lelei.

Mataio 28:19, 20;

1 Tesalonia 5:17;

Eperu 10:24, 25

O le tatalo, talanoa atu i isi e faatatau iā leova, ma auaufaatasi ma o tatou uso ma tuafāfine, e fesoasoani e faamalosia ai lo tatou faatuatua.

Salamo 55:22;

Isaia 48:17, 18

O le a lē tuulafoa’iina oe e leova. O le a e maua le filemu pe afai e te mulimuli i lana ta’ita’iga.

2 E AO ONA AVEA I TATOU MA KERISIANO TA'UMATUAINA

"Inā tatou finafinau ia ina ia avea ma tagata matutua."—Eperu 6:1

O le ā le uiga o le avea ma Kerisiano ta'umatuaina?

Roma 8:5;

Eperu 5:14

E mana'omia le taimi ma taumafaiga ina ia avea ma tagata ta'umatuaina. O se Kerisiano e ta'umatuaina e taumafai e vaai i mea e pei ona silasila i ai leova, ma faia filifiliga atamai.

Faataoto 27:11;

Iakopo 1:2, 3

E avea lu'i o ni avanoa e faamalosia ai lou faatuatua ma faamaonia atu ai lou alofa mo leova.

Faataoto 3:5, 6;

Iakopo 1:5

Pe a tatou faia ni filifiliga, ia manatunatu loloto po o le ā e finagalo leova e te faia, ma ia ōle atu mo lana fesoasoani.

2 Korinito 13:5

Aua ne'i muta lou a'o-a'oina e faatatau iā leova ma faamalosia pea la oulua faiā.

3 IA TAULA'I ATU PEA I LOU FAAMOEMOE

“Ia tatou oofu i le . . . puloutau o le faamoemoe o le faaolataga.” –1 Tesalonia 5:8

E faapefea i le faamoemoe ona puipua ai i tatou?

Eperu 12:2

O lou faamoemoe i le lumana'i o se mea e malosi tele. Mafaufau pe na faapefea ona fesoasoani le faamoemoe o lesu ina ia tumau ai i faigatā na feagai ma ia.

Filipi 4:6, 7

Ia tatalo atu iā leova pe afai e te lagona ua tau mou atu lou faamoemoe. O mafauauga lē sa'o ma masalosaloga o le a faavai-viai ai oe. Ae o le a foa'i mai e leova iā te oe le lototele ma le filemu o le mafauaufau.

Malaki 3:10;

Roma 8:21

Ia manatunatu e lē aunoa i lou faamoemoe i le lumana'i. O le a sili atu le lalolagi fou nai lo o so o se mea e te mafaufau i ai

Salamo 37:4;

Iuta 21

E finagalo leova ia e iloa lelei o ia o lau Uō sili. Ia faia mea uma e te mafai ina ia usita'i iā te ia, ma mafuta vavalalata atu iā te ia i aso uma.

LISI O MATAUPU

1 Mataupu Silisili	19 Togisala
2 Usiusita'i	20 Faatāua le Ola o Manu
3 Sa'olotoga e Filifili Ai	21 Vaega Ninii o le Toto
ma Togafitiga Faafoma'i
4 Tapulaa Tauamio	22 Mamā Tauamio
5 Lotofuatiaifo	23 Amioga Lē Kea
Faauamaaaa ma
Amioga Lē Mamā
6 Mata'u i le Atua	24 Taaloalo i Totogasā
7 Salamō	25 'Autaunonofo
8 Faate'aina	26 Talagā Faaiipoipoga
ma le Tete'a
9 Ta'ita'iga, Ta'iala,
ma Fautuaga	27 Faamālō ma Faalaeiauga
10 Faamaualuga ma le
Lotomaulalo	28 Faaiipoipoga
11 Pule	29 Faia o Filifiliga Atamai
12 Toeaina	30 Mataupu Faapisinisi
ma Faalekulafono
13 Ulu o le Aiga	31 Faiga Taufaasesē a Satani
14 Vaega Pule	32 Togafitiga Faafoma'i
15 Ufiulu	
16 Solitū	
17 Agaga o le Lalolagi	
18 Liliuese Mai i le Upu Moni	

1 MATAUPU SILISILI

O tulafono a le Atua e faavae i ana mataupu silisili. O nei mataupu silisili o upu moni faavae ia e tatou te maua i le Tusi Paia. E fesoasoani iā i tatou e malamalama ai i le auala e mafaufau ai le Atua ma ona faalologna e faatatau i mea. E fesoasoani mataupu silisili iā i tatou e faia ai filifiliga lelei i le olaga ma faia le mea sa'o. E fesoasoani patino lava i tulaga e lē o ma'oti mai ai tulafono a le Atua.

- Mataupu 1, palakalafa 8

2 USIUSITA'I

O le usiusita'i iā leova e uiga atu i le lotomalie e fai mea ua ia fetalai mai e fai. E finagalo leova ia tatou usiusita'i iā te ia ona o le alolofa iā te ia. (1 Ioane 5:3) Pe afai e tatou te alolofa ma maufaaatuatuaaina le Atua, o le a tatou mulimuli i ana fautuaga i mea uma, ma usiusita'i iā te ia e tusa lava pe e faigatā. E tāua ona tatou usiusita'i iā leova, auā ua ia a'oa'o-inia i tatou i le auala e maua ai se olaga lelei i le taimi nei, ma folafola mai o le a tatou olioli i le tele o faamanuiaga i le lumana'i.—Isaia 48:17.

- Mataupu 1, palakalafa 10

3 SA'OLOTOGA E FILIFILI AI

Ua tuuina mai e leova i tagata ta'ito'atasi le sa'olotoga e filifili ai, po o le tomai e faia ai filifiliga. E na te le'i faia i tatou e pei o ni masini. (Teuteronomie 30:19; Iosua 24:15) E mafai ona faaaogā lo tatou sa'olotoga e fai ai ni filifiliga lelei. Ae afai e lē faaeteete, e tatou te ono faia ni filifiliga lē lelei. O le iai o le sa'olotoga e filifili ai, o lona uiga e tatau ona tatou filifili pe e manana'o e faamaoni iā leova, ma faamaonia atu e tatou te alolofa moni lava iā te ia.

- Mataupu 1, palakalafa 12

4 TAPULAA TAUAMIO

Ua saunia e leova tapulaa tauamio, po o ta'iala e ta'ita'ia ai a tatou amioga ma gaoioiga. E tatou te a'oa'o-inia mai i le Tusi Paia na tapulaa,

ma le auala e fesoasoani ai iā i tatou ia ola i se olaga lelei. (Faataoto 6: 16-19; 1 Korinito 6:9-11) E fesoasoani nei ta'iala e tatou te iloa ai le silafaga a le Atua i le mea sa'o ma le mea sesē, iloa ai le auala e faaalia ai le alofa, faia ai filifiliga lelei, ma agalelei i isi. E ui o loo faaauau ona pa'u maulalo tapulaa a le lalolagi, ae e lē o suia ai tapulaa a leova. (Teuteronome 32:4-6; Malaki 3:6) O le mulimuli i tapulaa a leova e puipuia ai i tatou mai le faaleagaina faaletino ma faalogona.

► Mataupu 1, palakalafa 17

5 LOTOFUATIAIFO

O o tatou lotofuatiaifo o le lagona i totonu o i tatou e iloa ai le sa'o ma le sesē. Ua tuuina mai e leova iā i tatou ta'ito'atasi se lotofuatiaifo. (Roma 2:14, 15) Ina ia gaoioi ma le sa'o o tatou lotofuatiaifo, e tatau ona toleni i tapulaa tauamio a leova. O le a mafai ai ona fesoasoani o tatou lotofuatiaifo iā i tatou ina ia faia filifiliga e fiafia i ai le Atua. (1 Peteru 3:16) E lapata'i e o tatou lotofuatiaifo i tatou pe afai o le a faia se filifiliga sesē, pe e oo fo'i faalogona tigā iā i tatou pe a uma ona faia se mea sesē. E mafai ona vaivai o tatou lotofuatiaifo, ae o le fesoasoani a leova e toe faamalosia ai. O se lotofuatiaifo lelei e maua ai le filemu o le mafaufau ma le mautinoa.

► Mataupu 2, palakalafa 3

6 MATA'U I LE ATUA

O le mata'u i le Atua, o lona uiga e tatou te matuā alolofa ma faaaloalo iā te ia, ma e lē manana'o e faia se mea e lē fiafia i ai lona finagalo. O le mata'u i le Atua e tatou te faia ai mea lelei ae 'alofia le faia o mea leaga. (Salamo 111:10) E uuna'ia ai i tatou e faalogologo lelei i mea uma ua fetalai mai ai leova. E fesoasoani fo'i e tausisi ai i a tatou folafolaga sa fai iā te ia, ona e tatou te matuā faaaloalo iā te ia. O le mata'u i le Atua e aafia ai le auala e tatou te mafaufau ai, auala e feutaga'i ai ma isi, ma filifiliga e tatou te faia i aso uma.

► Mataupu 2, palakalafa 9

7 SALAMŌ

O le salamō e aofia ai le lagona e se tasi o le matuā faanoanoa ona o se mea sesē na ia faia. O ē e alolofa i le Atua, e matuā faanoanoa pe a iloa ua latou faia se mea e feteena'i ma ana tapulaa. Pe a tatou faia se mea sesē, e tatau ona ōle atu iā leova e faamagalo i tatou e faavae i le tau-laga togiola a lesu. (Mataio 26:28; 1 Ioane 2:1, 2) Pe a tatou salamō moni lava ma lē toe faia le mea sesē, e mautinoa o le a faamagalo i tatou e leova. E lē mana'omia ona tatou toe lagona le nofosala i mea sa tatou faia i le taimi ua te'a. (Salamo 103:10-14; 1 Ioane 1:9; 3:19-22) E tatau ona tatou tauivi malosi ina ia a'o'a'o ni lesona mai i a tatou mea sesē, suia mafaufauga sesē, ma ola e ōgatusa ma tapulaa a leova.

- Mataupu 2, palakalafa 18

8 FAATE'AINA

Pe a lē salamō se tasi na faia se agasala matuiā ma musu e mulimuli i tapulaa a leova, e lē mafai ona toe avea o ia ma sui o le faapotopotoga. E tatau ona faate'aina o ia. Pe a faate'aina se tasi, e tatou te lē toe faifamea faatasi ma lenā tagata pe toe talanoa atu i ai. (1 Korinito 5:11; 2 Ioane 9-11) O le faatulagaga o le faate'aina e puipuia ai le suafa o leova faapea le faapotopotoga. (1 Korinito 5:6) O le faate'aina o se a'o-a'iga fo'i e mafai ona fesoasoani i se tasi ia salamō, ina ia mafai ona toe fo'i mai ai iā leova.—Luka 15:17.

- Mataupu 3, palakalafa 19

9 TA'ITA'IGA, TA'IALA, MA FAUTUAGA

E alofa leova iā i tatou ma e finagalo e fesoasoani mai. O le pogai lea ua ia saunia mai ai le ta'ita'iga, ta'iala, ma fautuaga e ala mai i le Tusi Paia ma ē e alolofa iā te ia. Talu ai o i tatou o tagata e lē lelei atoatoa, e tatou te matuā mana'omia ai lava lenei fesoasoani. (Ieremia 17:9) Pe a tatou usiusita'i i ē ua faaaogā e leova e ta'ita'ia i tatou, ua faaalia ai e tatou te āva ma manana'o e usiusita'i iā te ia.—Eperu 13:7.

- Mataupu 4, palakalafa 2

10 FAAMAUALUGA MA LE LOTOMAULALO

Talu ai e tatou te lē lelei atoatoa, e faigofie la ona tatou manatu faapito ma faamaualuga. Ae e faatalitalia e leova i tatou ia lotomaulalo. E amata ona tatou faaalia le lotomaulalo pe a faatusatusa i tatou iā leova, ma iloa ai lo tatou matuā faatauvaa. (Iopu 38:1-4) O se isi vaega tāua o le lotomaulalo, o le taumafai lea ia matuā manatu mamafa i isi ma lo latou lelei nai lo o i tatou lava. O le faamaualuga e masani ona manatu ai se tasi e sili atu o ia nai lo o isi. O le tagata e lotomaulalo, e iloilo ma le faamaoni iā te ia lava ma iloa ona itu lelei ma ona vaivaiga. E lē fefe e faailoa atu ona sesē, e faatoese atu, ma talia manatu ma fautuaga a isi. O se tasi e lotomaulalo e faalagolago iā leova ma mulimuli i lana ta'ita'iga.—1 Peteru 5:5.

- Mataupu 4, palakalafa 4

11 PULE

O le pule e uiga atu i le aiā e avatu ai faatonuga ma faia filifiliga. O leova o le pule silisili i le lagi ma le lalolagi. Talu ai na ia foaoaina mea uma lava, o ia la o Lē e sili ona malosi i le vateatea. E na te faaaogā i taimi uma lana pule ina ia maua ai e isi aogā. Ua tuuina e leova i isi tagata le tiute tauave o le tausia lea o i tatou. O se faaa'oa'oga, ua iai sina pule i mātua, toeaina o le faapotopotoga, ma malo, ma e finagalo leova ia tatou lagolagosua iā i latou. (Roma 13:1-5; 1 Timoteo 5:17) Ae afai e feteena'i tulafono a tagata ma tulafono a le Atua, e tatau la ona tatou usiusita'i i le Atua nai lo o tagata. (Galuega 5:29) Pe a tatou talia-ina le pule a i latou ua faaaogā e leova, e faaalia atu ai e tatou te faaalo-alo i ana faai'uga.

- Mataupu 4, palakalafa 7

12 TOEAINA

Ua faaaogā e leova toeaina, o uso ua agavaa e tausia le faapotopotoga. (Teuteronome 1:13; Galuega 20:28) Ua fesoasoani nei tane ina ia faamalosia la tatou faiā ma leova, ma tapua'i iā te ia i se auala filemu ma

maopoopo. (1 Korinito 14:33, 40) E tatau ona ausia e toeaina ni agavaa patino o loo i le Tusi Paia, ina ia tofia ai i latou e le agaga paia. (1 Timoteo 3:1-7; Tito 1:5-9; 1 Peteru 5:2, 3) E tatau te fiafia e galulue felagolagoma'i ma toeaina, ona e tatou te maufaaatuatuaaina ma lagolagoina le faalapotopotoga a leova.—Salamo 138:6; Eperu 13:17.

- Mataupu 4, palakalafa 8

13 ULU O LE AIGA

Ua tuuina mai e leova i mātua le tiute tauave o le tausia o le fanau ma le aiga. Peita'i, o loo ta'ua i le Tusi Paia o le tane o le ulu lea o le aiga. Afai e leai se tamā i le aiga, o le tinā e ulu i le aiga. O tiute tauavea o le ulu o le aiga e aofia ai le saunia o mea'ai, lavalava, ma se fale. E tāua tele ona ta'imua o ia e fesoasoani i le aiga e tapua'i iā leova. O se faaa'oa'oga, e na te faamautinoa latou te auai e lē aunoa i sauniga, tala'iga, ma su'e-su'e faatasi le Tusi Paia. E ta'imua fo'i le ulu o le aiga i le faia o filifiliga. E taumafai o ia e faaa'oa'o iā lesu e ala i le faaalia o le agalelei ma fetuu-tuuna'i, e lē sauā pe 'ina'inā. E fesoasoani lea ia iai se si'omaga alofa, ina ia lagona ai e sui uma o le aiga le saogalemu ma faamalosia ai la latou faiā ma leova.

- Mataupu 4, palakalafa 12

14 VAEGA PULE

O le Vaega Pule o le vaega lea o tane e faamoemoe e ola i le lagi, ua faa-aogā e le Atua e ta'ita'ia le galuega a ona tagata. I le ulua'i senituri, na faaaogā e leova se vaega pule e ta'ita'ia le ulua'i faapotopotoga Kerisiano i la latou tapua'iga ma le galuega tala'i. (Galuega 15:2) I aso nei, o loo ta'imua le vaega o uso o loo auauna o le Vaega Pule i le faatonutonuina, ta'ita'ia, ma le puipuia o tagata o le Atua. Pe a faia e nei uso ni filifiliga, e latou te faalagolago i le ta'ita'iga mai le Afioaga a le Atua ma lona agaga paia. Na ta'ua e lesu lenei vaega o tane ua faauuina, o le "pologa faamaoni ma le faautauta."—Mataio 24:45-47.

- Mataupu 4, palakalafa 15

15 UFIULU

E iai taimi e ono talosagaina ai se tuafafine e na te faia se mea i le faapopototoga e masani ona faia e se uso. Pe a faia e le tuafafine lenei galuega, e faaalia lona faaaloalo i le faatulagaga a leova e ala i le faia o se ufiulu. Ae e iai lava tulaga patino e tatau ai ona ufiifi lona ulu. O se faa'oa'oga, e fai e le tuafafine se ufiulu pe a ia faia se su'esu'ega faale-Tusi Paia a o iai lana tane po o se uso papatiso.—1 Korinto 11:11-15.

► Mataupu 4, palakalafa 17

16 SOLITŪ

Pe a tatou solitū, e tatou te teena le faia o se vaega i mataupu faapoltiki. (Ioane 17:16) E lagolagoina e tagata o leova lona Malo. E tatou te solitū i mataupufai a le lalolagi, e pei ona faia e lesu.

Ua faatonuina i tatou e leova "ia gaua'i ma usiusita'i i malo ma pule." (Tito 3:1, 2; Roma 13:1-7) Ae ua ta'ua fo'i i le tulafono a le Atua e aua tatou te fasioti tagata. O lea, e lē faatagaina e le lotofuatiaifo o se Kerisiano o ia e auai i taua. Pe afai e tuu mai i se Kerisiano le filifiliga e faia galuega mo le lautele e sui ai galuega faavaegā'au, e tatau ona iloilo pe e faataga o ia e lona lotofuatiaifo e fai na galuega.

E na o leova e tatou te tapua'i i ai, auā o ia o Lē na faia i tatou. E ui lava e tatou te faaaloalo i tagāvai a le atunu, ae e tatou te lē fa'alo i le fu'a pe usu le vii o le fu'a. (Isaia 43:11; Tanielu 3:1-30; 1 Korinto 10:14) E ta'i-to'atasi fo'i tagata o leova ma filifili e lē palota i so o se vaega faaupufai po o se sui tauvā. O le māfuaaga ona ua uma ona tatou filifili e lagolagoina le malo o le Atua.—Mataio 22:21; Ioane 15:19; 18:36.

► Mataupu 5, palakalafa 2

17 AGAGA O LE LALOLAGI

Ua faaauiluma e le lalolagi le auala e mafaufau ai Satani. O lenei auala ua taatele i tagata e lē alolofa ma lē faaa'oa'o iā leova, ma ē e teena ana tapulaa. (1 Ioane 5:19) O na mafaufauga ma gaoioiga ia e i'u i ai, ua ta'ua o le agaga o le lalolagi. (Efeso 2:2) E faamautinoa e tagata o

leova e lē pulea i latou e lenei agaga. (Efeso 6:10-18) Nai lo o lea, e tatou te fifia i ala o leova ma galulue mamafa ia tumau i le auala e finagalo i ai o ia.

- Mataupu 5, palakalafa 7

18 LILIUESE MAI I LE UPU MONI

E uiga atu i le tetee i upu moni o le Tusi Paia. O ē ua liliuese mai i le upu moni, ua fouvale iā leova ma lesu, le Tupu tofia o le Malo o le Atua, ma taumafai e taa'ina isi e mulimuli atu iā i latou. (Roma 1:25) E latou te manana'o e faatupu masalosaloga i mafaufau o ē e tapua'i iā leova. Sa iai nisi i le ulua'i faapotopotoga Kerisiano na liliuese mai i le upu moni, ma e faapena fo'i i aso nei. (2 Tesalonia 2:3) O ē e faamaoni iā leova e leai sa latou fesoota'iga ma ē ua liliuese mai i le upu moni. E tatou te lē faatagaina le fia iloa po o uuna'iga mai i isi, e tatou te faitau ai pe faa-logo i manatu o ē ua liliuese mai i le upu moni. E tatou te faamaoni iā leova ma tapua'i atu tau lava o ia.

- Mataupu 5, palakalafa 9

19 TOGISALA

I lalo o le Tulafono a Mose, na talosaga atu le nuu o Israaelu iā leova e faamagalo a latou agasala. Na latou avatu i le malumalau taulaga togisala na faaaogā ai saito, suāuu, ma manu. O le faia faapea na faamanatu atu ai iā Israaelu, e finagalo leova e faamagalo a latou agasala o se nuu ma tagata ta'ito'atasi. Mulimuli ane, ina ua ofo atu e lesu lona soifua e uifiufi ai a tatou agasala, sa lē toe mana'omia loa nei taulaga togisala. "E na o le faatasi lava" ona ofo atu e lesu le taulaga lelei atoatoa.—Eperu 10:1, 4, 10.

- Mataupu 7, palakalafa 6

20 FAATĀUA LE OLA O MANU

I le Tulafono a Mose, na faataga tagata e faaaogā manu mo meatau-mafa. Na poloa'ia fo'i i latou ia aumai manu e fai ai taulaga. (Levitiko 1:

5, 6) Peita'i, e le'i faatagaina e leova ona tagata e sauā i manu. (Faataoto 12:10) Na iai tulafono e puipuia ai mai i le faasauā i manu. Na poloa'ia tagata Israaelu ia tausia lelei meaola.—Teuteronome 22:6, 7.

► Mataupu 7, palakalafa 6

21 VAEGA NINII O LE TOTO MA TOGAFITIGA FAAFOMA'I

Vaega ninii o le toto. O le toto e faia a'e i vaega autū e fā—o sela mūmū, o sela papa'e, o sela faato'a toto (*platelets*), ma le vaega faasuavaia o le toto (*plasma*). O nei vaega autū e fā o le toto e ono vaevaina i ni vaega ninii.*

E teena e Kerisiano tuigātoto e aofia ai le toto atoa po o so o se vaega o vaega autū e fā o le toto. Ae pe e latou te taliaina vaega ninii o le toto? E leai ni faamatalaga ma'oti o ta'uā i le Tusi Paia. E tatau la i Kerisiano ta'ito'atasi ona fai lana lava filifiliga e faavae i lona lotofuatiaifo ua a'o-a'oina i le Tusi Paia.

O nisi Kerisiano e filifili e teena vaega ninii uma o le toto. E latou te ono manatu o le Tulafono a le Atua iā Israaelu, e tatau ona sasaa "i le palapala" so o se toto e aveese mai i se manu.—Teuteronome 12:22-24.

E ese fo'i filifiliga a isi. E faataga e o latou lotofuatiaifo i latou e talia nisi o vaega ninii o le toto. E latou te ono manatu e lē o toe iai se ola i vaega ninii o le toto o le manu po o le tagata lea na aveese mai ai le toto.

Pe a faia filifiliga e faatatau i vaega ninii o le toto, ia iloilo fesili nei:

- Po ua ou malamalamā o le teena o vaega ninii uma o le toto, o lona uiga o le a ou lē taliaina nisi o vailaau ma fualau e togafitī ai faama'i, pe e ono fesoasoani fo'i e taofia ai le alu o le toto?
- O le a faapefea ona ou faamatala atu i se foma'i, le māfuaaga ou te teena pe talia ai le faaaogāina o vaega ninii o le toto?

* O nisi foma'i e ono manatu o vaega autū e fā o le toto o ni vaega ninii. O lea la, e ono mana'omia ona e faailoa atu lau filifiliga e te lē taliaina tuigātoto o le toto atoa po o vaega autū e fā o le toto, ia e ta'uā o sela mūmū, o sela papa'e, o sela faato'a toto (*platelets*), ma le vaega faasuavaia o le toto (*plasma*).

E LĒ TALIAINA

**Toto
Atoa**

E FILIFILI LE KERISIANO

Sela Mūmū	-----	Vaega ninii mai i sela mūmū
Sela Papa'e	-----	Vaega ninii mai i sela papa'e
Sela Faato'a Toto	-----	Vaega ninii mai i sela faato'a toto
Vaega Faasuavaia o le Toto	-----	Vaega ninii mai i vaega faasuavaia o le toto

Togafitiga faafoma'i. I le avea ai ma Kerisiano, e tatou te lē foa'i atu, pe tui ese o tatou toto ma teu a o le'i faia se taotoga. Peita'i, e iai isi togafitiga e faaaogā ai le toto o le tagata ma'i lava ia. E tatau i Kerisiano ta'ito'atasi ona filifili le auala e taulima ai lona toto *pe a faia sona taotoga, se su'esu'ega faafoma'i, po o se togafitiga o loo maua i le taimi lenā*. A o faia na togafitiga, e ono matuā alu ese le toto o le ma'i mai i lona tino mo sina taimi.—Mo nisi faamatalaga, taga'i i *Le Olomata-mata* o Oketopa 15, 2000, itulau 30-31.

O se faaa'oa'oga, e iai se togafitiga e ta'uua o le *hemodilution*, lea e faa-alu ese le toto o le tagata ma'i i le taimi lava lea a o le'i faia le taotoga, ae tui i ai se IV e sui ai le toto lea e alu ese. Mulimuli ane a o fai pe faa-to'ā uma lava ona fai le taotoga, e toe faafo'i atu le toto i le tagata ma'i.

O le isi togafitiga e ta'u o le *cell salvage*, lea e toe faaaogā ai le toto o loo alu ese mai le tino o le ma'i i le taimi o le taotoga. I lenei togafitiga, e aumai le toto lea e alu ese i le taimi o le taotoga, faamamā, ona toe faafo'i atu lea i le ma'i a o fai pe faato'ā uma lava fo'i ona fai le taotoga.

Atonu e iai sina eseesege o auala e faatino ai e foma'i nei togafitiga. O lea, a o le'i taliaina e se Kerisiano so o se taotoga, su'esu'ega faafoma'i, po o se togafitiga o loo maua i le taimi lenā, e tatau ona ia iloa lelei po o le a faapefea ona taulima lona toto.

Pe a faia filifiliga e faatatau i togafitiga faafoma'i e faaaogā ai lou lava toto, ia iloilo fesili nei:

- Pe afai e faaalu ese se vaega o lo'u toto mai i lo'u tino, ma e iai sina taimi e ono motusia ai le fegasoloa'iga o lo'u toto, po o le a faataga a'u e lo'u lotofuatiaifo e manatu i lenei toto o loo avea pea ma se vaega o lo'u tino, ma e lē mana'omia ona "sasaa i le palapala"?—Teuteronome 12:23, 24.
- Po o le a afāina lo'u lotofuatiaifo ua a'oa'oina i le Tusi Paia, pe afai e aveesea se toto mai iā te a'u ma faafefilo i ma se vailau, ona toe tui mai lea i lo'u tino a o faia se togafitiga?
- Po ua ou malamalama o le teena o togafitiga uma faafoma'i e aofia ai le faaaogāina o lo'u toto, o lona uiga o le a ou lē taliaina ai se su'esu'ega i lo'u toto, faamamāina o le toto, po o se masini e faaaogā pe a faia se taotoga o le fatu?

A o le'i faia filifiliga e faatatau i vaega ninii o le toto ma togafitiga faafoma'i e faaaogā ai o tatou lava toto, e ao ona tatou tatalo mo le ta'ita'iga a leova ona fai lea o ni sa'ililiga. (lakopo 1:5, 6) Pe a uma, ia faaaogā o tatou lotofuatiaifo ua a'oa'oina i le Tusi Paia, ina ia fai ai a tatou filifiliga. E lē tatau ona tatou fesili atu i isi po o le ā e latou te faia pe a iai se

E ono faaaogā se pepa faaletulafono talafeagai, e pei o le Pepa o Faatonuga Faafoma'i, ina ia tusia ai lau filifiliga e teena tuigātoto o le toto atoa ma vaega autū e fā o le toto. O lenei pepa e ono puipuia ai oe mai i le faia o se tuigātoto. E ono faaaogā fo'i e tusia ai au filifiliga e faatatau i vaega ninii o le toto ma togafitiga e faaaogā ai lou lava toto.

tulaga faapena e tupu iā i latou, ma e lē tatau fo'i i isi ona taumafai e aiā i a tatou filifiliga.—Roma 14:12; Kalatia 6:5.

- Mataupu 7, palakalafa 11

22 MAMĀ TAUAMIO

O le mamā tauamio o lona uiga e mamā a tatou amio ma gaoioiga i le silafaga a le Atua. O le mamā tauamio e aofia ai mea e tatou te mafaufau i ai, tautatala ai, ma mea e tatou te faia. Ua poloa'ia i tatou e leova ia 'alofia so o se ituaiga o amioga lē mamā taufeusua'iga. (Faataoto 1: 10; 3:1) E tatau ona tatou filifili e mulimuli i tapulaa mamā a leova, a o le'i tupu se tulaga e ono faaosooosoina ai i tatou e faia se mea sesē. Ia talo e lē aunoa mo le fesoasoani a le Atua ina ia mamā pea o tatou mafaufau, ma ia maumaua'i e teena faaosooosoga e faia amioga lē mamā. —1 Korinito 6:9, 10, 18; Efeso 5:5.

- Mataupu 8, palakalafa 11

23 AMIOGA LĒ KEA FAAUAMAAA MA AMIOGA LĒ MAMĀ

O amioga lē kea faauamaaa e aofia ai le tautala po o le gaoioi i se auala e matuā solia ai tapulaa a le Atua, ma atagia mai ai se uiga e lē mā. O le tagata e faia faapea e lē faaaloalo i tulafono a le Atua. Pe a faamaonia ua faia e se tasi ni amioga lē kea faauamaaa, o le a taulima e le komiti faafaamasinoga lenei mataupu. O amioga lē mamā e aofia ai so o se ituaiga o amioga sesē. E fua i le matuiā o le tulaga e tupu, o nisi mataupu e aofia ai amioga lē mamā, e ono mana'omia ona taulima e se komiti faafaamasinoga i le faapotopotoga.—Kalatia 5:19-21; Efeso 4: 19; mo nisi faamatatalaga, taga'i i le mataupu "Fesili Mai le 'Aufaitau" i Le Olomatamata o lulai 15, 2006.

- Mataupu 9, palakalafa 7; Mataupu 12, palakalafa 10

24 TAALOALO I TOTOGASĀ

Na faatulaga e leova feusua'iga o se faailoaga mamā o le alofa i le va o le tane ma le avā. Peita'i, pe afai e taaloalo pe faaaogā sesē e se tasi ona

totogasā ina ia faamalie ai ona mana'oga taufeusua'iga, ua ia faaaogā la feusua'iga i se auala e lē mamā. O lenei masaniga e mafai ona faale-againa ai le faiā a se tasi ma leova, faatupu ai tu'inanauga lē talafeagai, ma sesē ai le vaaiga e faatatau i feusua'iga. (Kolose 3:5) E lē tatau ona lotovaivai se tasi o loo iai lenei masaniga lē mamā ma o loo faigatā ona tuu. (Salamo 86:5; 1 Ioane 3:20) Pe afai o le tulaga lenā o loo tupu iā te oe, ia tatalo ma le faamaoni iā leova ma ōle atu mo lana fesoasoani. Ia 'alofia mea e pei o ata ma faamatalaga matagā taufeusua'iga, lea e faapogaia ai mafaufauga lē mamā. Ia talanoa atu i se tasi o ou mātua Kerisiano po o se uō ta'umatuaina o sē e usita'i i tulafono a leova. (Faataoto 1:8, 9; 1 Tesalonia 5:14; Tito 2:3-5) E mafai ona e mautinoa o loo silasila mai leova ma talisapaia au taumafaiga ina ia tausisi i le mamā tauamio.—Salamo 51:17; Isaia 1:18.

► Mataupu 9, palakalafa 9

25 'AUTAUNONOFO

O le 'autaunonofo, o le tū lea e sili atu i le tasi le paaga faaipoipo a se tasi. Na faatulaga e leova le faaipoipoga i le va o le tamāloa e to'atasi ma le fafine e to'atasi. I Israuelu anamua, e le'i taofia e le Atua ona sili atu i le tasi le avā a se tamāloa, ae e lē o lona finagalo lenā mai i le amataga. I aso nei, e lē faatagaina e leova ona tagata e fai ni 'autaunonofo. E na o le tasi le avā a se tamāloa, ma e tasi le tane a se fafine.—Mataio 19:9; 1 Timoteo 3:2.

► Mataupu 10, palakalafa 12

26 TALAGĀ FAAIPOIPOGA MA LE TETE'A

Na finagalo leova ia nonofo faatasi le tane ma le avā se'ia oo i le otī. (Kenese 2:24; Malaki 2:15, 16; Mataio 19:3-6; 1 Korinito 7:39) E pau le māfuaaga e na te faataga ai ona tatala le faaipoipoga, o le faamaonia lea ua mulilua se tasi o le paaga. I lenā tulaga, e tuu atu e leova le faiatilia i le paaga o loo mamā e filifili ai pe tatala le faaipoipoga pe leai. —Mataio 19:9.

O nisi taimi, e filifili nisi Kerisiano e tete'a ma a latou paaga e tusa pe

le'i faia se amioga lē mamā taufeusua'iga. (1 Korinto 7:11) I tulaga o loo mulimuli mai, e ono filifili ai se Kerisiano e tete'a ma lana paaga.

- Matuā lē mana'o e tausia le aiga: E musu se tane e tausia mana'oga faaletino o le aiga, ma ua i'u ai ina leai se tupe po o se mea'ai a le aiga.—1 Timoteo 5:8.
- Matuā faasauā: E sauā ma oo ai ina lagona e le paaga ua lamatia lona soifua mālōlōina po o lona ola.—Kalamatia 5:19-21.
- Ua matuā lamatia le faiā a se tasi ma leova: Ua faasā e le tane po o le avā ma lē mafai ai ona auauna lana paaga iā leova.—Galulega 5:29.

► Mataupu 11, palakalafa 19

27 FAAMĀLŌ MA FAALAEIAUGA

O i tatou uma lava e mana'omia se faamālō ma faalaeiauga. (Faataoto 12:25; 16:24) E mafai ona tatou faamalosiau ma fefaaamāfanafanaa'i i upu alofa ma agalelei. O na faaupuga e mafai ona fesoasoani i o tatou uso ma tuafāfine, ina ia tumau ma faaaauau ona auauna iā leova e ui lava i tulaga matuā faigatā. (Faataoto 12:18; Filipi 2:1-4) Pe afai e matuā lotovaivai se tasi, e tatau ona tatou faalogologo atu ma le faaaloalo iā te ia ma taumafai e malamalama i ona faalogona. E fesoasoani lenā e tatou te iloa ai se tala e fai atu po o se mea e fesoasoani atu ai iā te ia. (Iakopo 1:19) la fai ma ou sini le taumafai e iloa lelei ou uso ma tuafāfine, ina ia e malamalama lelei ai i mea o loo latou mana'omia. O le a mafai ai ona e fesoasoani iā i latou ina ia sa'ili atu i le Puna o faamāfanafanaga ma faalaeiauga uma, lea e mafai ona faafouina moni ai lava i latou.—2 Korinto 1:3, 4; 1 Tesalonia 5:11.

► Mataupu 12, palakalafa 16

28 FAAIPOIPOGA

E lē o aumaia i le Tusi Paia ni tulafono ma'oti e faatatau i faaipoipoga. E eseese aganuu ma tuutuuga faaletulafono a atunuū ta'itasi. (Kenese 24:67; Mataio 1:24; 25:10; Luka 14:8) O le vaega e sili ona tāua o se

faaipoipoga, o le tautoga lea a se ulugalii i luma o leova. E filifili le to'a-tele o ulugalii ia auai o latou aiga ma uō mamae i le taimi e fai ai a latou tautoga, ma fai e se toeaina se lauga faale-Tusi Paia. E filifili le ulugalii lava ia i le ituaiga 'aiga mo le la faaipoipoga, ma afai e fai se 'aiga, o le a fai pe a uma le faaipoipoga. (Luka 14:28; Ioane 2:1-11) Po o le ā lava le auala e filifili se ulugalii e fai ai le la faaipoipoga, e tatau ona la faamautinoa o le a faamamaluina ai leova. (Kenese 2:18-24; Mataio 19:5, 6) E mafai ona fesoasoani mataupu silisili o le Tusi Paia e la te faia ai filifiliga lelei. (1 Ioane 2:16, 17) Pe afai e filifili le ulugalii e faaaogā le 'ava malosi i le la 'aiga, e tatau ona la faamautinoa o le a lelei ona vaavaaia lenā faatasiga. (Faataoto 20:1; Efeso 5:18) Pe afai e la te filifili e iai ni musika po o ni faafafiaaga, e tatau ona la faamautinoa o le a faamamaluina ai leova. E tatau ona taula'i atu se ulugalii Kerisiano i le iai o se faiā lelei ma le Atua ma le mauaina o se faaipoipoga taulau manuia, nai lo o le tau ina taula'i atu i le aso o le la faaipoipoga.—Faataoto 18:22; mo nisi faamatatalaga, taga'i i *Le Olomatamata* o Oketopa 15, 2006, itulau 18-31.

► Mataupu 13, palakalafa 18

29 FAIA O FILIFILIGA ATAMAI

E tatou te manana'o e fai filifiliga lelei e faavae mai i mataupu silisili o le Afioga a le Atua. O se faaa'oa'oga, e ono valaaulia se Kerisiano e lana paaga e lē o se Molimau a leova, mo se taumafataga faatasi ma tauaiga i le taimi o se aso faamanatu a le lalolagi. Pe afai e tupu lenei tulaga īā te oe, o le ā e te faia? Pe afai e faataga oe e lou lotofuatiaifo e te alu, e mafai ona e faamatatala atu i lau paaga afai e iai ni aganuu faapaupau o le a faia i lenā taumafataga, e te lē auai la i na aganuu. E tatau fo'i ona e iloilo po o le a tausuai ai nisi pe afai e te alu i lenā taumafataga. —1 Korinito 8:9; 10:23, 24.

Pe atonu e ofo mai e lou pule o le galuega se ponesi mo oe i le vaitaimi o aso faamanatu. Pe e tatau ona e teena le ponesi? Atonu e leai. O se tasi o vala e ono faalagolago iai lau filifiliga e talia pe lē talia, o le iloilo lea po o le ā le vaaiga a lau pule e faatatau i lenā ponesi. Po o vaai i le ponesi o se vaega o le aso faamanatu? Pe e na o se auala e faaalia ai

Iona lotofaafetai? O le iloilo o nei fesili ma isi vala, e mana'omia ai ona e filifili pe e talia le ponesi.

I se isi tulaga, e ono foa'i atu e se tasi se meaalofa iā te oe i le vaitaimi o aso faamanatu ma faapea atu: "Ou te iloa e te lē faamanatuina lenei aso, ae ou te mana'o e te talia mai la'u meaalofa." Atonu o loo faaalia mai e lenā tagata le agalelei. I le isi itu, pe e iai se māfuaaga e te manatu ai o loo ia taumafai e tofotofo lou faatuatua, pe faaaofia oe i le faamanatuina o le aso faamanatu? Pe a uma ona iloilo, e filifili oe lava pe e talia pe lē talia lenā meaalofa. E tatou te manana'o ia lelei o tatou lotofuatiaifo ma faamaoni iā leova i filifiliga uma e tatou te faia.—Galuega 23:1.

► Mataupu 13, palakalafa 22

30 MATAUPU FAAPISINISI MA FAALETULAFONO

O le tele o taimi, pe a vave ona taulima ni feesesea'iga ma taulima i se auala filemu, e lē mana'omia la ona avea ma ni mataupu tugā. (Mataio 5:23-26) O Kerisiano uma lava e tatau ona latou faamuamua le faamaluina o leova ma le tausia o le autasi o le faapopototoga.—Ioane 13: 34, 35; 1 Korinito 13:4, 5.

Pe afai e feesesea'i ni Kerisiano i se mataupu faapisinisi, e tatau ona latou taumafai e fo'ia e aunoa ma le tuuina atu i le faamasinoga. O loo ta'ua i le 1 Korinito 6:1-8 le fautuaga a le aposetolo o Paulo e faataau i le molia e se Kerisiano o le isi Kerisiano i le tulafono. O le molia o lo tatou uso i le tulafono, e ono ta'uvalea ai leova ma le faapopototoga. O loo ta'ua i le Mataio 18:15-17 laasaga e tolu e tatau ona uia e Kerisiano, ina ia taulima ai tuua'iga matuiā e pei o le taufaaleaga po o le taufaava-lea. (1) E tatau ona latou taumafai muamua e fo'ia le mataupu i le va o i latou lava. (2) Pe afai e lē taulau, e mafai ona talosaga atu i se sui ta'u-matuaina se to'atasi pe to'alua o le faapopototoga mo se fesoasoani. (3) Pe afai e mana'omia, e mafai ona tuu atu le mataupu i le 'autoeaina e latou te taulimaina. Pe afai o le tulaga lenā, o le a faaaogā e le 'autoeaina mataupu silisili o le Tusi Paia ina ia taumafai e fesoasoani ai i ē uma o loo aafia ia maua se maliega filemu. Pe afai e iai nisi o loo aafia ai

e lē o fia mulimuli i ta'iala a le Tusi Paia, e ono mana'omia la ona faia e toeaina o le faapotopotoga se taulimaga faafaamasinoga.

E iai nisi o tulaga e ono talafeagai ai ona molia i le tulafono. Atonu o tulaga e aofia ai le tatalaina o le faaipoipoga, le aiā a se tasi e vaavaaia ai se tamaitiiti, le totogiina o tupe i se paaga ma le fanau pe a tete'a, tupe mai i le inisiua, gau se pisinisi, po o mavaega. Pe afai e faaaogā e se Kerisiano nei auala faaletulafono e taulima ai se mataupu i se auala filemu, e na te lē o solia la le fautuaga a Paulo.

Pe afai e aafia ai se solitulafono matuā e pei o le faamalosia o se tasi e fai feusua'iga, faileagaina o tamaiti, faaoolima, matuā gaoi, po o le fasioti tagata, o se Kerisiano la e na te lipotiina i le tulafono se solitulafono faapena, e na te lē o solia le fautuaga a Paulo.

► Mataupu 14, palakalafa 14

31 FAIGA TAUFAASESĒ A SATANI

Talu mai le taimi i le faato'aga i Etena, ua taumafai Satani e faasesē tagata. (Kenese 3:1-6; Faaaliga 12:9) Ua ia iloa afai e na te faasesēina o tatou mafaufau, e mafai la ona ia taa'ina i tatou e fai mea leaga. (2 Korinito 4:4; Iakopo 1:14, 15) E na te faaaogā faiga faapolotiki, lotu, faiga faapisinisi, faafiafiaga, a'oa'oga, ma le tele o isi mea, ina ia faaauiluma ai ona manatu ma faafoliga mai ai e lelei.—Ioane 14:30; 1 Ioane 5:19.

Ua iloa e Satani ua puupuu lona taimi o totoe e faasesē ai tagata. O lea ua ia faia ai mea uma e na te mafai ina ia faasesē le to'atele o tagata e mafai ai. O loo ua'i faapitoa atu o ia e faasesē auaua a leova. (Faaaliga 12:12) Pe a tatou lē faaeteete, e mafai e le Tiapolo ona faasolosolo ona faaleagaina o tatou mafaufauga. (1 Korinito 10:12) O se faaa'oa'oga, e finagalo leova ia tumau faaipoipoga. (Mataio 19:5, 6, 9) Peita'i, e to'atele tagata i aso nei e manatu māmā i le faaipoipoga e faapea o se fea-gaiga e faigofie ona faamuta. Ua faaauiluma fo'i e le tele o ata tifaga ma polokalame i le televisē lenei manatu. E tatau ona faamautinoa e lē o taa'ina i tatou i le vaaiga a le lalolagi e faatatau i le faaipoipoga.

O se isi auala e taumafai Satani e faasesē ai i tatou, o le uuna'ia lea o le agaga fiatuto'atasi. (2 Timoteo 3:4) Pe a tatou lē faaeteete, e tatou te

ono lē faaaloalo ai i ē ua tofia e leova i le tulaga pule. O se faata'ita'iga, e ono amata ona tetee se uso i le ta'ita'iga a toeaina o le faapotopotoga. (Eperu 12:5) Pe e ono amata fo'i ona fesiliglia e se tuafafine le faatulagaga a leova i le tulaga ulu i le aiga.—1 Korinito 11:3.

E tatau ona tatou maumaua'i ia aua ne'i taa'ina e le Tiapolo o tatou mafaufauga. Nai lo o lea, e ao ona tatou faaa'oa'o i manatu o leova ma 'taula'i atu o tatou mafaufau i mea faalelagi.'—Kolose 3:2; 2 Korinito 2:11.

► Mataupu 16, palakalafa 9

32 TOGAFITIGA FAAFOMA'I

O i tatou uma lava e manana'o ia soifua mālōlōina ma maua le tausiga e sili ona lelei e mafai ai pe a tatou mama'i. (Isaia 38:21; Mareko 5:25, 26; Luka 10:34) I aso nei ua tele auala ma togafitiga faafoma'i e maua mai i foma'i ma isi. Pe a tatou filifili po o ā togafitiga e talia, e tāua ona tatou mulimuli i mataupu silisili o le Tusi Paia. Ia manatua e na o le Malo o le Atua e mafai ona faamālōlōina tumau i tatou. E lē tatau ona tatou soona ua'i atu i lo tatou soifua mālōlōina, ma lafoa'ia ai la tatou tapua'iga iā leova.—Isaia 33:24; 1 Timoteo 4:16.

E tatau ona tatou faaeteete ia 'alofia so o se togafitiga e foliga mai o loo faaaaogā ai le mana o temoni. (Teuteronome 18:10-12; Isaia 1:13) O lea, a o le'i taliaina so o se togafitiga po o fualau ma vailaau, e ao ona tatou faia mea uma e mafai ai ina ia iloilo po o le ā le māfuaaga ma po o ā manatu o loo faaauiluma ai i na mea. (Faataoto 14:15) Ia aua ne'i galو e mana'o Satani e maileia i tatou ina ia tatou aafia i faiga faate-moni. Pe afai fo'i e tatou te masalosalo e iai se fesoota'iga o se togafitiga ma temoni, e sili ona lelei pe a 'alofia lenā togafitiga.—1 Peteru 5:8.

► Mataupu 16, palakalafa 18

Mo nisi faamatalaga, taga'i i le www.jw.org/sm
pe faafesoota'i Molimau a leova.